

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ & ΣΤΟΥΡΜΑΡΗ 57, ΤΗΛ.: 52.37.543

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ - ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΓΟΥ
«ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ»

23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ - ΠΕΡΙ ΕΡΩΤΟΣ
«ΦΑΙΔΡΟΣ»

30 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
«ΕΡΩΤΟΣ ΜΥΣΤΗΡΙΑ»

6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ
«ΓΟΡΓΙΑΣ»

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΩΝ
«ΠΡΟΤΑΓΟΡΑΣ»

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - Ο ΝΥΚΤΕΡΙΝΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
«ΕΠΙΝΟΜΙΣ»

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - ΠΕΡΙ ΑΤΑΛΑΝΤΙΔΟΣ & ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ
«ΚΡΙΤΙΑΣ»-«ΜΙΝΟΣ»

3,10,17,24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
«ΠΟΛΙΤΕΙΑ»

3,10,17,24,31 ΜΑΡΤΙΟΥ
«ΝΟΜΟΙ»

Θεατρικές αναγνώσεις
όλων των διαλόγων
του Πλάτωνος
με πρωταγωνιστή
τόν Σωκράτη.
Μετά τό πέρας τής
παρουσιάσεως
ακολουθεί διάλογος
μέ τό κοινό.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ 6:30 Μ.Μ.
ΓΙΑ ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ ΘΕΣΣΕΩΝ ΤΗΛ.: 52.37.543

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ
ΑΛΚΜΗΝΗ ΛΙΑΤΣΟΥ
ΕΙΣΟΔΟΣ: 2000 - ΦΟΙΤ.:1500 ΔΡΧ.

Κυκλοφόρησε ξανά!

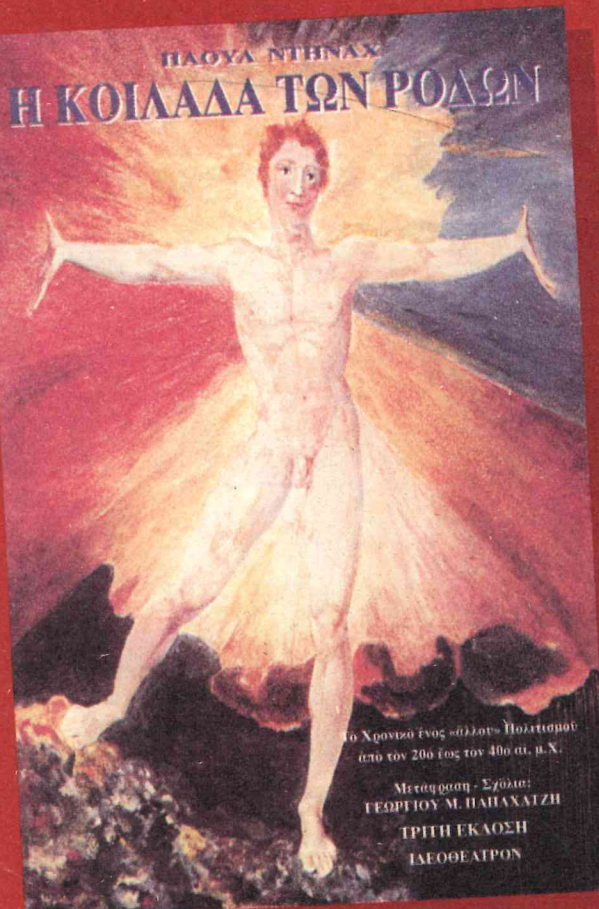
Θά υπάρξει ἡ Πλατωνική Πολιτεία
το 4000 μ.Χ. στη Γῆ;

Τό 1921 ὁ Ἑλβετός φιλέλληνας Πάουλ Ἀμαντέους Ντίνναχ, μετά ἀπό ἕνα ἀτύχημα πέφτει σέ ληθαργικό ὕπνο (κλινικά νεκρός γιά 15 λεπτά). Ἡ συνείδησή του διολισθαίνει μπροστά στόν χρόνο. Βρίσκεται στό ἔτος 3906 μ.Χ. διαπρνώντας ὅμως τήν συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ. Εἶναι μεταβιωμένος στόν φυσικό ἐπιστήμονα Ἀνδρέα Νόρθαμ.

Γνωρίζει τότε καί μᾶς μεταφέρει τά ἱστορικά γεγονότα πού συγκλόνισαν τήν ἀνθρωπότητα ἀπό τό 2000 ἕως τό 4000 μ.Χ. Ἀναφέρεται στά ἐπιτεύγματα τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολιτισμοῦ τῆς 4ης χιλιετηρίδος στόν ὁποῖο θά ζήσουν οἱ μακρινοί ἀπόγονοι τῶν σημερινῶν Εὐρωπαίων. Ὁραματίζεται μιά Πανοικουμενή μέ ἰδιότυπο σοσιαλισμό, ὑπό τήν αἰγίδα τῶν Εὐρωπαίων.

Τό 3906 μ.Χ., Ἡ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ «Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΓΗΣ» (κάπου στή νότιο Εὐρώπη στήν περιοχή τῆς Μεσογείου), κατοικεῖται ἀπό 6.000.000 ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι εἶναι τό ἀπαύγασμα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς ὑδρογείου. Ἐκεῖ ὁ **HOMO SAPIENS SAPIENS** (Ἀλέξης Βόλκυ) **μεταμορφώνεται** (ἀποκτώντας τήν ΥΠΕΡΟΡΑΣΗ, τήν ἄμεση φώτιση καί ἐπαφή μέ τό ΦΩΣ), σέ **HOMO OCCIDENTALIS-NOVUS**, τόν νέο ἄνθρωπο μέ ἀνατομικές ἀλλαγές στά κυριότερα ἐγκεφαλικά κέντρα.

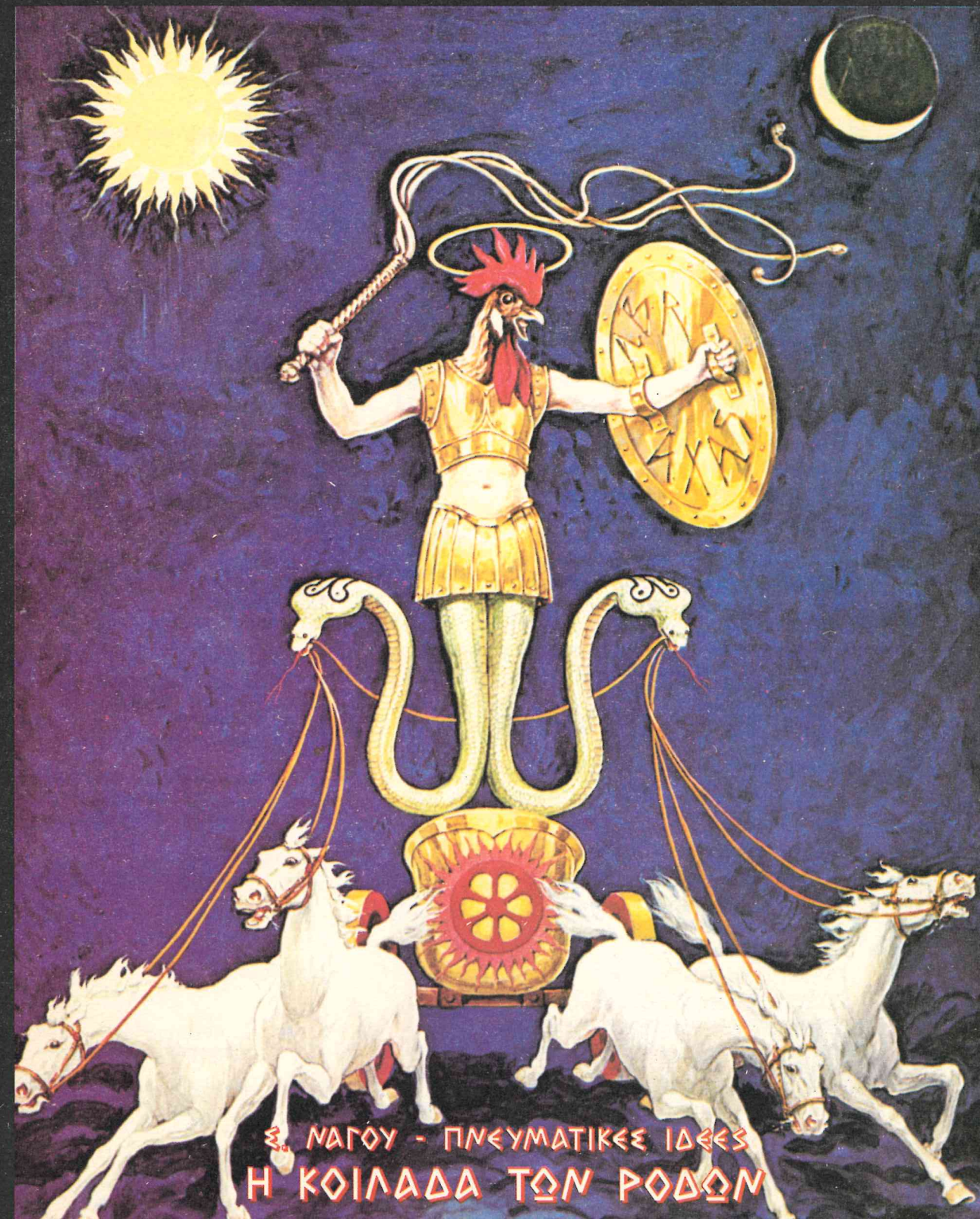
Πάντως τά ὅσα ἀναφέρει ὁ Ντίνναχ (λέπνερ, πυρηνική ἐνέργεια, θερμοπυρηνική ἐκρηξη, τρισδιάστατες εἰκόνες κ.ά.) ἀπό τό 1921 ἕως τό 2000 ἔχουν ὅλα ἐπαληθευτεῖ. Καλή ἀνάγνωση μέ... **ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ... ΟΤΑΝ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΞΑΦΑΝΙΖΕΤΑΙ.**

ΤΙΜΗ: 10.500 δρχ., σκ.: 17X24, σελ. 832, Ἀποστέλλεται δι' ἀντικαταβολῆς, τηλ.: 52.37.543

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΤΟΥΡΜΑΡΗ 57, 104 32 ΑΘΗΝΑΙ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΝ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2000 • ΤΕΥΧΟΣ 12 • ΔΡΧ 1200

Ξ. ΜΑΓΟΥ - ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ
Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ
ΑΛΤΑΜΗ - ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ: ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΛΟΓΙΑ
ΥΠΟΘΗΚΕΣ ΒΙΟΤΙΚΗΣ - ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΠΙΝΔΑΡΟ

ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΕΠΙ ΛΙΚΝΩ:

Νύχτα-μητέρα, στή σιωπή Σου, ἐνῷ λογιάζω
πὼς πάει νὰ σβήσει μέσ στὰ στήθη μου ἡ καρδιά μου
-τί ὑπνώσαν ὅλα, ἡ γῆ στὰ πόδια μου ἀποκάτου,
βαθεῖά τὰ οὐράν' ἀπάνωθ' ἐμὲ, κι ἀγρυπνάει,
θαρρῶ στὰ τάρταρα μονάχα ὁ Βύδιος Δράκων,
καί πιά ἀπ' τὰ χεῖλη μου μπροστά δέν ἀναφαίνει
μηδὲ τοῦ χνῶτου μου ὁ ἀχνός, μὰ νὰ τὰ κλείσει
παραμονεύει ὁ θάνατός μου-, αἰφνίδια, λέω
μωροῦ παιδιοῦ πὼς ἀγρικιέμαι κάποιον κλάμα,
ἀλαργιανό, τρεμάμενο, κι ἀναρωτιέμαι:

“Τάχα παιδί γεννιέται ἀπόψε, πάλι, νέο,
ὁ ἀπ' αἰώνων θεός;” Ἀλλ' ὦ μητέρα-
νύχτα, μάταια στυλῶν τὴν ἀκοή μου
πίσω ἀπ' τὸ κλάμα αὐτό, μήπως ἀδράξω
στ' αὐτὶ μου βάδισμα σκυλιῶν μακρὰ σέ στάνη
τῆς Βηθλεέμ, καί μάταια ἀνοίγω τὴ ματιά μου
μὴ δῶ ἀρχαγγέλων σὺνάξη πυκνὴ ἢ, πὶό κάτω,
φωτιά τσοπάνων νὰ τρυπάει τὰ μαῦρα σκότη.
Ἀλλ' ὥς τὰ νέφη ἀποσκηπάζονται ἀπὸ νέφη
κι ὅλα τὸ χιόνι σιωπηλά τὰ σαβανώνει,
λύκων ἀκούω οὐρλιάσματα νὰ μέ γεμίζουν,
θρηνητικά, μακρόσυρτα, στριγκά, μεγάλα,
λύκων ἀκούω γοργὰ κοπάδια νὰ περνᾶνε,
μακρὺς στρατός πού διασκελάει μέσ' ἀπ' τὰ χιόνια,
μὰ, ὥς ξαφνικά γυρίζεις πίσω στὴ σιωπὴ Σου,
ξαναρωτιέμαι τὸ ἴδιο ρῶτημα βαθεῖά μου.

Κι ἀπάντησέ μου, ὥς νὰ γκρεμίζεται τὸ τεῖχος
πού μέ κυκλῶνει τῆς σιγῆς σ' ἄγριου στροβίλου
τὸ αἰφνίδιο ξέσπασμα, ντυτοὶ γιὰ σάβανά τους
τὸ ἴδιο χιόνι πού τὸ χνάρι τους ἐπῆρε,
μύριοι νεκροὶ τριγύραθ' ἐμὲ, σάμπως μύριοι
φυλακισμένοι πού γκρεμίσανε τὰ τεῖχη
τῆς φυλακῆς τους, σάν τρελοὶ πού ξάφνου βρῆκαν
ἀπὸ τὴν θύελλαν ἀνοιχτὴ πλατεῖά μιά θύρα
τοῦ ἔρμου σπιτιοῦ τους κι ὅλοι ὁρμώντας πρὸς τὴ νύχτα
ἐδιασκορπίσανε στὸ διάστημα, μέ θρήνους
πνιχτοὺς στὸ κρύφιο τοῦτο ρῶτημά μου,
μέ μιά φωνή, λογιάζω, τώρα νὰ μοῦ λένε:

“Παῖδι γεννιέται ἀπόψε, ἀλήθεια, νέο,
ὁ ἀπ' αἰώνων θεός... Μὰ πού οἱ φρουροὶ νὰ
πού στ' ἄγρια σύνορα ἀγρυπνᾶνε, ἀπὸ τοὺς λύκους
νὰ διαφεντέφουνε τὸ βρέφος; Πέ μας, πού εἶναι;”
Γλυκό μου βρέφος, Διόνυσέ μου καὶ Χριστέ μου.
Τιτᾶνας νέος κι ἂν ἦρδες σήμερα στὸν κόσμο,
μάνας δέν ἔχεις ἀγκαλιά νὰ σέ ζεστάνει...
Τί εἶσαι τῆς νύχτας τούτης γυιός, πού μᾶς κυκλῶνει,
τῆς νύχτας τούτης καὶ τῆς ἄγρυπνης καρδιάς μας
πού, σπύδα ζωῆς μέσα στὸ χάος τὸ παγωμένο,
παλεύει ἀπόψε μέ τὸν θάνατο καὶ θάνατο τοῦ κόσμου!

Κι ἂ, τό κατέχουμε, π' ἂν ἴσως, νέε Τιτᾶνα,
ἀπ' τὴν καρδιά μας δέν πιαστεῖς τὴ νύχτα τούτη,
νὰ τῆς βυζάζεις στάλα στάλα ὅλο τὸ αἷμα,
αὔριο κ' Ἐσύ μέ τοὺς νεκρούς θέ νὰ λογιέσαι!
Μὰ κάλλιο τό ἔχουμε νὰ μείνουμε θαμμένοι
στὰ ὀρθὰ κιβούρια πού τὰ μέλη μας παγώνουν,
παρὰ ὁ παλμός Σου νὰ σθῆσται μέσ στὰ σκοτάδια
μ' ὅλους τοὺς ἄλλους πού πληθαίνουν τὸ κοπάδι
τῆς ἀκατάγραφης ὀργῆς, κ' οἱ ἄγριοι λύκοι
ἀπὸ μακρόθε νὰ ὀσμίστουνε τὴν κούνια Σου!

Μὰ ὥς ἡ κούνια Σου εἶν' ἀσπίδα τῶν ἀσπίδων,
κι ἐμεῖς Κορύβαντες τριγύρα της κινᾶμε
γιὰ νὰ ὀρχηθούμε τὸν πυρρίχιο τὸ στερνό μας,
στὴν ἴδια ἀσπίδα μας τίς σπάδες μας χτυπώντας,
ἀπὸ κοντὰ Σου ν' ἀποδιώξουμε τοὺς λύκους!
Ὁλονυχτὶς θέ νὰ ὀρχηθούμε γύραθ' ἐμὲ,
κι ὅσο κι ἂν εἶναι ἡ νύχτα τούτη νὰ κρατῆσαι ἐμεῖς
θὰ ὀρχούμαστε ὥς τὴν ὥρα, πού τὰ σκιαχτρα
τοῦ σκοταδιοῦ θὰ ἔχουνε φύγει, κ' ἡ φωνή Σου,
φωνή “μεθύοντος ἰσχυροῦ”, θέ νὰ καλέσει
στὴ ζέστα τοῦ ἡλίου ξαφνικά τοὺς πεθαμένους,
ἐνῷ ἀποπᾶνω ἀπὸ τὴν κούνια Σου θὰ γέρνει
ἡ σκιά τῆς μᾶς Σου πανοδύναμης Ἀμπέλου,
γλυκό μας βρέφος, Χριστέ μας
καὶ Διόνυσέ μας!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Τὸ ποίημα τοῦτο ἔγραψε ὁ Σικελιανός μιά παγωμένη νύχτα ἀγρύπνιας, τὰ φοβερά Χριστούγεννα τοῦ 1941.
Τὸ νεογέννητο βρέφος Διόνυσος-Χριστός, εἶναι σύμβολο τοῦ καινούργιου κόσμου τῆς ἐλευθερίας, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ
τῆς εἰρήνης πού ὁ Σικελιανός, μαζί μέ ὅλη τὴν ἀγωνιζόμενη ἀνθρωπότητα ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἔβλεπε νὰ γεννιέται μέσα ἀπὸ τὴν
μεγάλη νύστα τοῦ πολέμου καὶ τῆς Κατοχῆς, ὅπως γεννήθηκε ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν Μητέρα-Νύχτα τῆς κοσμογονίας. Ὁ ποιητὴς βλέ-
πει αὐτὸν τὸν νέο κόσμο νὰ γεννιέται, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν ἡρωικὴ ἀντίσταση τῶν λαῶν ἐνάντια στὸ τέρας τοῦ φασισμοῦ, ἀπὸ
τὴν ἀνακαίπιση τῶν στραπῶν τοῦ Χίτλερ μπροστὰ στὴν Μόσχα, τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1941, καὶ ἀπὸ τὴν εἵσοδο τῆς Ἀμερικῆς στὸν
πόλεμο, τὸν Δεκέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου. Ἐχοντας ὅμως μιά διαχρονικὴ ὄραση τῆς ἱστορίας, ὁ Ποιητὴς κατέχευται ἀπὸ τοὺς φόβους
μὴπως κατασπαράξετ' ἄλλη μιά φορά αὐτὸ τὸ βρέφος τοῦ νέου κόσμου πού γεννιέται ὅπως κατασπαράχτηκε ὁ Διόνυσος, μὴπως
σταυρωθεῖ ὅπως σταυρώθηκε ὁ Χριστός. Ἀκούει κιόλας μέσ στὴν παγωνιά τῆς νύχτας τὰ οὐρλιάσματα τῶν λύκων τῆς ἀντίδρασης,
πού μυρίστηκαν τὴν γέννησή του καὶ τρέχουν, ὀρδὲς ὀλόκληρες, νὰ τὸ κατασπαράξουν στὸ λίκνο του καὶ βλέπει τοὺς νεκροὺς τοῦ
πολέμου νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ νὰ ψάχνουν γιὰ φρουρούς πού θὰ τὸ περιφρουρήσουν. Ἀπ' αὐτὲς τίς ἐλπίδες καὶ ἀπ' αὐτοὺς
τοὺς φόβους κατεχόμενος καὶ ξέροντας, ἀπὸ τὴν διαχρονικὴ γνώση τῆς ἱστορίας, πὼς ὁ κάθε νέος πολιτισμός δέν ἐπιδιώκει ἂν
δέν τὸν θρέψουν μέ τὸ αἷμα τους κι ἂν δέν τὸν διαφεντέφουν οἱ πρωτεργάτες του, ὑψώνει ὡς ἀγρυπνος φρουρός μέσα ἀπὸ τὰ
σκοτὰ τὴν φωνή του καὶ καλεῖ τοὺς πνευματικούς δημιουργοὺς καὶ ὅλη τὴν ἀγωνιζόμενη ἀνθρωπότητα νὰ περιφρουρήσουν
αὐτὸν τὸν νεογέννητο κόσμο ἀπὸ τοὺς λύκους τοῦ παλιοῦ, ὅπως οἱ Κορύβαντες περιφρουροῦσαν τὸν νεογέννητο Διόνυσο.

Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Μέ τὴν νέα κιλιετία ἐορτάζουμε τὴν τρίτη ἔκδοσιν
τοῦ βιβλίου τοῦ Π. Ντίνναχ Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ.
Εἰκοσιοκτὼ χρόνια συμπληρώνονται ἐφέτος ἀπὸ τὴν
χρονιά τῆς πρώτης στήν χώρα μας κυκλοφορίας τῆς
(1972). Τὸ ἀναγνωστικό μας κοινό -στοὺς κύκλους
τουλάχιστον φιλαναγνωστῶν μέ ἱκανοποιητικὴ
μόρφωση καὶ μέ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια- ὑποδέχθηκαν
ἐξ ἀρχῆς τὰ κείμενα μέ ἐνθουσιασμό, ὡς κάποια ἀπαρχὴ
κρηρύγματος γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς ἐποχῆς μας ἀπὸ τὴν
ἀφόρητη μονομέρεια τῆς τεχνοκρατίας καὶ γιὰ
ἐπιστροφή στὶς παραδοσιακὲς ἀξίες τοῦ πνευματικοῦ
πολιτισμοῦ τοῦ 19ου αἰῶνα στὴν Εὐρώπην. Ἡ ἐκτίμηση
καὶ ἡ ὑποστήριξη τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰ
κείμενα ἐπέτρεψαν ἐπανειλημμένες ἐκδόσεις τους μέσα
σέ λίγα χρόνια (1972, 1979, 2000).

Ἔτσι, παράλληλα μέ τὴν θετικὴ ἀξιολόγηση,
σημειώθηκε καὶ ἡ ἐπιτυχία κυκλοφορίας. Ἀκούμε συχνά
νὰ λένε πὼς “οἱ Ἕλληνες δέν διαβάζουν”. Πολλὰ ἐν
τούτοις ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ποιότητα. Ἡ ποιότητα τῶν
στοχασμῶν τοῦ ξένου συγγραφέα ἐκτιμήθηκε ἀπὸ τοὺς
κύκλους τῶν μορφωμένων φιλαναγνωστῶν μας. Εἶναι
ὅμως, ἄξιος πολλῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ὁ μεταφραστής,
ὁ γνωστός καθηγητὴς καὶ Πρύτανης τῆς Παντείου
Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καὶ
ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κ.
Γεώργιος Μ. Παπαχατζῆς γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ
μεταφραστικοῦ του ἔργου ἀπὸ τὰ γερμανικά στὴν
γλῶσσα μας. Πρό πάντων γιὰ τὴν ὀξυδέρκειά του
(ἀρχικά τὸ 1926) νὰ ἐκτιμήσει θετικά τὰ πρωτότυπα
κείμενα (γραμμένα ἀπὸ τὸν γερμανόφωνο κεντροευρω-
παῖο ἰδιωτικὸ Paul Amadeus Dienach στὰ 1923-1924)
καὶ νὰ μὴ τὰ ἀφήσει νὰ καθοῦν.

Χάρη στὴν ἀφοσίωση πού αἰσθανόταν γιὰ τὴν μνήμη
τοῦ Ντίνναχ (γνώριμους τοῦ ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ ἀκόμα
χρόνια καὶ παλαιοῦ δασκάλου του στὴν γερμανικὴ
γλῶσσα) καὶ ἐμπνευσμένος ἄλλωστε καὶ ἀπὸ πίστη γιὰ
τὴν ἐξαιρετικὴ ποιότητα τῶν πρωτοτύπων κειμένων,
ὑποβλήθηκε ὁ καθηγητὴς Γ. Παπαχατζῆς -νεαρός
δικηγόρος τότε στὴν ἀρχή- σέ μιά δεκατετράχρονη
(1926-1940) ἐργασία μεταφράσεως, πού γινόταν
παράλληλα μέ τίς ἐπαγγελματικὲς καὶ ἐπιστημονικὲς του
ἐνασχολήσεις. Παρουσίασε ἔτσι στὰ ἑλληνικά ἓνα
ἐξαιρετικὸ κείμενο ὀκτακοσίων τριάντα περίπου
σελίδων μέ μορφὴ λογοτεχνικὴ καὶ μέ τὴν ἐξωτερικὴ
ὄψη κομματιῶν ταξιδιωτικῆς πεζογραφίας.

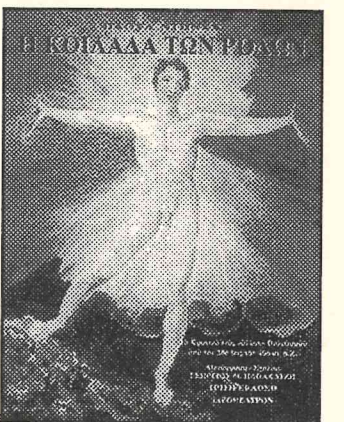
Ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν
τίμησε τὸν μεταφραστὴ ἀναγορεύοντάς τον ἐπίτιμο μέ-
λος τῆς. Πολὺ μεγαλύτερη, ὅμως, τιμὴ ἀνήκει στὸν ἴδιο
τὸν συγγραφέα -τὸν Amadeus, τὸν γερμανόφωνο
κεντροευρωπαϊο ἰδιωτικὸ ἐκπαιδευτικὸ- τοῦ ὁποῦ οὗ
πόνος γιὰ τὴν μετατροπὴ τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολι-
τισμοῦ μας σέ μίαν ἄψυχη ἥδη τεχνοκρατία τὸν κάνει

στὰ 1923 -1924 νὰ
ὁραματίζεται γιὰ ἓνα
μακρινὸ ἔστω μέλλον μίαν
Ἀναγέννηση τῶν πνευμα-
τικῶν ἀξιῶν τοῦ δυτικοῦ
πολιτισμοῦ καὶ ἓνα νέον
Χρυσοῦν Αἰῶνα στὴν
Εὐρώπην καὶ στὴν Οἰκου-
μένη.

Ὁ Ἀμαντέους τοπο-
θετεῖ σέ πολὺ μακρινὰ
μελλοντικὰ χρόνια τὴν
Ἀφήγησιν. Ἡ αἰτία δέν εἶναι ἄλλη, παρὰ ἡ πίστη του, ὅτι
ἀληθινὸς πολιτισμὸς -ἄξιος τοῦ ὀνόματος- δέν μπορεῖ
νὰ ὑπάρξει ἂν δέν ἐπιτευχθεῖ, συνάμα μέ τὴν πρόοδο
στοὺς ἄλλους τοὺς ποικίλους τομεῖς, καὶ μιά ἐξύψωση
τοῦ ψυχικοῦ (τοῦ ἐσωτερικοῦ) κόσμου τοῦ ἀνθρώπου,
μιά βελτίωση δηλαδὴ στὴν ἴδια τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου.
Ἡ ἐμπειρία ὅμως κιλιετηρίδων μᾶς διδάσκει πὼς ἡ
φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ ψυχικὸς του κόσμος δέν
καλλιετεροῦν παρὰ μέ πολὺ βραδυκίνητο ρυθμό.
Αἰῶνες ἀνθρωπιστικῆς παιδείας (τῆς Σωκρατικῆς ἠθικο-
διδασκαλίας, τῆς Πλατωνικῆς ἰδεοκρατίας καὶ
γενικώτερα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος) καὶ
χριστιανικῆς διδασκῆς (μέ τὸ κήρυγμα τῆς
πανανθρώπινης φιλαλληλίας) δέν ἔχουν κατορθώσει νὰ
φέρουν παρὰ πενικρὰ ἕως τώρα ἀποτελέσματα.

Ὁραματίζεται, λοιπόν, ὁ Πάουλ Ἀμαντέους τὴν
καινούργια Ἀναγέννηση τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ
στὴν Εὐρώπην, σέ μιά συγκεκριμένη μελλοντικὴ ἐποχὴ
πού ἀπέχει δεκαεννιά ὀλόκληρους αἰῶνες ἀπὸ τὴν δική
μας.

Δύσκολα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ καταλήξει ἂν τὰ
κείμενά του θὰ πρέπει νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς μελλον-
τολογικά ἢ ὡς σχετιζόμενα μέ τὸν πνευματισμὸ ἢ ὡς
διαχρονικὴ “ἐμπειρία” ἢ ὡς “νομιζόμενη ἐμπειρία” ἢ ὡς
ἀπόρροια μῆς πολὺ ἐπιτυχημένης ἐνοράσεως. Ὁ ἴδιος ὁ
Ντίνναχ δέν παραδέχεται καμμία ἀπὸ τίς ἐξηγήσεις αὐτές.
Διαβεβαιώνει ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ σπανιώτερα φαινόμενα
παραψυχολογίας ἦταν τῆς μοίρας του γραπτὸ νὰ συνδε-
θεῖ μέ τὴν προσωπικὴ του ζωὴ. Ἡ “ἐμπειρία”, λέγει, θὰ
εἶναι τοῦ Ἀντρέα Νόρθαμ στὰ μακρινὰ ἐκεῖνα
μελλοντικὰ χρόνια. Ἡ “ἐμπειρία” ἀνήκει στὸν Νόρθαμ
(3905 μ.Χ. καὶ τὴν ἐπόμενη χρονιά). Μᾶς ἐμφανίζει
δηλαδὴ ὁ Ντίνναχ τὸν ἑαυτὸ του σάν ἓνα ἀπλὸ “ἀντι-
γραφέα ἀπὸ μνήμης” καὶ ὑποστηρίζει ὅτι πρόκειται γιὰ τὰ
ἴδια τὰ κείμενα τοῦ Ἀντρέα Νόρθαμ πού θὰ εἶναι ὁ
ἀληθινὸς “αὐτόπτης”, ὁ ἀρχικὸς τῶν κειμένων
“συντάκτης” στὴν μακρινὴ ἐκείνη μελλοντικὴ ἐποχὴ. Ὁ
Πάουλ Ἀμαντέους ἰσχυρίζεται -καὶ πιστεύει- πὼς ἡ
προσωπικὴ του ζωὴ ἦταν γραπτὸ νὰ συνδεθεῖ μέ μιά
μεγάλη ἀγάπην πού συνεχίστηκε πέρα ἀπὸ τὸν θάνατο.

Δέν είμαστε βέβαια υποχρεωμένοι να δώσουμε πίστη σε αυτήν την έκδοχή της μεταψυχικής έρμηνείας, που οδηγεί κατ' ευθείαν στις παλαιές και σεβάσμιες ινδικές δοξασίες για μεταβιώσεις και για μετεψύχωση. Έξετάζουμε τα κείμενα από μία "θετική" και προσγειωμένη όπτική γωνία, σύμφωνα με τον θετικό τρόπο σκέψης της

δικής μας "έπιστημονικής" εποχής. Και άπλως θαυμάζει κανείς την ζωντάνια των περιγραφών του συνόλου περιβάλλοντος των μακρινών εκείνων καιρών στην Εύρωπη, που θά τους ζήσουν, καθώς μās λέει και μās διαβεβαιώνει ο Ντήναχ, οι απόγονοι των τωρινών Ευρωπαίων.

Έν τούτοις όσοι ακολουθούμε την δική μας "θετική" και προσγειωμένη έρμηνεία (ότι ο συγγραφέας τά "έβγαλε από τον νοῦ του" όλα εκείνα) θά πρέπει -για να είμαστε συνεπείς- να πιστεύουμε πώς ένας πολύ μορφωμένος Ρωμαῖος της εποχής του Μάρκου Αῤρηλίου ή του Σενέκα ή του φιλαθηναίου αυτοκράτορος Ἀδριανού ή του Ἡρώδου του Ἀττικού θά ήταν δυνατόν και θά ήταν πραγματοποιήσιμο να είχε περιγράψει πρὶν δύο χιλιάδες περίπου χρόνια τό δικό μας Παρίσι και τό Λονδίνο και την Βιέννη και τό Βερολίνο με τόση ακρίβεια, καθώς ο Πάουλ-Ἀμαντέους Ντήναχ απεικονίζει στά κείμενά του τό πολιτιστικό και κοινωνικό κλίμα της συγκεκριμένης εκείνης μακρινῆς μελλοντικῆς εποχῆς, δίδοντας και την περιγραφή των μεγαλουπόλεων της Βόρειας και της Κεντρικῆς Εὐρώπης τοῦ 3905 μ.Χ.

Ἡ "Κοιλάδα των Ρόδων" αποτελεί κατά την πεποιθήσή μας, ένα έργο έντελῶς ξεχωριστό. Τό περιεχόμενό της, ή "ὕλη" της, θά μπορούσε να χαρακτηριστεῖ πώς είναι μία συνταγή γιγαντιαίων διαστάσεων περί τοῦ πῶς θά ήταν δυνατόν να εὐτυχίσουν οἱ απόγονοι των τωρινών Ευρωπαίων ζώντας μίαν "άνωτερη" πνευματική ζωή. Ἄλλοι εἶπαν πώς πρόκειται για κείμενα εφαρμοσμένης μελλοντολογικῆς κοινωνιολογίας και αἰσιόδοξης προοπτικῆς στην μεταψυχική. Ἄλλοι, τέλος, εἶπαν πώς είναι ένα "προορατικό διάτορο σάλπισμα αγωνίας" να ξυπνήσουν ἐγκαίρως οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπὸ Δύση σέ Ἀνατολή, ἀπὸ τήν Πορτογαλία ἕως σχεδόν τά Οὐράλια, ὅσο είναι ἀκόμη καιρός. Διότι τοὺς ἀπειλοῦν πολλοί κίνδυνοι. Δείχνουν μία μακαριότητα (πού μοιάζει με μακαριότητα παρακμῆς), ὅπως πολλά τέτοια παραδείγματα ὑπάρχουν στην ἀρχαία και στην νεώτερη παγκόσμια ἱστορία. Τοὺς ἀπειλοῦν πολλοί κίνδυνοι ἀπὸ πλευρᾶς φυλετικῆς, πληθυσμιακῆς, πολιτιστικῆς, δημογραφικῆς (υπογεννητικότητα) κ.λπ.

"Ὅπως κι ἂν εἶναι, ὅλα τά ἄλλα βιβλία -ἐπιστημονικά, κοινωνιολογικά, ἱστορικοῦ ἢ πολιτικοῦ περιεχομένου- κάνουν μοιραῖα ένα σημαντικό μέρος τῆς ἐπικαιρότητάς τους ὅσο περνοῦν τά χρόνια ἀπὸ τίς ἀρχικῆς τους ἐκδόσεις. Ἀρχίζουν να γίνονται "παλαιωμένα", "ἀνεπίκαιρα", "ξεπερασμένα". Τό ἀντίθετο μέ τήν "Κοιλάδα των Ρόδων". Ὅσο τά χρόνια θά περνοῦν, τόσο θά συμπλησιάζει χρονικά τό περιεχόμενο των κειμένων τῆς Ἀφηνήσεως πρὸς τίς ἐποχές πού ἀπεικονίζονται και περιγράφονται μέσα ἀπὸ αὐτά. Κι ἔτσι, μέ τό πέρασμα των χρονικῶν διαστημάτων, θά αὐξάνει ἀκόμη περισσότερο -χάρις στίς "ἐπαληθεύσεις" πού ἤδη και σήμερα εἶναι πολλές- ἡ ἐγκυρότητα των κειμένων της. Αυτό βέβαια μέ τήν προϋπόθεση ὅτι οἱ "ἐπαληθεύσεις" θά συνεχίζονται και μελλοντικά. Διαφορετικά θά ποῦν οἱ ἐπόμενες γενεές ὅτι οἱ ἕως τώρα -τῆς δικῆς μας ἐποχῆς- ἐπαληθεύσεις ἀποτελοῦσαν ἀπλῆς "συμπτώσεις".

Σέ ὁρισμένα τους σημεῖα τά κείμενα τοῦ Ντήναχ μās θυμίζουν τοὺς ὁρατισμούς και τίς προσπάθειες τοῦ συμπατριώτη του Frank Buchman στό Caux (κοντά στό Montreux) για "ἠθικό ἐπανοπλισμό" (rearmament moral) και τίς πεποιθήσεις του για τήν τόση ἀνάγκη τῆς ἐποχῆς του -εὐθύς μετά τόν τερματισμό τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου- για ἕναν πανευρωπαϊκό συναγερμό μέ αὐτόν τόν στόχο. Ὁ Frank Buchman φοβόταν ἀπὸ τότε αὐτά πού ἀργότερα συνέβηκαν πραγματικά: "Ὅτι δηλαδή ἡ ἀνώριμη ἀγγλοσαξωνική, και ἰδίως ὑπερατλαντική, κουλτούρα πρόκειται να εἰσρῶμῃ-σει στά ἐπόμενα χρόνια στην ἡπειρωτική Εὐρώπη -μέ τήν αἰωνόβια πολιτιστική παράδοση σέ ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ πνεύματος- συνάμα μέ τίς ἐκείθεν ἐπίμονες ὑπομνήσεις ὅτι δύο φορές στην πρόσφατη ἱστορία εἶχαν σώσει (1917 και 1944) οἱ Βορειοαμερικανοί τοὺς "ἐλευθέρους λαούς" τῆς Εὐρώπης και συνάμα ἐπίσης μέ τήν ἐκείθεν εἰσβολή πολλῶν μορφῶν οικονομικῆς και τεχνικῆς βοήθειας.

Τό κήρυγμα τοῦ Frank Buchman καταπνίγηκε εὐκολα ἀπὸ τίς συνθήκες ζωῆς τῆς ὕλιστικῆς νοοτροπίας των ἐπομένων (μετά τό 1945) δεκαετηρίδων. Ἡ κατακόρυφη πτώση πού ἐμφάνισε τό αἰσθητικό κοινοβίωμα στην Εὐρώπη ("ἀφηνημένες" εἰκαστικές τέχνες (ἀσυναρτησία), ἡ πτώση τοῦ λυρικοῦ λόγου (στικουργία ἀκαταλαβίστικη), ἡ ἀνυπαρξία δημιουργίας συμφωνικῆς μουσικῆς (ντίσκο και ἥχοι και νέγρικη ρυθμική και κρότοι πού σέ ξεκουφαίνουν) συνδυάστηκαν μέ τίς ἐπίμονες ἀμφισβητήσεις ἀπὸ τίς μεταπολεμικές νεολαίες -σέ ὁλόκληρη τήν δυτική και κεντρική Εὐρώπη- των παραδοσιακῶν ἀξιών τοῦ 19ου αἰῶνα μέ τήν αἰωνόβια πολιτιστική παράδοση και ἐγκυρότητα.

Ἡ εὐπρέπεια παραμερίστηκε παντοῦ. Ἡ κοινωνική ἀγωγή ἀπετέλεσε ένα εἶδος ἐξαιρετικά σπάνιο. Ἡ σκέψη, ἡ ἐσωτερική περισυλλογή και ἡ αὐτοσυγκέντρωση

ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τήν "δράση". Μία ὁποιαδήποτε δράση, ἀρκεῖ να εἶναι ἀντικοινωνική και ἀδίστακτη. Ἡ σκέψη και ἡ λογική -λένε στην πλειονότητά τους οἱ ἐυρωπαϊκές νεολαίες- εἶναι "χάσιμο καιροῦ". Τό ἴδιο και ἡ αὐτοσυγκράτηση. Τό παταγῶδες ρόκ, τά ναρκωτικά, οἱ χίπυδες, οἱ κούλιγκανς και οἱ πάνκς ἐπικράτησαν για καιρούς και καιρούς, ὅπως και παλαιότερα τά "παιδιά των λουλουδιῶν" και οἱ τεντυμπόυδες. Και ἀκόμα ἀνέχεται στην παλαιά ἀρχοντική Εὐρώπη ἡ αἰσθητική κοινή συνείδηση τίς ἀνιερές διασκευές των μεγάλων ἔργων τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος (18ος και 19ος αἰῶνας στην κεντρική Εὐρώπη στόν τομέα τῆς συμφωνικῆς μουσικῆς) πού γίνονται μέ ἀνευθυνότητα και "χωρίς καμιά αἰδῶ" κάτω ἀπὸ τήν ἀθῶα δῆθεν ὀνομασία "παλιές μελωδίες σέ μοντέρνες παραλλαγές".

Ένα ὁλόκληρο σύμπαν ἀπὸ "ἀξίες τῆς ζωῆς" ἔπαθε ἔτσι σέ μακροχρόνια διάρκεια, ὥστε ἀπὸ τόν τερματισμό τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αὐτήν τήν κατακόρυφη πτώση σέ κάθε τομέα τοῦ πνεύματος: Στίς εἰκαστικές τέχνες, στην μουσική, στην ἀρχιτεκτονική, στην παραδοσιακή ἀγωγή των νέων ἡλικιῶν, στην κοινωνική ἀγωγή και εὐπρέπεια, στην μεταψυχική πίστη, στόν σεβασμό πρὸς τήν Ἐκκλησία, στην πίστη στά ἰδεώδη και στίς ἠθικές ἀξίες, στην ὁρμή τῆς νεανικῆς ψυχῆς πρὸς τό Ὁραῖο και τό Ὑψηλό, στό αἰσθητικό κοινοβίωμα, δηλαδή στην ἱκανότητα τοῦ Εὐρωπαίου ἀνθρώπου τοῦ 19ου αἰῶνα -χάρις σέ ἔμφυτες προδιαθέσεις και σέ μίαν ἱκανοποιητική καλλιτεχνική παιδεία και αἰσθητική ἀγωγή- να ξεχωρίζει τί εἶναι ὠραῖο και τί δέν ἀξίζει τίποτε στην καλλιτεχνική δημιουργία κ.λπ.

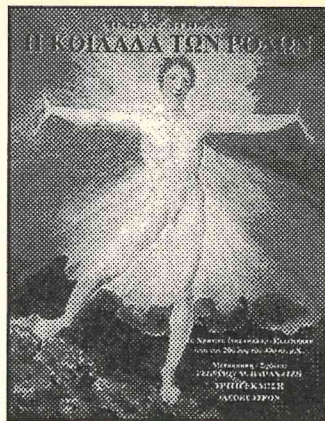
Έγινε, δηλαδή, στόν 20ό αἰῶνα μας ἀκριβῶς τό ἀντίθετο ἀπὸ ὅ,τι εἶχε συμβεῖ στην ἀρχαιότητα ὥστε ἀπὸ τήν ἐπικράτηση τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας σέ ὅλες τίς παραμεσόγειες κῶρες, γύρω στην ἀνατολική λεκάνη τῆς mare nostrum. Οἱ Ρωμαῖοι εἶχαν πεί στοὺς "Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης": "Ἀπὸ δῶ και πέρα βρίσκεσθε κάτω ἀπὸ τήν πολιτική, οικονομική και στρατιωτική μας ἐξάρτηση. Ἡ pax romana εἶναι πιά θεσμός. Εὐεργετήστε μας ὅμως τώρα ἐσεῖς, δίνοντάς μας τά δικά σας πρότυπα στοὺς τομεῖς τοῦ πνεύματος, στοὺς ὁποίους ἔχετε κατατάξει μία παλαιά ἀρχοντική παράδοση: Στην φιλοσοφία, τά γράμματα, τήν καλλιτεχνική δημιουργία".

Τώρα ἔγινε τό ἀκριβῶς τό ἀντίθετο: Παραλληλόδρομα πρὸς τήν ὑπερατλαντική πολιτική ἐπιρροή και οικονομική ἐξάρτηση εἰς βάρος τῆς δυτικῆς και κεντρικῆς Εὐρώπης ξεχυθήκε ἀσυλλόγιστα πρὸς τά ἐδῶ και ἡ ἀνώριμη ἀμερικάνικη κουλτούρα σέ ὅλες σχεδόν τίς σφαῖρες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ των Ευρωπαίων: Στά παιδαγωγικά πειράματα, τοὺς ρυθμούς

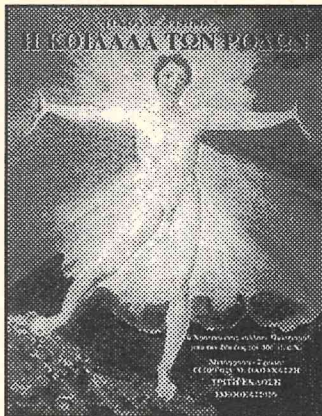
των χορῶν, τήν παραμέληση κάθε εὐπρέπειας, τήν ἔλλειψη κοινωνικῆς ἀγωγῆς των νέων, τήν διάκριση των ναρκωτικῶν μεταξύ "βαρυτέρων" και "ἐλαφροτέρων", τήν χαλάρωση των οἰκογενειακῶν δεσμῶν, τό ἰδεολογικό "χάσμα των γενεῶν", τήν αἰσθητική συνείδηση, τήν ἀντικατάσταση τῆς ἐκλεκτικῆς μουσικῆς μέ ἐκκωφαντικούς κρότους κ.τ.λ.

Ἡ στράτευση των συνειδήσεων, πού εἶχε κηρύξει τό 1945 ὁ Buchman στην Ἑλβετία για "ἠθικό ἐπανοπλισμό", δέν εἶχε ἐπιτυχία. Ἐπese στό κενό. Ὁ Ντήναχ (1886-1924) δέν ἔζησε ἀρκεῖα για να ἰδεῖ τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τήν συνακόλουθη θλιβερή καθίζηση τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ των Δυτικοευρωπαίων ὥστε ἀπὸ τόν τερματισμό αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Προέβλεψε, ὅμως πρὸς τά πού βαδίζει ἡ ἱστορική πορεία σέ θέματα πνευματικοῦ πολιτισμοῦ στην γηραιά μας ἡπειρο μέ τήν χιλιόχρονη ἀρχοντική της πολιτιστική παράδοση. Τό ἴδιο ὅπως και ὁ σύγχρονός του Oswald Spengler (Der Untergang des Abendlandes, τόμοι 2, Μόναχο και Βερολίνο, 1918-1922). Κατ' ἀντίθεσιν ὅμως πρὸς τόν τελευταῖο, ὁ Ντήναχ ὁραματίζεται μέ πίστη και συγκινητική ὁρμή ψυχῆς τήν νέα Ἀναγέννηση και τό ἐπακόλουθο ἀνθισμα ενός νέου μεγάλου πολιτισμοῦ στην Εὐρώπη και τήν οἰκουμένη. Ἐξάλλου ἡ τοποθέτηση των κειμένων τῆς ἀφηνήσεως (και ἐν γενεῖ τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου) σέ πολύ μακρινά μελλοντικά χρονικά διαστήματα ὀφείλεται στην δίψα τῆς ψυχῆς τοῦ συγγραφέως να συμπεριλάβει στό νέο αὐτό μεσουράνημα πολιτιστικῆς ἀκμῆς τῆς μελλοντικῆς ἐκείνης ἐποχῆς και μία πρωτόγνωρη -στά πλαίσια τῆς πορείας τῆς ἱστορίας- βελτίωση στην φύση τοῦ ἀνθρώπου. Μέ ἄλλες λέξεις να συμπεριλάβει και τόν ψυχικό (τόν "ἐσωτερικό") ἐκπολιτισμό.

Πιστεύει ὁ Πάουλ Ἀμαντέους πώς ὁ homo sapiens δέν ἀποτελεῖ τήν ἀνώτατη δυνατή βαθμίδα στην κλίμακα βιολογικῆς ἐξελίξεως και ἐφικτῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Και μās λέγει ὅτι οἱ μελλοντικοί ἀνθρώποι στην Εὐρώπη θά προσπαθήσουν να ἐπιτύχουν μία σύντηξη στην μακραίωνη ἐξελικτική βιολογική και πνευματική πορεία κι ένα κέρδος μυριόχρονων διαστημάτων ὥς πρὸς τήν διαδικασία ἐξελίξεως "πρὸς τά ὑψηλότερα". Αὐτή ἡ ἐπιδίωξη θά μείνει, βέβαια, ένα ἀνεκπλήρωτο ὄνειρο. Ἐν τούτοις ὅμως ἐν τῷ μεταξύ θά ἔχουν ἐπιτύχει τουλάχιστον -στά βιολογικά πλαίσια τῆς ἴδιας species- ένα πολύ ἀνώτερο κοινό ψυχολογικό τύπο ἀνθρώπου, καθώς γράφει ὁ Ἀμαντέους. Κι αὐτό τό

ἐπίτευγμα θά ὀφείλεται ὀχι στήν τεχνολογία οὔτε στους ἠλεκτρονικούς ἐγκεφάλους, ἀλλά στους μεγάλους ἐνορατικούς, τούς διδασκάλους τοῦ Γένους καί τούς πνευματικούς ἡγέτες. Τά μέσα πού θά διαθέσει τό Ἰνστιτούτο Αἰδερσεν γιά ἓνα τέτοιο θαυμάσιο ἐπίτευγμα θά εἶναι καθαρῶς πνευματικά καί θά ἔχουν ὡς χαρακτη-

ριστικά τους τό κάλεσμα σέ μίαν ἀνώτερη πνευματική ("ἐσωτερική") ζωή, τήν αὐτοαγωγή, τήν ἐσωτερική μύηση καί συνακόλουθα τόν ψυχικό, τόν "ἐσωτερικό" ἐκπολιτισμό. Ὁ νέος αὐτός κι ἀνώτερος κοινός ψυχολογικός τύπος ἀνθρώπου θά ῥθεῖ, καθώς λέει ὁ Ντίννακ, νά ἀντικαταστήσει τούς ψυχολογικούς τύπους τῶν παλαιότερων ἐποχῶν. Ὁ troende, ὁ homo occidentalis novus, θά κυριαρχήσει (ἀριθμητικά) στήν οἰκουμένη, ἐρχόμενος (ἀπό τά 986 καί πέρα τῆς "νέας χρονολογίας") νά διαδεχθεῖ τούς παλαιότερους κοινούς ψυχολογικούς ἀνθρωπίνους τύπους, τούς γνωστούς μας ἀπό τήν ἱστορία: Τόν "ἄτρομο καί ἄψογο" ἱππότη τοῦ Μεσαίωνα, τόν πανέτοιμο γιά συμπάρασταση σέ δίκαιους ἀγῶνες ὑπέρ τῶν ἀδυνάτων, τόν πεισιθάνατο κι ὑπερευαίσθητο ψυχολογικό τύπο τῆς χρονικῆς περιόδου τοῦ ρομαντισμοῦ (ἀπό τό 1830 μ.Χ. καί πέρα), τόν gentleman τῆς βρετανικῆς μιτροπόλεως τοῦ 19ου αἰῶνα καί τόν "οἰκονομικό ἀνθρώπο" (homo oeconomicus) τοῦ 20οῦ μας αἰῶνα καί τῶν ἐπομένων.

Τό πιό ἀξιοσημείωτο εἶναι πῶς ὁ Ἀμαντέους δέν περιορίζεται σέ ἀπλές καταφάσεις καί "διαβεβαιώσεις". Αὐτό πού ἔχει βαρύτητα εἶναι πῶς δίνει "ζωντανή" τήν εἰκόνα τοῦ ἐν λόγω νέου κοινού ψυχολογικοῦ ἀνθρωπίνου τύπου κι ἀπεικονίζει ἐπίσης ὁλόκληρο τό πολιτιστικό καί κοινωνικό κλῆμα τῆς συγκεκριμένης ἐκείνης μακρινῆς μελλοντικῆς ἐποχῆς. Δίνει "ζωντανές" τίς ἀντιδράσεις τοῦ νέου αὐτοῦ ψυχολογικοῦ ἀνθρωπίνου τύπου στά πλαίσια τῆς σύγχρονης του (3905 μ.Χ.) κοινωνικῆς διαβίωσης. Χάρης σ' αὐτό τό τελευταῖο χαρακτηριστικό τους, τά κείμενα ἀποτελοῦν μιά σπάνια στά χρόνια μας περίπτωση βιβλίου, τό περιεχόμενο τοῦ ὁποίου ἀποπνέει τόση αἰσιοδοξία γιά τίς μελλοντικές ἐξελίξεις τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Γι' αὐτό καί τό ἔχουν ἐκτιμήσει τόσο πολύ οἱ προικισμένοι μέ ἱκανοποιητική μὀρφωση καί μέ ἀξιόλογη ἐσωτερική καλλιέργεια φιλαναγνώστες.

Σπύρος Κοκκινάκης

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

Στουρνάρη 57 καί Γ' Σεπτεμβρίου
τηλ. 52.37.543

Γενική εἴσοδος: 2000δρχ. Φοιτητ.: 1500 δρχ.

ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΥΠΕΡΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Παρασκευή 26 Ἰανουαρίου 2001

Παρασκευή 23 Φεβρουαρίου 2001

Παρασκευή 23 Μαρτίου 2001

στis 8:00 μ.μ. Μέ τόν Λ. Σαραγᾶ

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2001

στis 6:30 μ.μ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥΣ

Μέ τόν Θεοδωρῆ Καφετζόπουλο

Κάθε Δευτέρα στis 8:00 μ.μ.

ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ

Μέρος 2ον

Ἡ ἐσωτερική ἐρμηνεία τῆς Θόλου τῆς Ἐπιδαύρου καί οἱ λόγοι ἀποκρύψεως τοῦ Ἡλιοκεντρισμοῦ.

Ἡ ἡλιογενής φύσις τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀπόκρυφος σημασία τῆς Μεταπτώσεως τῶν Ἰσημερινῶν καί οἱ 26 κίονες τοῦ περιστυλίου τῆς Θόλου. Παίγνια καμπεσίγνια, τά ἑπτὰ παιγνίδια τοῦ Διονύσου καί ὁ ἐσωτερικός διάκοσμος τῶν δαπέδων.

Μέ τήν Ἀλτάνη

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΘΟΛΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ Η ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ

ὁδηγεῖ στήν διεύθυνση τῶν ἀποκρύφων μηνυμάτων τῆς Θόλου

Η ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣΟΦΙΑ

ἐπεξηγεῖ μέ τό Ζωονομικό Τρίγωνο καί τόν Ψυχονομικό Κύβο, τήν σύνθεση τῆς Ψυχῆς, ἀποδεικνύοντας τόν ἀριθμητικό συσχετισμό μικροκόσμου/μακροκόσμου

Ο ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ ΚΡΑΤΥΛΟΣ

ἐκμαίει ἀπό τήν Ἑλληνική Γλῶσσα τήν Ἀρρητο Διδασκαλία τοῦ Λόγου.

ΑΛΤΑΝΗ ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ ΘΟΛΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

Ἡ ἡλιογενής φύσις τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀπόκρυφος σημασία τῆς Μεταπτώσεως τῶν Ἰσημερινῶν καί οἱ 26 κίονες τοῦ περιστυλίου τῆς Θόλου. Παίγνια καμπεσίγνια, τά ἑπτὰ παιγνίδια τοῦ Διονύσου καί ὁ ἐσωτερικός διάκοσμος τῶν δαπέδων.

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Μυθο+λογία καί Ἀριθμο+σοφία

ἐπαληθεύονται διά τῆς ἐπιστήμης τῆς Ἀστρονομίας.

"δεκάδα κλείουσι μιν ἀγνήν
ὡς ἀγενήτως τὸ πᾶν ὀρίζουσα".

(τὴν ἐγκωμιάζουν ἀποκαλῶντας τὴν δεκάδα
ἀγνήν - διότι ἂν καὶ ἀγενήτος ὀρίζει τὸ πᾶν).

Ἐκ τῶν Ὀρφικῶν Λόγων 32, "Εἰς τὸν ἀριθμὸν Ὑμνος" (fr. 309-317)

Τό δεκαδικὸν σύστημα εἶναι συμβατικὸν ἢ εἶναι οὐσιαστικόν; Συνεφωνήθη σιωπηρῶς ἡ τήρησις τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἀριθμῶν εἰς τὸν ἀριθμὸν δέκα, ἴσως λόγῳ τῆς εὐκολίας μετρήσεως διὰ τῶν δέκα δακτύλων τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου; Ἡ μήπως ἡ ἐπιλογή τοῦ ἀριθμοῦ δέκα ἐγένετο λόγῳ τῆς γνώσεως τοῦ Θείου Νόμου, ὡς αὐτὸς ἐκφράζεται διὰ τῶν οὐρανίων σωμάτων τοῦ Πλανητικοῦ μας Συστήματος, ὅποτε καὶ ἔχει ὀργανικὴ σύνδεσιν συμφωνῶν πρὸς τοὺς οὐρανίους ἀστρονομικοὺς κύκλους τῶν συζυγιῶν* (συνόδων* / ἀντιθέσεων*); Ὑπάρχει κάποιος κῶδις, ἀναλλοίωτος καὶ διαχρονικὸς, πιστοποιῶν τὴν ἀλήθειαν τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος, ὁδηγῶν τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Θείου Νόμου; Τί γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Γραμματεία;

Ἡ σημαντικωτέρα ἐκφρασις τῆς δεκάδος εἶναι ἡ Πυθαγόρειος Τετρακτύς. Ἡ λειτουργία τῆς Τετρακτύος ἀναπτύσσεται ἀπὸ τὴν τετράδα εἰς τὴν δεκάδα, ὡς διευκρινίζει ὁ Ἱεροκλῆς:

"Πῶς δὲ τετράς Τετρακτὺς ὁ Θεός; Οὕτω ἐκ τοῦ εἰς Πυθαγόραν ἀναφερομένου Ἱεροῦ Λόγου σαφῶς εὐρήσεις, ἐν ᾧ ἀριθμὸς ἀριθμῶν ὁ Θεὸς ὕμνεται. Καὶ τοῦτο διότι 1+2+3+4 = 10 ἐξ ἧς πᾶς ἄλλος ἀριθμὸς γεννᾶται, ὡς ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὰ ὄντα..."

Ἡ Τετρακτύς ἔχει ἀναπτυχθῆ εἰς βάθος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐρευνα θά στραφῇ πρὸς νέαν κατεύθυνσιν, πάντοτε ὁμως ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν ἀρχαίων κειμένων.

Τό Θεῖον τῆς Ἱερᾶς Τετρακτύος εὐρίσκεται εἰς τὰ κείμενα τοῦ Πλάτωνος μέ διαφορετικὴν προσέγγισιν. Οὐράνιος θόλος καὶ Θεῖον ἐφάπτονται συνδι-αλεγόμενοι εἰς αἰώνιον ἐναγκαλισμόν. Ὁ "Τίμαιος" εἶναι Ὑμνος εἰς τὴν Τετρακτύν.

Ὁ Πλάτων σχετικῶς μέ τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὰς κινήσεις τοῦ Οὐρανοῦ Στερεώματος εἰς τοὺς "Νόμους" (898-899β), ἀναπτύσσει διεξοδικῶς τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ πρῶτο κινοῦν, ἡ πρώτη αἰτία τῆς ὑπάρξεως, ἡ

ὁποία ἀπὸ τό ἀόρατον διοικεῖ καὶ κατευθύνει τό ὁρατόν. Ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, ὡς "ἀρίστη" ψυχὴ περιστρέφει τὸν ἥλιο, τὴν σελήνην καὶ γενικῶς τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα... (καὶ συνεχίζει λέγων) "Οἱ βλέπουν τό σῶμα τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ κανεῖς δέν διακρίνει τὴν ψυχὴν του, διότι καὶ κανενὸς ἄλλου σώματος ζῶντος ἢ νεκροῦ μπορεῖ νά διακρίνῃ. Ὑπάρχει ὁμως ἐλπίς ὅπως αὐτὴ ἡ κατάσταση πού εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, γίνῃ ἀντιληπτή ἀπὸ τὸν νοῦ. Συνεπῶς ἄς προσπαθῶμε καὶ ἐμεῖς νά ἀντιληφθοῦμε τὸν ἥλιο μόνον μέ τὸν νοῦ μας."

Τό θεῖον, ἡ "ἀρίστη" ψυχὴ διὰ τῆς "ἀρίστης" περιστροφικῆς κινήσεως, διοικεῖ τό οὐράνιον στερεῶμα, τό ὁποῖον εἶναι ἐμψυχον μέ κίνησιν ρυθμιζομένην ἀπὸ τοὺς Θεούς, διότι αἱ "ἀρισται" ψυχαί, αἱ ὁποῖαι διευθύνουν τὰ οὐράνια σώματα πρέπει νά θεωρηθοῦν ὅτι εἶναι οἱ "θεοί" καὶ ὁλοκληρώνει θέτων τὴν ρητορικὴν ἐρώτησιν

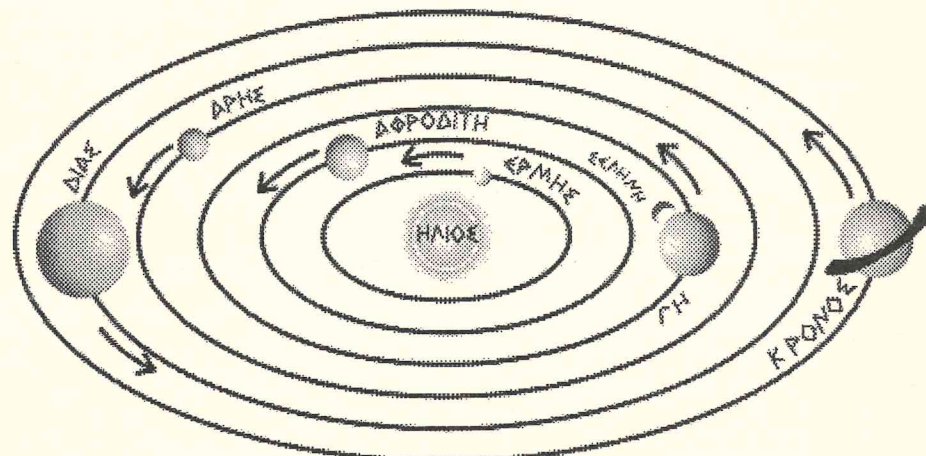
"μή θεῶν εἶναι πλήρη πάντα;"

θέσιν τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζε ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ὁ εἰς τῶν ἐπτὰ σοφῶν (643 / 548) τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ Πλάτων εἰς τὸν προγενέστερον διάλογόν του, τὸν "Τίμαιον", ἀναπτύσσει τὴν γνώσιν τῆς κινήσεως τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος (40c) λέγων:

"Θά ἦτο ματαιοπονία νά ὀμιλήσωμεν διὰ τοὺς χορούς τῶν ἀστρων αὐτῶν, διὰ τὰς κατὰ ζεύγη ἐμφανίσεις των, διὰ τὴν ὀπισθοδρόμησιν καὶ προχώρησιν τῶν τροχιῶν των, διὰ τό ποῖοι ἀπὸ τοὺς θεοὺς αὐτοὺς πλησιάζουν ἀναμεταξύ των καὶ ποῖοι φθάνουν εἰς τὰ ἀντίθετα σημεία κατὰ τοὺς συνδυασμούς πού γίνονται μεταξύ αὐτῶν, διὰ τό ποῖοι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὕστερα ἀπὸ ποίους καὶ πότε περνᾷ ὁ καθένας τους ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ ἔτσι ἄλλοτε μᾶς κρύβονται καὶ ἄλλοτε μᾶς ἐμφανίζονται..." Ὅσα εἶπαμε, ἄς θεωρηθοῦν ἱκανοποιητικά καὶ ἄς σταματήσῃ ἐδῶ ἡ συζήτησις περὶ τῆς φύσεως τῶν ὁρατῶν καὶ γενητῶν θεῶν".

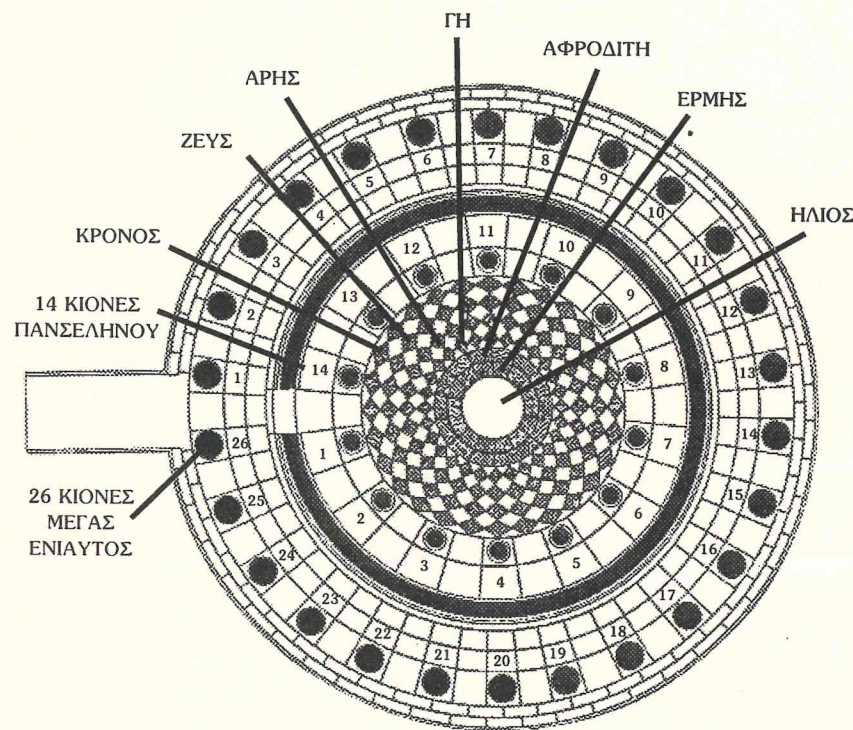
Ἡλιοκεντρικὸν Σύστημα μέχρι τὸν πλανήτην Κρόνον

Εκ τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἐμφανές ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὰς συζυγίας (κατὰ ζεύγη ἐμφανίσεις τῶν πλανητῶν), τὰς συνόδους καὶ ἀντιθέσεις καὶ τοὺς συνδυασμούς τῶν κινήσεων των, καὶ δὲν παραλείπει νὰ ἀναφερθῇ καὶ εἰς τὴν ἀνάδρομον κίνησιν αὐτῶν (τὴν ὀπισθοδρόμησιν καὶ προχώρησιν τῶν τροχιῶν των).

Εἰς τὴν Ἐπίδαιρον ἡ ἀνέργεισις τῆς Θόλου (τὸ -360) εἶναι σύγχρονος μὲ τὴν συγγραφὴ τοῦ *Τιμαίου* τοῦ Πλάτωνος. Εἰς τὴν *"Ἐπινομίδα"*, ἡ ὁποία ἴσως νὰ μὴ εἶναι γνήσιον ἔργον τοῦ Πλάτωνος, πλὴν ὅμως ἀναμφιβόλως ἀπηχεῖ τὰ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν του διδασκόμενα, ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν 7 Πλανητῶν τοῦ Πλανητικοῦ μας Συστήματος (Κρόνος, Ζεὺς, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἑρμῆς, Ἥλιος καὶ μετὰ αὐτῶν ἡ Γῆ).

Τὸ Ἥλιοκεντρικὸν Σύστημα εἰς τὸ δάπεδον τῆς Θόλου
(Ἀπό τὸ βιβλίον "ἈΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ" τῆς συγγραφῆς σελ. 159)

Εκ τῶν ἀνωτέρω κειμένων τοῦ Πλάτωνος προκύπτει ὅτι ἡ γνῶσις τοῦ Οὐρανοῦ Στερεώματος δὲν ἦτο μία στεῖρα Ἀστρονομία, βασιζομένη εἰς τὴν γνῶσιν τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἀλλὰ εἶχε ἄμεσον σχέσιν μὲ τὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι ὡς *"θεοὶ ὁρατοὶ καὶ γεννητοὶ"* ἐκπληροῦν Θεῖον Σχέδιον ἐκπορευόμενον ἀπὸ Ἀνωτάτας Ἀρχάς. Συμπερασματικῶς προκύπτει ὅτι φυσικόν εἶναι οἱ Πλανῆται τοῦ Πλανητικοῦ μας Συστήματος νὰ φέρουν τὰ ὀνόματα τῶν ἀντιστοιχῶν *"θεῶν"*, μὲ ἰδιότητος καὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐκπροσωποῦνται ὑπὸ τῶν *"Θείων"* αὐτῶν ψυχῶν.

Ἡ γνῶσις τῶν συζυγιῶν τῶν πλανητῶν εἶναι καθοριστικῆς σημασίας, ὅσον ἀφορᾷ στὴν βαθυτέραν γνῶσιν

πού ἐκφράζουν τὰ κείμενα τῶν Ὀρφικῶν, τῆς Ἡσιοδείου *Θεογονίας* καὶ τοῦ Ὀμήρου. Διότι πράγματι ὑπάρχει μία σοφία κεκρυμμένη εἰς τὸ ἀπώτατον παρελθόν, τῆς ὁποίας ἡ κριτικὴ μας δυνατότης νὰ εἰσχωρήσωμε εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Πλανητικοῦ μας Συστήματος, ἀπεκρύβη ὑπὸ τὸν μανδύα τῶν Μυστηρίων, προκειμένου νὰ μὴ ἀποκαλυφθοῦν τὰ αἷτια, τὰ ἀφανῆ καὶ ἀόρατα, εἰς ὄντα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀνέτοιμα νὰ παρακολουθήσουν καὶ νὰ κατανοήσουν παρομοίως διαχρονικὰς γνῶσεις, ὡς εἶναι ἡ Γνῶσις τοῦ Οὐρανοῦ Θόλου.

Διὰ νὰ προσδιορισθῇ ἡ κίνησις εἰς τὸν Οὐρανόν, ἔχει ἀπόλυτον καὶ ἄμεσον ἀνάγκην τὴν διάρκειαν, ἡ ὁποία διὰ τῆς κυκλικῆς κινήσεως ἐπαναφέρει εἰς τὸ σημεῖον ἐκκινήσεως τὸ κινούμενον ὥμα. Ἡ μέτρησις γίνεται μὲ βάσιν τὸν ἡμερονύκτιον κύκλον τῆς Γῆς, τὸν μηνιαῖον Κύκλον τῆς Σελήνης καὶ τὸν ἐτήσιον κύκλον τῆς φαινομενικῆς πορείας τοῦ Ἥλιου, ὡς πρὸς τὴν μέτρησιν τῶν κύκλων ἀπὸ τὸν πλανήτη Γῆ.

Ἡ τετάρτη κίνησις, τοῦ *"τελείου ἔτους"* ἀφορᾷ στὴν μετάπτωσιν τῶν ἡμεριῶν, ἡ ὁποία καὶ αὕτη ἦτο γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων (ἴδε βιβλίον *Ἀρρητοὶ Λόγοι*, σελ. 294 τῆς συγγραφῆς). Οἱ τέσσαρις αὐτοὶ κύκλοι περιγράφονται λεπτομερῶς εἰς τὸν *"Τίμαιον"* (39B).

Ὁ συσχετισμός τῶν κινήσεων τῶν Πλανητῶν, τῶν ὁποίων αἱ κινήσεις ἀναφέρονται εἰς τὰς συζυγίας, ἀντιθέσεις, ἀνάδρομον φοράν κ.λπ. ἀντιστοιχοῦν μὲ συγκεκριμένους χρονικὰς περιόδους.

Αἱ περίοδοι τῶν συζυγιῶν καὶ τῶν ἀντιθέσεων σημειοδοτοῦν εἰς τὸ οὐράνιο στερέωμα τὴν ἐναρξιν, ἀνάπτυξιν, ἀντίθεσιν καὶ φθοράν κοσμικῶν γεγονότων εἰς ἀμφότερα τὰ πεδία: τὸ ὁρατὸν διὰ τῶν Πλανητικῶν θέσεων καὶ τὸ ἀόρατον διὰ τῶν ψυχικῶν διεργασιῶν. Παρουσιάζονται δὲ μέσῳ τῆς ἀστρονομίας, ὡς τὴν ἀνέπτυξε ὁ Πλάτων ἐκτενῶς εἰς τὴν *"Πολιτείαν"*, *"Τίμαιον"*, *"Νόμους"* καὶ *"Ἐπινομίδα"*.

Ἡ περαιτέρω μελέτη τῆς Μυθολογίας, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ Ὀρφικά, τὴν *Θεογονίαν* τοῦ Ἡσιόδου καὶ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, θὰ φέρῃ εἰς τὸ προσκίνητο τὴν ἀντίληψιν, τὴν ὁποίαν εἶχαν οἱ μεμνημένοι καὶ ἐξέφρασαν ἐμμέσως διὰ τῆς ἀριθμοσοφίας τὰ ἀνωτέρω διασωθέντα κείμενα.

Τὸ δεκαδικὸν θεσιακὸν σύστημα καὶ ὁ διπλασιασμός αὐτοῦ, ἡ εἰκοσάς, συνδυάζει τὴν Ἀστρονομίαν μετὰ τῆς Ἀριθμοσοφίας καὶ τῆς Μυθολογίας.

Ἡ μάχη μετὰ Τυτάνων καὶ Ὀλυμπίων διήρκεσε δέκα ἔτη, ἀναφέρει ὁ Ἡσιόδος εἰς τὴν *Θεογονίαν* (636): *"συνεχῶς ἐμάχοντο δέκα πλείους ἐνιαυτοὺς"*.

Τὸ ἀρχαιότερον καὶ σπουδαιότερον γεωλογικόν καὶ κοσμογονικόν γεγονός, ἡ μάχη τῶν Γιγάντων διήρκεσε 10 ἔτη. Τὸ χρονικὸν διάστημα δὲν ἐπισημαίνει 10 ἡλιακὰς περιστροφὰς τῶν 365 περίπου ἡμερῶν, ἀλλὰ τὴν ἐννοίαν τῶν 10 περιόδων πού ἀπαιτοῦνται προκειμένου νὰ ὁλοκληρωθῇ ἓνας κύκλος πλήρους διευθετήσεως ἀνακατατάξεων εἰς οἰονδήποτε πεδῖον πραγματοποιοῦνται.

Ἀπὸ τὸ ἀόρατον, νοητικὸ πεδῖον τῆς αἰτίας εἰς τὸ ὁρατό, φυσικὸ τοῦ ἀποτελέσματος, ἡ δεκαετής μάχη τῶν Γιγάντων ἔληξε μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Διός, τὰ ἀποτελέσματα ὅμως τῆς μάχης ἐκείνης γίνονται αἰσθητὰ εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον τῆς φαινομενικῆς πραγματικότητος καὶ ἀκόμη ἡ δευτέρα δεκαετής περίοδος δὲν ἔχει λήξει.

Αὕτη θὰ ἔχη ἴσην χρονικὴν διάρκειαν μὲ τὴν πρώτη, κλείουσα τὸν εἰκοσαετῆ κύκλον τῆς προηγηθείσης αἰτίας / ἐπικρατήσεως τοῦ Κρόνου καὶ τῶν Τυτάνων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν νίκην τοῦ Διός καὶ τὴν διακόσμησιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὁρατοῦ σύμπαντος.

Αἱ ἀνακατατάξεις πού ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὴν Γιγαντομαχίαν εἰς τὸ κοσμολογικὸν ἐπίπεδον διήρκεσαν μὲν δέκα ἔτη ἢ δέκα περιόδους χρόνου, ἀλλὰ ὁ κύκλος πληροῦται μόνον ἀφοῦ ὁλοκληρωθοῦν ἀντίστοιχοι δέκα περίοδοι ἡρεμίας εἰς τὸν κόσμον. Οἱ κύκλοι αὐτοὶ ἀναφερόμενοι ὡς κύκλοι Κρόνου καὶ κύκλοι Διός εἰς τὸν *"Πολιτικόν"* τοῦ Πλάτωνος, ἐπισημαίνουν τὴν φύσιν τῶν βασιλειῶν τῶν δύο μεγίστων ἀρχῶν τοῦ Κρόνου / Χρόνου πατρός καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ

τοῦ Διός. Εἶναι ἀγνωστον διατί ὁ Πλάτων δὲν δίδει περισσοτέρας ἐξηγήσεις.

Διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ τυχαία ἡ πρώτη ἐπισήμανσις τῆς δεκαετοῦς διάρκειας τῆς Γιγαντομαχίας, ὁ Ἡσιόδος ἐπανέρχεται μὲ δύο ἐξ ἴσου σοβαρὰ περιστατικά.

Ἡ συνολικὴ ἀπόστασις ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὰ Τάρταρα μετῶνται μὲ τὴν εὐθείαν πού διανύει (στ. 722-726)

"μέσα σέ ἐννιά μερόνυχτα χαλκωματένιο ἀμόνι πέφτοντας ἀπὸ τὸν οὐρανὸ φθάνει στὴν γῆ στίς δέκα· κι ἐννιά πάλι μερόνυχτα χαλκωματένιο ἀμόνι κάνει ἀπ' τὴ γῆ στὸν Τάρταρο νὰ φθάσῃ τὴν δεκάτη".

Ἐπανεμφανίζεται δηλαδὴ ἡ χρονικὴ διάρκεια τοῦ δέκα + δέκα μὲ τὴν ἀριθμοσοφικὴν διάστασιν. Ὁ πρῶτος χρονικὸς προσδιορισμός ἀφορᾷ στὸν ἀόρατον κόσμον, τὸν χῶρον μετὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς, εἶναι συνεπῶς ἡ

"ἀγέννητος δεκάς, ἡ ἀγνή".

Ὁ δεῦτερος ἐπιλαμβάνεται τοῦ ὁρατοῦ καὶ φθαρτοῦ φαινομενικοῦ χώρου καὶ εἶναι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὴν γῆ εἰς τὸν Τάρταρον. Εἶναι ἡ

"δεκάς, ἡ ὀρίζουσα τὸ πᾶν".

Μεγίστης συμβολικῆς σημασίας εἶναι καὶ ἡ περιγραφή τῆς τιμωρίας τῶν ἀθανάτων εἰς τὴν περίπτωσιν πού θὰ καστοῦν ἐπίορκοι τῶν ὑδάτων τῆς Στυγός (στ. 789-805), καθὼς καὶ πάλιν ἐμφανίζεται ἡ ἐπισήμανσις τοῦ ἐννέα πρὸς δέκα, δύο φορές.

Ἐπαναλαμβάνων τὸ 9+1, ὁ Ἡσιόδος εἰς τὰ πλέον σημαντικὰ θέματα τῆς *Θεογονίας* του, κρούει μὲ δύναμιν τὸν κώδωνα τῆς ἀριθμοσοφίας καὶ ἀφήνει ἐλεύθερον τὸν ἐρευνητὴν νὰ ἐξάγῃ τὰ συμπεράσματά του.

Ὁ Ὀμηρος ἐξ ἴσου βαθύς γνώστης τῶν κύκλων καὶ τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος, ἐπιβεβαιώνει τὴν πρώτην δεκαετῆ διάρκειαν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου καὶ τὴν δευτέρα τῶν περιπλανήσεων τοῦ Ὀδυσσεύς ἕως τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν. Ἡ δέκα + δεκαετής διάρκεια τοῦ κύκλου ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ὀδυσσεύς ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τὴν παλινόστησιν του εἰς τὸ σημεῖον ἐκκινήσεώς του. Συνάδει συνεπῶς μὲ τὴν περιγραφὴν τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιστρέφουν πάντοτε εἰς τὸ σημεῖον ἐκκινήσεώς των εἰς τακτὰ χρονικά διαστήματα.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ φαινόμενον τῶν χρονικῶν περιόδων τῶν μεγάλων κοσμοϊστορικῶν γεγονότων, ἡ προσεκτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἀνωτέρω ὁμιλεῖ ὄχι περὶ ἑνὸς δεκαετοῦς κύκλου, ἀλλὰ περὶ ἑνὸς εἰκοσαετοῦς. Ποῖος ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἐπισημάνσεως; Ὑπάρχει κάποιον φυσικὸ φαινόμενο ὑποδεικνύον τὴν γνῶσιν τοῦ κύκλου αὐτοῦ;

Υπάρχει ή πλανητική συζυγία της συναντήσεως των ιδίων Θείων Οντοτήτων του πατρός Κρόνου μετά του υιού Διός, των δύο ακραίων πλανητών, των γνωστών εις τους αρχαίους, του Πλανητικού μας Συστήματος, οι οποίοι συναντώνται ανά είκοσασετίαν. Πατήρ ο Κρόνος εις τόν τελευταίον δακτυλίον, τόν εβδομον του Πλανητικού μας συστήματος και μέγιστος κύκλος πού κλείνει και σφίγγει διά του κλοιού του ολόκληρον τήν Πλανητικήν Οικογένειαν, συναντάται μετά του υιού του Διός, μεγίστου εις όγκον πλανήτη του συστήματός μας, κάθε δέκα + δέκα έτη.

Η Γίγαντομαχία του Διός κατά των Τιτανικών δυνάμεων του Κρόνου / Χωρο(Κ)ρονικώς επαναλαμβάνεται εντός του Πλανητικού μας Συστήματος ανά 10+10 έτη, επιφέρων τήν ψυχογονικήν μετατροπήν των έν δυνάμει άνεκδηλώτων τάσεων (Κρόνος) / Χρόνος εις τας ένεργεία φανερωθείσας πράξεις μας (Ζεύς-Ζήν-Ζωή). Έκ των ύστερων ή έρευνα διαπιστώνει τήν διασταύρωσιν της διπλής δεκαετούς διαρκείας της Γίγαντομαχίας μέ πρωταγωνιστάς τόν πατέρα Κρόνον και τόν υιόν Δία νά επαναλαμβάνεται ές άεί διά της συζυγίας των όμωνύμων Πλανητών Κρόνου και Διός. Αί επαναλήψεις των παραδειγμάτων μέ τό "χαλκωματένιο άμόνι" του Ήσιόδου και της κυκλικής είκοσασετούς περιφοράς του Όδυσσέως, των σημαντικώτερων γεγονότων της αρχαίας μας Μυθολογίας και Ιστορίας, εξάπτουν τήν φαντασίαν και θέτουν τό άναπάντητον έρώτημα:

Πώς συνέπεσεν τά όνόματα των Θείων όντοτήτων του Κρόνου και του Διός της Γίγαντομαχίας να εφευρεθούν τόσο τέλεια άστρονομικώς με την διαρκείαν των κύκλων των δύο Πλανητών;

Ποίος έδωσεν τά όνόματα εις τούς Πλανήτας; Πώς συνεπορεύθησαν Μυθολογία μέ Άριθμοσοφία (γνώσις Τετρακτύος, 1+2+3+4=10) και ήλθαν νά συναντήσουν τήν Άστρονομίαν; Ποίος θά δώση άπάντησιν εις αυτά και ένδεχομένως και άλλα έρωτήματα, τά όποια θά προκύψουν έκ της παραλλήλου έρεύνης τριών ή και περισσοτέρων τομέων της ανθρωπίνης σκέψεως; Τά άνωτέρω παραδείγματα, έπειδή είναι έκ των σημαντικώτερων έπισημάνσεων των σχετικών μέ τούς χρονικούς κύκλους, αλλά όχι μόνον, καταδεικνύουν τήν γνώσιν της ιδιαιτερότητος του δεκαδικού συστήματος

και είναι μόνον ελάχιστα παραδείγματα έκ της Έλληνικής Γραμματείας. Δέν είναι συμβατική ή καθιέρωσις του δεκαδικού θεσιακού συστήματος, αλλά ουσία και γνώσις των κοσμογονικών και όντογονικών εξελίξεων των γεγονότων και διά τουτο πρέπει νά γίνη σεβαστή και νά αξιολογηθή ή γνώσις αυτή μέ τήν δέουσα προσοχή.

Έφ' όσον τά μέγιστα μυθολογικά γεγονότα, είτε άφορούν στό κοσμογονικόν έπίπεδον είτε στό ψυχογονικόν, έπειδή έχουν παράλληλον έρμηνείαν, εκφράζονται μέ τήν χρονικήν διάρκειαν των κύκλων των ούρανίων σωμάτων του Πλανητικού μας συστήματος,

έμφανίζεται εις άπωλεσθείς κρίκος της χρυσής άλυσσεως της μυστηριακής γνώσεως.

Αυτή συνδέει τήν έπιστήμην της Άστρονομίας μετά της μυθολογίας και της άριθμοσοφίας, καθώς οι πλανήται, εις τήν προκειμένην έρευνα ο Κρόνος και ο Ζεύς, διά του όνόματός των και της συνόδου* των δέκα + δέκα έτών, έχουν τήν "άρίστην" των κινήσεων τήν "ένδοξον και άγνήν", τήν έκ του κλέους προερχομένην, τήν δεκάδα του όρφικου όρίζοντος.

**"δεκάδα κλείουσι μιν άγνήν
ώς άγενήτως τό πᾶν όρίζουσα"**

32 Όρφικός Λόγος, "Εις τόν άριθμόν ύμνος" (314-315). (τήν έγκωμιάζουν άποκαλώντας την δεκάδα άγνήν, διότι άν και άγένητος όρίζει τό πᾶν).

Σημειώσεις:

***συζυγία:** αί σχετικαί προς τόν "Ήλιον θέσεις της Σελήνης ή των Πλανητών, κατά τας όποιās ή από του Ήλιου κατά μήκος άποχή τούτων ίσοῦται προς 0 μοίρας ή προς 180 μοίρας. Εις τήν πρώτην περίπτωση λέγομεν ότι τά ούράνια σώματα εύρίσκονται εις σύνοδον μετά του Ήλιου, εις αντίθεσιν δέ εάν ή άποχή ίσοῦται προς 180 μοίρας.

***σύνοδος,** ή ως προς τήν Γήν θέσις δύο ούρανίων σωμάτων, καθ' ήν τά κέντρα αυτών εύρίσκονται επί του αυτού έπίπέδου μετά του κέντρου της Γής, καθέτου επί του έπίπέδου της έκλειπτικής.

***αντίθεσις** (επί πλανητών) ή θέσις Πλανήτη εν σχέσει προς τήν Γήν εις θέσιν αντίθετον προς εκείνην, εις ήν εύρίσκεται ο Ήλιος (Μέγα Λεξ. όλης της Έλλ. Γλώσσης, Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ).

Βιβλιογραφία:

Άλτάνη, **ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ**, Θόλου Άποκάλυψις, έκδ. ΙΔΕΟ-ΘΕΑΤΡΟΝ, 1999 - Ήροκλέους, **ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ**, έκδ. ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ, - Ήσιόδου **ΘΕΟΓΟΝΙΑ**, έκδ. ΠΑΠΥΡΟΣ - Όμήρου, **ΙΛΙΑΣ** και **ΟΔΥΣΣΕΙΑ**, έκδ. ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ, 1998 - Πλάτωνος, **ΤΙΜΑΙΟΣ**, **ΠΟΛΙΤΕΙΑ**, **ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ**, **ΝΟΜΟΙ**, **ΕΠΙΝΟΜΙΣ**, έκδ. ΠΑΠΥΡΟΣ - Δ. Δημητράκου, **ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ** - Otto Kern, **ORPHICORUM FRAGMENTA**.

Σπυρίδωνος Νάγου

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ

Β' μέρος

ΔΙΑΝΟΙΑ - ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ - ΓΝΩΣΗ

Ακολουθώντας τήν ίδια μέθοδο ως προς τά πνευματικά φαινόμενα άρυσθήκαμε από τόν πνευματικό κόσμο όλες τίς θεωρίες, τίς όποιες δημοσιεύουμε. Είναι αληθές ότι οι ιδέες αυτές έξωτερικεύμενες έχουν ανάγκη επεξεργασίας και αυτήν έμείς δέν δυνάμεθα επί του παρόντος νά πράξουμε, λόγω του ότι δέν έχουμε τόν καιρό. Εύελπιστούμε, όμως, ότι άλλοι θά συμπληρώσουν ό,τι έπρεπε νά καταστήση τίς θεωρίες αυτές θετικές σέ κάθε ανθρωπίνη διάνοια.

Ομολογοῦμε δέ ότι κάθε γνώση είναι άπόρροια των πνευμάτων των δρώντων εις τήν σφαίρα μας· και άν τουτο γίνη κατάδηλον στά πνεύματα της γής, τά οίκουντα τούς ανθρωπίνους όργανισμούς, τάχιστα θά κατανοήσουν ότι οι επιδράσεις αυτές είναι υπαγορευσεις δρώντων πνευματικών νόμων, περί των όποίων άργότερα θά είπωμε.

Τώρα συνεχίζοντας τίς περί της ουσίας της ψυχής άντιλήψεις μας παρατηρούμε ότι είναι ανάγκη νά έξετασθούν όλες οι κινήσεις της ύλης και οι από αυτές άπορρέουσες δυνάμεις. Άνάγκη είναι νά διίδουμε πώς τά στοιχεΐα της ανθρωπίνης διανοίας διεπλάσθησαν και ποίες οι λειτουργίες τους.

Τά δυναμικά μόρια πού δροῦν στήν φαιά ουσία του έγκεφάλου είναι άποτέλεσμα της επαφής της ψυχής μέ τήν έξωτερική φύση και χρησιμεύουν στήν ψυχή ως πυρῆνας δράσεως, διά του όποίου θά καταστή γνώστης όλων των λειτουργούντων νόμων στήν φύση. Η επαφή της ουσίας της ψυχής μέ τήν έξωτερική φύση συνετέλεσε ώστε ο έν τῷ παντί διακεχυμένος μαγνητισμός, ή παγκόσμιο θεΐο ρευστό, νά ένωθῇ μέ τήν ουσία της ψυχής και καλλιεργηθούν οι συνειδήσεις. Για νά αντιληφθούμε δέ πώς συνέβη αυτό, δέον νά αναλύσουμε τήν επιρροή της έξωτερικής φύσεως επί της έσωτερικής ουσίας.

Η ουσία της ψυχής κινουμένη εντός των Ηκυτάρων ήλθε σέ επαφή μέ τήν έξωτερική φύση δυνάμεων και είλκυσε τό έντός της ύλης υπάρχον θεΐο ρευστό. Μόλις δέ αυτό ένώθηκε μέ τήν ουσία της ψυχής, κατέστη ζωικό και περιέβαλε τήν ουσία, όπως περιβάλλει τό κέλυφος τήν ουσία του ωού. Η έξωτερική δέ αυτή επαφή της ουσίας είναι εκείνη, τήν όποία άποκαλούν οι πνευματιστές *περίπνευμα*, τό όποιο παρήγαγε τά διανοητικά στοι-

χεΐα, τά όποια διεμόρφωσαν τίς ανθρωπινες αισθήσεις.

Κάθε αισθησις λοιπόν, λειτουργεί, διότι στό κέντρο αυτής υπάρχει ζωή, ή καλλίτερα τό περίπνευμα αυτό έχει κέντρο τήν ανθρωπίνη διάνοια. Διά των αισθήσεων, λοιπόν, ή ουσία έρχεται σέ επαφή μέ τήν έξωτερική φύση, της όποιās τά στοιχεΐα έξωθούν τά εντός της φαιάς ουσίας δυναμικά μόρια και αυτά πολλαπλασιάζονται, διότι συγκρουόμενα μέ τά στοιχεΐα της έξωτερικής φύσεως παράγουν άλλα.

Κάθε ένα από τά μόρια αυτά άποτελεί ίδια γνώση· και μόλις ο όργανισμός άποσυντεθῇ, έλκονται από τό κέντρο της ουσίας και τήν περιβάλλουν άπερχομένη, φέρει δέ μεθ' έαυτής ή ουσία όλα όσα ήδυνήθη νά άρυσθῇ από τούς όργανισμούς. Έπειδή δέ διά μιās και μόνης ύποστάσεως δέν δύναται νά άποκτήσῃ ό,τι ένυπάρχει στήν έξωτερική φύση, γι' αυτό επανειλημμένως ένσαρκώνεται στους όργανισμούς.

Η διάνοια, λοιπόν, είναι τό κέντρο της δράσεως της ουσίας της ψυχής και χρησιμεύει σέ αυτήν, γιά νά πολλαπλασιάσῃ τίς δυνάμεις της. Έπίσης παρατηρούμε ότι τό περίπνευμα είναι ύλη ζωική, ή όποία στόν έγκέφαλο μεταβάλλεται σέ δυναμικά μόρια· αυτό σημαίνει ότι μόλις οι αισθήσεις πληροφοροῦνται περί ενός πράγματος, μόριο του περιπνεύματος άποτελεί ίδια γνώση, ή όποία ούδέποτε παύει νά ύφίσταται. Άντιθέτως δέ από τό μόριο αυτό δύναται νά προκύψουν άλλα μόρια, άν και άποτελεί ώρισμένο στοιχεΐο γνώσεως.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΕΓΩ

Παρακολουθώντας όλες τίς διακυμάνσεις της Διανοίας διαβλέπουμε ότι τά παραχθησόμενα μόρια έν αυτή συντελοῦν στό νά έξελίσσουν τήν ουσία της, δηλαδή νά τήν μεταβάλλουν. Κατά τήν μεταβολή δέ αυτήν παράγονται οι δυνάμεις, έκ των όποίων άπορρέουν οι θελήσεις των συνειδήσεων, οι όποιες άρχονται νά διαγράφουν κύκλο άναμορφώσεως.

Οθεν ή αναμόρφωση των συνειδήσεων καθίσταται νόμος, ο όποιος υπαγορεύει ότι κάθε ουσία αναμορφουμένη καθίσταται τελειότερη. Η δέ τελειότητά της αυτή μās υπενθυμίζει τά έργα τά όποια έχουμε νά επιτελέσουμε, και διά των όποίων θά διακριθούμε ως έγώ πορευόμενα έν τῇ προόδῳ έν πλήρει συνειδήσει.

Η φιλοσοφία πού εξετάζει τήν δράση τῶν ἀτόμων διαβλέπει ὅτι ἡ λειτουργία τῶν ψυχῶν παράγει τίς δυνάμεις, διά τῶν ὁποίων τά ἐγῶ καθίστανται προσιτά στήν ἔρευνα τῶν πραγμάτων· ἀλλά ἡ φιλοσοφία σπουδάζοντας τίς φύσεις παρέλειψε νά συστήσῃ ὅτι τά ἐγῶ ἔχουν ἀνάγκη συνδέσεως μέ ἄλλα τελειότερα ἐγῶ, διά τῶν ὁποίων θά ἀρυσθοῦν πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐπέκεινα τῶν αἰσθήσεων τοῦ νοητοῦ ὄντος καί μέ τά ὁποῖα πρέπει νά ἔλθῃ σέ ἐπαφή.

Γι' αὐτό ἀπαραίτητο καθίσταται σέ κάθε φιλόσοφο νά ἀνεύρῃ τήν ὁδό, ἡ ὁποία ἄγει κατ' εὐθείαν στίς ἀπόκρυφες ἐκδηλώσεις τῆς φύσεως, διά τῶν ὁποίων θά δυνηθοῦμε νά σπουδάσουμε ὅ,τι χρήζει γιά τήν ἀνοδό μας πρός τόν πνευματικό κόσμο, μέ τόν ὁποῖο ἐνούμενοι θά μεταφερθοῦμε στήν ἴδια μας τήν φύση, ὅπως διίδουμε ἐντός της ὅ,τι λειτουργεῖ.

Τήν ιδέα αὐτήν ρίπτουμε, γιά νά δώσουμε κάποια σαφεῖς ιδέα τῆς ἐπιρροῆς τῶν πνευμάτων ἐπάνω μας καί διά τῶν ὁποίων θά καταστοῦμε γνῶστες τῆς ἰδίας μας φύσεως. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καί δῆ οἱ Αἰγύπτιοι διά τῶν μέσων αὐτῶν καθίσταντο γνῶστες τῶν ἀληθειῶν· καί ἂν τό πνεῦμα αὐτό δέν ἐξέλιπε ἀπό τήν ἀνθρωπότητα, τά πράγματα θά εἶχαν ἐνάντια τῆς σημερινῆς φορά, καί τό ἀνθρώπινο πνεῦμα θά διέγραφε κύκλο πολύ μείζονα ἐκείνου, τόν ὁποῖο διαγράφει σήμερα.

Επίσης οἱ βάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ τίς ἴδιες ἀρχές ἔχεται· ἀλλά δυστυχῶς πᾶν ὅ,τι συνετελέσθη στήν Γαλιλαία, οὐδόλως εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖο πιστεύουμε σήμερα. Οἱ Χριστιανικές ιδέες συμπληρώνοντας τίς ιδέες τῶν Ἑλλήνων καί Αἰγυπτίων δίδασκαν τήν ἐξεύρεση τοῦ μέσου, διά τοῦ ὁποίου τό πνεῦμα παντός ἀνθρώπου ἀποβάλλει ἀφ' ἑαυτοῦ πᾶν ὅ,τι εὐτελές φέρει καί ἀναγνωρίζει τούς νόμους τῆς ἀδελφότητος, ἀλληλεγγύης καί ἀλληλοβοηθείας· δυστυχῶς ὅμως τίς ἀρχές αὐτές δέν διδάσκει σήμερα τό Χριστιανικό πνεῦμα τῶν κοινωνιῶν, καί γι' αὐτό ὑπάρχει ἀνάγκη νέας σπουδῆς τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία θά πείσῃ ὅλους ἐμᾶς ὅτι ἡ ζωή, τήν ὁποία διάγουμε σήμερα, εἶναι ἀλλοτρία ἐκείνης, τήν ὁποία διδάσκει ὁ σταυρωθεὶς Θεός. Ἐπίσης ἔχουμε μεγίστη ἀνάγκη νά μεταβάλουμε τίς συνθῆκες ἐκεῖνες, οἱ ὁποῖες καθίστανται προσκόμματα στήν ἐκπλήρωση τῶν δικαιωμάτων καί καθηκόντων μας· διότι διαφορετικά ἀδύνατη θά εἶναι ἡ ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία μας· καί ἀπό αὐτήν τήν στασιμότητα τὰ δυναμικά μόρια τοῦ ἐγκεφάλου ὅχι μόνον δέν πολλαπλασιάζουν τίς γνώσεις τους, ἀλλά καί ἀντιθέτως ἐξ αἰτίας τῆς στασιμότητός τους τὰ μέγιστα πάσχουν καί ἀδύνατη καθίσταται ἡ ἐπιρροή τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως, ὅπως τὰ πολλαπλασιασθῇ.

Εμεῖς ἀρνούμεθα τίς ιδέες μας ἀπό τίς ἴδιες ἐκεῖνες δυνάμεις, τίς ὁποῖες ἀνωτέρω ὑπαινισσόμαστε· καί μάλιστα δηλώνουμε ἀπεριφράστως ὅτι διά τό μή εἶναι ἡμᾶς, ὡς οἱ νόμοι ὑπαγορεύουν, διοχετεύονται σέ ἐμᾶς οἱ ιδέες καί θεωρίες ἀτελῶς, καί γι' αὐτό σύγγνωτε, ὦ ἄνθρωποι, τήν τῶν ὁμοίων ὑμῖν ἀδυναμίαν.

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Αποδείξαμε τήν λειτουργία τῆς ψυχῆς πρός παραγωγήν τῶν διανοητικῶν στοιχείων. Ἐντεῦθεν εἶναι ἀνάγκη νά ἀναλύσουμε τήν ἐπιρροή τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἐπὶ τῶν διανοητικῶν στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, ὅπως καταστῇ ἡ θεωρία αὐτή προσιτή σέ κάθε ἐρευνητή τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς ὕλης.

Τό πνεῦμα, εἶπαμε, εἶναι οὐσία, τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα κατεδείξαμε. Ἄρα τό πνεῦμα ὡς οὐσία ἐξελίσσεται ἀκολουθώντας τούς νόμους τῆς προόδου, οἱ ὁποῖοι ὑφίστανται, διότι οὐδέποτε ἔχει τέρμα ἡ παραγωγή ἐξ αὐτῶν νέων στοιχείων καί κατ' ἀκολουθίαν ὁ πολλαπλασιασμός τῶν δυνάμεων αὐτῶν. Τό πνεῦμα ἔσχεν ἀρχή, ὅπως οἱ ἀριθμοί. Καί ὅπως τό τέρμα τῶν ἀριθμῶν οὐδαμοῦ σταματᾷ, ἔτσι καί ἡ παραγωγή τῶν στοιχείων τοῦ πνεύματος.

Τόν χαρακτηρισμό τῆς παραγωγῆς αὐτῆς τοῦ πνεύματος πρῶτος ὁ Πυθαγόρας ἀνέλυσε· ἀλλά δυστυχῶς πᾶν ὅ,τι τό πνεῦμα ἐκεῖνο δίδαξε, συμβόλισε καί ἔγραψε δέν ἀπέμεινε, ἀλλά κατεστράφη, διότι τό πνεῦμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀδιαφοροῦσε περί τῶν γνώσεων αὐτῶν καί μόνον τό αἶσθημα τῆς εὐγενείας ἔθελγε τούς πάντες.

Ο Πυθαγόρας, λοιπόν, πρῶτος ἔθεσε τίς βάσεις τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποστάσεως καί γι' αὐτό οἱ ἀριθμοί του ὠρισμένως συντελοῦσαν στό νά κατανοηθῇ ἡ λειτουργία τοῦ πνεύματος.

Οθεν τό πνεῦμα ὡς οὐσία ἀποβάλλει τόν **χαρακτηρισμό τῆς ἀϋλότητος**, διότι ἀληθῶς παράλογος εἶναι ὁ ἰσχυρισμός τῆς ἀϋλου ὑπάρξεως, ἡ ὁποία ἐνσαρκώνεται μέσα σέ ὕλη. Ἀκριβῶς σάν νά λέγαμε ὅτι τό ἀφηρημένο ἀποτελεῖ ἔνωση μέ τό συγκεκριμένο καί ὅτι ἡ ἔνωση αὐτή εὐρίσκεται σέ κάποια οὐσία, τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα καθίστανται ὁρατά στίς ἀνθρώπινες αἰσθήσεις.

Αρα τό πνεῦμα ὡς οὐσία δέν εἶναι ἄϋλο, ἀλλά ἀόρατο, λόγῳ τοῦ ὅτι δέν προέκυψαν στήν ἀνθρώπινη διάνοια στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θά ἔχουν τήν δύναμη νά ἐνισχύουν τήν ὄραση, ὅπως φθάσῃ αὐτή μέχρι τοῦ σημείου νά διαβλέπῃ καί τίς πλέον αἰθέριες οὐσίες τοῦ Σύμπαντος.

Λέγουμε αἰθέριες· διότι ὁ αἰθέρας εἶναι ἡ πλέον ἐξευγενισμένη οὐσία καί δέν ποικίλλεται μέ εἶδη στοιχείων, ὅπως ἡ δική μας ἀτμόσφαιρα, κεῖται δέ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς γῆς, ὅπου καί τὰ τελειότερα πνεύματα εὐρίσκονται.

Ολα δέ ὅσα δέν κατέστησαν ἱκανά, ἐνδιατρίβουν στήν ἴδια ἀτμόσφαιρα τῆς γῆς καί διηνεκῶς βρίσκονται σέ ἐπικοινωνία μαζί μας, ἔτοιμα νά ἐνσαρκωθοῦν στούς ἀνθρώπινους ὁργανισμούς. Βρίσκονται δέ σέ ἐπικοινωνία, διότι τό **περίπνευμα τῆς ψυχῆς μας βρίσκεται πάντοτε συνδεδεμένο μέ τὰ περιπνεύματα τῶν πνευμάτων, τῶν βιούντων στήν ἀτμόσφαιρά μας.**

Γιά νά κατανοηθῇ δέ αὐτό καλλίτερα, εἶναι ἀνάγκη νά ἐξετάσουμε ἐναργέστερα τήν οὐσία τοῦ περιπνεύματος, γιά νά δυνηθοῦμε νά ἀντιληφθοῦμε τούς νόμους πού τό διέπουν.

Εἶπαμε ἀνωτέρω ὅτι τό **περίπνευμα ἀπέρρευσε ἀπό τό ἐν τῷ παντί διακεχυμένο Θεῷ ρευστό· καί κατ' αὐτόν τόν τρόπο μόνις περιεβλήθη τήν οὐσία τοῦ πνεύματος, κατέστη ζωικό, ἅπαξ δέ ὡς κατέστη ζωικό, οὐδέποτε πλέον ἀποχωρίζεται τοῦ πνεύματος, ἀντιθέτως δέ μεταβάλλει τήν οὐσία αὐτοῦ καί καθίσταται αἰθεριώτερο.**

Ημεταβολή αὐτή προέρχεται ὡς ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως στοιχείων ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ καί τοῦ κέντρου. **Κέντρον** ὀνομάζουμε πλέον τό **πνεῦμα**. Συγχρόνως δέ μέ τήν ἐκδήλωση τῶν νέων στοιχείων κατ' ἀνάγκην ἡ οὐσία του διυλίζεται, ὡς διυλίζεται τό σκότος, ὅταν προκύπτει τό φῶς.

Τό φῶς, λοιπόν, τοῦ **περιπνεύματος εἶναι ἡ παραγωγή τῶν στοιχείων τῆς γνώσεως**, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ὅλα τὰ στοιχεῖα, τὰ χαρακτηρίζοντα τήν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν.

Μόλις δέ προκύπτουν τὰ στοιχεῖα τῆς γνώσεως, ἡ **γνώση ἀρχεται νά ἀποτελεῖ βαθμίδα προόδου**· ὅθεν ἡ πρόοδος ἀρχεται ἀπό τό σημεῖο τοῦτο καί ὅπως εἶπαμε **οὐδαμοῦ ἔχει τέρμα**, διότι οὐδέποτε θέλει παύσει ἡ παραγωγή ἐτέρων στοιχείων. Τοῦτο εἶναι **νόμος** καί δέον νά κατανοηθῇ καλῶς ὅτι μόνις ἐκδηλωθῇ ἓνα στοιχεῖο, αὐτό καθίσταται αἰτία ἐκδηλώσεως ἐτέρου στοιχείου.

Μόλις, λοιπόν, τό **περίπνευμα** ἀρχίσῃ τήν ἐκδήλωση αὐτήν, ὠρισμένα στοιχεῖα τείνουν σέ ἐπαφή μέ τόν πνευματικό κόσμο καί κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἡ ἔνωση τῶν δύο κόσμων ἀποτελεῖ τήν βάση, ἀπό τήν ὁποία ἐνισχυόμαστε στήν γνώση, διότι ἀπορρέουν ἀπό ἐκεῖ οἱ ἐμπνεύσεις. Ἀπορρέουν ἀπό ἐκεῖ, διότι ὡς πνεύματα ἄνευ ὁργανισμοῦ ἔχουν συνείδηση τῶν ὧσων εἶδαν, ἀπό τήν ἐποχή πού ἀπέκτιπεν τό ἐγῶ.

Οθεν οἱ ἐμπνεύσεις δέν εἶναι προσόν ἀπορρέον ἀπό τόν ἄνθρωπο, ἀλλά διοχετεύονται σέ αὐτόν ἀπό τόν πνευματικό κόσμο. Γι' αὐτό τό ἀνθρώπινο πνεῦμα βρίσκει πράγματα, μή γνωστά πρότερον σέ αὐτόν, ἐκτός ἂν κάποιες ψυχές ἀναμνησκῶνται τό παρελθόν τους καί αὐτό εἶναι δυνατόν σέ μεγάλες ψυχές ὅπως τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ Πλάτωνος καί ἄλλων.

Αὐτοῦ τοῦ εἴδους, λοιπόν, ἡ σύνδεση τῶν δύο κόσμων ἀποτελεῖ τόν **νόμο τῆς ἀλληλεγγύης**, ὁ ὁποῖος εἶναι καθολικός. Ἐάν δέ, βλέπουμε διαφορά ἐμπνεύσεων, τοῦτο εἶναι ἀποτελέσμα τῆς οὐσίας τῶν περιπνευμάτων· διότι ἄλλα μὲν ἐξεδήλωσαν στοιχεῖα τελειότερα πρός ἐπαφή μέ τόν πνευματικό κόσμο, ἄλλα δέ μή φθάσαντα σέ αὐτόν τόν βαθμό ἐπικοινωνοῦν μέ πνεύματα ὅμοια τῆς καταστάσεώς τους, ὥστε ἡ συναίσθησις τοῦ κακοῦ ἀπό τό καλὸ ἔχει διαφορά.

Οθεν ἀναλόγως τῶν στοιχείων κάθε διανοίας ὅμοια συναντᾷ καί ὅμοιες κρίσεις ἔχει. Τούτου ἕνεκα οἱ πονηροὶ μέ τούς πονηροὺς συναντῶνται. **“Ὅθεν “οὐ συγκρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις”** εἶναι προσδιορισμός ἀρκετὰ σαφῆς τῆς καταστάσεως τοῦ καθενός μας.

Αλλὰ ἡ ἐξέλιξις δέν παύει καί διά τοῦτο. **“Ἐγὼ εἶπον Θεοὶ ἐστέ”**· αὐτό σημαίνει ὅτι διά τῆς ἀενάου παραγωγῆς θά φθάσετε στό σημεῖο ἐκεῖνο πού ἀπαιτεῖται γιά νά συναντηθῇτε μέ τό ἀγαθόν.

ΟΙ ΗΘΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ηδράση τῶν ἀνθρώπινων πνευμάτων σπουδαίως ἐξαρτᾶται ἀπό τόν πνευματικό κόσμο καί τὰ μέγιστα συμβάλλει στήν ἀναμόρφωσή μας, καθὼς ἡ δική μας ἀντίληψη εἶναι ἀδύνατη στήν ἐξεύρεση τῶν μέσων, διά τῶν ὁποίων θά δυνηθοῦμε νά ἐξετάσουμε τίς ιδιότητες τῶν ἀντικειμένων καί ὑποκειμένων καί τήν ἐπιρροή αὐτῶν πρός ἄλληλα.

Οθεν **ἀναμορφούμαστε ἀπὸ τήν ὥθησιν** πρός **τά πρόσω ἐκ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου**, ὁ ὁποῖος διά τοῦ νόμου τῆς ἀλληλεγγύης καθίσταται ὑπόχρεως νά μᾶς ὀδηγήσῃ ὅπου ἡ φορά τοῦ πνεύματός μας ἀπαιτεῖ, διότι αὐτό τό ἴδιο θά πράξουμε καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι αὔριο, λόγῳ τοῦ ὅτι θά μεταστοῦμε ἐκ τοῦ ἐνός κόσμου πρός τόν ἄλλον καί ἐκεῖνα τὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἔρχονται σέ ἐπαφή μαζί μας, θά καταλάβουν ὅ,τι ἐμεῖς ἤδη κατέχουμε καί οἱ ἴδιες ὑποχρεώσεις θά μᾶς ὑποβληθοῦν ἀπὸ τό Μεγάλον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Καταδεικνύοντας τήν λειτουργία αὐτήν τοῦ πνευματικοῦ νόμου, σκοπὸ ἔχουμε νά ὑπενθυμίσουμε σέ κάθε ψυχὴ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἔχει νά ἐπιτελέσῃ καί κατ' ἀκολουθίαν δέον νά καταστῇ συμμετοχὸς

τῆς γνώσεως αὐτῆς, γιὰ νά δύναται ἀσφαλῶς ἐκ τῆς πρώτης ὄψεως στήν μετάστασή της στόν πνευματικό κόσμο νά ἀρχίσῃ τό ἔργο της ἄνευ ἄλλων διατυπώσεων, ἄν θέλῃ νά χαρακτηρισθῇ ὡς ἐν συνειδήσει πορευομένη καί νά μή περιπλανηθῇ ἅμα τῇ θέᾳ τοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων, ὡς συνήθως περιπλανῶνται ψυχές τοῦ κόσμου τούτου, οἱ ὁποῖες οὐδέν ἄλλο πιστεύουν, παρά ὅτι τό ἀνθρώπινο ἐγώ ἔχει τέρμα, μόλις ἤθελε παύσει νά λειτουργῇ ὁ ὁργανισμός πού τίς περιβάλλει.

Ἐπίσης ἔχουμε τήν ἀξίωση νά ὑπενθυμίσουμε σέ ἑκάθε ψυχή τίς ὁδηγίες, τίς ὁποῖες ἔσχεν ἐξ ἀνωτέρων πνευμάτων, ὅταν ἐνσαρκωνόταν στόν ἀνθρώπινο ὁργανισμό περί ἐπιτελέσεως ἔργων ἀγαθῶν, ἐκ τῶν ὁποίων θά προκύψουν ὁργανισμοί συναφεῖς πρὸς ἐκείνους τοῦ Θείου Πνεύματος, διά τῶν ὁποίων κάθε ἄτομο θά προοδεύσῃ ἀκωλύτως μή ἐμποδιζόμενο ἀπό συνθήκες, οἱ ὁποῖες ὑπαγορεύουν τόν ἀτομισμό καί καταστρέφουν τόν **καθολικό νόμο τῆς ἀδελφότητας**, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀναγνωρίζει ὅλους ὡς ἀδελφούς καί δέν ἐξαιρεῖ ἀκόμη ἀπό τήν χορεία της οὔτε τά ἴδια τά λοιπά ἔμψυχα ὄντα, διότι καί ἐκεῖνα αὖριο θά καταλάβουν τίς ἴδιες βαθμίδες πού ἔχουμε ἐμεῖς, καί ἐμεῖς θά ἀναλάβουμε νά τά διευθετήσουμε στήν πρόοδο, ὅπως μᾶς βοήθησαν καί μᾶς βοηθοῦν ἄλλα πνεύματα τελειότερα ἀπό ἐμᾶς.

Ὅθεν **καθῆκον** κάθε εὐσυνειδήτου ὄντος εἶναι ἡ ἀναγνώριση τοῦ νόμου τοῦ καθήκοντος καί δικαίωματος, τό ὁποῖο ἐκ φύσεως ἔχει δοθῇ στόν ἄνθρωπο καί ἀφέθῃ αὐτός ἐλεύθερος νά ἐξασκήσῃ τήν ἐπιρροή του ἐπ' αὐτοῦ ἄνευ ἄλλης ὑπενθυμίσεως· διότι στήν ἀντίθετη περίπτωση ὅ,τι ἐκεῖνος δέν πράττει πρὸς τούς ἄλλους ἀδυνάτους, ἐπιφέρει τήν ἀδράνεια τῶν πνευμάτων ἐπὶ αὐτοῦ καί στερεῖται πλέον τοῦ δώρου τῆς γνώσεως πρὸς τό εἰδέναι τήν ἀλήθεια.

Ἀληθῶς ἡ παραβίαση τοῦ νόμου τούτου ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων μεγίστη ἔσχεν ἐπιρροή ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων πνευμάτων· καί ἂν ἡ ἀνθρωπότητα στερῇται τῶν μέσων τῆς ἀγαθῆς βιώσεως, τοῦτο προέρχεται ἀπό τήν ἐγκατάλειψη τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία παραμελημένη ἐπέφερε τήν τιμωρία γιὰ τήν παράβαση αὐτήν καί δυστυχῶς τά ἀνθρώπινα ὄντα μεταλλάσσουν θέσεις στήν κοινωνία σέ κάθε ἐνσάρκωση χωρίς νά ἔχουν συνείδηση αὐτοῦ· καί γι' αὐτό ὁ Θεός Ἰησοῦς ἔλεγε· **“Ὁ ἔσχατος πρῶτος καί τὰνάπαλιν”**.

Ἀληθῶς τά πράγματα δεόν νά μελετηθοῦν, ἐάν ἀφείδῃται ἡ ἀνθρωπότητα τῆς καταστάσεως αὐτῆς, καί ἐάν θέλῃ νά θέσῃ τέρμα στήν περιπλάνηση τοῦ βίου της. Πρέπει νά γνωσθοῦν οἱ ἠθικοὶ νόμοι τοῦ πνεύματος καί νά

δημιουργηθοῦν ἀνάλογοι νόμοι στήν συνθήκη τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, ἐάν θέλουν ἀκολουθῶς νά διαφύγουν τήν στενὴ σφαῖρα, στήν ὁποία βιοῦν ἐν μέσῳ θλίψεων καί ὀδυνῶν, καί προσπελάσουν τό ἀγαθό καί μέ αὐτό συμβιώνουν.

Ἐμεῖς οὐδέν ἄλλο ποθοῦμε δι' ὅσων λέγουμε, ἐπαρά νά πράξουμε ὅ,τι μᾶς ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν πραγμάτων καί ὁψόμεθα ἐν καιρῷ ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ καί τότε ἀππληλαγμένοι ἀπὸ τά σαρκικά πάθη ἐκ τοῦ σύνεγγυς θά σπουδάζουμε τά πράγματα.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

Γιὰ νά δώσουμε σαφεῖς ἰδέες τῶν ἀνωτέρων καθίσταται ἀναγκαῖα ἡ προσθήκη τῶν ἀκολουθῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι λειτουργοῦν σέ ὁλόκληρη τήν φύση καί μόνον τό πνεῦμα τῆς γῆς παραμέλησε νά ἀκολουθήσῃ τίς γραμμές, τίς ὁποῖες διαγράφουν οἱ νόμοι τῆς προόδου καί γι' αὐτόν τόν λόγο τά ἀνθρώπινα πράγματα βρίσκονται σέ χειρίστη κατάσταση ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς καί ἠθικῆς.

Ὁ νόμος τῆς ἀλληλεγγύης καταδεικνύει ὅτι **μάταιν εἶναι ἡ ἐργασία πρὸς πλουτισμόν** καί κατ' ἀκολουθίαν πρὸς ἀπόλαυση ἐφημέρων πραγμάτων. Εἶναι μάταιν, διότι σέ νέα ἐνσάρκωση θά δοκιμάσουμε ὅλα ἐκεῖνα τά ὁποῖα δοκιμάζουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ εὐρισκόμενοι σέ στέρση κάθε μέσου διανοητικῆς προόδου καί ἀπολαύσεως τῶν κρειωδῶν τοῦ βίου.

Ἡ μετὰπτωσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀπὸ τό ἕνα κοινωνικό στρώμα στό ἄλλο καταδεικνύει ὅτι λειτουργεῖ νόμος, ὁ ὁποῖος τήν ὑπαγορεύει, καί ὁ νόμος αὐτός εἶναι ὁ **νόμος τῆς δικαιοσύνης**, ὁ ὁποῖος δέν ἐπιτρέπει γιὰ κανένα λόγο νά παραβιάζεται ἀπὸ τίς συνθήκες τῶν ἀνθρωπίνων νόμων διαφορετικά δέν θά ὑπερεῖχε ὅλων τῶν θείων ἐνεργειῶν ὡς πρὸς τόν κανονισμό τῶν ψυχῶν ἐν τῇ ἐξελίξει, λόγῳ τοῦ ὅτι δέν θά εἶχε τήν **δικαιοσύνη**, ἡ ὁποία δημιουργήθηκε, γιὰ νά ἐπιβληθῇσιν κάθε πνεῦμα στήν πρόοδο.

Ἐάν οἱ γραμμές αὐτές δέν κατανοοῦνται ἀπὸ τούς ἀνθρώπους τῆς γῆς, αὐτό προδίδει ὅτι οὐδεμία ἰδέα ἔχουν περί δικαιοσύνης, καί κατ' ἀκολουθίαν καθίσταται ἀναγκαῖο, νά ἐξηγήσουμε λεπτομερέστερα τόν νόμο αὐτόν.

Ἡ πρόοδος τῶν ὄντων εἶναι γενική καί κατ' ἀκολουθίαν δεόν νά μετέχουν ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ψυχές· ὅμως συνθήκες παρὰ τήν διάταξη τοῦ νόμου αὐτοῦ δημιουργοῦν συστήματα, τά ὁποῖα ἐξαναγκάζουν πολλὰ ὄντα νά μένουν στήν ἴδια βαθμίδα, λόγῳ τοῦ ὅτι δέν ἔχουν τά μέσα νά καλλιεργήσουν τίς ψυχικές τους δυνάμεις.

Ὅθεν ἡ πρόοδος δέν καθίσταται ὁμαλή σέ ὅλους, καί ἀπὸ αὐτὴν τήν ἀνωμαλία ἀναιρεῖται ὁ **νόμος τῆς προόδου**. Καί ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τῆς καταστάσεως αὐτῆς τῶν ἀνθρώπων ἦταν ἐπόμενο νά ἀναιρεθῇ ὁ νόμος τῆς προόδου, γι' αὐτό τό Θεῖον Πνεῦμα δημιούργησε τόν **νόμο τῆς δικαιοσύνης**, ὁ ὁποῖος ὑπαγορεύει ὅ,τι εἴπαμε ἀνωτέρω· δηλαδή τίς **ἐνσαρκώσεις σέ διάφορες κοινωνικές τάξεις** οὕτως ὥστε τό πνεῦμα πού καθυστερεῖ, τό εὐρισκόμενο σέ στέρση στόν ἀνθρώπινο ὁργανισμό, νά καταλάβῃ σέ νέα ἐνσάρκωση ὁργανισμό σέ κοινωνική τάξη, ἡ ὁποία θά περιέχῃ ὅλα τά μέσα πρὸς πρόοδο, τό δέ πρότερον σέ αὐτὴν τήν τάξη εὐρισκόμενο καταλαμβάνει τήν ἐσχάτη, καί ἔτσι ἡ πρόοδος καθίσταται γενική μέ ὅλες τίς ἀνωμαλίες, τίς ὁποῖες παρουσιάζουν τά κοινωνικά μας συστήματα.

Ἐξηγῶντας τήν κατάσταση αὐτὴν καθίσταται ἀναγκαῖο νά ἀποδείξουμε τό μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου τό πνεῦμα ἐνσαρκώνεται σέ πολλούς ὁργανισμούς. Ἐάν ἡ ἐπανειλημμένη αὐτὴ ἐνσάρκωση δέν ἦταν ἀναγκαῖα, πρῶτα ἀπὸ ὅλα θά ἦταν περιττή ἡ ὑπαρξη τῶν δύο κόσμων. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχουν, ἡ ὑπαρξη αὐτὴ προδίδει ὅτι τό **πνεῦμα ἄνευ ὁργανισμοῦ δέν δύναται νά ἐξελισσεται** καί κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐξελίξις του καθίσταται ἀναγκαῖα στοὺς ὁργανισμούς, οἱ ὁποῖοι ἐξωθοῦν τό πνεῦμα νά ἐκδηλώσῃ τίς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἐνυπάρχουν σέ αὐτό ὡς λανθάνουσες.

Γιὰ νά κατανοηθῇ αὐτό, δεόν νά γνωσθῇ ἀπὸ ὅλους ὅτι ἡ **κίνηση ὑπάρχει**, λόγῳ τοῦ ὅτι δι' αὐτῆς ἐκδηλοῦνται δυνάμεις, καί ἐφ' ὅσον κινεῖται ἕνα πρᾶγμα, τόσο θά ἐκδηλώνῃ δυνάμεις. Αὐτό προδίδει καί τήν **ἀρχικὴ οὐσία τοῦ παντός**, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη καί δημιούργησε σύμπαντα, διότι ἐντός της ὑπῆρχε **κίνηση**. Τώρα πῶς ἡ κίνηση αὐτὴ ἐξεδηλώθη στήν πρώτη οὐσία, εἶναι ζήτημα τό ὁποῖο δέν θά θίξουμε ἀκόμη, διότι ἐάν πρότερον δέν κατανοήσουμε τίς λειτουργίες τοῦ σύμπαντος, εἶναι περιττὴ ἡ γνώση τῆς Θείας οὐσίας, τήν ὁποία **πρῶτη οὐσία** καλοῦμε. Εἶναι περιττὴ, διότι δέν ἔχει νά μᾶς ὠφελήσῃ, ἀφοῦ δέν τήν γνωρίζουμε εὐθύς ὡς ἀρχισε νά δημιουργῇ τό σύμπαν.

Δεόν νά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ δημιουργία ἐξαρτήθηκε ἀπὸ αὐτὴν, καί ὅτι τά στοιχεῖα αὐτά ἀπανταχοῦ τοῦ σύμπαντος ὑπάρχουν, ἀδιάφορον ὑπὸ τὴν μία ἢ τὴν ἄλλη μορφή. Ἐάν ἡ Σελήνη δέν ποικίλλεται μέ στοιχεῖα ὅπως ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Γῆς, τοῦτο δέν εἶναι ἱκανό νά μᾶς πείσῃ ὅτι ἐκεῖ ζωὴ δέν ὑπάρχει. Πρέπει ὅμως νά κατανοήσουμε ὅτι ἐφ' ὅσον ἕνα στοιχεῖο κινεῖται, ἔχει ἐντός του **ζωή**, καί ὅτι ἡ ἀένας κίνησή του τό μεταμορφώνει καί

ἔτσι ἡ οὐσία του μεταβάλλεται, κατὰ τὴν μεταβολὴν δέ αὐτὴν παρουσιάζει ἄλλη μορφή ἐντελῶς διαφορετικὴ τῆς πρώτης.

Ἰδόντας **τά κοσμογονικὰ αὐτὰ στοιχεῖα**, δηλαδή τῆς κινήσεως καί τῆς ζωῆς, εὐελπιστοῦμε ὅτι θά κατανοηθοῦμε ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὡς ἔργο ἔχουν τὴν ἔρευνα τῶν πραγμάτων καί ὅτι στήν ἔρευνα αὐτὴν θά διίδουν ὅτι ἡ ζωὴ ἀεὶ παράγει συνειδήσεις.

ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Ἐξετάζοντας τό θέμα τῆς δημιουργίας τῆς δικαιοσύνης κατεδείξαμε ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα ἄνευ τῆς ἀναγνώρισεως τοῦ νόμου αὐτοῦ καί τῆς ἐφαρμογῆς του καθ' ὅλες τίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀδύνατον νά προοδεύσῃ. Ἦδη ἀναγκάζομαστε νά βαδίσουμε ἐπὶ ἄλλου ἐπιπέδου, διὰ τοῦ ὁποῖου θά προκύψῃ γνώση περί τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ Σύμπαντος. Τούτου ἕνεκα ἀρχίζουμε ἐξετάζοντας τίς οὐσίες, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέρρευσε τό Σύμπαν καί ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος. Τό **Σύμπαν χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο ιδιότητες** καί κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς δημιουργεῖ ἐπιβουλημένη ὑπὸ τῆς ἄλλης.

Τό Σύμπαν **εἰκονίζει τό ἀνθρώπινο ζεῦγος**, ἐκ τοῦ ὁποῖου προκύπτει ἡ ἀνθρωπότητα. Ἡ μία τῶν ιδιοτήτων τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἡ **κεντρομόλος δύναμη** καί ἡ ἄλλη ἡ **κεντρόφυγος δύναμη**. Ἡ **κεντρομόλος δύναμη** παρίσταται διὰ τοῦ στοιχείου τῆς κινήσεως, ἡ δέ **κεντρόφυγος** διὰ τοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς.

Ὅθεν οἱ ιδιότητες τῆς πρώτης τοῦ παντός οὐσίας ἄρχισαν νά δημιουργοῦν ἡ μὲν ὑπὸ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια, ἡ δέ ὑπὸ ἐσωτερικὴ. Ἡ ὑπὸ ἐσωτερικὴ δημιουργοῦσα δύναμη ἡ ιδιότητα περιεῖχε ἐντός της ὅλα τά στοιχεῖα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα βραδύτερον ἀπετέλεσαν τὴν **ἐσωτερικὴ οὐσία τῆς ψυχῆς** καί τά ὁποῖα συνίστανται ἀπὸ δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἔλκουν τίς ἄλλες δυνάμεις πού ἔχουν δημιουργηθῇ ἀπὸ τὴν κεντρόφυγο, καί ἔτσι ἀποτελοῦν τό ἐγὼ ἀδιακρίτως παντός ὄντος.

Γιὰ νά κατανοηθῇ αὐτό, χρήζει ἐξετάσεως ἐκάστη ιδιότητα τῆς πρώτης οὐσίας καί τοῦτο θά προσπαθήσουμε νά πράξουμε πιστοὶ στήν πεποιθήσῃ ὅτι θά μᾶς βοηθήσουν τά Πνεύματα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα μέχρι σήμερα μᾶς διεμόρφωσαν χωρίς ἄλλη ἀνθρώπινη σπουδὴ.

Ἡ **κεντρομόλος δύναμη** εἶπαμε ὅτι εἶναι ἡ ιδιότητα τῆς κινήσεως· ἀλλὰ πρέπει νά γνωσθῇ ἀπὸ ὅλους ὅτι ἡ **κίνηση εἶναι προσὸν ἐκδηλωθείσης δυνάμεως**, ἐμφωλευούσης στό κέντρο κάθε οὐσίας.

ονομάσαμε την κίνηση στοιχείο, διότι διά της κινήσεως εξωτερικεύουμε την έννοια δυνάμεως, μή δυναμένης να όνομασθῇ αλλοιώς, διότι ἡ ἐνέργεια ἡ προκύπτουσα ἀπό αὐτὴν εἶναι ἡ κίνηση. Στὴν δύναμη αὐτὴν ἐνυπάρχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦμε ὅτι ἐκδηλοῦνται συγχρόνως μὲ τὴν κίνηση ἑνὸς πράγματος.

Τὰ στοιχεῖα πού προκύπτουν ἀπὸ τὴν δύναμη αὐτὴν εἶναι ἀνυπολόγιστα, διότι κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ μέλλει νὰ ἐκδηλώσῃ ἄλλα καὶ αὐτὰ ἄλλα ἐπίσης, γι' αὐτὸ ἡ αἰωνιότητά τους καθίσταται θετική. Ὅθεν κάθε δύναμη στὴν φύση προκύπτει ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτῆς καὶ μέλλει νὰ μεταμορφωθῇ κατὰ τὴν ἐξέλιξή της παράγοντας ἄλλες ὁμοιες δυνάμεις.

Ὅθεν ὑπὸ αὐτὴν τὴν μορφή δυνάμεθα νὰ διακρίνουμε τίς δυνάμεις τῆς φύσεως αἰετὰ πολλαπλασιαζόμενες. Ἡ ἄλλη, ἡ κεντρόφυγος δύναμη, ἐνέχει ἐντὸς της τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐκδήλωσή τους συγκρουόμενα μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς κεντρομόλου δυνάμεως παράγουν τὴν ὕλη, δηλαδὴ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ Σύμπαντος, στὴν ὁποία ἀμφοτέρω τὰ στοιχεῖα τῆς κεντρομόλου καὶ κεντρόφυγος δυνάμεως ἐνυπάρχουν. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφοτέρω οἱ δυνάμεις ἀπέρρευσαν ἀπὸ μία οὐσία, γι' αὐτὸ τίς ὀνομάσαμε ὕλικές, διότι δὲν εἶναι φρόνιμο νὰ ὀνομάσουμε αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται ὡς οὐσία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καταδεικνύοντας τὴν ἀρχὴ τῆς κοσμογονίας διὰ τῶν δυνάμεων, τῶν ἐκδηλωθεισῶν ἐκ τῆς πρώτης θείας οὐσίας, ἔχουμε τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ ἐπιστήμη θὰ μᾶς προσέξῃ καὶ ἀπὸ τίς δημοσιεύσεις μας θὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπαρξὴ ὅχι μόνον τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξέλιξή του, ἡ ὁποία συμβαδίζει στὴν παραγωγή τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἀπὸ τὴν παραγωγή δὲ αὐτὴν καθίσταται ἡ πρόοδος καὶ ἡ αἰωνιότητά του σὲ ὅλους, μὲ θετικὴ ἐξαίρεση μόνον σὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὡς μόνη πίστη τὴν ἀντίληψη τῶν ἀτελῶν τους αἰσθήσεων.

Οἱ δημοσιευθεῖσες θεωρίες μας εἶναι ἱκανές νὰ εὐρύνουν τὸν κύκλον τῶν σκέψεων τῶν ζητούντων τὴν αἰτία καὶ τοῦ σύμπαντος καὶ τοῦ πνεύματος καὶ ὅτι αὐτὲς δέον νὰ ἀναλυθοῦν ἀπὸ τίς δυνάμεις καὶ νὰ ἀποτελέσουν ἀληθὲς δόγμα πίστεως καὶ ἀληθείας, ἐάν ἡ ἀνθρωπότητα ἀποσκοπεῖ στὴν ἐξερεύνηση τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως.

Διὰ τῶν δημοσιευθέντων μας ἄρθρων ἐκινήσαμε ὅλες τίς χορδές, τῶν ὁποίων οἱ ἥχοι ἀποτελοῦν τὴν βάση τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πνευματισμοῦ καὶ

ἀπομένει ἤδη ἡ λεπτομερὴς τους ἀνάλυση καὶ ἡ ἐντεῦθεν δημιουργία συστήματος ἱκανοῦ νὰ μεταβάλλῃ πᾶν ὅ,τι κακῶς κεῖται στὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

Ἡ ἀποκάλυψη δύο-τριῶν νόμων τοῦ Θεοῦ Πνεύματος εἶναι ἱκανὴ νὰ διαρρυθμίσῃ τὴν πορεία κάθε εἰλικρινοῦς ἀνθρώπου, ἐάν αὐτὸς ποθῇ νὰ συντελέσῃ ὅχι μόνον τὴν δική του, ἀλλὰ καὶ τὴν καθολικὴ πρόοδο τῶν ἄλλων ὁμοίων του.

Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία, ἐάν θέλουν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀληθῶς δρώσες στὴν μόρφωση τῶν ἀνθρωπίνων συνειδήσεων, ἐάν θέλουμε νὰ διαπλάσουν γενεὰ ἀνθρώπων ἄξια τοῦ ὀνόματός τους, ἐάν θέλουν ὁ ταλαίπωρος αὐτὸς πλανήτης νὰ ἀποτελέσῃ μὲ τοὺς ἄλλους ὁμοίους τοῦ πλανητικοῦ μας συστήματος ἁρμονία στὴν πρόοδο, ἐάν θέλουν νὰ χαρακτηρισθοῦν τὰ ἀνθρώπινά του ὄντα ὡς ἐν ἐπιγνώσει ζῶντα, δὲν ἔχουν παρά νὰ δημιουργήσουν σύστημα, τὸ ὁποῖο θὰ παρέχει σὲ ὅλους τὰ μέσα, δυνάμει τῶν ὁποίων θὰ δυνηθοῦν νὰ διαφύγουν τὰ στενά ὅρια τῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἡ θλίψη καὶ ἡ ὀδύνη, καὶ νὰ διαγράψουν κύκλο ζωῆς τέτοιο, στὸν ὁποῖο μόνον ἡ χαρὰ θὰ εἶναι σὲ ὅλους προσιτή, ἀλλὰ καὶ ἡ γνώση θὰ τοὺς μεταμορφώσῃ ὡς πτερόεντες αἰετούς, ἐπισκοποῦντες τίς παρθένες πεδιάδες τῆς φύσεως καὶ ἀρυσμένους ἀπὸ ἐκεῖ στοιχεῖα ὅμοια ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχει τὸ Θεῖο Πνεῦμα.

Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία καθήκον ἔχουν καὶ ὑποχρέωση ἐπιβεβλημένη νὰ μελετήσουν τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν πραγματικὴ τους μορφή καὶ νὰ δημιουργήσουν κράτος ἀνθρώπων ἀνάλογο πρὸς τίς ὑπαγορεύσεις τῶν φυσικῶν καὶ θείων νόμων, ἐάν θέλουν νὰ ἐπιτελέσουν τὴν ἀποστολή τους, ἄλλως οὐαὶ σὲ αὐτούς.

Τὸ Θεῖον Πνεῦμα ἐντολοδοτεῖ σὲ αὐτοὺς τὴν ἀρχή, διὰ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ προοδεύσῃ κάθε ἄνθρωπος, καὶ ἡ ὁποία συνίσταται στὴν διάγνωση τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ἀκωλύτως οἱ λαοὶ πρέπει νὰ προοδεύσουν, καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ νὰ καταπολεμήσουν κάθε ἐσφαλμένη δοξασία, ὅπως εἶναι αὐτὴ τοῦ ἀλληλομαχεῖν καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων ἄνευ δικαιολογημένης αἰτίας. Καὶ ἂν δὲν τὸ πράξουν αὐτό, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει παρά νὰ τοὺς κατατάξῃ στὴν ἐσχάτη βαθμίδα τῶν ἀνθρώπων. Ἐμεῖς καὶ πάλι δηλώνουμε ὅτι οἱ ἀρχές αὐτὲς ἀπορρέουν ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπὸ ὅπου προηγουμένως εἴπαμε.

Οἱ "ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ" κυκλοφοροῦν ἀπὸ τίς ἐκδ. "Ἰδεοθέατρον

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΔΑΡΟΣ

(...) Προσωπικά πιστεύω πὺς ὅλη αὐτὴ ἡ ἱεροπρέπεια τῆς ὁρολογίας καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἱερότητας τῆς ποιητικῆς ἀποστολῆς τοῦ Πινδάρου βγαίνουν ἀπὸ τὴν γλῶσσα τῆς δελφικῆς λατρείας, τῆς ὁποίας ὁ Πίνδαρος εἶναι ἐπίσημος ἀπόστολος.

Ἡ σχέση ὅμως τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τῶν Μουσῶν δὲν εἶναι τεχνητή: Εἶναι ἡ προβολὴ τοῦ κορυφαίου μουσικοῦ πού βρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀρχαιότερου γυναικείου χοροῦ καὶ πού διάδοχός του εἶναι ὁ ποιητής, κληρονόμος καὶ τῆς ἀρχαίας ἱερολεϊτουργικῆς ιδιότητάς του. Ἔτσι καὶ ἡ χρῆση τῆς δελφικῆς ἱερολογικῆς γλώσσας, μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι τυπικὴ καὶ συμβατικὴ, εἶναι φορέας τῆς συνειδήσεως μιᾶς λειτουργίας καὶ ἀποστολῆς τοῦ ποιητῆ πού ἀνεβαίνει σὲ πρωτόγονες ρίζες.

Μία φωτεινὴ ἐδῶ μελέτη, τῆς J. Duchemin, Mission Sociale et Pouvoirs Magiques du Poète comparés à ceux du Roi dans le Lyrisme de Pindare, ἀπὸ ὅπου μεταφράζω τὴν παραπάνω περιγραφή, τραβᾷ τὴν ἐρμηνεία παραπέρα.

Τὴν ἐμπνευσή του ὁ ποιητὴς δὲν τὴν ἀντλεῖ ἀπὸ τίς Μοῦσες μοναχά, μά κι ἀπὸ τίς Ὠρές κι ἀπὸ τίς Χάριτες, Χορούς γονιμικῶν Θεαινῶν, πού ἀνάμεσά τους εἶναι καὶ οἱ Μοῦσες παλαιότερα, μά πού, καθὼς συνδέονται μὲ τὴν μνήμη καὶ τὴν Μνημοσύνη, μονοπωλοῦν ἀργότερα τὴν λειτουργία.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Πίνδαρος παρουσιάζεται μὲ κάποια ἀξίωση στὴν θεραπευτικὴ, μὲ τὸν μαγικὸ ἀκόμη χαρακτήρα της (Πυθίον. 3, Νεμεόν. 4), ιδιότητα πού τὴν ἀποδίδει μεταφορικά καὶ σὲ βασιλιάδες (4ος Πυθιονικός). Τὴν ἀξίωσή του στὴν μαντικὴ καὶ τὴν "προφητικὴ" (ἐξηγητικὴ τῶν βουλῶν τῶν Θεῶν ἢ τῆς γνώσης πού δίδουν οἱ Μοῦσες), τὴν εἶδαμε στοὺς ὅρους πού μεταχειρίζεται γιὰ νὰ δηλώσῃ τὸ λειτουργημά του.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, συνθέτει παιᾶνα γιὰ νὰ στομῶσιν τὰ δεινὰ πού μιὰ ἐκλειψὴ τοῦ Ἥλιου φοβερίζει νὰ χτυπήσουν τὴν Θήβα (=Ἀπ. 52κ), παίρνοντας τὴν θέση καὶ τὴν λειτουργία ἐκείνου πού ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἀσκεῖ μίαν ἐπιρροή ἐπάνω στὴν τάξη τοῦ κόσμου.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχαῖος δημόσιος μάγος πού ταυτίζεται μὲ τὸν βασιλιᾶ σὲ ἀρχαιότατα στάδια τῆς βασιλείας. Κατὰ τὴν φραζεριανὴ θεωρία πού δέχεται ἡ συγγραφέας, ὁ βασιλιάς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ δημόσιος μάγος πού ἐξελίσσεται σὲ μάγο βασιλιᾶ, μά ἡ θέση τούτη στενεύει τὴν βάση.

Σήμερα ξέρουμε πὺς εἶναι ὁ κορυφαῖος μαγικολεϊτουργικῶν θιάσων, ἀπὸ ὅπου βγαίνουν καὶ οἱ μάγοι καὶ οἱ μάντιες καὶ οἱ θεραπευτές καὶ οἱ ποιητές, κι ἀκόμα πὺς εἶναι ὁ ἀρσενικός σύγκοιπος τῶν βασιλικῶν γυναικῶν, θιάσου ἢ γένους, πού συγκεντρώνει στὸν ἑαυτὸ του τίς μαγικὲς τῶν γυναικῶν αὐτῶν λειτουργίες.

Τὸ λειτουργημά του εἶναι συνδεδεμένο μὲ τὴν γονιμότητα τῆς γῆς, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ζώων, καὶ

μὲ τὸν ρυθμὸ τῆς κοσμικῆς τάξης· οἱ θεραπευτικὲς ιδιότητες δὲν λείπουν· καὶ μὲ τίς μαγικὲς δυνάμεις του ἐναρμονίζει γενικὰ τὴν ζωὴ τῆς κοινότητος μὲ τὴν φύση.

Ὅταν ἀπὸ τὸ γήινο αὐτὸ πρότυπο πλάθεται ἡ βασιλικὴ παράσταση τοῦ οὐρανοῦ θεοῦ, ὁ βασιλιάς γίνεται ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ ὁ διάμεσος τῶν Θεῶν καὶ τῆς κοινότητος, ἱερέας καὶ ἐξηγητῆς τῶν βουλῶν τους.

Ὁ μάγος αὐτὸς καὶ ὕστερα διάμεσος τῶν Θεῶν καὶ τῆς κοινότητος βασιλιάς εἶναι γνῶριμο στὴν προϊστορικὴ Ἑλλάδα φαινόμενο: προδίδεται ἀπὸ ἀθρόες λατρεῖες καὶ μύθους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ρητὲς μαρτυρίες, ὅπως ἀπὸ τὴν περιλάλητη περικοπὴ τῆς Ὀδύσσειας 19, 109 κ.έ.

Ὑπάρχει καμμιά σχέση ἀνάμεσα στὸν ἀρχαῖο αὐτὸν μάγο βασιλιᾶ καὶ στὸν ποιητὴ; Ἡ συγγραφέας παρουσιάζει δύο στοιχεῖα: Τὸ ἓνα εἶναι τὸ χωρίο τῆς Θεογονίας 80/103, ὅπου οἱ Μοῦσες ἐμπνέουν τὸν βασιλιᾶ, καὶ τὸ ἄλλο εἶναι ἡ περικοπὴ τοῦ ἴδιου ἔπους (στ. 22 κ.έ), ὅπου οἱ Μοῦσες, γιὰ νὰ δώσουν τὸ ποιητικὸ χάρισμα στὸν ποιμένα Ἡσίοδο, τοῦ δίδουν ἓνα σκῆπτρον, πού ἐδῶ σημαίνει ἓνα κλαρί δάφνης, μά πού δηλώνει καὶ τὸ βασιλικὸ σκῆπτρο, ἀρχικὰ ἓνα κλαρί καὶ ἐτοῦτο.

Ἡ ἀξία τῶν περικοπῶν αὐτῶν, πού ἀλληλοσυμπληρώνονται γιὰ νὰ δείξουν τόσο κοντὰ τὸν βασιλιᾶ στὸν ποιητὴ καὶ τὸν ποιητὴ τόσο κοντὰ στὸν βασιλιᾶ, εἶναι τόσο μεγαλύτερη, ὅσο κατεβαίνουν ἀπὸ βωιωτικὸ θρησκευτικὸ ἔπος· καὶ ἡ σύνθεσή τους βρίσκει τὴν βεβαίωση τοῦ ἀρχικοῦ συνδέσμου, πού δηλώνει, στὸν ἱερό χαρακτήρα τῆς ἀποστολῆς τοῦ ποιητῆ πού ἀξιώνει ὁ Πίνδαρος, Βωιωτὸς καὶ αὐτὸς ποιητῆς, γιὰ τὸν ἑαυτὸ του.

Μάντης, προφήτης, θεραπευτής, δημόσιος μάγος γιὰ τὴν ἀποτροπὴ συμφορῶν πού προσημαδεύουν ἀνωμαλίες τῆς κοσμικῆς τάξης, ἐμπνεόμενος ἀπὸ θεότητες γονιμικῆς, τίς Ὠρές καὶ τίς Χάριτες, δέκτης μιᾶς σοφίας ἢ μυστικῆς γνώσης καὶ διερμηνέας τῶν Θεῶν, ἀρχιτέκτονας τῆς ἀθανασίας καὶ βαθύστομα ὑπερήφανος γιὰ μίαν ὑπερανθρώπινη ἀποστολή, πού τὸν κάνει νὰ μιλᾷ στοὺς ἴδιους τοὺς κοσμικοὺς πιά βασιλιάδες ἀπὸ ψηλά, ὁ Πίνδαρος παρουσιάζεται νὰ συνεχίζει μὲ τὸ λειτουργημά του ποιητῆ, μέσα σὲ ἓνα κόσμον πολὺπλευρα διαφορισμένο πιά, τὸ λειτουργημά του ἀρχαίου μάγου βασιλιᾶ, μάντη, προφήτη, θεραπευτῆ, δημοσίου μάγου, συνεργάτη τῆς κυκλικῆς ἐναλλαγῆς τῶν Ἐποχῶν (Ὠρῶν καὶ Χαρίτων) καὶ τῆς κοσμικῆς πορείας, δέκτης μιᾶς μυστικῆς σοφίας, διερμηνέας τῶν Θεῶν καί, ἄς προσθέσω ἀκόμη, ἀρχιτέκτονα, μὲ τίς τελετές τῆς βασιλικῆς στέψης, μιᾶς ἡλυσιακῆς ἀθανασίας.

Ἐκεῖνο πού διασώζει τὴν συνέχισή εἶναι, κατὰ μέγα μέρος, οἱ μαγικὲς ἀρχές τῆς ποίησης, τὸ ἐκκίνημά της ἀπὸ τίς ἐπωδές, τοὺς ἔμμετρους λόγους τῆς μαγικῆς πράξης.(...)

Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Πίνδαρος

522-18: Γέννηση στην Θήβα (έναν από τους Αιγαιίδες).
 508-505: Άφιξη στην Αθήνα. Μαθητεύει στον Λάσο τόν Έρμιονέα - συναναστρέφεται τους Άλκμεωνίδες.
 c.a. 498: Ταξίδι στην Θεσσαλία και συναναστροφή με τους Άλευάδες (;) - 10ος Πυθιονίκος.
 490: 6ος Πυθιονίκος
 489-3: 5ος Νεμεόνικος
 488: 14ος Όλυμπιονίκος. Ταξίδι (;) - γνωριμία του με την αιγινητική άριστοκρατία. Αναγνώριση από την θηβαϊκή άριστοκρατία.
 486: 7ος Πυθιονίκος, 12ος Πυθιονίκος
 483: 6ος Ισθμιόνικος (κατά Wilamowitz)
 480: 5ος Ισθμιόνικος (κατά Caspar)
 478-7: 3ος και 4ος Ισθμιόνικος (κατά Schroeder)
 478: 8ος Ισθμιόνικος
 477: 2ος Ισθμιόνικος
 476-473: Ταξίδι στην Σικελία. Γνωριμία με σικελική άριστοκρατία. 1ος-2ος-3ος Όλυμπιονίκος - 9ος Νεμεόνικος - 10ος Ισθμιόνικος. Επίσης τό 476 ό 11ος Όλυμπιονίκος.
 c.a. 475: 3ος Νεμεόνικος
 474 κ.ε.: 2ος-9ος-11ος Πυθιονίκος. 1ο ταξίδι του στην Κυρήνη (;)
 473: 4ος Νεμεόνικος
 472: 6ος Όλυμπιονίκος
 c.a 472: Έπιστροφή στην Θήβα. Σύνθεση διθυράμβου για την Αθήνα (άπ. 76). Πρόστιμο από Θήβα (καί έξορία): "Προξενία" από την Αθήνα.
 c.a 470: 12ος Όλυμπιονίκος - 1ος Πυθιονίκος
 469-8: 3ος Πυθιονίκος
 467: 7ος Νεμεόνικος (κατά Hermann)
 466-5: 9ος Όλυμπιονίκος
 465: 6ος Νεμεόνικος
 464: 7ος-13ος Όλυμπιονίκος. Ταξίδι στην Ρόδο (;)
 463: Ό ποιητής βρίσκεται στην Θήβα (IX Παιάν)
 462-1: 4ος-5ος Πυθιονίκος. Ταξίδι στην Κυρήνη
 460: 8ος Όλυμπιονίκος
 459-8: 8ος Νεμεόνικος
 458: 10ος Νεμεόνικος (ό 1ος για Άργείο) (κατά Dissem-Christ).
 458: 1ος Ισθμιόνικος
 456: (;) 4ος-5ος Όλυμπιονίκος
 454: 7ος Ισθμιόνικος (κατά Boeckh-Dissen-xilamoeitz)
 450-446: 11ος Νεμεόνικος (κατά Schroeder). Ταξίδι στην Τένεδο. Γνωριμία με Άρισταγόρα-Θεόξενο (;)
 446: 8ος Πυθιονίκος
 446 κ.ε.: Θάνατος στο Άργος (;)

Ίστορία της Βοιωτίας

c.a.520: Οί βοιωτικές πόλεις συνασπίζον-ται ("Κοινόν των Βοιωτών")
 519: Συμμαχία Αθηνών-Πλαταιών
 c.a. 515: Εισβολή Θεσσαλών στην Βοιωτία-Φωκίδα. Διεσάδυση Θεσσαλών στην Αθήνα. Ανάπτυξη σχέσεων με τους Πεισιστρατίδες.
 c.a.510: Διάλυση των καλών σχέσεως μεταξύ Θηβών-Πεισιστρατιδών για τό ζήτημα των Έλευθερών. Η θηβαϊκή άριστο-κρατία στρέφεται στους Άλκμεωνίδες.
 508: Κλεισθένης. (Δημοκρατικές αλλαγές στην Αθήνα).
 507: Είσοδος Όρχομενού στο "Κοινόν των Βοιωτών".
 506: Η Θήβα συμμαχεί με την Αίγινα, προαιώνιο εχθρό της Αθήνας.
 504: Επίθεση Βοιωτών-Αιγινητών έναντιόν των Αθηναίων.
 502: Οί Αθηναίοι εισάγουν στο πολίτευμά τους τόν θεσμό του στρατηγού.
 499: Η Ιωνία επαναστατεί έναντιόν των Περσών.
 498: Διαπραγματεύσεις Αθηναίων-Περσών για την Ιωνία.
 490: Η μάχη του Μαραθώνος. Αύστηρή ουδετερότητα των Βοιωτών.
 481: Συνάντηση αντιπροσώπων από τίς ελληνικές πόλεις στον Ισθμό για μέτρα έναντιόν των Περσών. Άποστολή "προβούλων" έκ μέρους των Βοιωτών.
 480: Σαλαμίνα. Η Βοιωτία μηδίζει (πλήν των Πλαταιών-Θεσπιέων) και στρατεύματα από τίς πόλεις της πολε-μοούν έναντιόν Έλλήνων. Εισβολή περσοβοιωτικών δυνάμεων στην Άττική. Έπειτα από πιέσεις, οί Θηβαίοι άποστέλ-λουν 400 όπλίτες υπό τόν Λεοντιάδη στίς Θερμοπύλες (480 π.Χ.). Η μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.). Οί Θηβαίοι στο πλευρό των Περσών - συντριβή των δυνάμεών τους από τίς ελληνικές δυνάμεις. Κατάληψη της Θήβας από τους συμμάχους.
 479: Οί Πλαταιείς επανέρχονται στο "Κοινόν των Βοιωτών".
 480-460: Πιθανή άπώλεια της ήγεμονίας των Θηβών στην Βοιωτία. Η όλιγαρχία χάνει έδαφος προς όφελος της δημο-κρατίας.
 458: Η μάχη στά Οινόφυτα. Νίκη των Αθηναίων. Κυριαρχία στην Βοιωτία. Κατάλυση της όλιγαρχίας και έπιβολή δημοκρατικών καθεστώτων σε όλες τίς πόλεις της.
 457: Εισβολή Σπαρτιατών στην Τανάγρα. Άνεπιτυχής συμμαχία Θηβαίων-Σπαρτιατών. Η Θήβα άνακτά τόν κυρι-αρχικό ρόλο της στο "Κοινό".
 449-8: Έκρηξη του 2ου Έρου Πολέμου (Βοιωτίας-Αθηνών).
 447: Έξοριστοι Βοιωτοί με άρχηγό τόν Σπάρτωνα άνακαταλαμβάνουν τόν Όρχομενό και την Χαιρώνεια. Παλινόστηση της όλιγαρχίας.
 446: Άποστολή 1000 Αθηναίων έναντιόν του Όρχομενού. Ήττα της Αθήνας και έκκένωση της Βοιωτίας.
 446: Η Θήβα δέχεται νά μοιραστεί την ήγεμονία στο "Κοινό".
 432: Η Θήβα, υπό τόν Εύρύμαχο, ήγεμόνα των Βοιωτών...

Τέχνη

c.a.525: Άνανέωση των έπιτυμβίων αναγλύφων.
 c.a.525: Πρώτη έφαρμογή της έρυθρόμορφης τεχνικής στην δια-κόσμηση άγγείων ("Ανδοκίδης"). Τονίζεται ό όγκος - πλαστικότητα στην λεπτομέρεια.
 c.a.500: Σβήνει τό "άρχαϊκό μειδιάμα" στην γλυπτική. Σοβαρότητα των μορφών.
 c.a.500: Άποπεράτωση του ναού της Άφαιας Αθηνάς στην Αίγινα.
 c.a. 500-475: Έποχή του "ώριμου έρυθρόμορφου ρυθμού" στην άγγειο-διακοσμητική. Άρχίζει νά επικρατεί ό δωρικός ρυθμός αρχιτεκτονικής.
 480-450: Έποχή της "πλαστικής αύστη-ροϋ ρυθμού". Άπώλεια της άρχαϊκής μετωπικότητας των γλυπτών. (477-4 "Ηνίοχος", 460-450 "Ποσειδών" Άρτεμίσου, 455 "Δίας" Όλυμπίας, 450 "Δισκοβόλος" Μύρωνος).
 c.a.475-450: Έποχή του πρώιμου έλεύθερου έρυθρόμορφου ρυθμού στην άγγειογραφία-κεραμεική. (Βάθος - έντονες σκιάσεις - λοξές εικόνες).
 457-55: Άποπεράτωση του ναού του Διός στην Όλυμπία.

c.a.445: Χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς στην Ακρόπολη. Έποχή του "έλεύθερου ρυθμού" στην άγγειο-γραφία (Ενότητα, πλούτος, έσωτερι-κότητα στην μορφή).
 445 κ.ε.: Έσωτερική ίσορροπία - κάλλος - συλλογικότητα των μορφών στην γλυπτική.

ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

Έπιστήμη - Φιλοσοφία

c.a. 525: Ό Πυθαγόρας μεταναστεύει στον Κρότωνα (Κ. Ιταλία) - Θεωρία μετεμψυχώσεως, ό αριθμός ως διαμορ-φωτική άρχή του κόσμου. Τίθενται οί βάσεις των θετικών έπιστημών.
 c.a.515: Γέννηση Παρμενίδη - Άντίθεση όντος - μή όντος.
 c.a.500: Γέννηση Άναξαγόρα - Ό Νοϋς ως διαμορφωτής του κόσμου.
 c.a.492-90: Γέννηση Έμπεδοκλέους - Γέννηση Ηροδότου (patris historicae).

c.a.480: Θάνατος Ηρακλείτου - Ό "Λόγος" στην Φιλοσοφία (Οντολογία) - Ό πρώτος που προβαίνει σε ένδοσκόπηση.
 c.a.480: Γέννηση Πρωταγόρα-Γοργία (Σοφιστική).
 c.a.480: Διογένης ό Άπολλωνιάτης. Εισαγωγή της τελολογίας στην Φιλοσοφία. Γέννηση Άντιφώντος.
 c.a.470: Θάνατος Ξενοφάνη Κολοφώνιου.
 c.a.470: Γέννηση Σωκράτους. Θεμελίωση θεωρίας ιδεών-άθανασίας ψυχής. Άλλαγή στον τρόπο του "φιλοσοφείν".
 c.a.460: Γέννηση Ήπποκράτους
 c.a.460: Γέννηση Δημοκρίτου. Η άτομι-κή θεωρία ως βάση της ύλιστικής φιλοσοφίας του.
 c.a.460-450 κ.ε.: Ό Έλλάνικος χρησιμοποιεί πρώτος γενικά παραδεκτό σύστημα χρονολόγησης στον έλλαδικό χώρο.
 c.a.454: Γέννηση Θουκυδίδη.

Θέατρο - Μουσική

c.a.525: Γέννηση Αίσχύλου
 c.a.510: Γέννηση Βακχυλίδη
 c.a.508: Ό Λάσος ό Έρμιονεύς επιφέρει αλλαγές στην δομή του διθυράμβου
 c.a.500-480: Άκμή Δάμωνος (1ος θεωρητικός της μουσικής)
 c.a.497-6: Γέννηση Σοφοκλέους

c.a.480: Γέννηση Εϋριπίδου

472: Διδάσκονται οί "Πέρσαι" του Αίσχύλου

468: Θάνατος Σιμωνίδη
 458: Διδάσκεται ή "Ορέστεια" του Αίσχύλου
 458 κ.ε.: Διδάσκεται ό "Προμηθεύς Δεσμώτης" του Αίσχύλου
 456: Θάνατος Αίσχύλου

c.a.450: Θάνατος Βακχυλίδη

442: Διδάσκεται ή "Αντιγόνη" του Σοφοκλή

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΤΩΝ ΛΥΡΙΚΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

ΠΙΝΔΑΡΟΥ
ΕΠΙΜΙΚΟΙ

ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΙ - ΠΥΘΙΟΝΙΚΟΙ
ΝΕΜΕΟΝΙΚΟΙ - ΙΣΘΜΙΟΝΙΚΟΙ

ΥΜΝΟΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΙΚΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ
ΑΓΩΝΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΣ - ΔΕΛΦΩΝ - ΝΕΜΕΑΣ - ΙΕΘΜΟΥ
ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΕΚΤΕΛΗ - ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ 22Η
ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ - ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΕΜΜΕΤΡΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ 2001

Τα κείμενα για τόν Πίνδαρο είναι από τό περιοδικό ΔΙΑΒΑΖΩ

ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ ΠΙΝΔΑΡΟ

Δημ. Δ. Τσιλιβερδῆ

I. Κλασσικοί χρόνοι

Από τόν 1ο ἐπίνικο τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ (10ος Πυθιονίκος, 498 π.Χ.) μέχρι τόν τελευταῖο του (8ος Πυθιονίκος, 446 π.Χ.), μεσολαβεῖ ἓνα χρονικό διάστημα πενήντα περίπου ἐτῶν, κατά τό ὁποῖο ὁ Πίνδαρος συν-έθεσε συνολικά, τόσοι τουλάχιστον μᾶς σώζονται σήμερα, 46 ἐπινίκους (14 Ὀλυμπιονίκους, 12 Πυθιονίκους, 11 Νεμεονίκους καί 9 Ἰσθμιονίκους). Ἐνα χρονικό διάστημα ἀπελπιστικά μικρό σέ σχέση μέ τήν υπερτρισχιλιετῆ πορεία τῆς ἑλληνικῆς ποίησης καί τήν πορεία τῆς παγκόσμιας, πιά, ποίησης, ἤδη ἀπό τόν 18ο αἰῶνα, πού ὡστόσο ἐμελλε νά ἐπηρεάσει καί νά σφραγίσαι ἀμετάκλητα μέ τίς ὥδές του ὁ Βοιωτός ποιητής, χαράσσοντας παράλληλα τά γενικά πλαίσια στά ὁποῖα κινεῖται ἡ ὥδή σχεδόν μέχρι σήμερα.

Ἐκτός ὅμως ἀπό τούς ἐπινίκους ὁ Πίνδαρος, κατά τήν ἐκδοση τῶν ἀπάντων του ἀπό τόν Ἀριστοφάνη τόν Βυζάντιο καί τήν ἀλεξανδρινή φιλολογική σχολή, ἔγραψε ἐπίσης ὕμνους, παιᾶνες, διθυράμβους, προσῶδια, παρθένια, ὑπορχήματα, ἐγκώμια καί θρήνους. Τό σημαντικώτερο βέβαια τμήμα τοῦ ἔργου του παραμένουν οἱ **ἐπίνικοι**.

Κατά πᾶσα πιθανότητα, ἡ φήμη τοῦ Πινδάρου δέν ἐξαπλώθηκε ἀμέσως. Ἀπό τό 498, ἔτος στό ὁποῖο τοποθετεῖται ὁ 10ος Πυθιονίκος, μεσολαβοῦν δέκα μέ δώδεκα χρόνια γιά νά φτάσουμε περίπου στό 485, ἀπό τότε δηλαδή πού ξεκίνησε ἡ μεγάλη συγγραφική παραγωγή τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ πού κορυφώθηκε γύρω στό 470 μέ τά "σικελικά" ἔργα του, διανύοντας ἓνα διάστημα κατά τό ὁποῖο γράφτηκαν πάνω ἀπό τούς μισούς ἐπινίκους του.

Μποροῦμε μάλιστα νά ποῦμε ὅτι τήν μεγάλη ὥθηση στήν φήμη τοῦ ποιητῆ ἔδωσαν κατά πρώτον οἱ παραγγελίες τῆς Αἰγίνας, μέ τίς ἀριστοκρατικές οἰκογένειες τῆς ὁποίας διατηροῦσε ἀριστες σχέσεις ὁ Πίνδαρος καί, κατά δεύτερον, μέ τούς ἐπινίκους πού συνέθεσε γιά τόν ἀριστοκρατικό κόσμο τῆς Σικελίας, ιδιαίτερα γιά τόν Δεινομενίδη Ἰέρωνα.

Δυστυχῶς, οἱ πληροφορίες πού διαθέτουμε ἀπό ἐκείνη τήν ἐποχή εἶναι ἐλάχιστες, καί τό μόνο πού μπορεῖ νά ὑποτεθεῖ εἶναι ὅτι τά ἔργα τοῦ ποιητῆ ἦσαν κατ' ἀρχήν γραμμένα σέ πεζό λόγο, δίχως μετρικά σχόλια καί σημεῖα, τά ὁποῖα ὁ Βοιωτός ἴσως νά προσέθετε σέ ἓνα ἀντίγραφο πού χρησιμοποιοῦσε γιά τίς ἀνάγκες τοῦ χοροῦ. Μπορεῖ ἐπίσης νά ὑποτεθεῖ ὅτι κάθε "πελάτης" του εἶχε στήν διάθεσή του ἀντίγραφο τῆς παραγγελίας καί δέν εἶναι διόλου ἀπίθανο θαυμαστές, σέ διαφορές πόλεις, τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ νά ἀντέγραφαν ἐπινίκους του ἐν ὧσ' ὁ τελευταῖος ζοῦσε καί δημιουργοῦσε καί νά συνέτειναν μέ αὐτόν τόν

τρόπο στήν ἐξάπλωση τῆς φήμης, τήν ἐκτίμηση τοῦ ταλάντου του ἀπό τό κοινό καί, τέλος, στήν ὑστεροφημία του.

Ὁ πρώτος πού παραπέμπει στόν Πίνδαρο εἶναι ὁ Ἡρόδοτος (III 38) συγκεκριμένα παραπέμπει στό ἀπόσπασμα 152 Bowra ("νόμος ὁ πάντων βασιλεύς"), ἐνῶ τόν ἀκολουθοῦν ὁ Αἰσχύλος καί ὁ Σοφοκλῆς καθώς υπάρχουν καί στοὺς δύο ἐμφανῆ σημεῖα πινδαρικῶν ἐπιδράσεων. Ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι σίγουρο ὅτι γνωρίζει ὀρισμένα τουλάχιστον ἔργα τοῦ Πινδάρου, ἐνῶ ὁ περισσότερο ἐπηρεασμένος καί ἴσως βαθύτερος γνώστης τῆς ποίησής του φαίνεται νά εἶναι ὁ Πλάτωνας.

Ἡ ταύτιση μάλιστα πολλῶν παραπομπῶν τοῦ Πλάτωνος στόν Πίνδαρο μέ αὐτήν τοῦ Ἡροδότου, ἴσως, ὀδηγεῖ στό συμπέρασμα ὅτι συγκεκριμένες ὥδές τοῦ Πινδάρου ἦσαν φημισμένες, προσθέτοντας μάλιστα δύο στοιχεῖα: τό πρώτο εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός πού ἐπεφύλαξαν οἱ Ρόδιοι στόν 7ο Ὀλυμπιονικό, χαράσσοντάς τον μέ χρυσά γράμματα στόν ναό τῆς Ἀθηνᾶς στήν Λίνδο (κατά τόν Γόργωνα), ἐνῶ τό δεύτερο προέρχεται ἀπό τόν Ἰσοκράτη: γιά τόν διθυράμβο πού ἐπλεξε ὁ ποιητής πρός τιμήν τῆς Ἀθηνᾶς (ἀπ. 67 Bowra), γνωστό στόν Ἀριστοφάνη, ἐπομένως καί στό εὐρύ ἀθηναϊκό κοινό, ὀνομάστηκε τιμητικά πρόξενος, ἐνῶ ἐπίσης τιμήθηκε μέ τό ποσόν τῶν δέκα χιλιάδων δραχμῶν.

Ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα ὀδήγησαν τόν Irigoin στό συμπέρασμα ὅτι περί τά τέλη τοῦ 5ου αἰῶνος ὑπῆρχε ἤδη διαθέσιμη στό ἀθηναϊκό κοινό μία "ἀττική ἐκδοση" ὀρισμένων ἔργων τοῦ Πινδάρου, καί μάλιστα πρό τοῦ εὐκλείδειου μεταγραμματισμοῦ (403-2), κάτι πού ἐνισχύεται ιδιαίτερα ἀπό τίς πινδαρικές ἐπιδράσεις στόν Ἀριστοφάνη: ἦταν κωμωδιογράφος καί τό κοινό του κατά πολύ εὐρύτερο ἀπό αὐτό τοῦ Πλάτωνος λ.χ. ἢ τῶν τραγικῶν. Σέ αὐτήν τήν ἐκδοση ὁ Irigoin περιλαμβάνει ἓνα προσῶδιο (ἀπ. 80 Bowra), τόν γνωστό Διθυράμβο τῶν Ἀθηνῶν, τό 152 Bowra καί τό Ὑπόρχημα τοῦ Ἰέρωνος. Δέν θά πρέπει, τέλος, νά ξεχνᾶμε οὔτε τόν Ἐφορο, πιθανώτατα γνώστη τῆς πινδαρικῆς ποίησης, οὔτε τόν Χαμαιλέοντα, βιογράφο τοῦ Πινδάρου, ἐπιδράσεις τοῦ ὁποῖου ἀνιχνεύονται στήν βιογραφία τοῦ Πινδάρου γνωστή ὡς Vita Ambrosiana.

II. Ἑλληνιστικοί χρόνοι

Από τότε μέχρι τήν ὑποτιθέμενη ἐκδοση τοῦ κειμένου τοῦ Πινδάρου ἀπό τόν Ζηνόδοτο (c.a. 325-260) καί τήν ἀλεξανδρινή σχολή, μεσολαβοῦν ἀρκετά χρόνια γιά τά ὁποῖα δέν γνωρίζουμε οὔτε πῶς ἐπέδρασαν στίς διαφορές, κατά πόλεις, ἐκδόσεις ἔργων τοῦ Πινδάρου,

ΙΔΕΟΟΕΛΤΡΟΝ

23

οὔτε ἂν τά κείμενα τοῦ ποιητῆ κρίθηκαν σκόπιμο νά διδάσκονται συντελώντας ἔτσι στήν δημιουργία ὁλοένα καί περισσοτέρων ἀντιγράφων διαφόρων ποιημάτων του. Τό σίγουρο εἶναι, κατά πρώτον, οἱ τεράστιες δυσκολίες πού ἀντιμετώπισε ὁ Ζηνόδοτος προκειμένου νά συγκεντρώσει ἀντίγραφα ἀπό πολλές καί διαφορές πηγές καί, κατά δεύτερον, τό ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Ζηνοδότου στόν Πίνδαρο χάθηκε καί ἀνιχνεύεται ἀδρά μόνο στόν Δίδυμο τόν Χαλκέντερο, μεταγενέστερο ὑπομνηματιστή τοῦ Πινδάρου.

Ὁ Ζηνόδοτος, παρ' ὅλα αὐτά, θά πρέπει νά ἔθεσε τίς βάσεις γιά τήν οὐσιαστική μελέτη τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ. Τό ἔργο του μελετήθηκε ἀπό τόν Ἐρατοσθένη (280-200), τόν Ἀπολλώνιο τόν Ρόδιο (295-215) καί τόν Καλλιμάχο κατ' ἀρχήν, ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά κατέταξε σέ κατάλογο τά ἅπαντα τοῦ ποιητῆ, διαχωρίζοντας τούς ἐπινίκους ἀπό τά ὑπόλοιπα ἔργα του. Μαθητής μάλιστα τοῦ Καλλιμάχου θά πρέπει νά ἦταν ὁ συντάκτης μιᾶς νεώτερης βιογραφίας τοῦ ποιητῆ, ἡ ὁποία περιέχεται σέ ἓναν πάπυρο ἀπό τήν Ὁξύρυγχο τῆς Αἰγύπτου, "ἐπιστημονικώτερη" καί περισσότερο τεκμηριωμένη μεθοδολογικά ἀπό τίς ὑπόλοιπες.

Ὁ ἐπόμενος σταθμός στήν σπουδή τῆς πινδαρικῆς ποίησης ἦταν ὁ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος (180) ὁ πρῶτος, καί τυπικά, ἐκδότης τοῦ κειμένου τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ. Κατέταξε στήν γνωστή σειρά τούς ἐπινίκους καί τά ὑπόλοιπα ἔργα σέ 17 βιβλία, καί δημιούργησε σχολή γύρω του ("Ἀριστοφάνειο"). Ἀργότερα ὁ Καλλίστρατος ἀσχολήθηκε πρῶτος αὐτός μέ τήν ἑρμηνεία, ἐνῶ ὑπομνημάτισε, ὅπως φαίνεται, καί αὐτός τόν Πίνδαρο.

Ἀκολουθεῖ τό σημαντικό σέ ποιότητα ὑπόμνημα τοῦ Ἀριστάρχου, τό ὁποῖο ἐπηρεάσε τόσο τόν Δίδυμο τόν Χαλκέντερο, ἔτερο ὑπομνηματιστή καί σχολιαστή τοῦ Πινδάρου, ἐνῶ θά πρέπει νά εἶμαστε ιδιαίτερα ἐπιφυλακτικοί γιά τήν ἀποδοχή μιᾶς νεώτερης ἐκδοσης τοῦ κειμένου τοῦ Πινδάρου ἀπό τόν ἴδιο. Εἶναι ὁ πρῶτος πού συντάσσει πλήρες ὑπόμνημα καί κινεῖται ιδιαίτερα στήν κατεύθυνση τῆς μυθολογικῆς, ιστορικῆς καί γεωγραφικῆς ἑρμηνείας τοῦ κειμένου.

Μαζί μέ τόν Ἀρίσταρχο, ὁ περισσότερο μνημονευόμενος στά σχόλια τοῦ Πινδάρου εἶναι ὁ Δίδυμος ὁ Χαλκέντερος, ὑπομνηματιστής καί, κατά τόν Wilamowitz, ἐκδότης τοῦ κειμένου. Ἡ κριτική του μέθοδος, ἀνάλογη μέ τῶν προκατόχων του, τῇ ἐξαιρέσει τῶν Ἀριστοφάνη καί Ἀριστάρχου, δυστυχῶς δέν βασίζεται σέ ἐνδείξεις πού παρέχει ἡ μετρική ἐξέταση, ἐνῶ ἡ γλῶσσα στήν ὁποία ἔγραψε ἦταν ἡ κοινὴ ἀλεξανδρινή.

Συνοπτικά γιά τήν ἑλληνιστική ἐποχή, θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι τόσο στήν Ἀλεξάνδρεια, ὅσο καί στήν Πέργαμο ἐτέθησαν οἱ βάσεις ἀφ' ἐνός γιά τήν ἐκτεταμένη καί ἐπισταμένη ἔρευνα γύρω ἀπό τόν

Πίνδαρο καί τό ἔργο του ἀφ' ἑτέρου δέ γιά τήν μορφή, τήν κατάταξη καί ἐν τέλει γιά τήν διάσωση τοῦ κειμένου τοῦ Πινδάρου μέχρι σήμερα. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, εἶναι ἀδιαμφισβήτητη ἡ προσφορά τῆς ἀλεξανδρινῆς σχολῆς στό ὅτι πρώτη ἐξέδωσε τό κείμενο τοῦ Πινδάρου καί κατέστησε γνωστό τόν Βοιωτό ποιητῆ στοὺς Ρωμαίους λογοτέχνες: ὁ Ὁράτιος θά πρέπει νά στηρίχθηκε στήν ἐκδοση τοῦ Ἀριστοφάνους προκειμένου νά δώσει τήν δική του ἀπάντηση σχετικά μέ τήν σύνθεση μιᾶς ὥδης, μιμούμενος, σέ πολλά τόν Πίνδαρο· τό βιβλίο τῶν Carminum (Ὡδῶν) του, καί ἡ σαφὴς ἐπίδραση τοῦ Πινδάρου ἐπάνω του, τόσο σέ γλωσσικό ὅσο καί σέ παραγλωσσικό ἐπίπεδο, ἔθεσαν τίς βάσεις γιά τήν ἐξέλιξη τῆς ὥδης μέχρι σήμερα.

III. Βυζάντιο - Μέσοι χρόνοι

Κατά πρώτον σέ αὐτοὺς τούς χρόνους τοποθετεῖται ἡ συγγραφή τῶν περισσοτέρων πινδαρικῶν σχολίων, ἓνα ἔργο πού περιλαμβάνει ὄχι μόνο μεσαιωνικά, ἀλλὰ καί σχόλια ἀπό τόν Ἀρίσταρχο, τόν Δίδυμο, τόν Χρύσιππο καί ἄλλους ὑπομνηματιστές τῆς ἀλεξανδρινῆς σχολῆς. Ἄν καί οἱ πληροφορίες πού διαθέτουμε γιά τήν ἐποχή εἶναι πενιχρότατες, δύο ἐν τούτοις γεγονότα εἶναι ἀποκαλυπτικά γιά τήν ἐνασχόληση τῶν Βυζαντινῶν μέ τόν Πίνδαρο: τό πρώτο εἶναι ἡ συστηματική, εὐλαβὴς καί συνεχὴς ἀντιγραφή τοῦ κειμένου τοῦ Πινδάρου καθ' ὅλη τήν περίοδο -ὁ Irigoin ἀνάγει στόν 4ο μ.Χ. αἰῶνα τό ἀρχέτυπο ὅλων τῶν κατοπινῶν χειρογράφων, κάτι πού ἐνισχύεται ἀπό μία τυχαία πληροφορία: Ὁ αὐτοκράτορας Οὐάλης διατάσσει τό 372 τόν προκουπάτορα τῆς δημόσιας βιβλιοθήκης νά προσλάβει 7 Ἕλληνες καί Λατίνους ἀντιγραφεῖς γιά τήν ἀνανέωση τῶν ἐφθαρμένων βιβλίων καί τήν ἀντιγραφή νέων (cod. Theod. XIV 9, 2). Τό δεύτερο εἶναι ἡ μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ στό πλαίσιο τῆς ἐγκυκλίου "θύραθεν" κατά τούς Βυζαντινούς, ἐκπαιδεύσεως ἐνταγμένη στό μάθημα τῆς ποίησης, ἤδη ἀπό τά μέσα τοῦ 4ου αἰῶνα.

Ἀρκετά ἀργότερα, γύρω στό 1130, ὁ Ἰσαάκ Τζέτζης εἶναι ἀπό τούς πρώτους Βυζαντινούς λογίους, ἂν ὄχι ὁ πρῶτος, πού συνθέτει ποίημα σέ στίχους πολιτικούς μέ βάση τά μέτρα τοῦ Πινδάρου. Ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης, παραπέμπει πολύ συχνά στόν Πίνδαρο, κάτι πού σημαίνει ἀφύπνιση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν λογίων γιά τόν Βοιωτό ποιητῆ, ἐνῶ ἀρκετά νωρίτερα ἡ πηγή τῶν περισσοτέρων μεσαιωνικῶν μετρικῶν σχολίων φαίνεται νά εἶναι τό ἐγχειρίδιο τοῦ Ἡφαιστῖωνος.

Λίγο ἀργότερα (c.a. 1160-1192) ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος, εὐρύτερα γνωστός γιά τήν ἐργασία του στόν Ὅμηρο, φαίνεται ὅτι συνέταξε ὑπόμνημα μέ τίτλο

“Παρεκβολαί στὸν Πίνδαρο”, ἀπὸ τὸ ὁποῖο σώζεται δυστυχῶς μόνο τὸ προοίμιο (Drachman Scholia Pindarica III 285-306). Μὲ βάση πάλι τὰ χειρόγραφα, ἀποδίδουμε μὲ σιγουριά μιά ἐπανεκδόση τοῦ κειμένου τοῦ ποιητῆ στὸν Θωμᾶ Μάγιστρο (13ος αἰ.) καὶ ἴσως ἓνα νεώτερο ὑπόμνημα στὸν Δημήτριο Τρικλίνιο (14ος αἰ.).

IV. Ἀναγέννηση - 20ός αἰώνας

Ἡ «editio princeps» τοῦ κειμένου τοῦ Πινδάρου, δὲν ἦλθε νωρίτερα ἀπὸ τὸ 1513. Συγκεκριμένα, τὴν χρονιά αὐτὴν ὁ Ἄλδος Μανούτιος τύπωσε στὴν Βενετία τὸ κείμενο τῶν ἐπινίκων μόνο τοῦ Πινδάρου μαζί μὲ τοὺς ὕμνους τοῦ Καλλιμάχου, τὸ “Οἰκουμένης περιήγησις” τοῦ Διονυσίου καὶ τὴν “Ἀλεξάνδρα” τοῦ Λυκόφρονος. Ἡ πρώτη ὅμως αὐτοτελής ἐκδόση τῶν ἐπινίκων τοῦ ποιητῆ ἐμπλούτισμένη τόσο μὲ προσωπικὲς ἐρμηνείες τοῦ ἐκδότη, ὅσο καὶ μὲ διαφόρων ἐποχῶν σχόλια, κυρίως μεσαιωνικά, ἔγινε τὸ 1515 στὴν Ρώμη ἀπὸ τὸν Καλλέργη. Φαίνεται πὼς ἀμέσως σχεδόν, ἀφυπνίστηκε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν λογίων καθὼς ἀκολούθησαν οἱ ἐκδόσεις τοῦ Ceperinus στὴν Βασιλεία τὸ 1526, συνοδευόμενη ἀπὸ εἰσαγωγή τοῦ U. Zwingli, τοῦ Φαμπρικίου στὴν Φραγκφούρτη τὸ 1542, ἔχοντας ὡς ὑπόδειγμα τὴν προηγούμενη ἐκδόση τοῦ Καλλέργη στὴν Ρώμη, καὶ τοῦ Morel (κατὰ τὸν Φαμπρίκιο) στὸ Παρίσι τὸ 1558. Εἶναι γεγονός ὅτι μόνον πολὺ ἀργότερα, τὸν 19ο αἰώνα, ἔχουμε τόσες πολλές ἐκδόσεις τοῦ κειμένου τῶν ἐπινίκων.

Τὸ ἴδιο διάστημα, στὴν Βασιλεία, ἔχουμε δύο σημαντικώτατες ἐκδόσεις πού συνοδεύονται ἀπὸ λατινικὴ κατ’ ἀρχὴν μετάφραση: ἡ πρώτη ἀπὸ τὸν Lonicer τὸ 1543, πού βασίζεται σὲ προηγούμενη ἐκδόση τοῦ 1528 καὶ ἡ δεύτερη ἀπὸ τὸν παγκοσμίως γνωστὸ λόγιο καὶ ἀνθρωπιστὴ Φίλιππο Μελάγχθον τὸ 1558. Λίγο ἀργότερα, τὸ 1614 ὁ Lectius μεταφράζει κι αὐτὸς μὲ τὴν σειρά του τὸν Πίνδαρο στὴν λατινική, ἐνῶ τὸ 1631 στὴν Πίζα ὁ Adimarī φαίνεται νὰ προχωρεῖ ἓνα βῆμα περισσότερο ἀπὸ τοὺς προκατόχους του: ἐκτός ἀπὸ τὴν μετάφραση σχολιάζει καὶ παραθέτει στίχους ὁλόκληρους τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ, τοὺς ὁποίους μιμήθηκε ὁ Ὁράτιος, ὁδηγώντας ἔτσι τὴν ἔρευνα σὲ ἓνα πρῶμο στάδιο συγκριτικῆς μελέτης καὶ ἐρμηνευτικῆς μεταξύ δύο ἢ καὶ περισσοτέρων ποιητῶν.

Ἀπὸ τότε πέρασαν 150 περίπου χρόνια μέχρι πού ὁ Γερμανὸς Beck ἐξέδωσε στὴν Λειψία τὸ κείμενο τῶν ἐπινίκων, ἀποσπάσματα καὶ σχόλια (1792). Σὲ αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Βοιωτὸς ποιητὴς ἀπετέλεσε ἓνα σοβαρῶτα βῆμα μελέτης καὶ συνέτεινε τόσο στὴν ἀνανέωση τῆς ποίησης ὅσο καὶ στὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἀποδοχή, ἰδιαίτερα στὴν Γερμανία, τοῦ “ἐπαναστατικοῦ” κινήματος τοῦ ρομαντισμοῦ, μέσῳ κυρίως τῶν

Γκαίτε καὶ Σίλλερ, δημιουργώντας ἓνα νεώτερο κύκλο “ποιητικῆς Ἀρκαδίας” στὴν Γερμανία.

Ἡ ἐκδόση τοῦ Beck ἔδωσε πραγματικά μιά ὥθηση στὴν μελέτη τοῦ Πινδάρου καὶ δὲν εἶναι τυχαία ἡ σύμπτωση τῆς ἀνάπτυξης τοῦ κινήματος τοῦ γερμανικοῦ ρομαντισμοῦ, τῆς ἀναβίωσης τῶν κλασικῶν σπουδῶν στὴν Γερμανία καὶ τῶν ἀλλεπάλληλων ἐκδόσεων τοῦ κειμένου τοῦ Βοιωτοῦ. Ἔτσι, μὲ βάση τὴν ἐκδόση τοῦ Beck καὶ μὲ ἐξαίρεση τοῦ Weise τὸ 1810 (Λειψία), ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε μόνο τοὺς ἐπινίκους τοῦ ποιητῆ, ἀκολούθησαν ἐκδόσεις ὅπως αὐτές τοῦ Boeckh (πλουσιώτατη καὶ μὲ βάση τὶς ἀπόψεις περὶ ἐκδόσεως κειμένων τοῦ μεγάλου ἀρχαιογνώστη) στὴν Λειψία τὸ 1825, τὴν σημαντικὴ ἐκδόση τοῦ Bergk στὸ ἔργο τοῦ Poetae Lyrici Graeci (Λειψία 1843, μὲ πάμπολλες ἀνατυπώσεις), τοῦ Christ (Λειψία 1869), τοῦ Mommsen (Βερολῖνο 1864), ἐνῶ ἐπίσης πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, γιὰ ἄλλους λόγους, τὴν ἐκδόση τοῦ Νέγρη (Ἐδιμβούργο 1835), τοῦ Boissonade στὸ Παρίσι (1825) καὶ τοῦ Σουηδοῦ Janson στὴν Λούνδη (1841).

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνα ἀρχίζουν σιγά-σιγά νὰ ἐξετάζονται τὰ βαθύτερα προβλήματα τῆς πινδαρικῆς ποίησης καὶ ἰδιαίτερα τὸ πρόβλημα τῆς ἐνόητης τῆς πινδαρικῆς ὁδῆς. Τὸ ζήτημα ἐξετάζεται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν Disson, συντάκτη τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκδόσεως τοῦ Boeckh, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ μιά ὁλόκληρη σχολὴ φιλολόγων (1811 κ.έ.), πού προσπαθοῦν νὰ ἐπιλύσουν τὸ πρόβλημα τῆς ἐνόητης ἐνός ἐπινίκου, θεωρώντας τόσο τὸ κέντρο τῆς ὁδῆς ὅσο καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέρη τῆς “σύνθετες μεταφορές”, κινούμενες γύρω ἀπὸ κάτι. Προφανῶς, ἡ μετάβαση τοῦ Πινδάρου ἀπὸ τὸν ἓνα μῦθο στὸν ἄλλο, ἡ προσπάθεια αἰτιολόγησης τῆς ὑπαρξῆς δεδομένων μύθων σὲ συγκεκριμένες ὁδές, τὸ φαινομενικὰ ἀσύνδετο τῶν διαφόρων τμημάτων κάθε ὁδῆς καὶ ἡ ἀδυναμία ἐρμηνείας τόσο τῆς ἐπιλογῆς τῶν μύθων τῆς κάθε ὁδῆς, ὅσο καὶ ὁ ρόλος τοῦ Πινδάρου ὡς ἀναμορφωτῆ τῶν μύθων πού παρέλαβε σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ ἀσαφές, πυκνὸ καὶ δυσνόητο, ἐν πολλοῖς μεγάλοπρεπα ἐσχατολογικὸ, ὕφος τοῦ Βοιωτοῦ, ἔκανε τοὺς φιλολόγους νὰ διατυπώσουν τὴν μαγικὴ λέξη, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία κινεῖται ἡ κάθε ὁδὴ γιὰ τὸν Disson εἶναι ἡ Grudedanke, γιὰ τὸν Megzer ἡ λέξη “κλειδί” (Megzer’s Pindars Siegeslieder, Λειψία 1880), γιὰ τὸν Norwood ἡ λέξη “σύμβολο” (Norwood’s Pindar, Berkeley 1945).

Τὸ ζήτημα τῆς ἐνόητης τῆς ὁδῆς εἶχε πρὸς στιγμὴν λυθεῖ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἔκρηξη πού συνέβη στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης τῆς παπυρολογίας μὲ τὴν ἀνακάλυψη ὁλοένα καὶ περισσοτέρων ἀποσπασμάτων τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ, κατέστησε ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη συνεχῶν ἐπανεκδόσεων τοῦ κειμένου. Ἔτσι, μέχρι καὶ σήμερα, οἱ περισσότεροι πλούσιες καὶ

σύγχρονες ἐκδόσεις τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ εἶναι αὐτές τοῦ Snell (Λειψία 1953 κ.έ.), τοῦ Tyryn (Νέα Ὑόρκη 1947 κ.έ.), τοῦ Bowra (1964 κ.έ.).

Τὸ 1962 εἶναι ἓνα ἔτος πού, πραγματικά, τὸ ἄλυτο ἀκόμη ζήτημα τῆς ἐνόητης τῆς πινδαρικῆς ὁδῆς τέθηκε σὲ νέα βάση ἀπὸ τὸν Bundy μὲ τὴν μονογραφία του «Studia Pindarica», δεκαεπτὰ χρόνια μετὰ τὸν Norwood καὶ μάλιστα ἐκδιδομένη στὸ ἴδιο πανεπιστήμιο. Ὁ Bundy, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τοῦ Schadewald περὶ μετριασμοῦ τῆς ἐξέτασης ὑποκειμενικῶν καὶ ἀντικειμενικῶν σχολίων καὶ στοιχείων κάθε ὁδῆς: α) ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξὴ κάθε ὑποκειμενισμοῦ στὴν ὁδὴ ἐκτός ἂν ὑποτάσσεται σὲ ἓνα γενικώτερο σχέδιο τοῦ ποιητῆ, β) ἀπορρίπτει τὴν παραδειγματικὴ μεταφορικὴ ἐξέταση στὴν ὁποία στηρίχθηκαν οἱ “ἐνωτικοί” (Disson, Gildersleeve, Norwood, Mezger), γ) ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὶς νεώτερες ἀνακαλύψεις τῆς κειμενογλωσσολογίας καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ κίνημα τῆς Νέας Κριτικῆς στὶς ΗΠΑ καὶ ἄλλοι προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξει τὴν ἐνότητα τῆς ὁδῆς μὲ βάση τὶς συνταγματικές (μετωνυμικές) καὶ ὄχι τὶς παραδειγματικές (μεταφορικές) σχέσεις τῆς, δ) διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι κάθε “ἐγὼ” πού συναντοῦμε στοὺς διαφόρους ἐπινίκους σὲ καμμία περίπτωση δὲν ὑπονοεῖ τὸν ἴδιο τὸν Πίνδαρο ἀλλὰ μάλλον ἓνα πολιτικὸ ἢ ἠθικὸ σχολιαστή, ε) μειώνει τὴν σημασία τῆς ὑποκειμενικῆς προθετικότητας ὡς παράγοντα δημιουργίας ἐνός λογοτεχνικοῦ κειμένου (ἔχοντας, ἴσως, ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τοὺς Doubrovsky, Derrida, Freedman) καὶ στ) ἐπικεντρώνει τὴν ἀνάλυσή του σὲ σταθερὰ λογοτυπικὰ σχήματα πού κλιμακώνονται γύρω ἀπὸ τὴν προσπάθεια ἐπαίνου τοῦ νικητῆ. Σημειώτεον ὅτι ὁ Bundy μὲ τὴν θεωρία του δημιουργεῖ σχεδόν ὁλόκληρη σχολή, μέχρι σήμερα, ἀρχικῶς ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Thummer, Hamilton, Greengard καὶ Pavese.

Τὸ ἀδύνατο σημεῖο τῆς θεωρίας τοῦ Bundy εἶναι ἀκριβῶς ἡ προσπάθεια ἐπικεντρώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος του μόνον στὰ λογοτυπικὰ πινδάρεια σχήματα, ἀγνοώντας τὸν ἰδιαίτερο χαρακτῆρα πού ἐκλαμβάνουν οἱ λογότυποι τοῦ ἀπὸ ἐπινικο σὲ ἐπινικο. Ἡ προσκόλλησή του μάλιστα στὶς ἐπαναλαμβανόμενες λογοτυπικὲς ἐκφράσεις ὑποκαθιστᾷ κατ’ οὐσίαν αὐτὸ τὸ “μαγικὸ κάτι” γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο κινεῖται κάθε ὁδὴ. Αὐτὴ μάλιστα ἡ προσκόλλησή του ὥθησε τὸν Hubbard, τὸ 1980, στὴν ἐκπόνηση μιᾶς πραγματικὰ πρωτοποριακῆς διατριβῆς πού, μαζί μὲ κάποιες ἄλλες προσπάθειες, δίδει νέα ὥθηση στὴν ἐρμηνεία τῶν κλασσικῶν κειμένων, χωρὶς νὰ ὑποσκελιστοῦν ἄλλες, ἀνανεωτικὲς ἐπίσης, ἀπόπειρες ἐρμηνείας τῶν πινδαρικῶν προβλημάτων.

Συγκεκριμένα, τόσο ἡ διατριβὴ τοῦ Hubbard «Polar Structure in the Odes of Pindar: Toward a dialectical

theory» (New Haven 1980), ὅσο καὶ ἡ βασισμένη σὲ αὐτὴν μονογραφία του «The Pindaric mind» (Leiden 1985, Mnem. Suppl. 85), κατ’ ἀρχὴν ἀπαρνοῦνται ὅλες τὶς προσπάθειες τεολογικῆς ἐρμηνείας τοῦ κειμένου, κατ’ αὐτὸν δὲν ὑπάρχει συγκεκριμένο “τέλος” συγγραφῆς καὶ μελοποίησης ἐνός ποιητικοῦ κειμένου καὶ πιστοποιοῦν ὅτι ἡ κατεύθυνση στὴν ὁποία κινεῖται ἡ σύγχρονη ἐρμηνεία τῶν ἐλληνικῶν κειμένων βασίζεται στὴν σημασία πού ἔχει γιὰ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψη τὸ φαινόμενο τῆς πολικότητας, ὡς ἀντιθετικοῦ σχήματος, καὶ ἡ δύναμη τῆς ἀναλογίας· ἀξίζει νὰ ἐπισημανθεῖ, μάλιστα, ἡ πραγματικὰ εὐστοχη παρατήρηση τοῦ Hubbard σχετικά μὲ τὸ ὅτι ἡ ἐννοια τοῦ “τέλους”, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτᾶται ἀκόμη καὶ σήμερα ἡ αἰτιολογικὴ ἐρμηνεία -καὶ ὄχι μόνο- τῶν κειμένων, εἰσήχθη στὸ ἐλληνικὸ “σκέπτεσθαι” ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, ἀρκετὰ ἀργότερα δηλαδή ἀπὸ τὸν Πίνδαρο ἀλλὰ καὶ τοὺς περισσοτέρους κλασσικούς ἢ ἐπικούς ποιητές.

Τὸ σημαντικό εἶναι ὅτι δὲν ἀναγνωρίζεται ἓνα καὶ μοναδικὸ ἀντιθετικὸ ἢ, καλύτερα, πολικὸ σχῆμα γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο κινεῖται κάθε ὁδὴ, ἀλλὰ μιά ἀκολουθία, ἴσως καὶ ἀναλογία ἀντιθέσεων, συμπεράσμα στὸ ὁποῖο καταλήγει ὁ Hubbard ἔχοντας: α) καταγράψει τὴν ἀκολουθία τῶν ἀντιθέσεων στὶς ἐπιφανειακὲς δομές τοῦ κειμένου, β) ἐντοπίσει τὴν “σημαντικὴ” -συνδετικὴ σχέση ἀντιθετικῶν σχημάτων σὲ ἄλλους ποιητὲς καὶ γ) ἀποκρυπτογραφήσει τὴν ἀκριβῆ ἀναλογικὴ σχέση-σύνδεση ἀνάμεσα στὶς συμπλεκόμενες ἀντιθέσεις (πολικότητες), ἐμβαθύνοντας πλέον στὶς σχέσεις βαθειᾶς δομῆς τοῦ κειμένου, ἔτσι ὥστε ἡ μορφή τοῦ κειμένου (ὑποκειμενικὴ ταυτότητα) νὰ συναντήσῃ τὸ περιεχόμενο (ἀντικειμενικὴ ταυτότητα).

Τὸ πολικὸ σύστημα τοῦ Hubbard ἀναγνωρίζει ὀκτὼ κύριες πολικότητες πού ἐπικρατοῦν καὶ συνέχουν τὸ κείμενο τοῦ Πινδάρου: κοντὰ-μακριά, βραχύς-μακρύς, οἰκεῖον-ἀλλότριον, μαλθακός-τραχύς, εὐθύς-σκολιός, ἀλήθεια-ψεῦδος, πενία-πλοῦτος καὶ μεταφορὰ-μῦθος. Ὁ ἴδιος θὰ προσέθετε καὶ τὴν σημαντικώτατη πολικὴ σχέση μεταξύ φωτός καὶ σκότους, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτῶνται τόσο οἱ χρωματικὲς ἀντιθέσεις στὶς ὁδές τοῦ Πινδάρου ὅσο καὶ ἡ πλαστικώτατη, ἐπιφανειακὴ καὶ βαθειᾶς δομῆς, “εἰκονοποιᾶ” τοῦ Βοιωτοῦ ποιητῆ, στὴν ὁποία μὲ τὴν σειρά τους “ἀναφέρονται” οἱ ὀκτὼ προηγούμενες πολικότητες τοῦ Hubbard. Ἐχοντας ὁ ἴδιος μάλιστα ἐξασφαλίζει, μὲ τὴν μέθοδό του αὐτὴν, ἓνα κείμενο “ἀνοικτό” σὲ νεώτερες ἐρμηνείες ἀξίζει νὰ τελειώσουμε μὲ τὰ ἴδια τὰ λόγια του: “Ἡ ἐπιβίωση τῆς κριτικῆς (ἐρμηνείας) καὶ μέσῳ αὐτῆς, ἡ ἐπιβίωση τῆς ἴδιας τῆς φιλολογίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ ἐνός κειμένου “ἀνοικτοῦ” σὲ κάθε ἐρμηνεία, παρά ἀπὸ ἓνα ὀριστικὰ “κλειστό” τεολογικὸ κείμενο”.

«Καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτόν, Μοῖσ᾽ ἄνδρα, ἀεθλοφόροις ἀνδράσιν πέμπων, γλυκὺν καρπὸν φρενός, ἰλάσκομαι.»

Πίνδαρος (Ολ. 7, 8-10)

Κανείς σχεδόν ποιητής, από τον Όμηρο μέχρι σήμερα, δεν πίστεψε τόσο πολύ στην αξία του ταλάντου του όσο αυτός. Και κανείς δεν ikέτευσε τόσο γοερά τις Μοῦσες να συνεχίσουν να του παρέχουν απλόχερα τα δώρα τους. Όσο έζησε, δοξάστηκε και τιμήθηκε όσο λίγοι, από αυτούς ακριβώς από τους οποίους εξήρτησε την ζωή και το έργο του. Συνέδεσε το όνομά του με την αριστοκρατία, το κάλλος, το τίμιον, την αρχαϊκή μεγαλοπρέπεια και την ήρωική υπερηφάνεια.

Τό θεϊκό πουλί του Δία πέθανε λίγο μετά το 446 π.Χ. στο αριστοκρατικό Άργος. Η ζωή του έσβησε καθώς έγειρε να πλαγιάσει ένας ολόκληρος κόσμος, τον οποίο κανείς δεν ύμνησε και δεν λάτρευε και στον οποίο κανείς δεν πίστεψε με περισσότερη ευλάβεια απ' όση αυτός.

Οι στίχοι του όμως ήταν αδύνατον πια να σβήσουν. Παρ' όλη την δυσνόητη, σκοτεινή και για πολλούς θρησκευτική χρωματική τους, αγαπήθηκαν και μνημονεύτηκαν όσο λίγων, και όρισμένοι από αυτούς ανήκουν στα τελειότερα δείγματα που διαθέτουμε από όλη την παγκόσμια λογοτεχνία. Ήξερε όσο λίγοι το ίδιο καλά τον έπαινο κατά παραγγελίαν, κι ακόμη καλύτερα τον τρόπο να "μιλά" κατ' ευθείαν στην ψυχή των ακροατών του.

Τά κείμενά του εξεδόθησαν, έρμηνεύτηκαν, σχολιάστηκαν και υπομνηματίστηκαν από τους μεγαλύτερους φιλόλογους του κόσμου, δίχως ωστόσο να δοθεί ακόμα όριστική απάντηση σε όλα τα ζητήματα της ποίησής του. Συνεχώς επικάιρος, από τον Όρατιο που τον αγάπησε και τον μιμήθηκε, μέχρι τον σημερινό κόσμο μας, τον κόσμο της επιστροφής στον μύθο και τα αρχέτυπα του ανθρώπινου γένους, έδειξε τον δρόμο που θα ακολουθούσε η ποίηση από τότε μέχρι σήμερα. Υπερβατικός και πρώιμα υπερρεαλιστής σε πολλές περιπτώσεις, αδύνατον μέχρι τώρα να τεθεί σε όρια και πλαίσια η ποίησή του, και περισσότερο "σύγχρονος" από τους "σύγχρονους", είναι ακόμα ανοικτός σε νέες και ενδιαφέρουσες έρμηνείες.

Τους στίχους του χρησιμοποιούσε ως παραθέματα ο Νικηφόρος ο "σοφιστής" για να διδάξει την ρητορική τέχνη στους έφηβους του Βυζαντίου και μέ στίχους του ξεκίνησαν ο Ευστάθιος τις "Παρεκβολές" του στον Δίονυσο και ο Ψελλός διάφορες επιστολές του. Το 1656 ο Abraham Cowley γράφει το ποίημα «The praise of Pindar» και το 1729 ο E. Young θεωρεί πώς: "Ο Πίνδαρος είναι ένας αυθεντικός. Η ωδή είναι το ζωντανό είδος ποίησης και η πινδαρική είναι το ζωντανό είδος ωδής".

Αν ισχύει κατ' ελάχιστο η επισήμανση του Πλάτωνα στον Φαίδρο σχετικά με την ύπαρξη της ποιητικής, "ένθεου", μανίας, τότε ο μεγάλος Βοιωτός ποιητής, ο Πίνδαρος, είχε σίγουρα κάτι από την "διόσδοτον αίγλαν" με την οποία ολοκληρώνει τον τελευταίο επικό του και τότε ίσως αξίζει να επαναλάβουμε και για τον Πίνδαρο, αυτό που είχε πει κάποτε ένας από τους μελετητές του Πλάτωνα: "Γεννήθηκε με όνομαστική έντολη του Θεού".

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΛΙΒΕΡΔΗΣ

ΝΕΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΑΛΑΙΟΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ - ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ - ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Νίκος Πουλιανός

Όλοκληρη ή Άφροκεντρική θεωρία, που κατά κόρον παρουσιάζεται, αναλύεται και καταργεί μπροστά στο πλήθος των επιστημονικών αποκαλύψεων. Το μάθημα θα γίνεται με διαφάνειες, με παρουσιάσει ομοιωμάτων των ανακαλύψεων και με επί τόπου επίσκεψη στο σπήλαιο των Πετραλώνων, για πρακτική εξάσκηση.

ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ
Σταμάτης Καραμούζης

Τά Γράμματα του Έλληνικού Άλφαβήτου, ως ήχος και εικόνα, μεταδίδουν κάποια πληροφορία ή τελεολογική σχέση μεταξύ του δνόματος του γράμματος και της φύσεώς του ή αιτιώδους σχέσι που όρίζει την ακριβή θέση του γράμματος κλπ.

ΑΡΙΘΜΟΛΟΓΙΑ: ΑΡΙΘΜΟΙ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΣΥΜΒΟΛΑ
Άντωνία Πέτα

Οι απόκριμες γνώσεις του Πυθαγόρου και του Πλάτωνα, καθώς και οι "περιέργες" ιδιότητες της ελληνικής σε σχέση με τους αριθμούς είναι τά θέματα, που η κα Άντωνία Πέτα γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧΑΪΚΩΝ - ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ - ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
Άδωνις Γεωργιάδης

Η γνώσι της Ιστορίας εκτός από μεγάλη απόλαυση είναι και η καλύτερη άσπίδα στις προκλήσεις των καιρών. Όλοκληρη ή Άρχαία Έλληνική Ιστορία από τους Άρχαίους χρόνους μέχρι την Ρωμαιοκρατία, καθώς και σκέψεις και κριτική γύρω από τό έλληνικό "Θάμα".

"ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ" Στοιχάρα 57, 104.32 Άθήναι, τηλ. 52.21.314, Τηλεομοιότυπον: 52.24.933

Τ. ΤΣΙΟΓΚΑ

Ταξιδεύοντας στον Χρόνο

(Συνέχεια από τό προηγούμενο τεύχος)

Ό χρόνος θα καταγράψει στον χώρο την εικόνα του πόνου σου, τις σπαρακτικές φωνές σου και στην συνέχεια ταξιδεύοντας μέσα στον χώρο θα φέρνει μαζί του την έγγραφη των φωνών σου.

Δέν μπορεί να βασανίζεις και να σκοτώνεις κάποιον και οι σπαρακτικές φωνές του να μη καταγράφονται στον χώρο αυτόν του εγκλήματος από τον χρόνο και μάλιστα πολύ έντονα.

Όσα συμβαίνουν γύρω μας, ό,τι κάνουμε στο περσμά μας καταγράφονται μέσα στην ανεξάντλητη ταινία του χώρο-χρόνου και τίποτε δέν χάνεται.

Όλα καταγράφονται στην τεράστια μαγνητοταινία της φύσης: χώμα, πέτρες και δέντρα μαγνητοφωνούν στην άπεραντη μνήμη τους με λεπτομέρεια κάθε τι που συμβαίνει στον χώρο και στον χρόνο. Τά δέντρα ως ζωντανοί οργανισμοί καίρονται, συμπάσχουν και συμπονοούν με τον άνθρωπο που ζή κοντά τους.

Προσφέρουν την βοήθειά τους με τον τρόπο τους, χωρίς έμεις να τά συνειδητοποιούμε. Ός ζωντανοί οργανισμοί καταγράφουν στην μνήμη τους όλα αυτά που συμβαίνουν γύρω τους.

Έτσι τά δέντρα με μακρά ζωή αποτελούν ένα βιβλίο ιστορίας του τόπου τους. Εάν αγγίξεις τό δέντρο και άρχίσεις να ζητάς με όλη την δύναμή σου, με όλη την ψυχή σου την βοήθειά του θα σου την δώσει. Επίσης θα σου δώσει την ηλικία του.

Ό έγκεφαλός σου με την συνεργασία του δέντρου θα σου την προσδιορίσει έπακριβώς. Και όχι μόνον τουτό, αλλά θα σου διηγείται γεγονότα που συνέβηκαν γύρω του.

Τά γεγονότα που κρύβουν πόνο, βία και θάνατο καταγράφονται πιο βαθειά στην μνήμη τους. Επίσης σάν κινηματογραφική μηχανή φωτογραφίζουν και αποθηκεύουν στην μνήμη τους όλες τις σκηνές των γεγονότων.

Ό χρόνος είναι εκείνος που έγγράφει ό,τι γίνεται γύρω μας, ό,τι γίνεται και στον πέρα από την γή χώρο. Όπου περνά ό χρόνος έγγράφει χωρίς να παραλείπει τίποτα από τά συμβαίνοντα στον χώρο. Τρέχει τρέχει και όλο έγγράφει και θα έγγράφει έως ότου επέλθει τό πλήρωμα αυτού.

Έγγράφει όλα όσα έγιναν εκείνην την στιγμή στην μαγνητοταινία του ή καλύτερα στον κυματισμό του και ταυτοχρόνως στον χώρο που συνετελέσθη (χώμα, πέτρες, αντικείμενα, δέντρα κ.λπ.).

Κατόπιν σφραγίζει σε αυτά την ακριβή ήμερομηνία και ώρα και συνεχίζει τό ταξίδι του με τά γεγονότα στον χώρο. Η έγγραφη κάθε γεγονότος

από τον χρόνο γίνεται μόνον στον χώρο που έγινε τό γεγονός και όχι σε όλο τον χώρο τον όποιο διέρχεται ό χρόνος φέρνοντας μαζί του τό γεγονός.

Η έκρηξη της βόμβας που έγινε σε τμήμα χώρου δημιούργησε βίαιες αναστατώσεις στον άρμονικό κυματισμό ή κραδασμό του χώρου καθώς και στον χρόνο. Οι κραδασμοί αυτοί εισχώρησαν και έμπότισαν τό χώμα, τις πέτρες και ό,τι άλλο υπήρχε γύρω, δηλαδή ενεγράφησαν πάνω στην ταινία της ύλης και σφραγίστηκαν από τον χρόνο.

Με την έκρηξη της βόμβας έγιναν πολλά: ανασκαφή της επιφάνειας του χώματος, εκτινάξεις χωμάτων και λίθων, κόψιμο δέντρων κ.λπ. Άκόμη μπορούσε να έχουν γίνει τραυματισμοί και θάνατοι ανθρώπων ή ζώων, όποτε θα είχαμε πόνους, κλάματα, βογκητά τραυματισμένων κ.λπ. Επίσης, ισχυρός ήχος (κρότος) από την σχάση της βόμβας και λάμψη. Όλα αυτά έγιναν μέσα σε όρισμένη διάρκεια χρόνου.

Στην διάρκεια, λοιπόν, αυτήν ό χρόνος κατέγραψε όλα τά συμβαίνοντα στην τοποθεσία, μάλιστα με μεγαλύτερη συνοχή στο τμήμα της γής όπου έγινε ή έκρηξη. Ένεγράφησαν ή εικόνα της ανασκαφής του έδάφους, ή εκτίναξη των λίθων, των χωμάτων, τό κόψιμο των δέντρων, οι θάνατοι, εάν είχαμε, ό πόνος και τά βογκητά των τραυματισμένων, ή λάμψη και ό ήχος από την έκρηξη της βόμβας.

Όλα αυτά είναι εικόνες και ως εικόνες είναι φώς, κυματισμός, παλμοδόνηση, κραδασμός. Τους κραδασμούς αυτούς τους πήρε ό χρόνος, τους κατέγραψε με την τρομερή δύναμή του σε όλα τά ύλικά υπάρχοντα πράγματα της τοποθεσίας και στην συνέχεια πήρε μαζί του όλες αυτές τις εικόνες και τους ήχους και ταξιδεύει στον χώρο με τις διάφορες ταχύτητες μόνο κατά την ώρα γένεσής τους.

Οι κυματισμοί του ήχου με την ταχύτητα του ήχου (340 μέτρα ανά δευτερόλεπτο), οι εικόνες με διάφορη ταχύτητα.

Οι εικόνες αυτές παραμένουν αναλλοίωτες και άφθαρτες στην έγγραφη του χρόνου. Δέν αλλοιώνονται, ούτε φθείρονται. Ταξιδεύουν με διάφορες ταχύτητες σε κυκλική και καμπυλοειδή τροχιά. Περιφέρονται όπως ό χρόνος γύρω από την γή, με κίνηση από Βορρά προς Νότο και από Νότο προς Βορρά, δηλαδή μεσημβρινή. Περιφέρονται γύρω από τον Ήλιο.

Περιφέρονται γύρω από τό κέντρο του Γαλαξία μας, καθώς και γύρω από τό κέντρο του Σύμπαντος.

Δηλαδή μία έγγραφη στον χρόνο κάποιου γεγονότος σέ τοποθεσία της γης επιστρέφει στην ίδια τοποθεσία της επιφάνειας της γης μετά από πλήρη περιστροφή της.

Επίσης κινείται με την ταχύτητα της γης γύρω από τον Ήλιο όπου επιστρέφει στο ίδιο σημείο μετά από ένα έτος και την ίδια ώρα.

Άλλη κίνηση του χρόνου έχουμε γύρω από τον Γαλαξία μας και τελευταία γύρω από το κέντρο περιστροφής του Σύμπαντος. Όλες αυτές οι κινήσεις είναι καμπυλοειδείς.

Εστω μία μάχη ή ναυμαχία που έγινε σέ τοποθεσία της γης στις 10 Ιουλίου και ώρα 6:00 π.μ. Ο χρόνος με την έγγραφη της μάχης ή της ναυμαχίας θα είναι στον χώρο αυτόν ξανά στις 10 Ιουλίου και ώρα 6:00 π.μ. του επομένου έτους.

Όταν, λοιπόν, η έγγραφη του χρόνου διέλθει ξανά από τό σημείο στο οποίο είναι γραμμένες στον χώρο οι εικόνες της μάχης ή ναυμαχίας, τότε γίνονται και πάλι αυτές οι εικόνες εμφανείς. Ακόμη γιά όρισμένα χρόνια ακούγονται ή κλαγγή των όπλων, οι φωνές, τά βογκητά των τραυματιών!

Ο ήχος στην ταινία του χρόνου παραμένει πάντα. Στόν χώρο, όμως, μετά 200 έτη αρχίζει νά εξασθενεί και σιγά σιγά γίνεται πολύ άσθενικός και δέν ακούγεται. Τά άτομα που συλλαμβάνουν τούς ήχους αυτούς είναι πολύ ευαίσθητα και συλλαμβάνουν πρό πάντων τόν ήχο από την μαγνητοταινία του χρόνου.

Μέ την κίνηση αυτήν του χρόνου δίδεται εξήγηση σέ όρισμένα φαινόμενα. Ακούμε πολλές φορές από διάφορα άτομα νά διηγούνται ιστορίες τοποθεσιών. "Οτι σέ όρισμένες τοποθεσίες που έχουν θανατωθεί άνθρωποι βία και μέ βασανιστήρια, ακούγονται οι φωνές και τά βογκητά των ανθρώπων αυτών, ή ακούνε τίς φωνές και την κλαγγή των όπλων και βλέπουν εικόνες της μάχης.

Πότε, όμως, γίνεται αυτό; Αυτό γίνεται όταν βρεθούμε στόν χώρο την ίδια ώρα που έγινε τό φονικό ή την ίδια ήμερομηνία και ώρα του έτους που έγινε ή μάχη, δηλαδή την ακριβή ώρα της τέλεσης των γεγονότων. Γιατί, όμως, τότε και όχι πάντοτε;

Όπως είπαμε ο χρόνος άφου κατέγραψε όλα όσα έγιναν στόν χώρο (ήλη) της τοποθεσίας, δηλαδή στό χώρο, τίς πέτρες, στά ξύλα κ.λπ., πήρε μαζί του όλα αυτά τά συμβαίνοντα και ταξιδεύει στόν χώρο μέ αυτά. Λόγω, όμως, της κυκλικής κίνησης που ακολουθεί στόν χώρο αυτόν την ίδια ώρα του 24ώρου και την ίδια ήμερομηνία (περιστροφή της γης γύρω από τόν άξονά της και γύρω από τόν ήλιο). Τότε οι εικόνες και ο ήχος (παλμοδονήσεις) ενισχύονται μέ την έγγραφη που φέρνει ο χρόνος.

Η συνοχή τους αυξάνει και έχουμε τίς εικόνες πιο ζωηρές και τόν ήχο πιο δυνατό στην έγγραφη. Γιά τόν λόγο αυτόν τά μάτια μας βλέπουν και τά αυτιά μας ακούν αυτά που συνέβησαν πριν από πολλά χρόνια.

Αυτά όμως, τά γεγονότα -εικόνες, κλαγγή όπλων, φωνές - εξασθενούν στόν χώρο. Πρώτα εξασθενούν οι ήχοι (φωνές, κλαγγή όπλων, βογκητά). Γιατί όμως; Όπως είπαμε, την στιγμή που έγινε ή μάχη ή ή έκρηξη της βόμβας, ο χρόνος κατέγραψε τούς κραδασμούς του ήχου επάνω στο χώρο, τίς πέτρες κ.λπ. σέ κάποιο βάθος. Ο ήχος έγγράφεται σέ όρισμένο βάθος.

Η αλλοίωση του χώματος, ή ανασκαφή και μεταφορά μέρους αυτού μειώνουν την συνοχή της έγγραφής του και έτσι εξασθενεί ή έγγραφη του ήχου. Ακόμη και μέ την ένιςχυση της έγγραφής του χρόνου τό ανθρώπινο αυτί δέν τούς συλλαμβάνει. Έτσι εξηγείται γιατί μετά από χρόνια σέ τοποθεσία που ακουγόταν κάτι τέτοιο χάθηκε.

Οι εικόνες, όμως, μένουν πιο ισχυρές λόγω του βάθους της έγγραφής τους. Έφ' όσον μάλιστα ισχυροποιηθούν από την έγγραφη του χρόνου, γίνονται άρκετά εμφανείς.

Όταν εξασθενήσουν κι αυτές στόν χώρο, δέν γίνονται αντιληπτές από όλους παρά μόνον από τά πολύ ευαίσθητα άτομα (ψυχομέτρες).

Ο,τι έγγράφεται στην ήλη, στην μνήμη των ανθρώπων, των ζώων, των φυτών, έγγράφεται από τόν χρόνο. Χωρίς τόν χρόνο δέν γίνεται καμμία έγγραφη, ούτε νοείται χώρος χωρίς τόν χρόνο ή χρόνος χωρίς τόν χώρο. Τά δύο αυτά είναι ταυτόσημα, συνυπάρχουν. Μεγαλώνει ο χώρος, μεγαλώνει και ο χρόνος. Συμπύσσεται ο χρόνος, συμπύσσεται ο χώρος.

Στην μαγνητοταινία, αναγνώστες μου, όπου έχουμε γράψει τό τραγούδι μας, την όμιλία μας ή τεχνική μας έχει δώσει τόν τρόπο μετά την μαγνητοφώνηση νά ξανακούσουμε όσα γράψαμε στην ταινία. Τό ίδιο συμβαίνει και μέ την φωτογραφική μηχανή.

Όμως τό μέσο αναμετάδοσης από την μαγνητοταινία της φύσης, ή επιστήμη δέν μας τό έδωσε ακόμη. Δέν μας έδωσε την μηχανή που θά ακούμε και θά βλέπουμε τά γεγονότα των περασμένων χρόνων. Ποιός ξέρει, μπορεί κάποια ήμερα ο κόσμος νά έχει και την μηχανή αυτήν.

Ο Δημιουργός, όμως, αναγνώστες μου, έδωσε την μηχανή αυτήν μέ την όποία διαβάζονται από την μαγνητοταινία της φύσης τά γεγονότα του χώρου - χρόνου. Η μηχανή αυτή είναι ο άνθρωπος.

Όταν ο άνθρωπος καταφέρει νά βρεί τό κουμπί

που θά θέσει σέ λειτουργία τόν έγκέφαλό του, θά συλλαμβάνει τά περασμένα. Θά βλέπει και θά μαθαίνει όλα τά γεγονότα που συνέβησαν όχι μόνο σέ μιά όρισμένη τοποθεσία αλλά πιο πέρα από τόν χώρο μας.

Έτσι, λοιπόν, γυρίζοντας κατάλληλα την βελόνα μέσα στόν χρόνο και στόν χώρο θά συλλαμβάνουμε τά γεγονότα της έκάστοτε εποχής.

Ίσως νά μή γίνομαι αντιληπτός από μερικούς και νά παρεξηγηθώ. Όμως ή αλήθεια είναι αυτή, αναγνώστες μου, και πολλοί άνθρωποι μπορούν νά την ζουν άν βρουν τό κατάλληλο κουμπί του έγκεφάλου.

Ο ΕΠΑΝΕΡΧΟΜΟΣ ΜΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Ο επανερχομός του χρόνου στόν χώρο που έγινε ή ιστορία και οι κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες δίδουν εμφανείς εικόνες του συμβάντος μετά από πολλά χρόνια.

Σ' αυτήν την περίπτωση θά αναφερθώ σ' ένα συμβάν που συνέβη σέ δύο αδελφούς φίλους μου, τό όποιο μου διηγήθηκε ο ένας από αυτούς.

"Ήταν καλοκαίρι, μήνας Ιούλιος, και είχε ζέστη άρκετή. Γιά τόν λόγο αυτόν τά γίδια που βοσκούμε μέ τόν αδελφό μου τά πηγαίναμε νωρίς γιά τό στάλο. Ο στάλος ήταν σέ μεγάλα δέντρα που βρίσκονταν στην άκρη μιας άρκετά μεγάλης λάκκας (μεγάλη έκταση ανάμεσα σέ δάσος χωρίς δέντρα).

Τότε εγώ ήμουν 20 χρόνων και ο αδελφός μου δύο χρόνια μικρότερός μου. Ήταν μεσημέρι, γύρω τίς δώδεκα και καθίσαμε και τρώγαμε. Καθώς τρώγαμε έχοντας τά βλέμματά μας εμπρός την λάκκα, βλέπουμε κάπου πενήντα μέτρα μεπρός μας νά βγαίνει από τό δάσος και νά ανηφορίζει την λάκκα πρós τό ύψωμα, που υπήρχε στην μέση της λάκκας, όπου βρισκόταν μεγάλο δέντρο, μία γυναίκα μαυροφόρα άγνωστη σ' έμάς. Όταν ή γυναίκα αυτή έφθασε στο ύψωμα που βρισκόταν τό δέντρο, φώναξε "Γιώργο!"

Μετά άρχισε νά κατεβαίνει ξανά την λάκκα πρós τό μέρος μας και νά μπαίνει μέσα στο δάσος. Δέν περάσανε λίγα δευτερόλεπτα και την ξαναβλέπουμε νά ανηφορίζει την λάκκα πρós τό ύψωμα και φτάνοντας φώναξε πάλι μία φορά "Γιώργο!"

Αυτό έγινε τρεις φορές. Την τρίτη φορά άφου ανέβηκε στο ύψωμα, όπου τό δέντρο, μέ τό που φώναξε "Γιώργο" και ένω την κοιτάσαμε, ή γυναίκα αυτή εξαφανίστηκε από τά μάτια μας ανεβαίνοντας πρós τόν ουρανό σαν καπνός (σύννεφο).

Μετά από αυτό βέβαια, δέν σου κρύβω φοβηθή-

καμε, έπειδή ήταν κάτι τό άσυνήιστο.

Τό βράδυ που πήγαμε στο σπίτι μας στο χωριό (σ.σ. οι αδελφοί φίλοι μου κατάγονταν από κάποιο όρεινό χωριό της Άκαρνανίας) τό διηγηθήκαμε στόν πατέρα μας. Τότε ο πατέρας μας εξιστόρησε την παρακάτω ιστορία: Στά χρόνια παιδιά μου, της Κατοχής από τούς Ιταλούς και Γερμανούς, στόν τόπο μας έγιναν πολλά παράλογα και πολλές καταστροφές.

Στό διπλανό μας χωριό υπήρχε μία γυναίκα χήρα. Ο άνδρας της σκοτώθηκε στόν πόλεμο του '40 μέ τούς Ιταλούς. Είχε ένα μοναχογιό. Ένα όμορφο παλληκάρι 25 χρόνων. Νέος μέ όλες τίς χάρες, γερός, ψηλός, καλωσυνάτος, που τό στόμα του έσταζε μέλι. Άγαπούσε πολύ την μάνα του. Την πρόσεχε και την είχε μή στάξει και μή βρέξει που λένε.

Τό παλληκάρι αυτό τό πήρανε οι Ιταλοί -δέν ξέρω τόν λόγο- και τό σκοτώσανε σ' αυτήν την λάκκα κάτω από αυτό τό δέντρο που υπάρχει εκεί. Μετά από ήμέρες ρωτώντας και ψάχνοντας ή μάνα του πληροφορήθηκε ότι ο γιός της είναι σκοτωμένος, σ' αυτήν την λάκκα κάτω απ' αυτό τό δέντρο. Έτσι ή μάνα βρήκε τόν γιό της.

Βέβαια, περιπτώ νά σάς πω τί έγινε από την μάνα την στιγμή εκείνη. Τό πτώμα του νέου έπειδή ήταν μισολειωμένο τό έθαψαν εκεί. Η μάνα του κάθε ήμερα και πολλές φορές νύχτα πήγαινε και μοιρολογούσε πάνω από τόν τάφο του γιου της. Και φεύγοντας την ακούγαμε πολλές φορές νά φωνάζει "Γιώργο".

Μετά από τρεις μήνες περίπου πέθανε και ή μάνα του παιδιού. Αυτή είναι ή ιστορία της τοποθεσίας αυτής. Άλλά γιατί είδατε αυτό τό πράγμα δέν ξέρω νά σάς εξηγήσω, παιδιά μου".

Μέ την ιστορία αυτήν τίθεται έρώτημα. Ποιός από τούς δύο πότισε τόν χώρο και καταγράφηκε στόν χρόνο ή ιστορία, ώστε νά επαναλαμβάνεται;

Τίς εικόνες του πηγαίου της γυναίκας και τόν ήχο της φωνής της, ποιός από τούς δύο τίς μετέδωσε, έτσι ώστε νά έγγραφούν στόν χώρο από τόν χρόνο και νά επαναλαμβάνονται σέ όρισμένο χρόνο και νά τίς δούν τά δύο αδέρφια;

Ο γιός της που σκεφτόταν την καμένη την μανούλα του νά πηγαίνει στο μέρος και νά βρίσκει τόν γιό της σκοτωμένο και νά της λέει ο γιός σου μάνα έφυγε, ή ο καημός και ή στεναχώρια της μάνας γιά τόν αγαπημένο γιό που έχασε, και έτσι τίς τελευταίες ήμέρες της ζωής της πηγαίνοντας στόν χώρο που έθαψαν τόν αγαπημένο της γιό, πότισε μέ τόν καημό της τόν χώρο του τάφου του γιου της; Αυτό τό αφήνω νά τό λύσετε έσείς...

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΗΤΕΡΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η ελληνική γλώσσα είναι μία φωτισμένη, θεϊκή γλώσσα, πού δόθηκε στους Έλληνες για νά τήν εξαπλώσουν σ' όλη τήν Γῆ.

Όλοι οί λαοί τοῦ κόσμου ὀμιλοῦν παρεφθαρμένα τήν ἐλληνική γλώσσα καί δέν τό ξέρουν ἴσως! Ἄν συγκεντρώσετε τίς διαφορές πού ἔχουν οἱ ἐλληνικές διάλεκτοι (Αἰολική, Δωρική, Ἰωνική) στό ἀλφάβητό τους, ἀπό τό ἀττικό ἀλφάβητο, θά ἐκπλαγεῖτε βλέποντας πώς ἡ ἐλληνική γλώσσα τό πρῶτον, προτοῦ καθιερωθεῖ τό μονοφωνικό ἀλφάβητο (κάθε γράμμα ἀλφαβήτου νά ἔχει μία συγκεκριμένη φωνητική ἀξία, ἕνα φῶνημα) ἦταν πολυφωνική. π.χ. α ἦταν καί ε, ο, αι, ω, υ, ὅπως ἀμάρα ἀντί ἡμέρα θναίσκω ἀντί θνήσκω, ὑπά ἀντί ὑπό, κατῦ ἀντί κατὰ, θᾶκος ἀντί θῶκος κ.λπ.

Τό ἴδιο συνέβαινε καί μέ ὅλα τά ἄλλα γράμματα π.χ. Βίλιππος = Φίλιππος, βελφίς = δελφίς, ζέλλω = βάλλω, βεμβράς = μεμβράς.

Αὐτές τίς διαφορές συνέλεξα καί ἐμελέτησα καί τίς ἐφήρμοσα στήν ἀνάγνωση τῶν ξένων λέξεων, οἱ ὁποῖες ἀμέσως διαβάστηκαν ἐλληνικά μαζί μέ τά συνώνυμά τους. Π.χ. ἀπό τήν λέξη Break πού στήν ἀγγλική γλώσσα δηλώνει τό διάλειμμα, διαβάζουμε τίς ἐξῆς ἐλληνικές λέξεις: Baerk = παῦσις (baeker), arebaera = ἀνάπαυλα, rkerbar = στιγμῆς, bearaerba erarbekaer = διάλειμμα ἀναψυχῆ (πρός ἀναψυχήν), (ρβ = σπ = ψ, μμ)

arake rbekaeraker = ἀνάσα ξεκούρασης

kerar kabarae = τέλος κοπῶσει κ.λπ.

Τό ἴδιο παρατηρεῖται σέ ὅλες τίς γλώσσες, ὅπως ἀπό τήν γαλλική λέξη pain = ἄρτος, ψωμί, διαβάζουμε:

rapari = δαράτη = θεσσαλικός ἄζυμος ἄρτος.

anpan anpian = ἄρτος ἐνζυμος, npani = ψωμί

(np = σπ = ψ).

Τό ὅτι τά γράμματα εἶναι διαφορετικά, δέν ἔχει καθόλου σημασία. Τά λατινικά στοιχεῖα εἶναι ἡ πρώτη ἐλληνική γραφή μέ γράμματα πού μέ τήν πάροδο τῶν αἰώνων ἄλλαξε γιά νά καθιερωθεῖ τό μονοφωνικό σύστημα.

Πότε ἡ γλώσσα μας εἶχε φτάσει σ' ὅλο τόν κόσμο, αὐτό εἶναι ἕνα ἄλλο μεγάλο ζήτημα. Ἀποδεικνύει πώς χιλιάδες χρόνια ὑπῆρχαν οἱ Ἕλληνες, πού ὀργωναν τούς ὠκεανούς καί μετέφεραν γλώσσα, ἐμπόριο, ιδέες, σέ πατρίδες νέες. Μπόλιασαν τούς λαούς μέ τήν ἐλληνική γλώσσα καί μετά ἀφομοιώθηκαν μ' αὐτούς. Γι' αὐτό καί "πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος".

BARBAPOS σημαίνει Α ΑΒΟΣΟΡ ΑΒΡΑΟΣΟΡ

BRAPPAΣ = ὁ ὀμιλῶν ἀπλοϊκῇ γλώσσῃ,

Α ΒΑ ΑΣΟΡ ΒΑΟΒΑΟΑΡ ΑΡΣΟΡΟΣΑΡ = ὁ μὴ ἔχων παιδείαν ἐλληνικήν!, Α ΑΒΟΡΟΣΟΡΒΑΡ = ὁ ἀπολίτιστος.

Μέ τόν καιρό διαπίστωσα πώς κάθε λέξη ἦταν κι ἕνα λῆμμα ἐγκυκλοπαιδείας. Κάθε λέξη διαβαζόταν συνέχεια, ἀλλάζοντας ὅπου ἔπρεπε κάποιο γράμμα, κι εἶχαμε τήν ἀνάλυση τῆς λέξεως μέ πολλές πληροφορίες καταπληκτικές.

Ὡς παράδειγμα σᾶς ἀναλύω τήν λέξη **ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ = ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ.**

1. Ο ΑΘΕΣΠΑΡΜΙΡΟΣ ΘΕΑΙ = ὁ ἀπεσταλμένος Θεοῦ
ΜΑΕΜΟΡΠΟΣ = Φαέθοντος, ΠΙΡΟΜ ΠΟΡ = φέρων
πῦρ, ΟΡΜΡΟΠΑΕΣ = ἀνθρώποις, ΣΘΕΣΜΙΜ = σκέψιν,
ΘΙΜΟΡ = μῦθον (λόγον), ΜΙΡΟΠΙΜ ΜΟΘΙΣΘΑΕ =
δύναμιν μάχεσθαι, ΙΠΟΡ ΠΟΜ ΟΡΜΡΟΠΙΡΟΜ
ΜΙΘΑΕΑΜΕΠΟΣ = ὑπέρ τῶν ἀνθρωπίνων
δικαιωμάτων.

2. ΟΜΙΘΕΑΣ ΘΕΣΑΠΟΡ ΕΠΡΟΜΙΘΑΣ = Ἡμίθεος
μαχητής, ἀτρόμητος.

Ο ΜΙΡΟΣΑΘΕΠΟΡ, Ο ΘΕΣΑΜΙΡΟΣ = ὁ μεσολαβητής,
ὁ μαχόμενος, Ο ΜΕΟΠΟΡΙΣΘΑΣ = ὁ νεωτεριστής
ΘΕΣΑ ΠΟΡ ΠΑΣΑΕΟΡ ΑΣΕΠΡΟΜΙΣΘΕΠΟΡ ΙΘΕΑΜ =
κατά τῶν παλαιῶν ἀναχρονιστικῶν ιδεῶν, Ο
ΠΙΡΟΜ ΘΣΑΣΕΜ = ὁ φέρων γνῶσιν, Ο ΣΠΟΡΑΕΣ
ΟΡΜΡΟΠΑΕΣ ΠΟΡΙ ΠΡΟΙΜΕΘΑΣ = ὁ σπορεύς
ἀνθρώποις πυρί πνεύματος, ΘΟΙ ΠΙΟΡΟΘΕΣΠΑΕ =
τοῦ διαλογισμοῦ, ΘΕΣ ΘΕΙΠΑΣ ΣΜΙΘΕΣ ΘΕΣ ΜΟΙ-
ΘΕΑΣ = τῆς θεϊκῆς σπίθας τῆς νοήσεως, ΘΕΣ
ΠΑΠΙΟΙΡΘΕΑΣ ΘΑΕΣ ΑΘΕΜΙΠΟΙΡ ΟΡΜΡΟΠΑΕΣ
(ΟΜΙΡΠΟΘΑΣΑΕΣ = τῆς δημιουργίας τοῖς ἀκινήτοις
ἀνθρώποις (ἀνεγκεφάλους).

3. Ο ΠΡΟΜΟΘΟΙΕΣΑΣ ΟΡΜΡΟΠΑΕΣ ΘΕΑΕΣ = ὁ
κλωνοποιήσας ἀνθρώποις θεούς (ὡς θεούς).

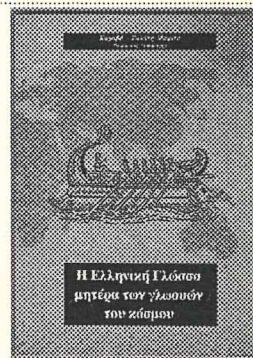
ΠΙΡΟΜ ΕΙΘΑΕΣ ΘΕΙΑΜ ΠΡΟΣΑ ΜΟΙΘΕΑΣ = φέρων
αὐτοῖς θεῖαν φλόγα νοήσεως.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ = Ο ΜΡΟΣΠΑΘΕΣ = ὁ προστάτης ΘΕΣ
ΟΡΜΡΟΠΟΘΕΘΑΣ = τῆς ἀνθρωπότητος, Ο ΠΡΟΜΙ-
ΘΑΕΘΑΣ ΘΕΣ ΑΕΘΕΣΙΑΣ ΘΑΕ ΜΙΡΠΟΘΑΕΑΣ

ΟΡΜΡΟΠΑΕΣ = ὁ προμηθευτής τῆς εὐτυχίας καί
δυστυχίας ἀνθρώποις, Ο ΠΕΜΟΡΙΘΑΕΣ ΑΠΟ
ΟΜΘΙΠΑΣΑΕΡ = ὁ τιμωρηθεῖς ἀπό ἀντιπάλους ΘΑΕ
ΑΠΟ ΣΕΜΑΙΘΙΡΟΜ ΠΟΙ = καί
συνείδησίν του, Ο ΜΕΠ-
ΑΡΟΕΘΑΣ ΣΕΑ ΠΟΡ ΘΕΙΑΜ
ΜΟΡΙΟΜ = ὁ μετανοήσας γιά
τήν θεῖαν δωρεάν, ΙΜΟΡ ΠΟΡ
ΜΙΡΠΟΘΑΕΑΣ ΘΕΣΑΡΙΠΙΡΟΜ
ΘΕΣ ΑΕΘΕΣΙΑΣ = ἰδὼν τήν
δυστυχίαν μεγαλυτέραν τῆς
εὐτυχίας!

Μαρ. Καραβᾶ Γαλάνν

Τό βιβλίον Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΗΤΕΡΑ ΤΩΝ
ΓΛΩΣΣΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ διατίθεται ἀπό τό ΙΔΕΟ-
ΘΕΑΤΡΟΝ, Στουρνάρη 57, τηλ. 52.37.543.

Βάδιζε ἥρεμα ἀνάμεσα στὸν θόρυβο καί
στήν διασύννη καί ἀναλογίσου πόση
γαλήνη ὑπάρχει στήν σιωπῇ. Ὅσο εἶναι
δυνατόν δίχως νά παραδίνεσαι, ἔχε καλές σχέσεις
μέ ὅλους.

Λέγε τίς ἀλήθειες σου ἥρεμα καί σταθερά καί
δίνε προσοχή στά λόγια τῶν ἄλλων, ἔστω κι ἂν
εἶναι μωροί καί ἀδαεῖς· κάτι ἔχουν κι αὐτοί νά
ποῦν. Ἀπόφευγε τούς φωνασκοῦντες καί τούς
βίαιους, εἶναι δοκιμασία γιά τό πνεῦμα.

Ἄν συγκρίνεις τόν ἑαυτό σου μέ τούς ἄλλους,
μπορεῖ νά γίνεις ματαιόδοξος ἢ πικρόχολος· γιατί
πάντα θά ὑπάρξουν καλλίτεροι ἢ χειρότεροι ἀπό σένα.

Νοιώθε χαρά γιά τίς ἐπιτεύξεις σου καί γιά τά
σχέδιά σου. Νοιώθε πάντα ἐνδιαφέρον γιά τό
ἐπάγγελμά σου ὅσο ταπεινό κι ἂν εἶναι· στίς
τύχες, πού ἀλλάζουν μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου
εἶναι τό ἀληθινό ἀπόκτημα.

Δεῖξε σύνεση στίς δοσοληψίες σου· γιατί ὁ
κόσμος εἶναι ἀπατηλός. Μὴν εἶσαι, ὅμως, τυφλός
καί στήν ἀρετή πού ὑπάρχει. Πολλοί ἀναζητοῦν
τά ψηλά ἰδανικά· καί παντοῦ ἡ ζωὴ εἶναι γεμάτη
ἥρωισμό.

Νά εἶσαι αὐτός πού εἶσαι. Πάνω ἀπ' ὅλα μὴ
προσποιεῖσαι. Οὔτε νά μιλάς μέ κυνισμό γιά τήν
ἀγάπη· γιατί μέσ' τήν ξεραῖλα καί τήν ἀπελπισία
ξαναφυτρώνει σάν τό ἀμάραντο χορτάρι.

Δέξου καλοκάγαθα τήν πρόοδο τῆς ἡλικίας
καί ἐγκαταλείποντας ἀδιαμαρτύρητα τίς ἀσχο-
λίες τῆς νιότης.

Καλλιέργησε τήν δύναμη τοῦ πνεύματος σάν
ἀσπίδα στήν ἀναπάντεχη δυστυχία. Μὴ φθεί-
ρεσαι, ὅμως, μέ φανταστικούς κινδύνους. Ἡ
κούραση κι ἡ μοναξιά γεννοῦν πολλούς φόβους.

Πέρα ἀπό μία εὐεργετική πειθαρχία νά εἶσαι
μαλακός μέ τόν ἑαυτό σου.

Εἶσαι κι ἐσύ τέκνο τοῦ σύμπαντος, ὅπως τά δέ
ντρα καί τ' ἄστρα· ἔχεις κι ἐσύ τό δικαίωμα νά ἑρί-
σκεσαι ἐδῶ. Καί εἴτε σοῦ εἶναι φανερό εἴτε ὄχι, τό
σύμπαν ἀναμφίβολα ὁδεύει στήν σωστή του ἐξέλιξη.

Νά εἶσαι, λοιπόν, σέ εἰρήνη μέ τόν Θεό, ὅπως
κι ἂν Τόν φαντάζεσαι καί ὅποιες κι ἂν εἶναι οἱ
ἀσχολίες κι ἐπιθυμίες σου, στήν πολυτάραχη
αὐτὴ ζωὴ νά εἶσαι σέ εἰρήνη μέ τήν ψυχὴ σου

Παρ' ὅλη τήν ψευτιά, τόν καθημερινό μόχθο
καί τά προδομένα ὄνειρα, ὁ κόσμος δέν παύει νά
εἶναι ὡραῖος.

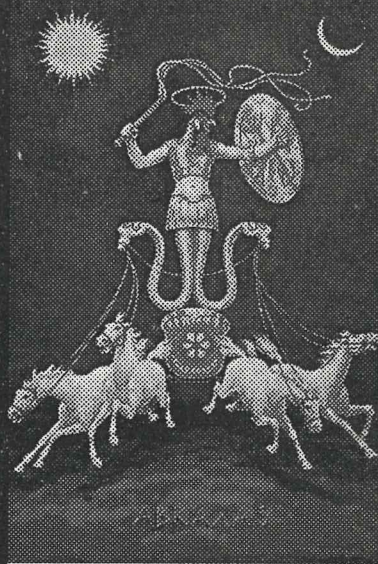
Μεῖνε ἄγρυπνος. Προσπάθησε νά εὐτυχί-
σεις. Νά εἶσαι ἐν ἐγρηγόρσει. Καί πάνω ἀπ'
ὅλα Εἶ ΖΗΝ.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΒΡΑΧΑΣ ΕΝΑΣ ΓΝΩΣΤΙΚΟΣ ΠΑΝΘΕΟΣ

Τό ὄνομα ΑΒΡΑΧΑΣ, ἐπινοηθέν ἀπό τόν

Βασιλίδη, τόν Αἰ-
γύπτιο Γνωστικό,
εἶναι μία λέξη
σύμβολο ἀποτε-
λούμενη ἀπό ἑπτὰ
γράμματα, τά ὁ-
ποῖα ὑποδηλώνουν
τίς ἑπτὰ δημιουρ-
γικές δυνάμεις ἢ
πλανητικούς ἀγ-
νέλους, τούς ὑπό
τῶν ἀρχαίων ἀνα-
γνωρισθέντες.

Ὁ Σ. Ἄρνολντ
Μακέϋ προσάγει
τήν θεωρία ὅτι τό
ὄνομα εἶναι σύν-
θετο ἀπό τίς δύο ἀρχαῖες λέξεις ΑΒΙΡ, πού
σημαίνει "ταῦρος" καί ΑΧΙΣ, πού σημαίνει "πόλος".

Γιά νά ὑποστηρίξει τήν θεωρία του,
παρουσιάζει τό γεγονός ὅτι μία κίνηση τῆς Γῆς, ἡ
κοινῶς ὀνομαζόμενη μετάπτωση τῶν πόλων, συνέ-
βη στήν ἐαρινή ἰσημερία λαμβάνοντας χώρα
κάποτε στόν Ταῦρο, τόν οὐράνιο, τόν θεϊκό
Ταῦρο, πάνω ἀπό τόν βόρειο πόλο.

Τά τέσσερα λευκά ἄλογα πού ἔλκουν τό ἄρμα
τοῦ ΑΒΡΑΧΑΣ συμβολίζουν τήν ἐπτάκτινη δύναμή
του.

Τό γεγονός ὅτι ὁ σύγχρονος κόσμος δέν ἔχει
τήν παραμικρή γνώση γύρω ἀπό τόν ἀρχαῖο
Γνωστικό συμβολισμό, κατά πολύ ὀφείλεται στήν
ἀπληστία τῶν ατόμων ἐκείνων πού ἔταξαν τόν
ἑαυτό τους στό ἔργο τῆς καταστροφῆς κάθε κατα-
νοποῦ φακέλου τῆς Γνωστικῆς Φιλοσοφίας·
εὐχόμενοι νά κρατήσουν παρά νά καταστρέφουν
ἀντικείμενα ἐμπορικῆς ἀξίας, αὐτοί οἱ φανατικοί
διατήρησαν πολύτιμους λίθους ἐπάνω στούς
ὁποίους τά Γνωστικά σύμβολα ἦταν χαραγμένα.

Ὁ ὡς ἄνω πίναξ εἶναι ἡ μεγέθυνση καί
ἐνίσχυση ἐνός γνωστικοῦ κοσμήματος, ἡ αὐθεντι-
κή πέτρα τοῦ ὁποίου εἶναι ἐλάχιστα μεγαλύτερη
ἀπό μία Ἴντσα σέ ὕψος.

Δακτυλίδια καί ἄλλα κοσμήματα μέ προ-
σαρμοσμένους γνωστικούς πολύτιμους λίθους
ἀναμφισβητήτως ἐκρησιμοποιοῦντο ἀπό μέλη τῆς
Γνωστικῆς θρησκείας ὡς μέσα ταυτοποίησης,
-καθὼς ἦταν μία μυστική κοινωνία-, τά σχέδια
ἦταν μικρά καί ἀφανῆ.

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

“Αγάπησα τούς ανθρώπους χωρίς μέτρο, τούς υπηρέτησα τυφλά, όπως τούς υπηρετεί τό ὕδωρ καί τό πῦρ γι’ αὐτό ἀκριβῶς δέν μέ ἀντιμετώπισαν κι αὐτοί ἀνθρώπινα, ὦ ναί, γι’ αὐτό χαλάσανε τό πρόσωπό μου καί μοῦ φέρονταν ὅπως φέρονται σέ σένα, ὦ φύση, ἐσύ πού ὅλα τά ὑπομένεις.”
(Χαϊντερλιν, Ἐμπεδοκλῆς)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ

1. Πausανία, σύ, ὅμως, γυιέ τοῦ συνετοῦ Ἀγχίτου, ἄκου:

2. Τί, στενωπά αἰσθητήρια στά μέλη εἶν’ ἀπλωμένα

(τῶν ἀνθρώπων)

καί συμφορῶν πολλῶν χτυπήματα ἀμβλύνουνε (τόν νοῦ τους),

στή ζωή ὄντας μικρό μέρος θεαθοῦνε

γοργόθνητοι ὡσάν καπνός πετοῦνε πέρα

ἔχοντας πίστη δώσει μόνο σέ ὅ,τι πρόσπεσε ὁ καθένας,

σερνάμενοι παντοῦ, ὅμως τό ὅλο πώς βρήκανε καυχιοῦνται.

Ἔτσι, αὐτά γιά τούς ἀνθρώπους οὔτ’ ὁρατά οὔτ’ ἀκουστά

οὔτε στό νοῦ καταληπτά εἶναι. Σύ, ὅμως,

μιᾶς κι ὡς ἐδῶ ἀποσύρθηκες, θά μάθεις, ὅχι πιό πάνω

ἀπ’ ὅσο μπορεῖ νά ἀρθεῖ ἡ νοημοσύνη τῶν ἀνθρώπων.

Ἑμμετρη νεοελληνική ἀπόδοση τῶν ἀποσπασμάτων
Βιβλιογραφία (Ἄ. Κελεσίδου, Μ. Wesoly, Γ. Ἀραμπατζῆς)
Γλωσσάρι νεοελληνικό, γαλλικό, πολωνικό
(Ἄ. Κελεσίδου - Marian Wesoly).

ΚΑΘΑΡΜΟΙ

17. (Οἱ δύο κύκλοι, διαδοχικοί (π.χ. ZELLER, BIGNONE) ἢ ταυτόχρονοι (π.χ. BOLLACK)

Διπλό λόγο θά πῶ: Ἄλλοτε τό ἕνα αὐξάνει, ὥστε νά ὑπάρχει μόνο αὐτό ἀπ’ τά πολλά, ἄλλοτε πάλι διαχωρίζεται, ὥστε πολλά νά εἶναι ἀπό τό ἕνα κι ἡ γέννα τῶν θνητῶν διπλή, διπλός κι ὁ ἀφανισμός τους.

Ἄλλοτε ὄλων ἡ συνένωση γεννᾷ καί καταστρέφει, τήν ἄλλη πάλι, ὡς διαχωρίζονται, ἀφοῦ αὐξηθοῦν, πετοῦνε δῶθε πέρα.

Καί (τῶν στοιχείων) ἡ ἀλλαγὴ διαρκῶς τέλος δέν ἔχει.

Ἄλλοτε χάρη στή Φιλότητα ὅλα συγκλίνουν σέ ἕνα, ἄλλοτε πάλι ἀπό τοῦ Νείκου τήν ἐχθρότητα χώρια καθένα παραδέρνει.

(Ἔτσι, ὅπως ἀπ’ τά πολλά ἕνα νά φύεται ἔμαθε)

ἀντίστροφα, πολλά ἀπό τό ἕνα πού χωρίζεται φυτρώνουν, ἔτσι καί γίνονται καί σταθερή ζωὴ δέν ἔχουν.

Στό μέτρο πού ἡ ἐναλλαγή διαρκῶς τέλος δέν ἔχει, σ’ αὐτό εἶναι πάντα ἀκίνητα σέ κύκλο.

Μά ἔλα, ἄκου τόν λόγο μου· τί ἡ μάθηση τίς φρένες δυναμώνει· γιατί, ὅπως εἶπα πρὶν, τῆς διδαχῆς μου ἐκθέτοντας τόν στόχο, διπλᾶ θά πῶ: τό ἕνα ἄλλοτε αὐξάνεται γιά νά ἔναι μόνο ἕνα ἀπ’ τά πολλά, ἄλλοτε πάλι τά πολλά χωρίζουν ἀπ’ τό ἕνα, πῦρ καί νερό καί γῆ καί τοῦ ἀέρα ὕψος ἀπλετο, κι ὀλέθριο

Νεῖκος, χώρια ἀπ’ αὐτά, ἰσόβαρο ὀλοῦθε,

κι ἀνάμεσα ἡ Φιλότητα, ἴση στό μήκος καί στό πλάτος· θώρα την μέ τόν νοῦ, μή στέκεσαι μέ μάτια θαμπωμένα· αὐτήν πού μέ τά μέλη τῶν θνητῶν σύμφυτη θεωρεῖται, μ’ αὐτήν φιλικά νοιώθουνε κι ἀρμονισμένα ἔργα ἐπιτελοῦνε, ἀποκαλῶντας την Χαρά καί Ἀφροδίτη.

Αὐτήν ἀνάμεσό τους νά τριγυρνᾷ θνητός κανεῖς δέν γνώρισε· σύ ὅμως ἄκου τῆ συνέχεια τοῦ λόγου μου πού δέν σέ ξεγελάει.

Ἴσα κι ὁμήλικα εἶν’ ὅλα αὐτά ἀπό τή γέννα, μά ἐξουσία ἄλλη ἔχει τό καθένα τους καί τόν δικό του τρόπο, καί μέ σειρά κυριαρχοῦν στό πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Πέρ’ ἀπ’ αὐτά οὔτε γεννιέται κάτι στή συνέχεια οὔτε χάνεται, τί, ἂν ἐχάνονταν διαρκῶς, δέν θά μπορούσαν νά ἔναι.

Καί τό ὅλο τοῦτο τί θά τό αὐξάνει; ποῦθε θά ἐρχόταν; σέ ποιά κατεύθυνση μπορούσε νά χαθεῖ, μιᾶς τίποτε ἀπ’ αὐτά ἄδειο δέν εἶναι· μ’ αὐτά ὑπάρχουν καί καθὼς τό ἕνα μές τ’ ἄλλο τρέχουν ἄλλοτε ἄλλα γίνονται καί διαρκῶς τά ἴδια μένουν.

Τό παρόν ἀποτελεῖ προδημοσίευση τῆς ἐργασίας τῆς κ. Ἄννας Κελεσίδου, ἐπάνω στά διασωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ Ἐμπεδοκλέους. Τό βιβλίό ἀναμένεται νά κυκλοφορήσει μέσα στό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 2001 ἀπό τίς ἐκδόσεις ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ μέ πρόλογο τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καθηγητοῦ κ. Εὐάγγελου Μουτσόπουλου, στήν ἀρχαία ἐλληνική γλῶσσα καί ἑμμετρη νεοελληνική ἀπόδοση τῶν ἀποσπασμάτων ἀπό τήν κ. Ἄννα Κελεσίδου, σχόλια καί ἐπιλεγόμενα τῆς ἰδίας, βιβλιογραφία, καί γλωσσάρι μέ τούς ἀρχαίους ὅρους καί ἀπόδοση γιά πρώτη φορά παγκοσμίως στά νέα ἐλληνικά, γαλλικά καί πολωνικά).

ΟΙ ΣΟΦΙΣΤΑΙ

(*Ἡ ἀρνητική πλευρὰ τῆς προσωκρατικῆς φιλοσοφίας*)

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ πέμπτου π.Χ. αἰῶνος ἀρχίζει νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν περιοχὴν μία ἐξ ὁλοκλήρου νέα πνευματικὴ κίνησις, τῆς ὁποίας οἱ φορεῖς ἐκλήθησαν σοφισταί. Κατ' ἀρχὰς ἡ λέξις σοφιστὴς δὲν ἐνείχε μειωτικὴν σημασίαν. Παραγομένη ἐκ τοῦ ρήματος σοφίζω, ἐσήμαινε τὸν ἐμπειροὺν ἄνθρωπον, ὅστις δύνата νὰ κάμῃ καὶ ἄλλους ἐπίσης ἐμπείρους διὰ τῆς μεταδόσεως τῶν γνώσεών του.

Ἡ ἀρχαιοτάτη χρῆσις τοῦ ρήματος σοφίζω ἀπαντᾷ εἰς τὰ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» τοῦ Ἡσιόδου ἐν στίχῳ 649, ἐνθα ὁ ποιητὴς λέγει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του: «Οὔτε τι ναυτιλῆς σεσοφισμένος οὔτε τι νηῶν» (χωρὶς νὰ εἶμαι κάπως ἐμπειρὸς εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ εἰς τὰ πλοῖα). Εἰς τὸν «Προμηθεΐα» τοῦ Αἰσχύλου ὁ Προμηθεὺς καλεῖται σοφιστὴς καὶ παραβαλλόμενος πρὸς τὸν Δία χαρακτηρίζεται σοφιστὴς «νωθέστερος», δηλαδὴ κατώτερος. Εἰς τὴν καλὴν τῆς σημασίας χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Πινδάρου. Ἡ μετάπτωσις τοῦ σημασιολογικοῦ περιεχομένου φαίνεται ὅτι συνετελέσθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαις τοῦ πέμπτου αἰῶνος, μετὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ἡ σοφιστικὴ κίνησις παρουσιάζει ὠρισμένα χαρακτηριστικά, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται ὡς προσπάθεια μὲ ἰδίους σκοποὺς καὶ νέα θέματα, τελειῶς διάφορα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπασχολήσει τοὺς παλαιότερους φιλοσόφους. Ἡ κυριότερα διαφορά ἐγκεῖται εἰς τὸ ὅτι διὰ τοὺς σοφιστὰς τὸ κοσμολογικὸν πρόβλημα δὲν ἀποτελεῖ θέμα ἐρεῦνης. Τὸ διαφέρον των στρέφεται πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἄτομον καὶ ὡς μέλος τῆς κοινωνίας. Παραμερίζουν τὸ κοσμολογικὸν ζήτημα καὶ θέτουν ὑπὸ μελέτην τὰ ἠθικοκοινωνικά προβλήματα. Ἡ ἀνθρωπολογικὴ των κατεύθυνσις τοὺς ὁδηγεῖ νὰ ἐξετάσουν καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς γνωστικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς ὅλας τὼν ὁμῶς ταύτας τὰς ἐρεῦνας εἶναι ἐκδηλὸς ἡ ἐπιζητήσις πρακτικῶν σκοπῶν. Δὲν τοὺς ἐνδιαφέρουν τὰ ἐξεταζόμενα κοινωνικά καὶ γνωσιολογικά προβλήματα ἀπὸ θεωρητικῆς, ἀλλὰ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως. Δὲν τοὺς ἐμπνέει ὁ πόθος ἀποκτήσεως θεωρητικῆς γνώσεως, ἀλλὰ τὴν δραστηριότητά των τὴν κεντρίζει ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐπιτύχουν ὡς ἐπαγγελματίαι διδάσκαλοι τῆς μαθήσεως καὶ νὰ ἀσφαλίσουν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοὺς ὑλικά πλεονεκτήματα. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ κοσμοθεωρία των εἶναι ὁ ὑποκειμενισμὸς καὶ ὁ σχετικισμὸς, ὅστις φθάνει καὶ

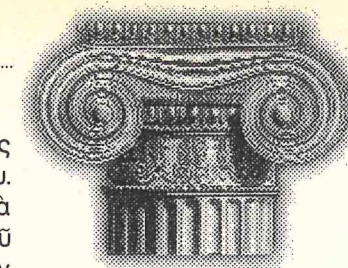
μέχρι τοῦ μηδενισμοῦ. Ἐπειδὴ ἀπὸ γνωσιολογικῆς ἀπόψεως ἀμφibάλλουν, δὲν δύνата ἡ ἀνθρωπίνη γνωστικὴ δύναμις νὰ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν, δὲν προχωροῦν εἰς τὴν ἐρευναν τῶν τελευταίων ἀρχῶν. Διὰ τοῦτο δὲν τοὺς διακρίνει βαθεῖα πίστις πρὸς ὠρισμένας ἀρχάς. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἐμπειρισταὶ καὶ πραγματισταί. Καλλιεργοῦν τὰς ἐπιστήμας χωρὶς νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν θεμελίωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ σοφιστικὴ κίνησις ἐσχεν ἐπίδρασιν διὰ τὴν διάδοσιν ἐν τῇ Ἑλλάδι τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Δικαίως δὲ ἐσχάτως ὁ Γαῖγκερ ἔχει ἐξάρει τὴν ἀπὸ παιδευτικῆς ἀπόψεως συμβολὴν τῆς σοφιστικῆς κινήσεως. Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ ἀποσιωπηθῇ ὅτι οἱ σοφισταὶ ἡσχολήθησαν κυρίως μὲ τὴν εὕρεσιν τῶν μεθόδων τῆς μεταδόσεως τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἰκανοτήτων. Ἐθεώρησαν τὴν παιδείαν ὡς δύνάμιν ἥτις εἶναι δυνατόν διὰ τεχνικῶν μεθοδολογικῶν τεχνασμάτων νὰ μεταφυτευθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδευομένου. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἐστάθησαν ἀντιμέτωποι των.

Ἡ παιδεία εἰς τὰς χεῖρας τῶν σοφιστῶν κατήντησεν ἀπλῇ δεξιότητι. Δὲν ἠδύναντο νὰ νοήσουν τὴν παιδείαν ὡς κάτι, τὸ ὁποῖον προϋποθέτει τὴν ἐκ μέρους τοῦ παιδευομένου ἀναγνώρισιν τῆς ἐγκυρότητος ἐσχάτων ἀρχῶν καὶ κριτηρίων. Νὰ προχωρήσουν εἰς μίαν τοιαύτην περὶ τῆς παιδείας ἀντίληψιν τοὺς ἐμπόδιζεν ὁ ριζικὸς αὐτῶν ὑποκειμενισμὸς καὶ σχετικισμὸς.

Ἐν ἐπίσης θεμελιῶδες χαρακτηριστικὸν ὅπερ ἀσκεῖ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς σοφιστικῆς κοσμοθεωρίας εἶναι τὸ ξερρίζωμά των ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινότητα. Οἱ σοφισταὶ ἔδρασαν ὡς περιπλανώμενοι διδάσκαλοι καὶ ὡς ἄτομα ἅτινα δὲν ἠδύνάτο νὰ αἰσθανθοῦν τοὺς δεσμούς των μὲ τὴν πολιτικὴν κοινότητα μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον γεννηθῇ. Ἐχασαν τὴν συνείδησιν τῆς ἱερότητος τῶν δεσμῶν οἱ ὁποῖοι συνέδεον τὰ μέλη τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ὁ Ἡράκλειτος ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὁ νόμος τῆς πόλεως ἀποτελεῖ μερικευμένην ἐμφάνισιν τοῦ παγκοσμίου θεοῦ νόμου, ὅστις συνέχει τὸ σύμπαν. Οἱ σοφισταὶ διεκήρυξαν ὅτι οἱ νόμοι γεννῶνται κατόπιν συμβατικῆς συμφωνίας τῶν μελῶν τῆς πολιτικῆς κοινότητος. Οἱ νόμοι, εἶπον, δὲν εἶναι «φύσει» ἀλλὰ «θέσει» ἀπλᾶ δημιουργήματα τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως. Διὰ τῆς ἀντιλήψεως των ταύτης ἐξαίρουν βεβαίως τὴν ἀνθρωπίνην δημιουργικότητα, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὑποκειμενισμοῦ των τὴν ἀφήνουν ἀπὸ ὄντολογικῆς ἀπόψεως ἐκθετον καὶ ἀνυπεράσπιστον.

Ὁ νεώτερος πολιτισμὸς πιστεύει εἰς τὴν δημιουργικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ ὁμῶς θεωρεῖ τὰ πολιτιστικά δημιουργήματα ὡς ἀκτινοβολίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδίδει ὄντολογικὴν ὑπόστασιν, δὲν περιπίπτει εἰς τὸν ὑποκειμενισμὸν καὶ τὸν μηδενισμὸν τῆς σοφιστικῆς κοσμοθεωρίας. Καὶ οἱ προσωκρατικοὶ σοφοὶ εἶχον ἐπιχειρήσει μεγάλας περιηγήσεις καὶ ταξίδια, οὐδὲν ὁμῶς εἶχον χαλαρώσει τοὺς δεσμούς των μὲ τὴν πολιτικὴν κοινότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκον.

Ὁ Θαλῆς ἠσθάνετο ζωηρὸν διαφέρον διὰ τὰ πολιτικά πράγματα τῆς Ἰωνίας. Ὁ Ἡράκλειτος ἀπευθύνει σκληροὺς ὀνειδισμούς εἰς τοὺς συμπολίτας του διὰ τὰς πολιτικές των ἀτασθαλίας. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀναδεικνύεται μέγας προστάτης καὶ φίλος τοῦ δήμου, ὁ δὲ Ζήνων ἀποθνήσκει ἥρωικῶς διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν τυραννίαν. Αὐτὸν τὸν σύνδεσμον μὲ τὴν πολιτικὴν κοινότητα τὸν ἔχουν χάσει οἱ σοφισταί. Ζοῦν ἐξω ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινότητα, μὴ δεχόμενοι νὰ συμμερισθοῦν τὴν φορὰν τῆς καὶ ἀρνούμενοι νὰ ἀναγνώρισουν τὴν ἱερότητα τῶν θεσμῶν τῆς.

Τοῦτο ἀκριβῶς τὸ σημεῖον τοὺς χωρίζει ἀποφασιστικῶς ἀπὸ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα. Ἡ σοφιστικὴ κίνησις ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον σύμπτωμα τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τῆς χαλαρώσεως τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς κοσμοθεωρίας των δὲν ἀποτελεῖ ὁ διαφωτιστικὸς ὀρθολογισμὸς. Τοιαύτας τάσεις πρὸς ἓνα ὀρθολογικὸν διαφωτισμὸν εἶχον παρουσιάσει καὶ οἱ Ἐλεᾶται καὶ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Ἡράκλειτος. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὴν κοσμοθεωρίαν τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ ἑλλειψὶς συνειδήσεως τῶν δεσμῶν οἱ ὁποῖοι συνδέουν τὸ ἄτομον πρὸς τὴν πολιτικὴν κοινότητα. Δικαίως λοιπὸν ἐχαρακτηρίσθη ἡ σοφιστικὴ κίνησις ὡς νοσηρὰ ἐκδήλωσις, ἥτις προανήγγελλε τὴν διάλυσιν τῆς πόλεως. Ἄν ἠθέλομεν νὰ εὕρωμεν διὰ τοὺς σοφιστὰς κάτι τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελῇ τὸ ἀντίστοιχόν τῆς εἰς τὸν ἰδικὸν μας αἰῶνα, θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς παραβάλωμεν πρὸς τὴν τάξιν τῆς λεγομένης διανοήσεως «τῆς ἰντελλιγκέντσιας».

Ὅπως καὶ ἡ σύγχρονος διανοήσις χωρὶς νὰ ἔχῃ συναίσθησιν τῶν δεσμῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν κοινότητα δουλεύει εἰς τὸν ὑποκειμενισμὸν καὶ μηδενισμὸν διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν εὐζωίαν τῆς, οὕτω καὶ οἱ σοφισταὶ περιέτρεχον τὰς πόλεις διὰ νὰ συγκομίσουν πλοῦτον καὶ ἔθετον τὴν σοφίαν των εἰς τὴν διάθεσιν οἰοῦντο. Εἰς τὰς δημοκρατοῦμένας ἰδία πόλεις εἰς τὰς ὁποίας τὰ ζητήματα ἐλύοντο διὰ τῆς δημιουργίας κοινῆς γνώμης, εὕρισκον οἱ σοφισταὶ πολλοὺς μαθητὰς οἵτινες ἐπεδίωκον νὰ ἀποκτήσουν τὴν τέχνην τῆς ρητορικῆς διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐξάπτουν τὰ πλήθη καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας συμφῶνως πρὸς τὰς θελήσεις των.

Οἱ σοφισταὶ ἦσαν, ὅπως εἰς τὸν αἰῶνα μας, οἱ διδάσκαλοι τῶν μεθόδων τοῦ προπαγανδισμοῦ, οἱ προασκοῦντες τοὺς δῆμαγωγούς εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν. Διὰ τοῦτο οἱ

ἔχοντες τὴν πρόθεσιν νὰ δράσουν ὡς πολιτευόμενοι νέοι εἰς τὰς Ἀθήνας, προεξάρχοντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἀπετέλουν κατὰ κανόνα τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ἐκ τῆς ὁποίας προσεῖλκυον πληθὺν μαθητευομένων.

Συνεπῶς, παρ' ὅλας τὰς ἀναμφισβητήτους ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσέφερον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς διδακτικῆς τεχνικῆς, ἐν τῷ συνόλῳ των ἀπέτελεσαν ἀρνητικὸν παράγοντα ὡς πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Ἡνόησαν τὸν ὑποκειμενισμὸν καὶ τὸν ἀχαλίνωτον ἐγωισμὸν, ὅστις δὲν ἠδύνάτο εἰμὴ νὰ θραύσῃ τὰς δεσμεύσεις καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ κοινοῦ πολιτικοῦ βίου.

ΟΙ ΓΝΩΣΤΟΤΕΡΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΣΟΦΙΣΤΩΝ

Πρωταγόρας (480-411 π.Χ.)

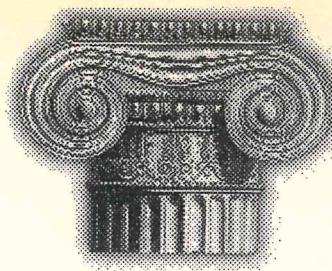
Κατήγετο ἐκ τῶν Ἀβδήρων, ἦλθε δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰῶνος. Ὑπῆρξε φίλος τοῦ Περικλέους, ὅστις τοῦ εἶχεν ἀναθέσει νὰ συγγράψῃ νόμους διὰ τὴν ἀποικίαν τῶν Θουρίων, τὴν ἰδρυθεῖσαν κατὰ τὸ 444. Περιτρέχων τὰς πόλεις, ἐδίδασκε τοὺς νέους, ἀπαιτῶν παρ' ἐκάστου ὡς δίδαστρα ἑκατὸν μνᾶς.

Ἀπὸ γνωσιολογικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη ἡ διδασκαλία του, ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐμφανίσεων τοῦ σχετικισμοῦ. Ἡ γνώσις δὲν εἶναι ἀντικειμενικῶς καθωρισμένη, ἀλλὰ ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ὑποκειμένου. Μὲ αὐτὴν τὴν διαπίστωσιν ἤρχιζε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλήθεια καταβάλλοντες» δηλαδὴ λόγοι οἵτινες ἀνατρέπουν πᾶν ἀντίθετον ἐπιχείρημα) σύγγραμμά του. «Πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἐστὶ, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἐστὶ». (Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέτρον ὄλων τῶν πραγμάτων, τῶν μὲν ὑπαρχόντων ὅτι ὑπάρχουν, τῶν δὲ μὴ ὑπαρχόντων ὅτι δὲν ὑπάρχουν). Τὰ πράγματα δηλαδὴ δὲν ἔχουν μίαν καθαυτὸ ἀντικειμενικὴν ποιότητα, ἀλλὰ εἶναι ὅπως μᾶς φαίνονται.

Τὴν ἀντίληψιν του ταύτην τὴν ἀπεδείκνυεν ἐπικαλούμενος τὴν ὑποκειμενικότητα καὶ τὴν σχετικότητα τῶν αἰσθήσεων. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἔλεγεν, εἰς ἄλλους φαίνεται γλυκύ, εἰς ἄλλους πικρόν, εἰς ἄλλους θερμόν καὶ εἰς ἄλλους ψυχρόν.

Τὶ εἶναι ἕκαστον πρᾶγμα συνεπῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δεκτικότητος τοῦ ὑποκειμένου. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μέτρον τῶν πραγμάτων, δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια ἐξ ἀντικειμένου. Δύο λοιπὸν ἀντιφατικῶς ἀντιτιθέμεναι προτάσεις εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀληθεῖς. Λέγων ταῦτα ὁ Πρωταγόρας ἀναιρεῖ τὸ λογικὸν ἀξίωμα τῆς ἀντιφάσεως. Εἶναι ἀληθεῖς, ἔλεγε, ὡς πρὸς οἰονδήποτε πρᾶγμα δύο ἀντιφατικαὶ προτάσεις. «Δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς ἀντικειμένου ἀλλήλους». Τὸ πρόβλημα λοιπὸν δὲν εἶναι νὰ εὕρωμεν τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ τὴν μεταδώσωμεν, ἀλλὰ διὰ τῆς ρητορικῆς μας νὰ καταστήσωμεν ἐν ἀσθενέστερον ἐπιχείρημα ἰσχυρότερον «τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν».

Ἐξ ἀποστάματος ὅπερ περιεσώθη ἐκ τοῦ συγγράμματός του «Περὶ Θεῶν» φαίνεται ὅτι δὲν διεκήρυττεν ἀπροκαλύπτως τὸν ἀθεϊσμόν του, ἀλλὰ περιωρίζετο νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τῶν θεῶν δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ δι' ἐπιχειρημάτων: «Περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, οὐδ' ὥς εἰσὶν οὐδ' ὥς οὐκ εἰσὶν οὐδ' ὅποιοι τινὲς ἰδέαν πολλά γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι, ἢ τ' ἀδηλόγους καὶ βαρὺς ἦν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου». [Περὶ τῶν θεῶν δὲν δύναται νὰ γνωρίζω οὔτε ὅτι ὑπάρχουν οὔτε ὅτι δὲν ὑπάρχουν, οὔτε (δύναμαι νὰ γνωρίζω) ποῖα γνωρίσματα ἔχουν ὥς πρὸς τὴν μορφήν των· διότι ὑπάρχουν πολλὰ ἐμπόδια ἅτινα ἐμποδίζουν τὴν περὶ τούτων γνῶσιν καὶ ἡ ἔλλειψις σαφῶν ἐνδείξεων καὶ ἡ συντομία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς]. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι μέτρον τῆς υπάρξεως τῶν ὄντων εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ἀναιρεῖ τὴν ὑπαρξὶν τῶν θεῶν καὶ καταρρίπτει τὴν πίστιν εἰς τὴν πολυθεϊστικὴν θρησκείαν.

Εἶχεν ἀσχοληθῇ καὶ εἰς προβλήματα μαθηματικῶν καὶ γραμματικῆς. Διαμφεσβήτει ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀχθῇ ἐφαπτομένη εἰς κύκλον, λέγων ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ περιφέρεια εἶναι καμπύλη γραμμὴ, δὲν δύναται νὰ ἔχη σημεῖον τι ἐπαφῆς μὲ τὴν ἐφαπτομένην ἥτις τυγχάνει εὐθεΐα. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι εἶχε κάμει ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν του καὶ τὴν διαδικασίαν διὰ τῆς ὁποίας ἀποκτᾶται ἐκ μέρους τοῦ μαθητευομένου ἡ μάθησις. Εἰς ἓν ἔργον του «Μέγας Λόγος» ἔγραψε: «Φύσεως καὶ ἀσκήσεως διδασκαλία δεῖται ἀπὸ νεότητος δὲ ἀρξάμενους δε μανθάνειν». [Ἡ διδασκαλία (διὰ νὰ ἐπιτύχῃ) ἔχει ἀνάγκη ἰδιοφυΐας (ἐκ μέρους τοῦ διδασκομένου) καὶ ἀσκήσεως· πρέπει δὲ νὰ ἀρχίσωμεν νὰ μανθάνωμεν ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας].

Συνεπῶς ὁ Πρωταγόρας πρέπει νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων μελετητῶν τοῦ διδακτικοῦ φαινομένου. Εἶναι προσέτι καὶ εἰς ἐκ τῶν πρώτων μελετητῶν τοῦ προβλήματος τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξετάσας τοῦτο εἰς ἰδιαίτερον σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ καταστάσεως». (Περὶ τῆς πρωτογόνου ἐποχῆς). Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἔχει παραλάβει ὁ Πλάτων τὸν μῦθον τὸν ὁποῖον θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὸν «Πρωταγόραν» του.

Πρόδικος

Ἦτο νεώτερος τοῦ Πρωταγόρου, κατήγετο δὲ ἐκ τῆς Ἰουλίδος τῆς νήσου Κέω. Εἶχε γράψῃ σύγγραμμα «Περὶ φύσεως», ὅπερ ἀπωλέσθη, χωρὶς νὰ διασωθοῦν ἐπαρκεῖς πρὸς καθορισμὸν τοῦ περιεχομένου του εἰδήσεις. Λόγῳ τῆς ἀσθενικῆς του κράσεως ἦτο ἀπαισιοδόξου διαθέσεως. Ἀπηχῆσεις τῆς ἐκ μέρους του ἀπαισιοδόξου ἐκτιμήσεως τῆς ζωῆς εὕρισκόμεν εἰς τὸν ψευδοπλατωνικὸν διάλογον «Ἀξίον».

Εἶχεν ἀναπτύξει ἰδίαν θεωρίαν περὶ τῆς γενέσεως τῆς θρησκείας. Κατ' ἀρχάς, ἔλεγεν, οἱ ἀνθρώποι ἐθεώρησαν θεοὺς «τὰ τρέφοντα καὶ ὠφελοῦντα», τὰ πράγματα δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται τροφαὶ

καὶ ὠφέλεια: «Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς εὐρόντας ἢ τροφὰς ἢ σκέπας ἢ τὰς ἄλλας τέχνας, ὥς Δήμητρα καὶ Διώνυσον». (Ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐφεύρον μέσα διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ τέχνας).

Διακρίνει συνεπῶς μίαν ἀρχικὴν φετιστικὴν, ὅπως λέγομεν θρησκευτικὴν βαθμίδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπακολουθεῖ μία δευτέρα ἀνθρωπολογικὴ. Διὰ τὰς ἀντιλήψεις του ταύτας συγκατελέγη μεταξὺ τῶν ἀθεῶν. Ἦσυχολήθη ἐπίσης μὲ τὴν γραμματικὴν, γενόμενος ἰδρυτὴς τῆς συνωνυμικῆς, ἥτοι τῆς διαστολῆς τῶν συνωνύμων λέξεων (Βλέπε Πλάτωνος «Πρωταγόραν» 340 καὶ «Συμπόσιον» 177 Β).

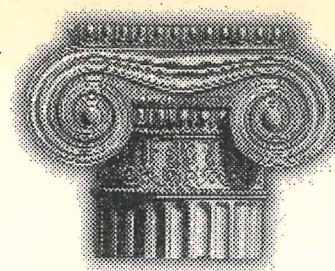
Ἰππίας

Κατήγετο ἐξ Ἡλίδος καὶ ἦτο σύγχρονος τοῦ Προδίκου. Αὐτοδιεφημίζετο ὡς κάτοχος πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης. Πραγματικῶς εἶχε μεγάλην πολυμάθεια, παρουσίασε δὲ καὶ ἰδίας ἀνακαλύψεις εἰς τὰ μαθηματικά ἐπινοήσας ἰδίαν καμπύλην δι' ἧς ἐπεχειρεῖ νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου καὶ τῆς τριχοτομήσεως τῆς γωνίας. Ἦσυχολήθη παρακινούμενος προφανῶς ὑπὸ διδακτικῶν σκοπῶν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου ἐφευρεθείσης μνημοτεχνικῆς. Διὰ τῶν θεωριῶν του περὶ υπάρξεως ἐνὸς φυσικοῦ νόμου ἰσχύοντος δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεδείχθη πρόδρομος τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ εἰς ἐκ τῶν πρώτων συνηγόρων τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ. Ὁ κοσμοπολιτισμὸς του τὸν εἶχεν ὁδηγήσει εἰς μελέτας ἐθνογραφικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς.

Ἀντιφῶν

Ἦτο σύγχρονος μὲ τὸν Σωκράτη καὶ κατήγετο ἐξ Ἀθηνῶν. Δὲν φαίνεται νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν ρήτορα Ἀντιφῶντα, περὶ τῆς πολιτικῆς δράσεως τοῦ ὁποίου μᾶς δίδει πληροφορίας ὁ Θουκυδίδης. Εἰς ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ «Περὶ ἀληθείας» συγγράμματός του ἀναπτύσσει τὴν ἰδέαν ἣν ἐπείτα ἀπὸ αἰῶνας ἐπανελάβεν ὁ Ρουσσώ, ὅτι ἡ πολιτεία συνεκροτήθη κατόπιν συμβάσεως: «Τὰ μὲν γὰρ τῶν νόμων ἐπίθετα, τὰ δὲ τῆς φύσεως ἀναγκαῖα καὶ τὰ μὲν τῶν νόμων ὁμολογηθέντα, οὐ φύντα ἐστίν, τὰ δὲ τῆς φύσεως εἶναι αὐθαίρετοι καθορισμοί, οἱ νόμοι ὅμως τῆς φύσεως ὑπάρχουν κατ' ἀναγκαιότητα· καὶ αἱ μὲν διατάξεις τῶν νόμων εἶναι ἀποτελέσματα ἀμοιβαίας συμφωνίας καὶ δὲν ἔχουν φυσικὴν προέλευσιν· ὅσα ὅμως προέρχονται ἐκ τῆς φύσεως εἶναι αὐτοφυῆ καὶ δὲν προέρχονται ἐκ συμφωνίας».

Τὸ κοσμοπολιτικὸν πνεῦμα ἐμφανίζεται παρ' αὐτῷ εἰς ἐντονώτερον βαθμὸν παρὰ εἰς τὸν Ἰππίαν: «Φύσει πάντα πάντες ὁμοίως πεφύκαμεν καὶ βάρβαροι καὶ Ἕλληνες εἶναι σκοπεῖν δὲ παρέχει τὰ τῶν φύσει ὄντων ἀναγκαίων πᾶσιν ἀνθρώποις... Οὔτε βάρβαροι ἀφώρισται ἡμῶν οὐδεὶς οὔτε Ἕλλην' ἀναπνέομεν τε

γὰρ εἰς τὸν ἀέρα ἅπαντες κατὰ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥίνας». (Διότι συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν εἴμεθα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὅμοιοι εἴτε εἴμεθα βάρβαροι εἴτε Ἕλληνες. Τοῦτο μᾶς παρέχουν ἀφορμὴν νὰ τὸ ἐννοήσωμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως εἶναι ἀναγκαῖα δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἐκ φύσεως ἔχει καθορισθῇ νὰ εἶναι βάρβαρος ἢ Ἕλλην. Διότι ὅλοι ἀντλοῦμεν τὴν ἀναπνοὴν μας ἀπὸ τὸν ἀέρα διὰ τοῦ στόματος καὶ τῆς ρινός).

Ὁ Ἀέτιος ἀναφέρει ἀξιόλογον γνώμην τοῦ Ἀντιφῶντος ὡς πρὸς τὸν ὀρισμὸν τοῦ χρόνου: «Ἀντιφῶν καὶ Κριτόλαος νόημα ἢ μέτρον τὸν χρόνον, οὐχ ὑπόστασιν». (Ὁ χρόνος εἶναι παράστασις ἢ μέτρον καὶ δὲν ἔχει ἀντικειμενικὴν ὑπαρξιν).

Θρασύμαχος

Ἀναφέρεται ὡς γνωστότατος σοφιστὴς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τὴν κωμωδίαν του «Δαιταλῆς» τὴν διδαχθεῖσαν κατὰ τὸ 427 π.Χ. Ὁ Πλάτων ἐμφανίζει αὐτὸν εἰς τὴν «Πολιτείαν» ὡς ἐκπροσωποῦντα τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι τὸ συμφέρον τοῦ ἰσχυροτέρου: «Φημὶ δ' ἐγὼ εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον». (Λέγω ὅτι τὸ δίκαιον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἰσχυροτέρου). Ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἐκ φύσεως ἀδίκος καὶ μὲ τὴν θέλησιν του δὲν τηρεῖ τὰς προσταγὰς τῆς δικαιοσύνης.

Γοργίας (483-375)

Κατήγετο ἐκ τῶν Λεοντίνων τῆς Σικελίας, ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μαθητὴς τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ ἡσυχολήθη πλησίον του εἰς φυσικὰς ἐρεῖνας ἀναφερομένας εἰς τοὺς φακοὺς. Ὑστερον ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ζήνωνος καὶ κατέληξεν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀντιρρητικῶν διαλεκτικῶν ἐπιχειρημάτων του, νὰ ἀρνηθῇ τὴν δυνατότητα τῆς γνώσεως. Ἀφ' οὗ ἐσχημάτισε τὴν γνώμην ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὰ πράγματα, δὲν ἔμεινε δι' αὐτὸν τίποτε ἄλλο πρὶν νὰ πιστεῦσῃ εἰς τὴν δύναμιν τῶν λόγων. Ὅθεν ἐπέδόθη εἰς τὴν ρητορικὴν θεωρήσας ταύτην ὡς τέχνην δυναμένην νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ πειθῶ. Σκοπὸς τῆς ρητορικῆς εἶναι, κατὰ τὸν Γοργίαν, νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὴν ψυχὴν ἐκμεταλλευσμένη τὰ θέληγτρα τοῦ λόγου. Ὁ ρήτωρ εἶναι αἰχμαλωτιστὴς τῶν ψυχῶν «ψυχαγωγός» δυνάμενος νὰ ἐπαβάλῃ διὰ τῆς πειθοῦς τὰς θελήσεις του.

Οἱ συμπολίται του ἐκτιμῶντες τὰ προσόντα του τὸν ἀπέστειλαν ὡς ἀρχηγὸν πρεσβείας κατὰ τὸ 427 εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἐναντίον τῶν Συρακουσίων. Ἐμφανισθεὶς πρὸ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων κατέπληξε τοὺς πάντας διὰ τῆς ρητορικῆς του. Οἱ λόγοι του ἐνεποίησαν βαθυτάτην ἐπίδρασιν καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχίζει νέα περίοδος διὰ τὴν

ἀθηναϊκὴν ρητορικὴν. Ἡ ἐπίδρασίς του εἶναι λίαν αἰσθητὴ καὶ εἰς τὸ ὕφος τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησεν ὁ Θουκυδίδης. Περιτρέχων τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος συνήθροισε μέγαν πλοῦτον καὶ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην θαυμασθεὶς ἰδίᾳ

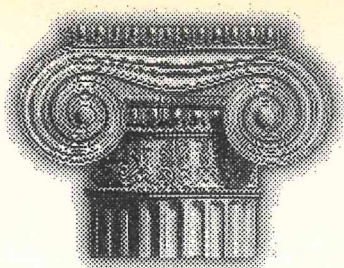
ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν εἰσηγητῶν τῆς ἰδέας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νὰ συσσωματωθοῦν εἰς μίαν πολιτικὴν ἐνότητα ἐναντίον τῶν βαρβάρων.

Ὡς φιλόσοφος ὑπῆρξεν ὑποστηρικτὴς ἐνὸς ὁλοκληρωτικοῦ γνωσιολογικοῦ μηδενισμοῦ. Εἰς τὸ ἔργον του «Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ περὶ φύσεως» ἀνέπτυξε τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὸ ὄν δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπάρχει δὲν δύναται νὰ γνωσθῇ. Ἄν δὲ πάλιν ὑποθέσωμεν ὅτι δύναται νὰ γνωσθῇ, δὲν δύναται νὰ μεταδοθῇ ἢ εἰς αὐτὸ ἀναφερομένη γνῶσις δι' ἀνακοινώσεως. Τὸ ὄν δὲν ὑπάρχει διότι δὲν δύναται νὰ εἶναι οὔτε ἀγέννητον οὔτε γεννητόν. Ἄν εἶναι ἀγέννητον θὰ εἶναι ἀπειρον ὡς μὴ ἔχον ἀρχήν. Ἀλλ' ἂν εἶναι ἀπειρον δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι οὔτε μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν του οὔτε μέσα εἰς κάτι ἄλλο, διότι ἐν οἰαδήποτε ἐκ τῶν περιπτώσεων τούτων θὰ ἦτο μέσα εἰς ἓν ἄλλο καὶ θὰ εἴχομεν δύο ὄντα, δηλαδὴ τὸν τόπον καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἀπειρον καὶ οὐχὶ ἓν ἀπειρον ὄν. Γεννητὸν δὲν δύναται νὰ εἶναι διότι οὐδὲν γεννᾶται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἂν δὲ εἶναι γεννητόν ἐκ τινος ὄντος, τοῦτο θὰ ὑφίστατο μετάπτωσιν καὶ θὰ ἦτο πλέον ὄν. ἔν νὰ εἶναι τὸ ὄν δὲν εἶναι δυνατόν. Διότι ἂν ἦτο ἓν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀσώματον, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἀσώματον ὡς μὴ εὕρισκόμενον εἰς κάποιον τόπον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπαρκτόν.

Οὔτε τὸ ὄν δύναται νὰ εἶναι πολλότης, διότι ἑκαστον ἐκ τῶν πολλῶν ἅτινα θὰ συνεκρότου τὴν πολλότητά του, θὰ ἦτο ἓν καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἀπόδειξιν δὲν θὰ εἶχεν ὑπαρξιν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπάρχῃ τὸ ὄν, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ καὶ νὰ γνωσθῇ. Διότι ἂν δεχθῶμεν ὅτι τὸ ὄν δύναται νὰ νοηθῇ, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ μὴ ὄν δὲν ὑπάρχει. Τὸ τελευταῖον ὅμως τοῦτο εἶναι ψευδές. Διότι ἡ νόησις ἀναφέρεται καὶ εἰς πράγματα ἀνύπαρκτα. Δυνάμεθα, π.χ., νὰ φαντασθῶμεν ἓνα ἄνθρωπον ἰπτάμενον. Ἄρα ἡ ἀρχικὴ πρότασις ἥτις λέγει ὅτι τὸ ὄν δύναται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον νοήσεως καὶ γνώσεως, εἶναι ἐσφαλμένη, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πηγάζουσα ἀκολουθία ἐλέγχθη ἐσφαλμένη. («Οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται»).

Ἀλλὰ καὶ ἂν γίνῃ γνωστὸν τὸ ὄν δὲν δύναται νὰ μεταδοθῇ. Διότι ὁ γινώσκων ἀνακοινώνει τὴν γνῶσιν του διὰ λεκτικῶν σημείων. Ἄρα μεταδίδει λεκτικὰ σύμβολα καὶ οὐχὶ τὸ συμβολιζόμενον: «ὦ γὰρ μνηύομεν ἐστὶ λόγος, λόγος δὲ οὐκ ἐστὶ τὰ ὑποκείμενα καὶ ὄντα· οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μνηύομεν τοῖς πέλας ἀλλὰ λόγον, ὃς ἑτερός ἐστὶ τῶν ὑποκειμένων». (Διότι τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνακοινώομεν τὴν

Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

περί τοῦ ὄντος γνῶσιν μας εἶναι ὁ λόγος, ἀλλ' ὁ λόγος δέν εἶναι τὰ πραγματικῶς ὑφιστάμενα ὄντα· ἄρα δέν καθιστῶμεν φανερά εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ὄντα, ἀλλὰ τὸν λόγον ὅστις εἶναι κάτι διάφορον τῶν ἀντικειμενικῶς ὑπαρχόντων ὄντων).

Διὰ τοιούτων συλλογισμῶν εἰς οὓς ὑποκρύπτονται σημαντικά λογικά σφάλματα προσεπάθει νὰ στηρίξη τὸν ὄντολογικὸν καὶ γνωσιολογικὸν του μηδενισμόν. Ἡ σειρὰ τῶν σκέψεων του τὸν ὠδήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ πάντα εἶναι παραίσθησις. Ἐπειδὴ δέ ἡ καλλιτεχνία στηρίζεται ἐπὶ τῆς παραισθήσεως, ὁ Γοργίας ἀπέδιδεν εἰς αὐτὴν ἀξίαν. Ἡ τραγωδία κατὰ τὸν Γοργίαν εἶναι: «Ἀπάτη ἣν ὁ τε ἀπατήσας δικαιότερος τοῦ μὴ ἀπατήσαντος καὶ ὁ ἀπατηθεὶς σοφώτερος τοῦ μὴ ἀπατηθέντος». [Ἀπάτη τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ὅστις τὴν διαπράττει εἶναι δικαιότερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅστις δέν τὴν διαπράττει, καὶ ἡ ὁποία (ἀπάτη) εἶναι ἐνδειξις κατοχῆς μεγαλυτέρας σοφίας δι' ἐκεῖνον ὅστις τὴν ὑφίσταται].

Αἱ ἀντιλήψεις αὗται ὑπενθυμίζουν ἀναλόγους ἐκτιμήσεις τῆς τέχνης ἐκ μέρους τοῦ Σοπενχάουερ, ὅστις μέσα εἰς τὸν μηδενισμόν τῆς ἀπαισιοδοξίας του ὡς μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ἀξία ἐβλεπε τὴν τέχνην.

Ὁ μόνος λοιπὸν δυνάστης ὅστις ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι κατὰ τὸν Γοργίαν ὁ λόγος, ὡς ὄργανον ἱκανὸν νὰ παράγῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ψυχικὰς συγκινήσεις. Ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν βίον ὁ Γοργίας ὑπῆρξεν ἀπολογητὴς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς βίας. Εἰς τὸ «Ἐλένης ἐγκώμιον» γράφει: «Πέφυκε γὰρ οὐ τὸ κρεῖσσον ὑπὸ τοῦ ἡσσονος κωλύεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἡσσον ὑπὸ τοῦ κρεῖσσονος ἀρχεσθαι καὶ ἀγεσθαι, καὶ τὸ μὲν κρεῖσσον ἡγεῖσθαι, τὸ δὲ ἡσσον ἐπεσθαι. Θεὸς δ' ἀνθρώπου κρεῖσσον καὶ βία καὶ σοφία καὶ τοῖς ἄλλοις». (Διότι ὁ θεσμός τῆς φύσεως δέν εἶναι νὰ παρεμποδίζεται τὸ ἰσχυρότερον ἀπὸ τὸ ἀσθενέστερον, ἀλλὰ τὸ ἀσθενέστερον νὰ ἐξουσιάζεται καὶ νὰ ὀδηγῆται ἀπὸ τὸ ἰσχυρότερον, καὶ τὸ μὲν ἰσχυρότερον νὰ δίδῃ ὀδηγίαν, τὸ δὲ ἀσθενέστερον νὰ τὰς ἀκολουθῇ, ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον καὶ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα).

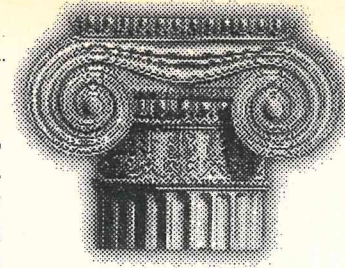
Ὁμοίως ἀντιλήψεις ὑπεστήριξε καὶ ὁ ἐκ τῶν τριάκοντα τυράννων Κριτίας ὡς καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Γοργίου Μένων, ὁ λαβὼν μέρος ὡς στρατηγὸς εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κύρου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου. Ὁ Γοργίας καὶ ἡ σχολή του συνήγαγον ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ τὰς ἐσχάτας ἀκολουθείας τῆς σοφιστικῆς κοσμοθεωρίας, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸν μηδενισμόν, εἰς τὴν καταπάτησιν παντὸς ἡθικοῦ δι-σταγμοῦ, εἰς τὸν ἀχαλίνωτον ἐγωισμόν καὶ τὴν ἀπο-θέωσιν τῆς ὑλικῆς βίας.

Ἡδὴ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἡ φήμη τῶν Ἑλλήνων ἱατρῶν εἶχεν ἐξα-πλωθῇ πέραν τῶν ἐλληνικῶν συνόρων. Ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος εἶχε προκρίνει ὡς ἰδιαίτερόν του ἱατρὸν τὸν Δημοκίδην, ὅστις κατήγετο ἐκ Κρότωνος τῆς Κάτω Ἰταλίας. Ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξε κέντρον ἱατρικῶν σπουδῶν, εἰς αὐτὴν δὲ ἔδρα τότε καὶ ὁ Ἀλκμαίων περὶ τῆς φιλοσοφικῆς δράσεως τοῦ ὁποῖου ἐγένετο εἰς τὰ προηγούμενα λόγος. Οὗτος εἶχεν ὑποστή τὴν ἐπίδρασιν τῶν Πυθαγορείων καὶ ἐδέχετο ὅτι ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ πηγὴν κινήσεως, εἶναι ἀθάνατος. Διέγνωνσε πρῶτος ὅτι ἡ ἔδρα τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν εἶναι ὁ ἐγκέφαλος καὶ εἶχεν ἀποτολμήσει νὰ προβῇ καὶ εἰς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις. Τὸν ἀνθρώπον τὸν ἐθεώρει ὡς συγκείμενον ἐκ τῶν στοιχείων ἐκ τῶν ὁποίων συνα-παρτίζεται καὶ ὁ μακρόκοσμος. Ἡ ἀρμονικὴ ἰσοστάθμισις τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν συστατικῶν ἔχει ὡς ἀποτέ-λεσμα τὴν υἰεῖαν, ἡ δὲ διατάραξις τῆς ἀρμονικῆς των σχέσεως παράγει τὴν νόσον.

Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ὠδηγήθησαν οἱ Ἕλληνες ἱατροὶ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι σκοπὸς οἰασθήποτε ἱατρικῆς ἐπεμβάσεως εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀρμονίας τῶν ἀποτελούντων τὸ σῶμα συστατικῶν. Κατὰ τὸ 460 ἐγεννήθη ἐν Κῷ ὁ Ἱπποκράτης, καταγόμε-νος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀσκληπιδῶν. Τὴν πρώτην καθοδήγησιν εἰς τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα τὴν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὁ ἀναφερόμενος ὡς διδάσκαλός του Ἡρόδικος δέν εἶναι ὁ ἐκ Σηλυμβρίας καταγόμενος διαιτολόγος ἀλλ' ἱατρός δράσας ἐν Κνίδῳ ὅστις φαίνεται ὅτι διέκρινε τὸν φλεγματικὸν ἀπὸ τὸ χολερι-κὸν τύπον.

Διαμένων εἰς τὴν πατρίδα του ὁ Ἱπποκράτης ἀνέ-γνωσε τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀλκμαίωνα, μεταβάς δὲ ἀργότερον εἰς Ἀθήνας ἤλθεν εἰς προσωπικὴν σχέσιν με-τὸν φιλόσοφον Διογένην τὸν Ἀπολλωνιάτην ὅστις ἐ-δέχετο ὅτι τὸ παρέχον τὴν κίνησιν καὶ ζωὴν στοιχεῖον εἶναι ὁ ἀήρ, τὸ «πνεῦμα». Ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Διο-γένους ὀρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης ἤχθη εἰς τὸ συμπέ-ρασμα ὅτι τὸ ζωοποιῶν τὸν ἀνθρώπον στοιχεῖον εἶναι τὸ ἐντὸς τοῦ ὄργανισμοῦ του εἰσχωροῦν πνεῦμα. Τοῦτο συγκεντρούμενον εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀποτελεῖ τὴν σύνεσιν, ἥτις ἐπεξεργάζεται τὰς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων παρεχομένας ἐντυπώσεις, ἐκ δὲ τῆς ἐπεξεργασίας ταύτης παράγεται ἡ σκέψις. Ἐκ τῆς ἀπροσκόπτου καὶ κανονικῆς λειτουργίας τοῦ πνεύματος ἐξαρτᾶται καὶ ἡ σωματικὴ τοῦ ἀνθρώπου υἰεῖα.

Ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται ἀπλοῖκα τὰ συμπεράσματα ταῦτα, εἰς τὸ βάθος των ὑπάρχει μία μεγάλη ἐπιστη-μονικὴ ἀνακάλυψις. Διὰ πρώτην φορὰν φθάνει ὁ ἀνθρω-πος εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ διαδραματιζόμενα εἰς τὸν ὄργανισμόν του γεγονότα δέν εἶναι διάφορα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διαδραματίζονται εἰς τὴν φύσιν. Πᾶσα ἄρα ἐπέμ-βασις εἰς τὸν σωματικὸν ὄργανισμόν προϋποθέτει τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δέν ἀποτελεῖ

ἐν δεδομένον διάφορον ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ συνέχεται ἀδιασπᾶστος με αὐτὴν. Μόνον ὅστις δύναται νὰ ἐπηρεάζῃ τὴν πορείαν τοῦ φυσικοῦ γεγονότος, δύναται νὰ ἀσκή ἀποτελεσματικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὄργανισμοῦ.

Συνεπῶς ὅλαι αἱ διαταραχαὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ δύνανται νὰ κατανοηθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τῆς φύσεως. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν τῆς θεμελιώσεως τῆς ἐπι-στημονικῆς ἱατρικῆς. Ἐκφράζεται δὲ κατηγορηματικῶς καὶ ἀπεριφράστως εἰς τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς νόσου σύγ-γραμμα: «Οὐδεμία νόσος μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι θεοτέρα ἢ ἱερωτέρα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι ἔχουν φυσι-κὴν ἀρχὴν, ἐπίσης δὲ καὶ αὕτη». Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ ἱατρός, οὕτω δὲ θὰ δυνηθῇ καὶ νὰ ἀντιδράσῃ ἐναντίον τῆς νόσου.

Ὁ Ἱπποκράτης σκέπτεται ὅπως καὶ οἱ ἐπιστήμονες οἱ μελετῶντες τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ἀφορμᾶται ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ σώματος καὶ τῶν λειτουργιῶν του, προσπα-θεῖ νὰ διαγνώσῃ τὴν φύσιν καὶ τὰ αἷτια τῶν διαταραχῶν ἐπὶ τῇ βάσει δὲ ὧν τούτων τῶν στοιχείων ρυθμίζει τὴν ἱατρικὴν ἐπέμβασιν. Διὰ τῶν ἀνωτέρω ὑποδείξεων ἐδημιουργήθη ἐπιστημονικὴ ἱατρικὴ ἐρευνα, ἥς τὰ πορίσματα διευτυπώθησαν εἰς τὸ σῶμα τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἱπποκράτους φερομένων συγγραμμάτων.

Οἱ Ὀρφικοὶ καὶ θεολόγοι

Παραλλήλως πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν κίνησιν σημειώνεται ἡ κίνησις τῶν Ὀρφικῶν καὶ τῶν λεγομένων θεολόγων. Ὁ Ὀρφισμὸς ἐξελίχθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς μυστηριακὴν θρησκείαν με ἰδιαιτέρας τελετουργίας. Κεντρικαὶ μορφαὶ περὶ τὰς ὁποίας περιστρέφεται ἡ ὅλη μυστηριακὴ τελετουργία εἶναι ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Διόνυσος.

Οἱ Ὀρφικοὶ συνεκρότουν συλλόγους κοινῆς μυστηρι-ακῆς λατρείας, τὰ μέλη τῶν ὁποίων ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ ἐθεώρουν ὡς καθῆκον των νὰ διάγουν ἡθικὸν καὶ ἀσκητικὸν βίον. Κοινῶς πιστεύεται ὅτι πρόκειται περὶ θρησκευτικοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, παραληφθέν ἀπὸ τὰ βόρεια θρακικὰ φύλα.

Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν ἐπικαλοῦνται τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Διόνυσος δέν κατέχει σημαντικὴν θέ-σιν εἰς τὴν ἐπικὴν παράδοσιν, ἀναφερόμενος ἅπαξ μόνον εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη (Ἰλ. Ζ 130). Ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητον ἀποδεικτικὸν ἐπιχείρημα. Λόγῳ τῆς φύσεως τῶν θεμάτων με-τὰ τὰ ὁποῖα ἡσχολεῖτο ἡ ἐπικὴ ποίησις, δέν παρείχετο ἡ εὐκαιρία νὰ γίνῃ μνεῖα περὶ τοῦ θεοῦ τούτου, ὅστις κυρίως ἐλατρεύετο μετὰ τῶν γεωργῶν. Παλαιόταται ἀφ' ἐτέρου παραδόσεις δίδουν θέσιν σημαντικὴν εἰς τὸν Διόνυσον μετὰ τῶν ἐν Δελφοῖς λατρευομένων θεοτή-των. Οὐδὲν ἄρα τεκμήριον ἀναμφισβήτητου κύρους ὑπάρχει τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἠνάγκαζε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ θεὸς οὗτος εἶναι ξενικός. Ἐκτὸς τούτου τὰ δόγματα τῶν Ὀρφικῶν πλησιάζουν περισσότερο πρὸς ἀφηρημένας

ἐννοίας καὶ δέν φαίνονται νὰ ταυτίζονται με πρωτογόνους ἀντιλήψεις. Ἐμφανίζουν τάσεις ἰδίως κατὰ τὰ μέσα τοῦ 6ου αἰῶνος π.Χ. θεοσοφικὰς καὶ πανθεϊστικὰς, αἵτινες ἀπαιτοῦν ἱκανότητα δι' ἀφηρημέ-νην σκέψιν. Δέν ἀποκλείεται τὴν βάσιν τοῦ θρησκευτι-κοῦ τούτου κινήματος νὰ τὴν ἀπετέλεσεν ἡ ἐν τῇ μητροπολιτικῇ Ἑλλάδι λατρεία τῶν γεωργικῶν θεοτή-των, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ἐπίδρασις ἐκ τῶν θρακικῶν φύλων.

Οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποκαλούμενοι «θεολόγοι» εἶναι ὁμὰς στοχαστῶν οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ τοποθε-τηθοῦν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φιλοσοφίας μεσοδιάστημα. Ἡ κυρία των προσπάθεια εἶναι νὰ συναρμολογήσουν ἐκ τῶν μυθικῶν παραδόσεων ἐν σύστημα, τὸ ὁποῖον νὰ ἐξηγῇ τὴν γένεσιν τῶν θεῶν καὶ τοῦ κόσμου. Ἀρχαιότερος ἐξ αὐτῶν φέρεται ὁ ἐκ τῆς νήσου τῶν Κυκλάδων Σύρου Φερεκύδης, ὁ ἐπικαλούμε-νος Σύριος. Οὗτος ἐγράψε περὶ τὰ μέσα τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος βιβλίον περὶ οὗ παραδίδει ὁ Σοῦίδας ὅτι ἐκαλεῖτο «Ἐπτάμυχος» ἢ «Θεοκρασία», εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένετο λόγος περὶ θεοτήτων συμβολιζουσῶν τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνίσταται τὸ Σύμπαν (Ζὰς, Χρόνος, Χθονία, Κρόνος, Ὀφιοεύς, Ὡγηνός). Ὁ Βιλαμόβιτς φρονεῖ ὅτι δέν ὑπῆρξεν ὡς πραγματικὸν πρόσωπον ὁ Φερεκύδης, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του ἀποτελεῖ περιληπτικὴν ἐνδειξιν συλλο-γικῆς ἐργασίας πολλῶν προσώπων. Ἡ νεωτέρα ὁμὸς ἐρευνα τὸν δέχεται ὡς ὑπαρκτὸν πρόσωπον. Ἐκτὸς τούτου ἀναφέρονται ὡς θεολόγοι ὁ ἐξ Ἀργους Ἀκουσίλαος καὶ ὁ ἐκ Ρηγίου Θεαγένης. Οἱ μνημονευ-θέντες θεολόγοι οὐδὲν ἄλλο ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν. Οὐδόλως συνετέλεσαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ὁμάδα τῶν ἐπτὰ σοφῶν, οἵτινες ἦσαν ἄνδρες διακριθέντες διὰ τὴν περὶ τὴν πρακτικὴν ζωὴν ἐμπειρίαν των.

Τὰ εἰς τὸν Ὀρφισμόν καὶ τοὺς θεολόγους ἀναφερόμε-να προβλήματα δέν ἔχουν τύχει ἀκόμη ἐπαρκοῦς διασαφήσεως. Ἡ περὶ τούτων λεπτομερὴς πραγματεία ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας.

Ἀνασκοποῦντες τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τῆς προσω-κρατικῆς φιλοσοφίας, σημειοῦμεν ὅτι οἱ τρεῖς Μιλήσιοι ἔθεσαν τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχῆς. Οἱ Πυθαγόρειοι εἰσηγήθησαν τὴν ἀριθμολογικὴν θεώρησιν τοῦ σύμπαν-τος καὶ εἶπον ὅτι ἡ οὐσία τῶν ὄντων εἶναι ὁ ἀριθμός. Τὸ περὶ τοῦ ὄντος πρόβλημα ἐξητάσθη εἴτα ὑπὸ μὲν τῶν Ἐλεατῶν στατικῶς, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡρακλείτου δυναμικῶς. Τὸν ἀναφανέντα διῆισμόν μετὰ τῆς στατικῆς καὶ δυναμικῆς θεωρήσεως ἠθέλησαν νὰ ὑπερβῶν διὰ συνδυαστικῶν συστημάτων, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, οἱ Ἀτομικοὶ καὶ ὁ Ἀναξαγόρας. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐφθασεν εἰς τὴν τελολογικὴν θεώρησιν. Οἱ σοφισταὶ ἐνεφανίσθησαν διὰ νὰ εἰσαγάγουν τὴν ἀρνητικὴν σκεπτικιστικὴν θεώρησιν, πρὸς ἣν ἐμελλε νὰ παλαίσῃ ἡ Ἀττικὴ φιλοσοφία.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ

Η ιατρική τέχνη δέν θά είχε ποτέ ανακαλυφθεῖ οὔτε θά είχαν γίνει σχετικές ἔρευνες -δέν θά ὑπῆρχε πράγματι καμμιά ἀνάγκη νά γίνουν-, ἂν ἔκαμνε καλὸ στοὺς ἀρρώστους νά ζοῦν καί νά τρέφονται μέ τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο πού τῶν, πίνουν καί ὀργανώνουν γενικότερα τήν ζωή τους οἱ ὑγιεῖς, καί ἂν δέν ὑπῆρχαν ἄλλα πράγματα γιά τοὺς ἀρρώστους καλύτερα ἀπὸ αὐτά· τώρα ὅμως ἡ ἴδια ἡ ἀνάγκη ἔκανε τοὺς ἀνθρώπους νά ἀναζητήσουν καί νά βροῦν τήν ἱατρική, γιατί εἶδαν ὅτι δέν ὠφελοῦσε τοὺς ἀρρώστους νά παίρνουν τίς ἴδιες τροφές μέ τοὺς ὑγιεῖς, ὅπως δέν τοὺς ὠφελεῖ καί σήμερα. Πηγαίνοντας σέ ἀκόμη παλιότερες ἐποχές κρίνω ὅτι οὔτε καί ὁ τρόπος ζωῆς καί διατροφῆς πού ἐφαρμόζουν σήμερα οἱ ὑγιεῖς δέν θά εἶχε βρεθεῖ, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀρκούνταν νά τρώει καί νά πίνει τὰ ἴδια μέ τό βόδι, μέ τό ἄλογο καί μέ ὅλα τὰ ἄλλα -ἐκτός ἀπὸ τόν ἄνθρωπο- ζῶα, ἂν ἔτρωγε π.χ. ὅσα παράγονται ἀπὸ τήν γῆ: φρούτα, θάμνους, κόρτα· μέ αὐτά, πράγματι, τρέφονται τὰ ζῶα, μέ αὐτά μεγαλώνουν καί μέ αὐτά ζοῦν δίκως πόνους τήν ζωή τους, μή ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ κανένα ἄλλο εἶδος τροφῆς. Εἶμαι, λοιπόν, τῆς γνώμης ὅτι τέτοια ἦταν, στήν ἀρχή τουλάχιστο, καί τοῦ ἀνθρώπου ἡ τροφή: ἡ σημερινή ποικιλία στήν διατροφή μας ἔχω τήν γνώμη πὼς εἶναι μιά ἀνακάλυψη, κι ἀκόμη τό ἀποτέλεσμα ἐπεξεργασιῶν πού ἔγιναν σέ μιά μεγάλη περίοδο χρόνου. Πραγματικά, τήν ἐποχή ἐκείνη οἱ ἄνθρωποι ὑπέφεραν ἀπὸ πολλές καί βαριές ἀρρώστειες, ἀφοῦ οἱ τροφές πού ἔτρωγαν ἦταν βαριές καί μόνο γιά ζῶα κατάλληλες· τίς ἔτρωγαν, βλέπεις, ὠμές, ἀσυγκέραστες καί μέ παροῦσες ὅλες τίς ἰσχυρές ιδιότητές τους -ὅπως ἀκριβῶς θά ὑπέφεραν καί σήμερα οἱ ἄνθρωποι ἐξαιτίας τους, θύματα δυνατῶν πόνων, ἀσθενειῶν καί γρήγορου θανάτου· κι ὅσο κι ἂν ἦταν φυσικό ὅλα αὐτά οἱ ἄνθρωποι νά τὰ πάθαιναν τότες σέ μικρότερο βαθμό, μιά καί τίς εἶχαν συνηθίσει τίς τροφές αὐτές, πάντως καί τότε ὑπέφεραν πολὺ: τό πιθανότερο εἶναι ὅτι οἱ περισσότεροι -οἱ ἄνθρωποι μέ τήν ἀσθενέστερη κράση- θά πέθαιναν, ἐνῶ οἱ ἰσχυρότεροι θά ἄντεχαν περισσότερο - ὅπως ἀκριβῶς καί σήμερα, πού μέ τίς δυνατές τροφές ἄλλοι τὰ βγάζουν πέρα εὐκόλα καί ἄλλοι μόνο μέ πολλούς καί δυνατούς πόνους. Αὐτὸς ἀκριβῶς σκέφτομαι πὼς εἶναι ὁ λόγος πού οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔψαξαν νά βροῦν μιά διατροφή πού θά ταίριαζε στήν φύση τους καί βρῆκαν αὐτήν πού ἀκολουθοῦμε σήμερα. Ἔτσι πῆραν τό σιτάρι, τό μούσκεψαν, τό λίχνισαν, τό ἄλεσαν, τό κοσκίνισαν, τό ζύμωσαν, τό ἔψησαν, καί ἔκαναν τό ψωμί μέ τόν ἴδιο τρόπο ἔκαναν καί τό κριθαρόψωμο. Συνεχίζοντας μέ πολλοὺς ἄλλους τρόπους τοὺς πειραματισμοὺς τους στά τρόφιμα χρησιμοποίησαν τό βράσιμο, τό ψήσιμο, τήν ἀνάμειξη, συγκέρασαν τὰ δυνατά καί ἄκρατα μέ ἄλλα ἡπιότερα, προσαρμόζοντας τα ὅλα στήν φύση καί στήν δύναμη τοῦ ἀνθρώπου, μέ τήν σκέψη πὼς, ἂν ἡ τροφή πού εἰσάγεται στόν ὀργανισμό του εἶναι πολὺ δυνατὴ γιά νά τήν ἀφομοιώσει ἡ ἀνθρώπινη φύση, θά προέλθουν ἀπὸ αὐτὴν πόνοι, ἀρρώστειες καί θάνατος, ἐνῶ ἀπὸ αὐτές πού θά μπορέσει νά ἀφομοιώσει, θά τραφεῖ, θά αὐξηθεῖ καί θά κερδίσει ὑγεία. Σ' αὐτὴν τήν ἔρευνα καί σ' αὐτὴν τήν ἀνακάλυψη ποῖο ὄνομα θά μπορούσε νά δοθεῖ σωστότερο καί πιὸ ταιριαστό ἂν ὄχι τό ὄνομα **"Ἰατρική"**, ἀφοῦ βρέθηκε πράγματι γιά τό καλὸ τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς σωτηρίας του καί τῆς διατροφῆς του, στήν θέση ἐκείνου τοῦ τρόπου ζωῆς ἀπὸ τόν ὁποῖο προέρχονταν οἱ πόνοι, οἱ ἀρρώστειες καί ὁ θάνατος;

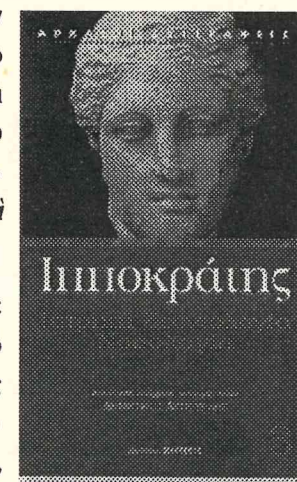
Ἀπόσπασμα ἀπὸ τό βιβλίο
ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ - ΙΑΤΡΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

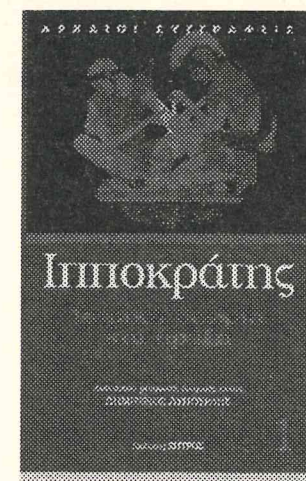
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ

Ἰπποκράτης Τόν εἶπαν "πατέρα τῆς Ἰατρικῆς", διότι ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἐπιστήμονας γιατρός στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἦδη οἱ σύγχρονοί του (ὁ Πλάτωνας π.χ.) τόν θεωροῦσαν τόν πιὸ μεγάλο γιατρό, καί προτοῦ περάσουν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε τό ὄνομά του εἶχε πιά γίνει θρυλικό. Τά ἔργα πού τοῦ ἀποδόθηκαν, μέ τόν πλοῦτο τῆς ἱατρικῆς σοφίας πού περιέχουν, δέν ἔπαψαν ὡς τὰ νεώτερα χρόνια νά προσφέρουν πολυτιμότητα βοήθεια στοὺς ὑπηρετές τῆς ἱατρικῆς τέχνης. Σήμερα οἱ ἱατρικές διδασκαλίες τοῦ Ἰπποκράτη ἔχουν, βέβαια, σέ πολλὰ ξεπεραστεῖ, ὅμως τό ὄνομά του παραμένει -καί θά παραμείνει γιά πάντα- ἀπόλυτα συνδεδεμένο μέ τήν γένεση καί τήν ἱστορία τοῦ γνήσιου ἐπιστημονικοῦ πνεύματος. Τό συγγραφικό του ἔργο θά μαρτυρεῖ στοὺς αἰῶνες τήν βαθειά του πίστη πὼς μόνο ἂν ἀγαπᾷ τόν ἄνθρωπο μπορεῖ ὁ ἱατρός νά ἀγαπᾷ καί τήν τέχνη του ("ἦν γὰρ παρῇ φιλάνθρωπῃ, πάρεστι καί φιλοτεχνίη")!

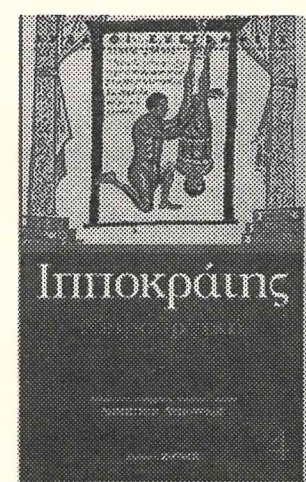
Ἡ σειρά τῶν πέντε τόμων πού ἐπιμελεῖται ὁ καθηγητής **Δημήτριος Λυπουρλῆς** καί θά ὀλοκληρωθεῖ σύντομα, ἀποβλέπει στό νά κάνει τόν μεγάλο αὐτόν ἱατρό γνωστό -μέσα ἀπὸ τίς καλύτερες στιγμές τοῦ πνεύματός του- στό μεγάλο κοινό: στοὺς εἰδικούς καί στοὺς μή εἰδικούς.

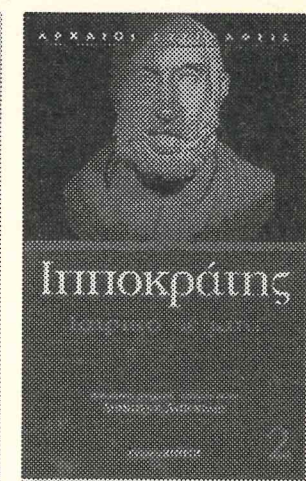
Ἰατρική τῆς ἀνθρωπῆς: Θεμελιώδεις ἱπποκρατικοὶ κανόνες γιά τήν ἀσκηση τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ("Ἰπποκρατικός Ὀρκος") -Παρουσίαση ἐπὶ μέρους θεμάτων νοσολογίας.

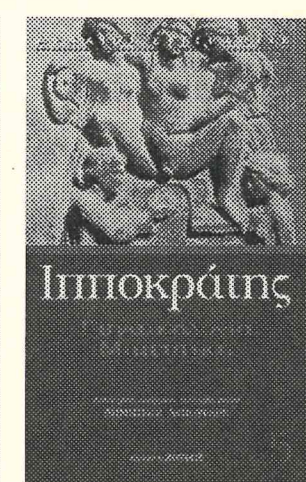
Κείμενα τῆς ἱπποκρατικῆς συλλογῆς πού δείχνουν τό ὀριστικό πέρασμα ἀπὸ τήν θεοκρατική στήν ἐπιστημονική σύλληψη τῶν βασικῶν ἐννοιῶν τῆς Ἰατρικῆς: τῆς ὑγείας, τῆς νόσου, τῆς ἴασης.

Μιά ἀπὸ τίς μεγαλύτερες προσφορές τῆς ἱπποκρατικῆς ἱατρικῆς: Χειρουργική. Ἐντυπωσιακά κείμενα τῆς ἱπποκρατικῆς συλλογῆς.

Ὁ ἱπποκρατικός ἱατρός "ἐπὶ τό ἔργον": θεωρητικά του ἐφόδια καί πρακτικὴ ἀντιμετώπιση ἐπὶ μέρους ἱατρικῶν θεμάτων.

Μιά σειρά ἔργων τῆς ἱπποκρατικῆς συλλογῆς γιά τήν φύση καί τίς ἀρρώστειες τῆς γυναίκας, γιά τήν ἀναπαραγωγή καί γιά τήν κύηση.

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΧΡΩΜΑ

Έχει γάρ πινά το πορφυροῦν χρώμα
συνπάθειαν πρὸς τὸν θάνατον

Ἀρτεμίδωρος, Ὀνειροκρ. 1, 77

Τό κόκκινο εἶναι τό χρώμα τοῦ αἵματος, ἄρα καί ὑποκατάστατό του. Ἀλλά τό αἷμα εἶναι ὁ τόπος τῆς Ζωτικῆς Ψυχῆς (κι ἀκόμη ἡ ὕλη πού, κατά τήν πρωτόγονη φυσιολογία, σχηματίζει τό ἔμβρυο μέσα στή μήτρα). Ἔτσι τό κόκκινο εἶναι τό χρώμα τῆς ζωῆς καί σύμβολο τῆς ἀνανεώσεώς της: Τονώνει τήν δύναμη, συντηρεῖ τήν ζωή, βοηθαίει καί τήν Ἀναγέννηση (τήν μυτική ἢ τήν «πραγματική») τοῦ ἀνθρώπου. Γιά τοῦτο βάφουν κόκκινα τά φετίχ καί τά πρόσωπα τῶν θεῶν, τό ἴδιο καί τῶν ἀνθρώπων, σάν εἶναι νά ξεχωρίσουν ἢ νά μποῦν σέ δουλειές ἐπικίνδυνες. Ἀκόμη πιά συχνά συναντᾶμε τό κόκκινο στίς μυτικές τελετές τῆς Γεννήσεως, τοῦ Γάμου, καί τοῦ Θανάτου. Ἡ συνήθεια νά βάφουν τά λείψανα κόκκινα συναντᾶται κιόλας σέ τάφους τῆς πρώτης παλαιολιθικῆς περιόδου. Ἐδῶ τά κοκκινόβαφα κόκκαλα κρατῶνται ἄρμωσμένα στήν τάξη τους, κι ἔτσι δέν ἀποσαρκώθηκαν γιά νά χρωματιστοῦν, μά βάφονταν ὁλόκληρα τά κορμιά καί κατακάθιζε τό χρώμα στά κόκκαλά τους.

Κόκκινα εἶναι βαμμένα συχνά καί τά σύνεργά τους καί τά στολίδια τους κι ὁλόκερος ὁ χώρος κάποτε ἀναδίνει, ἀντάμα μέ τό χρώμα τῆς ζωῆς, τήν παντοχά τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ πεθαμένου.

Ντόποιοι τῆς αὐστραλιανῆς Βικτωρίας, ἀφοῦ ψήσουν τό λείψανο, τό ἀλείφουν μέ λίπος καί κόκκινο χρώμα. Στά ἀνατολικά νησιά τοῦ πορθμοῦ Τόρρες, τό λείψανο τό ξεραίνουν, τό βάφουν κόκκινο καί τό φυλάνε. Οἱ Ἀφρικανοί Μπάσμεν χρωματίζουν κι αὐτοί τόν νεκρό μέ κόκκινο χρώμα.

Οἱ Μπούλι τοῦ Καμερόν βάφονται, ὅταν εἶναι ζων-

τανοί, μ' ἓνα κόκκινο ξύλο· μέ τό ἴδιο ξύλο βάφουν τούς νεκρούς καί τό χρώμα κατεβαίνει στά κόκκαλά τους. Οἱ μούμιες στό Περού εἶναι μέ κόκκινο χρωματισμένες. Παράλληλο εἶναι τό ἔθιμο νά βάφουν κόκκινα τά κόκκαλα ἀφοῦ τά ἀποσαρκώσουν ἢ τ' ἀφήσουν νά ἀποσαρκωθοῦν.

Ἔτσι οἱ Μαορί βάφουν κόκκινα τά κόκκαλα σάν τά ξεθάβουν γιά τό ὀριστικό θάψιμό τους. Ἐδῶ τά λείψανα τῶν ἀρχηγῶν τους τά τυλίγουν σ' ἓνα κόκκινο πανί, τά βάζουν σ' ἓνα κόκκινο κουτί, τά ἀποθέτουν σ' ἓνα τάφο κοκκινόβαφο καί τούς στήνουν ἓνα κόκκινο μνημεῖο.

Στά δυτικά νησιά τοῦ πορθμοῦ Τόρρες, τό κρανίον τοῦ νεκροῦ, πού κόβεται στήν ταφική τελετή, βάφεται κόκκινο, κι ἀνάμεσα στούς Γιάμπιν τῆς Νέας Γουίνεας τά κόκκαλα πολυαγαπημένων παιδιῶν ἢ προσώπων σημαντικῶν, ἀποσαρκώνονται, καί τό κρανίον, τά χέρια καί τά πόδια μυρώνονται καί βάφονται μέ κόκκινο χρώμα.

Ἀνάμεσα στούς Ματάπι τῆς βόρειας Μελανησίας τά κρανία τῶν πλουσίων τά βγάζουν πάνω στόν χρόνο ἀπό τόν τάφο τους, τά χρωματίζουν κόκκινα καί τά στήνουν γιορταστικά, νά τά βλέπουν ὅλοι.

Στήν Ἰνδία τό λείψανο τοῦ ἀρχηγοῦ θάβεται σ' ἓνα κόκκινο σάβανο τυλιγμένο. Ἐδῶ κι ὁ ἴδιος ὁ Θάνατος εἶναι κόκκινος, κι ἂν δεῖς στόν ὕπνο σου νά φορᾷς στό κεφάλι σου κόκκινο, δέν ἔχεις νά ζήσης. Κόκκινα εἶναι ἀκόμη τά φορέματα τῶν θανατοποινιτῶν, κόκκινο τό στεφάνι τοῦ νεκροῦ, κόκκινα τά φορέματα καί τό κεφαλοσκέπασμα τῆς χήρας.

Ἀπό τήν Γουϊάνα ἴσαμε τήν νότια Βραζιλία, οἱ Ἰνδιάνοι τῆς Νότιας Ἀμερικῆς ξεθάβουν, ὕστερα ἀπό προσωρινό θάψιμο, τά λείψανα, τά ἀποσαρκώνουν προσεκτικά, βάφουν τά κόκκαλα κόκκινα, ὕστερα τά στολίζουν καί μέ κόκκινα φτερά, καί μάλιστα τό κρανίον. Τό ἴδιο καί ὅσοι πενθοῦν ἐδῶ, βάφονται μέ τό ἴδιο κόκκινο χρώμα. Οἱ Τσόκταου στήν Καλιφόρνια βάφουν κι αὐτοί τά κόκκαλα μέ τό πορφυρό χρώμα.

Τό θάψιμο τῶν λειψάνων στήν Εὐρώπη συνεχίζεται ἀπό τήν παλαιολιθική περίοδο στήν νεολιθική, κι ἀπό

τήν Ἰσπανία ἴσαμε τήν Κριμαϊκή ἔχουμε ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπό νεολιθικά λείψανα βαμμένα μέ κόκκινο χρώμα.

Στήν Ἑλλάδα τῶν ὑστερώτερων αἰώνων (ἀντίθετα μέ τήν πράξη πού μαρτυροῦν τά εὐρήματα τῆς νεολιθικῆς Ἰταλίας καί Σικελίας) βαμμένα κόκκαλα δέν ξεθάφτηκαν, μονάχα κάποια εἰδῶλια ἀπό τάφους κοκκινοβαμμένα. Διάφορα ὥστόσο συνήθεια πού σχετίζουν τό κόκκινο μέ τόν θάνατο συναντῶνται σέ μεγάλο πλάτος τοῦ μεσογειακοῦ κόσμου καί στήν ἴδια τήν Ἑλλάδα. Ἔτσι ἀναφέρονται κοκκινόχρωμα σάνιδια ἀπό φέρετρα στόν Κάδικα, στήν Κύμη, στήν Ἀθήνα· πλῆινες σαρκοφάγοι ἀπό τίς Κλαζομενές καί πέτρινες τοῦ 5ου αἰῶνα ἀπό τίς Συρακοῦσες, τήν Γέλα, τόν Ἀκράγαντα καί τήν Θεσσαλία, μέ κόκκινο βαμμένες ἀπό μέσα· κόκκινα ἀπό μέσα μνήματα στήν Τανάγρα· κόκκινες, τέλος, ταινίες σ' ἐπιτάφιας στήλης στολισμένες σέ ληκύθους τοῦ 5ου καί 4ου αἰῶνα.

Στόν ἱερουργικό μῦθο τῶν καθειρικῶν μυστηρίων, οἱ δύο Κάβειροι πού σκότωσαν τόν ἀδερφό τους, ἔθαψαν τό κεφάλι του τυλιγμένο σ' ἓνα κόκκινο ροῦχο. Σ' ἓνα κόκκινο πανί τυλίγονται καί τά κόκκαλα τοῦ Ἑκτορα στήν Ἰλιάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι φέρνουν μέσα σ' ἓνα κόκκινο ροῦχο τά κόκκαλα τοῦ Ρήσου καί τά θάβουν στόν Στρυμόνα. Στή νεκρική κάθε χρόνο γιορτή γιά κείνους πού ἔπεσαν στίς Πλαταιές, ὁ ἀρχων τῶν Πλαταιῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ στολή εἶναι λευκή, παρουσιάζεται στά κόκκινα ντυμένος.

Στή Σπάρτη ἐν φοινικίδι καί φύλλοις ἐλαίας θέντες τὸ σῶμα περιέστελλον, καί οἱ Τραγικοί παρουσιάζουν τούς Ἑλλήνες νά φέρνουν κόκκινα φορέματα γιά προσφορές στούς πεθαμένους.

Οἱ Τρῶες στόν Βιργίλιο σκεπάζουν τά λείψανα τοῦ Μισννοῦ πάνω στά ξύλα τῆς νεκροφυρᾶς μ' ἓνα κόκκινο ροῦχο. Ἀνάμεσα στίς προσφορές πού κάνει ὁ Αἰνεῖας στόν πατέρα του, τοῦ ρίχνει καί κόκκινα λουλούδια: purpureosque jactat flores. Ἡ σημασία δέν ξεφεύγει τοῦ Σχολιαστῆ, πού βλέπει ὑποκατάστατο τῆς ἔδρας τῆς ψυχῆς, τοῦ Αἱμάτου: ad sanguinis imitationem in quo sedes animae. Τό ἔθιμο κατασταλάζει στήν ὄνειροκριτική, ὅπου, τό νά δεῖ κανεῖς στόν ὕπνο του νά φορᾷ στεφάνι ἀπό κόκκινα λουλούδια, σημαίνει, γιά τούς Ἑλληνορωμαίους, ὅπως καί γιά τούς Ἰνδούς, πῶς θά πεθάνει.

Σέ δημοτικά μας τραγούδια ἡ «τέντα» τοῦ Χάρου εἶναι κόκκινη ἀπὲξω καί μαύρη ἀπό μέσα. Στήν Ζάκυνθο δένουν τά χέρια τοῦ νεκροῦ μ' ἓνα κόκκινο σπάγγο. Στήν Σάμη τῆς Κεφαλλονιάς βάζανε τοῦ ἀνύπαντρου νεκροῦ στεφάνι ἀπό μπαμπάκι μέ κόκκινη δεμένο τανία.

ΤΑΦΗ ΜΕΣΑ ΣΕ ΣΠΗΛΑΙΑ

θάψατέ με μετὰ τῶν πατέρων μου ἐν τῷ σπηλαίῳ

Γένεσις, 49, 29

Ὁ ἄνθρωπος, κιόλας, τοῦ Νεάντερταλ θάβει μέσα στά σπήλαια, ὅπου καί ζεῖ, καί ἡ πράξη συνεχίζεται ἀπό τίς ἀνώτερες φυλές τῶν παλαιολιθικῶν αἰώνων. Τό ἔθιμο νά θάβονται τά σώματα ἢ τά κόκκαλα μέσα σέ σπήλαια ἢ σέ κουφώματα τῶν βράχων, συναντᾶται σέ νησιωτικά συμπλέγματα τοῦ Εἰρηνικοῦ, στήν Μαδαγασκάρη, σέ ὅλη τήν Ἀφρική καί σέ ὅλη τήν δυτική πλευρά τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἀλλοῦ σάν ἡ πιά συνηθισμένη ταφή κι ἀλλοῦ περιορισμένη στούς ἀρχηγούς μονάχα. Ἀπό τούς παλαιολιθικούς, πάλι, αἰῶνες τῆς Εὐρώπης, τῆς Μικρασίας, τῆς Συρίας καί τῆς βορείου Ἀφρικῆς συνεχίζεται στούς νεολιθικούς τῆς Εὐρώπης καί τοῦ μεσογειακοῦ κόσμου.

Ἀπό τήν ταφή τοῦτη σέ φυσικά σπήλαια βγαίνει ἡ ταφή σέ σπήλαια φτιαγμένα. Ὁ πιά ἀπλὸς τύπος τους εἶναι νά σκαλίζονται οἱ τάφοι μέσα στόν βράχο: ἔθιμο πού συναντᾶται στήν Εὐρώπη, στήν Σικελία, στήν μινωική Κρήτη, στήν μυκηναϊκή Ἑλλάδα, στήν Αἴγυπτο, στήν Παλαιστίνη καί στήν Μικρασία. Ἀλλοῦ οἱ τάφοι τοῦτοι εἶναι σωστές αἰθουσες καί μάλιστα, ὅπως στήν Αἴγυπτο, μέ μεγαλοπρεπεῖς πόρτες· ἀλλοῦ, ὅπως στήν Παλαιστίνη, ἀπλά σκαλίσματα στόν βράχο πού κλείνονται ἀπὲξω ἢ ἀπό πάνω μέ μιά πλάκα. Ἐνα πηγάδι μ' ἓνα θολωτό κῶρο στό βάθος ἢ δίπλα στό βάθος του, ὅπου τοποθετεῖται ὁ νεκρός, εἶναι ἓνα εἶδος τάφου συνηθισμένου στήν Ἀφρική κι ἀλλοῦ κι ὅχι ἄγνωστο στά τελευταῖα στάδια τῆς μινωικῆς Κρήτης. Τό εἶδος ἀφήνει τήν ὑπόψια πῶς εἶναι ἓνα τεχνητό καὶ αὐτό σπήλαιο, ἂν συλλογιστῇ κιόλας κανεῖς πῶς τό εἶδος συναντᾶται καί στά νησιά Φίτζι δίπλα στά φυσικά ταφικά σπήλαια.

Οἱ θολωτοί καί θαλαμόσκημοι τάφοι, οἱ τόσο δοξασμένοι ἀπό τήν πράξη τῶν κρητομυκηναϊκῶν αἰώνων, δίνουν, τόσο μέ τόν κῶρο τους ὅσο καί μέ τόν «δρόμον» τους τήν ἐντύπωση πῶς δέν εἶναι παρά ἐνός εἶδους σπήλαια κι αὐτοί. Μά κι οἱ ταφόλοφοι (τύμβοι, ἀναχώματα) φαίνονται σάν βουνά τεχνητά μέ τόν τάφο γιά σπήλαιο μέσα. Οἱ τύμβοι τοῦτοι (μακρουλοῖ, στρογγυλοῖ, τετράγωνοι, ἀπό κῶμα, κι ὕστερα ἀπό πέτρες ἢ τοῦβλα) δέν ἐξηγοῦνται μέ τόν σκοπό πού τούς δίνεται, νά καταδέσουν ἢ νά φυλάξουν τό κουφάρι. Αὐτά θά μπορούσαν καί μέ λιγώτερο κόπο νά κατορθωθοῦν, κι ἀπό τήν ἄλλη, οἱ τύμβοι θά ἦταν ἀκρεῖαστοι ἐκεῖ πού καίουν τόν νεκρό καί τά πράγματά του.

Ὅτι, πάλι, τούς βρίσκουμε πιά πολύ σάν τάφους ἀρχηγῶν, βασιλιάδων, ἱερέων, μαρτυρᾷ μιά συνήθεια ἀρχαιοσέβαστη πού κατασταλάζει στά πρόσωπα τοῦτα.

Ένας τύμβος καί, σ' αναλογία, ένα τέτοιο βουνό μέ τό ταφικό σπήλαιο μέσα του, φαίνεται νά εἶναι καί ἡ πυραμίδα. Ἡ πυραμίδα, στήν πραγματικότητα, δέν εἶναι παρά ὁμοίωμα τοῦ «Ἀρχέγονου Λόφου» πού βγαίνει ἀπό τά νερά τοῦ Ὁκεανοῦ καί γίνεται ἡ ἀρχή τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ἀρχή τῆς δημιουργίας τοῦ Κόσμου καί τῆς Ζωῆς, ὁ «Ἀρχέγονος Λόφος» εἶναι ἡ ἀποθήκη ὅλης τῆς δύναμης τῆς ζωῆς, κι ἔτσι τό καλλίτερο, στά ὁμοιώματά του, βοήθημα τοῦ νεκροῦ γιά τήν (θεϊκή ἐδῶ) ἀναγέννησή του.

Οἱ συσχετισμοί της, παραπέρα, μέ τό μεσοποταμιακό ziggurat, πού μυθοπλαθεται στόν «Πύργο τῆς Βαβέλ» καί πού, σάν βουνό, εἶναι μιά σκάλα τοῦ οὐρανοῦ, μά καί τάφος μαζί (τοῦ θεοῦ), εἶναι ἀπό πολλές μεριές μαρτυρημένη.

Ἡ ταφή, τώρα, μέσα σέ σπήλαια, ἀπ' ὅπου τόσων εἰδῶν τάφοι κατεβαίνουν, νά εἶναι ἀπό τήν παράδοση τῆς κατοικίας; Ὅταν τά σπήλαια παύουν νά εἶναι κατοικίες τῶν ζωντανῶν, μένουν, ἀπό παράδοση, κατοικίες τῶν πεθαμένων; Ἔτσι, ὅμως, δέν ἐξηγεῖται καί γιατί εἶναι φορές, ὅπως ἀνάμεσα στούς Φιτζιανούς, πού τό θάψιμο μέσα σέ σπήλαια εἶναι προνόμιο μανάχα τῶν ἀρχηγῶν, ἢ γιατί νά ξοδεύεται τόσος κόπος γιά σπήλαια τεχνητά, ἐκεῖ πού τά φυσικά δέν υπάρχουν. Ὅμοια δέν ἐξηγεῖται, ἔτσι, καί ἡ συνήθεια τῶν παλαιολιθικῶν ἀνθρώπων νά θάβουν μέσα στά σπήλαια, ὅπου κατοικοῦσαν κι αὐτοί, τούς νεκρούς τους. Ἡ ταφή μαζί τους ἐργαλείων καί προσφορῶν καί ἡ προσπάθεια τῶν ζωντανῶν νά ἀκινητοποιήσουν μέ πέτρες τούς νεκρούς πώς ἡ ιδέα τοῦ ζωντανοῦ Λειψάνου (παρ. 45) ἀνησυχοῦσε ἀπό τότες τούς μακρινούς μας προγόνους.

Ὅμως γιά τοῦτο, ἴσα-ἴσα, καί τό θάψιμο τοῦ νεκροῦ σέ χώρους πού κατοικοῦν οἱ ζωντανοί (σέ περίοδο κιόλας πού καμιά ἰδιοκτησία πάνω στήν κατοικία δέν ἔχει ἀκόμη μορφωθεῖ), χρειάζεται ἕνα σοβαρότερο λόγο. Ἡ ἐξήγηση πώς μέσα στά σπήλαια ἔχουμε ταφή σέ «ιερό κῶρο», κερδίζει περισσότερο βάθος. Μέσα στά σπήλαιά του ὁ παλαιολιθικός ἀνθρώπος τελεῖ τίς μαγικές καί μυητικές του τελετουργίες. Ἔτσι τά σπήλαια ἀπομένουν κῶροι ἱεροί καί κῶροι λατρείων συνδεμένων μέ τίς ἀρχαῖες αὐτές τελετουργίες. Ἀλλά ἡ ιδέα τῆς ταφῆς σέ «κῶρο ἱερό» εἶναι, ἔτσι, πρωθυστερη γιά τήν πράξη τῶν παλαιολιθικῶν καί πολὺ ἀόριστη γιά τήν πράξη τῶν κατοπινῶν αἰώνων.

Σωστότερο, γιά τοῦτο, εἶναι νά διατυπώνεται ἡ ἐξήγηση ἀλλιῶς, πώς τό θάψιμο μέσα στά σπήλαια δέν εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπό τούς λόγους πού κάνουν ἱερούς τά σπήλαια χώρους. Ἀπό τίς παναρχαῖες μυητικές τελετουργίες, στά βάθη του τό σπήλαιο σχετίζεται μέ τίς ιδέες τῆς μυητικῆς Ἀναγέννησης (παρ. 27) καί γίνεται ἡ φυσική πύλη ἀνάμεσα στούς Δύο Κόσμους. Ἀπό τά σπήλαια κατεβαίνουν στόν κάτω κόσμο οἱ

νεκροί, ἀπό τά σπήλαια ἀνεβαίνουν τά ὄνειρα στήν «ἐγκοίμηση» καί οἱ ψυχές τῶν πεθαμένων.

Δέν εἶναι, ἔτσι, τυχαῖο πώς τό σπήλαιο παραμένει μορφή τῆς Μπτέρας Θεᾶς ἢ Θεᾶς τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀπ' ὅπου τά πλάσματα ὅλα γεννιοῦνται. Ἔτσι καί στούς μινωικούς καί ἐλληνικούς αἰῶνες τά σπήλαια εἶναι οἱ σταθεροί τόποι τῆς λατρείας τῆς Μπτέρας Θεᾶς καί τοῦ θεοῦ Βρέφους, πού ἡ ἱστορία του ἀνακεφαλαιώνει τίς μυητικές ἱεουργίες. Ὁ «λαβύρινθος», ἀπό τήν ἄλλη, ἀνάπτυξη τῶν ἀρχικῶν σχεδιαγραμμάτων τῶν σπηλαίων, γίνεται τό πρωτότυπο καί τό σύμβολο τῶν μυστικῶν χορῶν - διαδρομῶν τῶν μυητικῶν - ἀναγεννητικῶν τελετῶν κι ὁμοίωμα τοῦ δρόμου ἀπό τόν ἕνα στόν ἄλλο κόσμο (παρ. 75). Χαρακτηριστικό εἶναι πώς στήν Ἰνδονησία, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ταφή μέσα στά σπήλαια, ὁ πρῶτος ἀνθρώπος βγῆκε ἀπό ἕνα σπήλαιο μέσα. Ἔτσι ἡ ταφή μέσα στό σπήλαιο ὁρίζεται ἀπό τίς ιδέες τῆς Ἀναγεννήσεως τοῦ νεκροῦ, τίς σχετιζόμενες μέ τίς μυητικές τελετές τῶν σπηλαίων.

Ἔτσι ἐξηγεῖται καί ἡ ἐπιμονή τῆς συνήθειας, πού ἀνακλαδίζεται σέ τάφους τόσων εἰδῶν, μέσα ἀπό πολὺγραμμες σειρές τῶν αἰώνων. Ἀπό τήν ἄλλη, τό σπήλαιο ὑπολογίζεται σάν ἀρχική κατοικία τοῦ τοτεμικοῦ γένους, κι ἔτσι ἡ ταφή σιγουρεύει τήν ἀναγέννηση τοῦ νεκροῦ μέσα στό δικό του γένος. Ἀπό τούτη τήν πλευρά, ἡ ἐξήγηση βεβαιώνεται κι ἀπό τήν ἀνάλογη πράξη συγχρόνων κι ἀρχαίων λαῶν, νά θάβουν, γιά τόν ἴδιο σκοπό, τούς νεκρούς μέσα στά σπήλαια.

ΤΑΦΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

*οἱ δ' αὖ ἐκείνων πρότεροι αὐτοῦ καί ἔθαπτον
ἐν τῇ οἰκίᾳ τούς ἀποθανόντας*

(Πλάτων), Μένως 315

Ανάμεσα στούς καθυστερημένους λαούς συχνά συναντᾶται ἡ συνήθεια νά θάβεται ὁ νεκρός μέσα στό σπίτι. Πλῆθος φυλῶν τῆς Νέας Γουινέας θάβουν τούς νεκρούς τους κάτω ἀπό τό πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ τους. Στήν Σάντα Κρούζ τῶν νησιῶν Σολομώντος, τό λείψανο θάβεται σ' ἕνα λάκκο βαθύ, μέσα στό σπίτι. Τό ἴδιο ἀνάμεσα στούς Σούλκα, φυλή τῆς Νέας Βρετανίας. Τόν τάφο στά νησιά Γιλβέρτου τόν ἀνοίγουν, κατά κανόνα, στό πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ τους.

Οἱ Γκόντ τῶν Ἰνδιῶν, πού ἐπαναφέρουν σπίτι τήν ψυχή καί σηματοδοτοῦν τό κορμί τοῦ πεθαμένου γιά νά τόν ἀναγνωρίσουν ὅταν ξαναγεννηθῇ, ἔθαβαν, ἀλλοτινὰ, μέσα ἢ δίπλα στά σπήλαια τους, «γιά νά ξαναγεννῶνται εὐκολώτερα οἱ πεθαμένοι». Τήν ἄλλη μέρα τῆς ταφῆς, οἱ Λόλο τῆς δυτικῆς Κίνας, ἀνοίγουν ἕνα λάκκο στήν νεκρική κάμαρα καί μέ μιά προσευχή τους ζητοῦν ἀπό τό ἀστέρι τοῦ πεθαμένου τους νά κατεβῇ καί νά θαφῇ σ' αὐτόν τόν λάκκο.

Ἡ σπιτική ταφή συναντᾶται σέ πλῆθος ἀφρικανικῶν φυλῶν (κάποτε περιορισμένη στούς πολὺ ἀκριβούς ἢ στόν ἀρχηγό τῆς φαμίλιας). Φυλές τῆς νοτίου Ἀμερικῆς συνηθίζουν νά θάβουν κάτω ἀπό τήν καλύβα τους, τό ἴδιο καί φυλές τῆς βορείου, ὅπως οἱ Κρήκ καί οἱ Σεμινόλε, πού θάβουν κάτω ἀπό τά σπήλαια. Τό ἴδιο ἔθιμο συναντᾶται ἀνάμεσα στούς Ἀσσυρίους, τούς Βαβυλωνίους, τούς Ἀραβες, τούς Χαναναίους καί τούς Ἑβραίους.

Στήν Ἑλλάδα διατηρήθηκε ἡ θύμηση μᾶς μακρινῆς ἐποχῆς πού ἔθαβαν μέσα στά σπήλαια. Σκελετοὶ θαμμένοι μέσα σέ σπήλαια τῶν μυκηναϊκῶν αἰώνων βρέθηκαν στό Θορικό, στήν Αἴγινα, στήν Ἀσίνη, καί ἴσως στόν Ὀρχομενό τῆς Βοιωτίας. Ἡ λατινική παράδοση ξέρει πώς οἱ Ρωμαῖοι ἔθαβαν κάποτε μέσα στά σπήλαια τους πώς τό ἔθιμο ἀπαγορεύτηκε ἀπό τόν νόμο γιά τήν ὑγεία τῶν ζωντανῶν καί πώς ἔτσι, λέει, βγῆκε ἡ λατρεία τῶν Λαρήτων.

Γιά τήν ἐξήγηση τοῦ ἐθίμου δέν λείπουν οἱ λόγοι. Μιά κι ὅταν κατοικοῦνται τά σπήλαια, θάβεται ὁ νεκρός μέσα στό σπήλαιο, ἡ ταφή ὕστερα μέσα στό σπίτι του μπορεῖ νά θεωρεῖται συνέχεια τῆς ἴδιας πράξης. Ἔτσι οἱ Ζοῦνι κι ἄλλες φυλές τῶν Πουέμπλο, πού ἔθαβαν μέσα στά σπήλαια ὅταν τά κατοικοῦσαν, ἐξακολουθοῦσαν νά θάβουν, καί ὕστερῶτερα, μέσα στά σπήλαια. Ἐπειτα τό σπίτι εἶναι ἀπό τά πράγματα τῆς πρώτης ἰδιοκτησίας. Ἔτσι, ἡ ταφή τοῦ νεκροῦ μέσα στό σπίτι του, θεωρεῖται καί σάν τέχνασμα τῶν ζωντανῶν. Ἀντί νά καταστρέφουν ἢ νά πατατοῦν (ὅπως καί γίνεται συχνά) τό σπίτι τοῦ νεκροῦ, θάβουν τόν νεκρό μέσα στό σπίτι του, κι ἔτσι μποροῦν νά τό κρατήσουν.

Ἡ ιδέα βρίσκει μιά βεβαίωση στήν παράλληλη συνήθεια νά θάβουν τά λείψανα μέσα σέ καλυβόσκηνη ὕδρια. Ὅτι, ὥστόσο, ἡ πρώτη ιδέα πού ὁρίζει τήν πράξη (ἴσως σ' εὐθεῖα γραμμή μέσα ἀπό τήν παράδοση τοῦ σπηλαίου) εἶναι ἡ ιδέα τῆς ἐπαναγέννησης τοῦ νεκροῦ μέσα στό γένος τους, τό μαρτυρᾷ ἡ πράξη τῶν Γκόντ πού ἀναφέραμε, μά καί ἄλλων. Ἀνάμεσα στούς Μπαγκισοῦ, λόγου χάριν, φυλή τῶν Μπαντού τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ὁ νεκρός (ὁ παππούς, ἡ γιαγιά ἢ τό νεώτερο παιδί) ἀντί νά πεταχθῇ κατά τό ἔθιμο τῆς φυλῆς, θάβεται μέσα στό σπίτι του, ὥσπου νά γεννηθῇ παιδί ἀπό τόν πιό κοντινὸ συγγενῆ του. Ἐτοῦτο τό παιδί πιστεύεται πώς εἶναι ἐπαναγεννημένος ὁ νεκρός καί παίρνει τό ὄνομά του. Τότε πιά καί τά λείψανα τοῦ πεθαμένου ξεθάβονται ἀπό τό σπίτι καί πετιοῦνται. Τό παράδειγμα εἶναι πολὺ εὐγλωττο· τό ἀποφασιστικό ὅμως τεκμήριο (καταστάλαγμα τῆς σπιτικῆς ταφῆς ἢ παράλληλος κλώνος) εἶναι: ἡ οἰκουμένη συνήθεια νά θάβουν μέσα στό σπίτι τά παιδιά, μέ ρητὴ ἢ φανερὴ τήν αἰτιολογία τῆς ἐπαναγέννησής τους.

Ἔτσι οἱ Κάρο-Μπάτακ τῆς Σουμάτρας θάβουν κάτω ἀπό τό σπίτι τό παιδί πού βγῆκε μέ ἀποβολή ἢ πέθανε

πρὶν κλείσῃ τίς τέσσερις ἡμέρες. Τό παιδί, πού πεθαίνει πρὶν τοῦ δώσουν ὄνομα, θάβεται στήν Ἰάβα, δίχως τελετή, πίσω ἢ δίπλα στό σπίτι. Τά πολὺ μικρά παιδιά, στά νησιά Ἀνταμαν, τά θάβουν δίπλα στήν ἐστία τῆς καλύβας τους «γιά νά μπορέσουν οἱ ψυχές νά ξαναμποῦν στήν κοιλιά τῆς μάνας καί νά ξαναγεννηθοῦν».

Ἀν τό παιδί πεθαίνει μέσα στόν μήνα ἀπὸ τήν γέννα του, ἀνάμεσα στούς Κό στίς νότιες Ἰνδίες, θάβεται κολλητά στό σπίτι του «ἔτσι πού ἡ βροχή, πού πέφτει ἀπὸ τήν στέγη πάνω στό μνημα του, νά φέρῃ τῶν γονιῶν τήν εὐλογία νά τό δοῦνε ἐπαναγεννημένο». Τά παιδιά στό Ραηζαῦν τά θάβουν κάτω ἀπὸ τό κατώφλι, μέ τήν ιδέα πώς ἔτσι διευκολύνουν τήν ψυχὴ νά ξαναμῇ στήν μάνα.

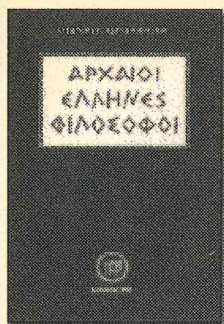
Σέ μερικούς ἐδῶ τόπους πιστεύεται πώς, ἂν τό νεκρὸ εἶναι νήπιο καί ἡ μάνα του στάζει γιά δυό-τρεῖς μέρες ἀπὸ τό γάλα της πάνω στό κῶμα του, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ ξαναγυρίζει στά σπλάχνα της καί καταπνέεται πάλι. Στήν Μπιλασπόρ τό νεογέννητο, πού δέν πέρασε τήν ἕκτη μέρα του, τό βάζουν σέ ἕνα δοχεῖο καί τό θάβουν στήν εἴσοδο ἢ στόν περίβολο τοῦ σπιτιοῦ, μέ τήν βεβαιότητα πώς ἔτσι θά καταπάσῃ ἡ μάνα του τό ἄλλο.

Τό παιδί πού πεθαίνει στίς βόρειες Ἰνδίες θάβεται, γενικά, κάτω ἀπὸ τό κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ, μέ τήν ιδέα πώς, καθὼς οἱ γονεῖς του περνοῦν καθημερινά πάνω ἀπὸ τόν τάφο του, ἡ ψυχὴ του θά ξαναγεννηθῇ στήν οἰκογένεια.

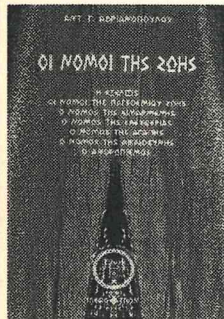
Ἡ πράξη κρατεῖ στίς φυλές Νάγκα τοῦ Ἀσσάμ, ὅπου τό παιδί θάβεται μέσα στό σπίτι, καί στό Θιβέτ, ὅπου τό λείψανο τοῦ νεογέννητου κρατιέται στό σπίτι ἢ τοποθετεῖται στό ταβάνι. Στό νησί Keisar τά παιδιά τά θάβουν κάτω ἀπὸ τό μέρος ὅπου κοιμοῦνται οἱ γονεῖς, ἐνῶ στό Ἀρχιπέλαγος Ἀρού τά κρεμοῦν ἀπὸ τό ταβάνι πάνω ἀπὸ τό κρεβάτι τῶν γονιῶν τους.

Οἱ φυλές τοῦ Κάτω Κόνγκο θάβουν πάντα τό παιδί κοντά στό σπίτι τῆς μάνας του, πιστεύοντας πώς, ἂν τό θάψουν ἀλλοῦ, ἡ μάνα του δέν θά ξαναγεννηθῇ. Ἀνάμεσα στούς Σεμινόλε τῆς βορείου Ἀμερικῆς καί τούς Τσόλ τοῦ νοτίου Μεξικοῦ, τά παιδιά τά θάβουν κάτω ἀπὸ τό πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ τους. Κάτω ἀπὸ πατώματα σπιτιῶν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου συχνά βρέθηκαν λείψανα θαμμένων παιδιῶν. Ἐνα τέτοιο μνημα ἀπὸ τόν κρητομυκηναϊκὸν κόσμο φανερώθηκε στήν Κνωσό καί ἐννέα ἄλλα στήν Φυλακωπή (Μῆλο), ἐνῶ μεγαλωμένοι τῆς ἴδιας ἐποχῆς θάβονται ἔξω ἀπὸ τήν πολιτεία. Τό ἔθιμο διατηρεῖται στήν ὑστερομυκηναϊκὴ καί στήν γεωμετρικὴ περίοδο, ὅπως μαρτυροῦν οἱ ἀνασκαφές τοῦ Βροκάστρου. Οἱ ἀρχαῖοι Ἰταλοὶ θάβουν καί αὐτοὶ τά παιδιά κάτω ἀπὸ τό πάτωμα ἢ πιό συχνά κάτω ἀπὸ τήν ἀστράχα τοῦ σπιτιοῦ τους. Ἰσαμε τά πιό κοντινά μας χρόνια οἱ Ρῶσοι χωρικοὶ ἔθαβαν κι ἐτοῦτοι τά νεογέννητα κάτω ἀπὸ τό πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ τους.

ΑΝΤ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
Μία μοναδική πραγματεία
και έσωτερική ανάλυση των
διδασκάλων της ανθρωπότητας
ΟΡΦΕΥΣ - ΦΑΛΗΣ - ΑΝΑΣΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΑΝΑΣΙΜΕΝΗΣ - ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ - ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ - ΖΗΝΩΝ - ΕΜΠΕΔΟΚΗΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ - ΑΝΔΡΕΑΓΟΡΑΣ - ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ
ΞΟΚΡΑΤΗΣ - ΠΛΑΤΩΝ - ΕΠΙΧΑΡΜΟΣ
Τιμή: 5.500 δρχ.

ΑΝΤ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
Οι φυσικοί νόμοι που διέπουν την ζωή και
τά εξελικτικά στάδια της ανθρωπίνης
ψυχής από την γέννηση έως την
θεοποίησή της σύμφωνα με την
Πυθαγόρειο φιλοσοφία.
Τιμή: 2.500 δρχ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΝΑΓΟΥ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ
Η Πυθαγόρειος εξήγηση των φαινομένων
της τηλεπάθειας και της επικοινωνίας με
τόν πνευματικό κόσμο.
Ανατύπωση του 1901.
Τιμή: 1.500 δρχ.

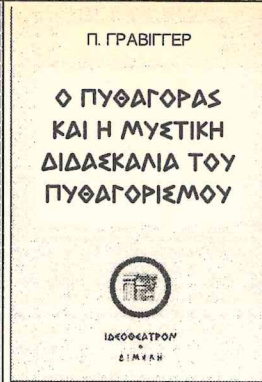
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΝΑΓΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ
ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΑΣ
Ένα κείμενο του Πυθαγορείου
Διδασκάλου Σπυρίδωνος Νάγου επάνω
στο θέμα της αποχής από το κρέας ως
πρώτος παράγων και προϋπόθεσις της
συνειδητής ανεξίτητης της ψυχής του
ανθρώπου. Πάσα αναμόρφωσις άρχεται
από του στομάχου.
Τιμή: 2.500 δρχ.

Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ
Η ΠΛΑΤΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ
ΩΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
Τό βιβλίο περιλαμβάνει όλες τις
μεταφυσικές απόψεις του Πλάτωνος
οι οποίες αναλύονται επιστημονικώς.
Τιμή: 3.000 δρχ.

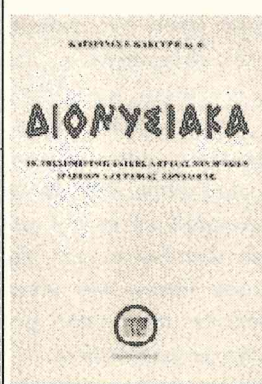
Ε. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ
Μία σημαντική τεκμηριωμένη μελέτη για
την Άσπασια και τις έταίρες μέσα στο
κοινωνικό πλαίσιο της εποχής τους. Τό
κείμενο παρέχει σημαντικές πληρο-
φορίες για την θέση των γυναικών, την
κοινωνική τους ύπoσταση και εκπαι-
δευση την εποχή του Περικλέους ανά
την Ελλάδα.
Τιμή: 2.500 δρχ.

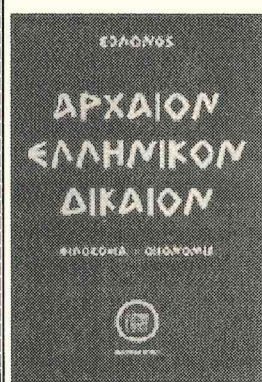
Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ
Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΣΜΟΥ
Η μυστική διδασκαλία του
Πυθαγορισμού όπως παρουσιάζ-
εται μέσα από τους Νεοπυθα-
γορείους φιλοσόφους.
Τιμή: 12.000 δρχ.

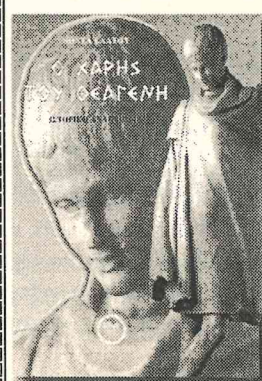
ΟΡΦΕΥΣ
ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ - ΛΙΟΙΚΑ
Άρχαιο κείμενο - μετάφραση
Έπί πλέον αναλυτική παρουσίαση
της Άργοναυτικής έκστρατειας -
πίνακες και αποσυμβολισμός.
Η χρήση των λίθων από τον
Όρφέα.
Τιμή: 3.000 δρχ.

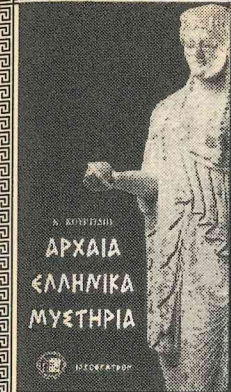
Κ. ΚΑΚΟΥΡΗ
ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ
Η κλασική πραγματεία
της μεγάλης ανθρωπολόγου!
Διδακτορική διατριβή
για τα ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ
και την σχέση τους
μέ τα Διονυσιακά Μυστήρια.
Τιμή: 5.000 δρχ.

ΣΟΛΩΝΟΣ
ΑΡΧΑΙΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ
Τά άπαντα του Σόλωνος σε
άρχαϊο κείμενο και μετά-
φραση με πλούσιο σχολι-
ασμό και επεξηγήσεις.
Επανέκδοση του 1625
Τιμή: 5.000 δρχ.

ΝΩΝΤΑ ΕΛΑΤΟΥ
Ο ΧΑΡΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ
Ο Χάρης, ένα νέο αγόρι μās
ξεναγεί στην κλασική Ελλάδα με
σα από την περιπετειώδη ζωή του.
Ένα δλοζώντανο μάθημα
ιστορίας που περιγράφει αναλυ-
τικά τον τρόπο εκπαιδευσεως των
νέων στην Αθήνα αλλά και την
Σπάρτη. Ένα βιβλίο που πρέπει
νά διαβάσουν όλα τα Έλληνό-
πουλα.
Τιμή: 3.500 δρχ.

Κ. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
Η πλέον έγκυρος
μελέτη για τα Μυστήρια
Περιλαμβάνει όλα τα αποσπάσματα
της αρχαίας ελληνικής γραμματείας
για τα **ΟΡΦΙΚΑ - ΚΑΒΕΙΡΙΑ**
ΔΙΟΝΥΣΙΑ - ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ
Τιμή: 4.000 δρχ.

ΟΡΦΕΩΣ ΥΜΝΟΙ
Όλοι οι ιεροί ύμνοι του Όρφέως
στο άρχαιο κείμενο και στίχο προς
στίχο μετάφραση, με πλούσιο
σχολιασμό, ύμνους του Πρόκλου και
σημαντικές πληροφορίες για τό
άρχαϊο ελληνικό μνηολόγιο.
Τιμή: 3.000 δρχ.

Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ
ΥΜΝΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ ΚΑΙ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΥΣΤΩΝ
Οι έν λόγω ύμνοι, οι όποιοι κατά
κανόνα είχαν κατ' έξοχήν λειτουρ-
γικό και λατρευτικό χαρακτήρα,
ήσαν προϊόν είτε εξάρσεως του
πνεύματος θεοφορήτων ανδρών,
είτε έμπνεύσεως εκ θείων Πηγών.
Τιμή: 3.000 δρχ.

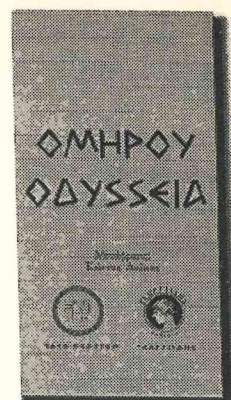

ΕΡΩΤΟΣ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΕΑΤΡΙΚΗ
ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΥ
ΟΡΦΕΩΣ
ΛΟΓΟΙ ΙΕΡΟΙ
ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ - ΦΑΙΔΡΟΣ
Τιμή: 2.000 δρχ.

Α. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ
Φιλοσοφικό δοκίμιο. Έσωτερική
ανάλυση, αποσυμβολισμός και συνέ-
χεια του ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΤΥΡΑΝΝΟΥ
και ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ του
Σοφοκλέους. Δραματουργική επεξερ-
γασία Ραδάμανθυ Άναστασάκη
Τιμή: 2.000 δρχ.

ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

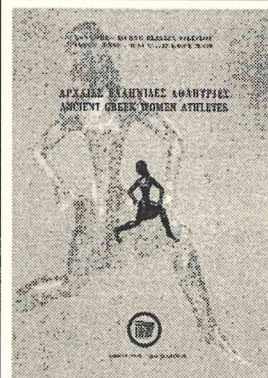

Νέα μετάφραση με προσέγγιση
της Όμηρικης διαλέκτου
από τον Κώστα Δούκα
Μία ιστορική έκδοση
Με την συνεργασία του οίκου "Γεωργιάδη" 28.000 δρχ.

ΠΙΝΔΑΡΟΥ

ΠΙΝΔΑΡΟΥ
ΕΠΙΝΙΚΟΙ
ΥΜΝΟΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΙΚΤΑΣ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ
ΑΓΩΝΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΣ -
ΔΕΛΦΩΝ - ΝΕΜΕΑΣ - ΙΕΘΜΟΥ
ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΕΚΤΕΜΗ -
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΖΩΗ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ -
ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΕΜΜΕΤΡΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ -
ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ι. ΛΑΖΑΝΑ
κυκλοφορεί
για πρώτη φορά
ΑΠΑΝΤΑ
ΠΥΘΙΟΝΙΚΟΙ
ΝΕΜΕΟΝΙΚΟΙ
ΙΣΘΜΙΟΝΙΚΟΙ
ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΙ

ΑΡΧ. ΕΛΛ. ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ
ANCIENT GREEK WOMEN
ATHELETES

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ
Ο καθ/της Φιλοσοφίας Γ.
Σακελλαρίου αναλύει όλο το μυητι-
κό και εκπαιδευτικό σύστημα του
Πυθαγόρα. Πώς μπορούμε να
εφαρμόσουμε σήμερα το ήθικό του
σύστημα. Τό μοναδικό πρακτικό
εγχειρίδιο αυτογνωσίας και πνευ-
ματικής ανεξίτησεως μέσω της
Ελληνικής Παραδόσεως.
Τιμή: 5.500 δρχ.

Σ. ΝΑΓΟΥ

Ο ΚΑΤΟΙΚΟΣ
ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

Όταν ο άνθρωπος είναι ενάρτεος βοηθείται
καί γίνεται συνεργάτης των ανωτέρων αυτού
συνειδήσεων, των συνειδήσεων οι οποίες συν-
έστησαν την Πνευματικήν Ίεραρχίαν, εις την
κορυφήν της οποίας εύσκεται Ὑπέρθεος

Ἄρχων, χειριστής των φυσικῶν καί των
Πνευματικῶν Νόμων διευθετῶν καί ἐποπτεύων τήν τάξιν τοῦ
Παντός, ὁ Κάτοικος τοῦ Σύμπαντος. Τιμή: 3.000 δρχ.

Ι. ΒΑΣΙΛΗ

ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΝ ΕΝΟΣ ΜΥΣΤΟΥ

Ένας Πυθαγόρειος φιλόσοφος διδάσκει σέ ἕνα
μαθητή του ὅλη τήν διδασκίαν τῆς ἐλληνικῆς
φιλοσοφίας ἀπό τόν Ὁρφέα ἕως τόν 20ό αἰῶνα
καί τόν μυεῖ στήν ἐλληνική σκέψη καί τήν
ἐμπρακτική ἐφαρμογή της.

Σέ περίληψη ὅλη ἡ ἐλληνική φιλοσοφία. Τιμή: 3.000 δρχ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΡΑΚΟΥΛΗ

ΦΩΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΝΔΟΝ

Ἡ ἐσωτερική ἐρμηνεία τῶν συμβόλων τοῦ
ἄρρενος καί τοῦ θήλεος, τοῦ ἀπανταχοῦ
μεγάλου νόμου τῆς φύσεως πρός παραγωγήν
τελειότητος. Ένα ἐξαιρετικά σημαντικό
κείμενο πού θέτει τίς βάσεις γιά τήν σωστή
θεώρηση τοῦ ἀνθρώπου σέ ὅλα του τά ἐπίπεδα

στήν διαχρονική ἐσωτερική του εξέλιξη. Τιμή: 3.000 δρχ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΡΑΚΟΥΛΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΝΟΜΙΑΣ

Ἡ ἐλκτική δύναμη τοῦ νοῦ ἐπηρεάζει
καταλυτικά τήν ποιότητα τῆς ζωῆς μας καί
τίς συνθήκες πού δημιουργοῦνται γύρω μας.
Τό κείμενο αὐτό δίδει κανόνες ζωῆς (νόμους
τοῦ βίου) πού καθορίζουν τό ΕΥ ΖΗΝ.

Τιμή: 2.500 δρχ.

Ν. ΠΑΡΑΣΧΗ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ - Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ

Ένα μεστό κείμενο γιά τήν πορεία τῆς
ψυχῆς ἀπό τήν δημιουργία ἕως τήν
θεοποίησή της σύμφωνα μέ τήν
Πυθαγόρειο φιλοσοφία. Τιμή: 1.200 δρχ.

ΑΓΝΩΣΤΟΥ

Η ΜΥΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Ένας αἰγυπτιακός πάπυρος πού βρέθηκε
στήν Κοιλιάδα τῶν τάφων, ἀποκαλύπτει
ὅλο τό μυητικό δρώμενο τῶν Ἐλευσινίων
Μυστηρίων, τό ὁποῖο συνάδει ἀπολύτως μέ
τίς ἀρχαῖες πηγές (βλ. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΜΥΣΤΗΡΙΑ ὑπό Κ. Κουρτίδου)

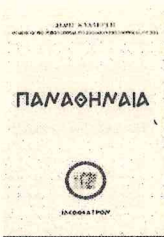
Τιμή: 1.200 δρχ.

ΗΛΙΑΣ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

Τό βιβλίο ἀπαντᾷ στό ἐρώτημα τῆς
οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου
μέσω τῆς "σημαντικῆς" τῶν ἐλληνικῶν
λέξεων καί τῆς "σκέψεως" τῆς ἐλλη-
νικῆς γλώσσας. Ἀποτελεῖ μαθητεία σκέ-
ψεως μέ δάσκαλο τόν ἐλληνικό Λόγο.

ΛΕΓΩ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΛΑΓΙΑΖΩ ΕΡΩΤΙΚΑ, Η ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΟΜΟΛΟΓΕΙ ΟΤΙ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΕΙΝΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ - ΕΡΩΣ Τιμή: 3.000 δρχ.

ΣΠΥΡΟΥ ΠΙΜΠΛΗ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Τελετή - Συμβολισμός
Διαμόρφωσης καί ὀργάνωσης τῶν
Παναθηναίων
Ἀγῶνες καί Πομπή

Τιμή: 2.000 δρχ.

ΔΙΔΩΣ ΚΑΛΛΕΡΓΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΝΟΥΣ, Η ΓΝΩΣΗ, Η ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Τιμή: 1.200 δρχ.

ΔΙΔΩΣ ΚΑΛΛΕΡΓΗ

Ο ΥΜΗΤΤΟΣ

Ἡ ἱστορία τοῦ ἱεροῦ ὄρους τῆς
Ἀττικῆς ἀπό τά Πελασγικά χρόνια
ἕως σήμερα

Τιμή: 1.200 δρχ.

ΔΙΔΩΣ ΚΑΛΛΕΡΓΗ

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ἡ πνευματική κληρονομία τῆς Ἑλλάδος.
Τά μυστήρια τῆς Μεγάλης Μητέρας
Ρέας - Γῆς, τοῦ Ἰδαίου Διός, Κορυβαν-
τικά Μυστήρια, Λαβυρινθικά Μυστήρια,
Ὀλυμπία, Δελφοί, Δωδώνη, Ἄργος,
Μαντεῖα, Χρηστήρια. Τιμή: 2.000 δρχ.

DIDO KALLERGI

ANCIENT HELLENIC MYSTERIES

The spiritual heritage of Hellas. The mys-
teries of the Great Mother Earth - The
Mysteries of Idaean Zevs - The Corybantic
Mysteries - The Labyrinthic Mysteries.
OLYMPIA - DELFI - DODONA - ARGOS.

Τιμή: 2.500 δρχ.

ΠΛΑΤΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Ἀρχαῖο κείμενο - μετάφραση. Τό
βιβλίο περιλαμβάνει: τήν ζωή καί τό
ἔργο τοῦ Σωκράτους, τήν σχέση του μέ
τόν Πλάτωνα, τό ἱστορικό πλαίσιο τῆς
δίκης, τοὺς λόγους πού καταδικάστηκε
σέ θάνατο, ποῖο ἦταν τό δαιμόνιό του. Σχόλια: Διογέ-
νους Λαερτίου, Χρ. Μαλεβίτσιου, Ραδάμανθυ Ἀναστασάκη,
Ἀναστάση Ἀσπμακόπουλου, F. Nietzsche. Τιμή: 2.500 δρχ.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ

Κυκλοφορεῖ γιά πρώτη φορά τό κορυφαῖον
φιλοσοφικόν-θεολογικόν τοῦ Πορφύριου.
Ἀρχαῖο κείμενο - μετάφρασις - σχόλια -
ἀνάλυσις φιλοσοφίας Πορφύριου. Ένα
ἀπό κύρια ἔργα τῆς θρησκευτικῆς
Νεοπλατωνικῆς παραδόσεως. Γέμει Μυ-
στηριακῶν καί ἀπορρήτων ἀληθειῶν γιά τήν πορεία τῆς
ψυχῆς μετά θάνατον, ἀποσυμβολίζοντας μέρος τῆς
μυθικῆς διδασκαλίας τοῦ Ὁμήρου. Τιμή: 2.000 δρχ.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ

Σύνοψις τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ
καί τῆς Μυστηριακῆς καί Μεταφυσικῆς
διδασκαλίας περί θεῶν καί κόσμου,
ἀνθρώπου, ψυχῆς καί εἰμαρμένης.

Τιμή: 1.500 δρχ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ

ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΛΙΟΝ

Δύο ἀριστουργηματικά ἔργα τοῦ τελευ-
ταίου υπερμάχου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τό
πρῶτο ἀπεται τοῦ μύθου Ἀπῖος-Κυβέ-
λης, τῆς οἰκουμένης μητρός τῶν
Θεῶν, ἐνῶ στό δεύτερο ἐπιχειρεῖ τήν μυθική
ἀνάλυση τοῦ συμβολισμοῦ τοῦ Ἡλίου. Τιμή: 2.500 δρχ.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ένα περιπετειώδες ταξιδιωτικό μυθι-
στόρημα ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἐπιστη-
μονικῆς φαντασίας; Τιμή: 1.500 δρχ.

ΠΛΗΘΩΝΟΣ

ΤΑ ΜΑΓΙΚΑ ΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟ ΖΩΡΟΑΣΤΡΟΥ ΜΑΓΩΝ

Ἱερή Λογοτεχνία μεγάλης ἀξίας, ἡ
ὁποία διδάσκεται ἐντός τῶν σχολῶν σέ
ὕψηλά ἐπίπεδα μαθητείας.

Τιμή: 1.500 δρχ.

ΧΑΛΔΑΪΚΑ
ΛΟΓΙΑ
ΧΡΗΣΙΜΟΙ

ΧΑΛΔΑΪΚΑ ΛΟΓΙΑ

Τό δυσκολώτερο θεολογικό κεί-
μενο τῆς ἐποχῆς τῶν Νεοπλατω-
νικῶν δια φωτίζεται ἀπό τά σχόλια:
ΠΡΟΚΛΟΥ (ἀποσπάσματα Χαλδαῖ-
κῆς Φιλοσοφίας), Μιχαήλ Ψελλοῦ,
Πέτρου Γράβιγγερ, Παν. Μαρίνη

Τὸ βιβλίο πού συνεβουλευόντο
ὅλοι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι Τιμή: 4.500 δρχ.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

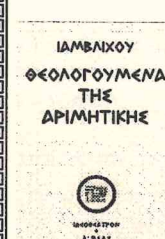
Σχόλια τοῦ νεοπλατωνικοῦ φιλοσό-
φου Ἱεροκλέους στό ἱερώτερο Εὐαν-
γέλιο τῆς Ἑλληνικῆς Μυσταγωγίας, τά
ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ, ἀπαραίτητα σέ ὅποιον
θέλει νά ἐμβαθύνῃ στήν πρακτική
μυθική ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου καί νά ἐφαρμόσῃ στόν
βίον του τίς ἐπτά ἀρετές, ὥστε νά καταστή θεός
ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός. Τιμή: 2.500 δρχ.

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ

Παρατίθενται περί τά 100 ἀληθῶς
ἀριστουργηματικά πυθαγόρεια ἀπο-
φθέγματα στήν πρωταρχική τους
ἀρχαία ἐλληνική διατύπωση μέ σύντο-
μα σχόλια διαφόρων διανοητῶν. Τιμή: 1.500 δρχ.

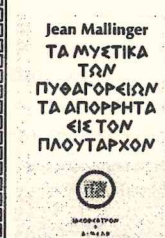

ΙΑΜΒΛΙΟΥ

ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ

Ἡ ἀριθμολογία τῶν Πυθαγορείων ἦταν
Ἀριθμοσοφία ἐγκλείουσα βαθύτατες
μυθικές ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες ἐδιδάσκον-
το στά μυστηριακά σκηνώματα τῆς
ἀρχαιότητος. Στό ἔργο αὐτό ἀναπτύ-
σσονται οἱ ΘΕΙΕΣ ιδιότητες τῶν 10 πρώτων ἀριθμῶν.

Τιμή: 3.500 δρχ.

Jean Mallinger
ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ
ΤΩΝ
ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ

Jean Mallinger

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ

Ὁ πραγματικός λάτρης τῆς Ἀληθείας,
δύναται μέσα στό ἐκτεταμένο δάσος τοῦ
Πυθαγορισμοῦ νά δρέψῃ πολλά μυστικά
ἄνθη, συγκομιδή πλοῦσια καί ὠφέλιμα. Τιμή: 3.500 δρχ.

Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΩΝ ΔΟΝΗΣΕΩΝ

Ἡ δύναμη τοῦ Λόγου καί τῶν
θεῶν ὀνομάτων, ἥχος καί μουσι-
κή, περί ἀρωμάτων καί θυμιαμάτων,
τελετικά χειρονομία, βηματισμός,
ρυθμικά κινήσεις, τελετικός χορός,
τό φῶς καί τά χρώματα, φυλα-
κτήρια, τελέσματα, ἐμβλήματα. Τιμή: 3.500 δρχ.

ΒΟΥΛΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ
**ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ
ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑ**

Φιλοσοφική προσέγγιση της
άρμονίας του σύμπαντος και των
δυνάμεων μέσα από την μουσική και
τον χορό.

Τιμή: 2.500 δρχ.

ΕΛΕΝΗ ΔΑΓΙΟΥ
**ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ**

Οι ιπτάμενοι δίσκοι που εμφανίζο-
νται στην Γη αφήνουν γραπτές μαρ-
τυρίες ότι είναι απόγονοι των
Ελλήνων, που ζουν εντός ατράκτου.
Διέφυγαν στο διάστημα μετά την
Τιτανομαχία. Τό πλήρωμα του χρόνου
δμως έφθασε και ... οι άργοναύτες
επιστρέφουν.

Τιμή: 4.500 δρχ.

ΜΑΙΡΗ ΜΑΚΡΑ
**ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΡΧΕΤΥΠΑ**

Πρωτότυπη μέθοδος αυτογνωσίας πού
στηρίζεται στις ελληνικές ρίζες. Παρέχει
γνώσεις για σημαντικούς νόμους
ισορροπίας πού λειτουργούν στο σύμπαν,
στην ψυχική σφαίρα και στην πραγματι-
κότητα της ζωής.

Τιμή: 3.000 δρχ.

ΜΑΙΡΗ ΜΑΚΡΑ
**ΟΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΚΑΙ ΤΑ
ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ**

"Ένα παραμύθι για μεγάλους με
ανοιχτή καρδιά αλλά και για παιδιά
με σοφία. Πανανθρώπινες αλήθειες
ντύθηκαν την απλότητα του
παραμυθιού για να μιλήσουν και
εύθεϊαν στην ψυχή μας.

Τιμή: 2.000 δρχ.

ΜΑΙΡΗ ΜΑΚΡΑ
**ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ**

Μυθιστόρημα στοχασμού και αγάπης.
Έκτιμησης και σεβασμού για την ίδια
την ζωή και τον άνθρωπο. Με την
σφραγίδα της ψυχής μας. Για να μη
γίνει η ζωή μία υπόθεση από "άγνω-
στες λέξεις".

Τιμή: 2.500 δρχ.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΧΑΛΑ
**Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΜΑΣ
ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ**

"Ένα βιβλίο πού αποκαλύπτει τις
βαθύτερες έσωτερικές γνώσεις του
μεγάλου μας ποιητού.

Τιμή: 3.000 δρχ.

C. DUPUIS
**Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ
ΗΛΙΟΥ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟ
ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

Ο γνωστός μαθηματικός και δια-
φωτιστής της Γαλλικής Έπαναστά-
σεως έρμηνεύει με πληθώρα τεκμη-
ριώσεων την Χριστιανική ως
καθαρά ήλιακή λατρεία. Τό βιβλίο
κάπκε στην πυρά όταν έξεδόθη για
πρώτη φορά.

Τιμή: 3.000 δρχ.

Ι. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗ
ΑΡΑΙ

Μυθολογική μελέτη για τις προσευχές
και τις κατάρτες. Τό βιβλίο ζητεί να
καθορίσει την σημασία και την προέ-
λευση ενός σημαντικού στοιχείου στις
έλληνικές παραδόσεις, της άρας-
κατάρας, και υπηρετεί μέσω πλήρους
βιβλιογραφίας και παραπομπών την
επιστημονική αλήθεια.

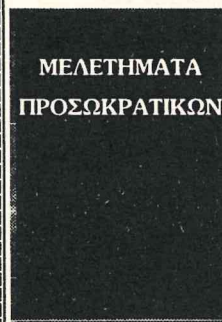
Τιμή: 3.000 δρχ.

ΑΝΝΑΣ ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ
ΣΠΟΥΔΕΣ ΨΥΧΗΣ

Μία επιστημονική μελέτη της
άρχαιας ελληνικής φιλοσοφικής
ψυχολογίας, όπου τό θέμα της
ψυχής εξετάζεται από τον Όμηρο,
τούς Προσωκρατικούς, τον Πλάτωνα,
τόν Άριστοτέλη και τον Πλωτίνο.
Πρόλογος του άκαδημαϊκού καθ/τού
Ε. Μουτσόπουλου.

Τιμή: 3.000 δρχ.

ΑΝΝΑΣ ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ
**ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ
ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΩΝ**

Προσεγγίσεις της φυσικής, ήθικης
και πολιτικής φιλοσοφίας των πρώ-
των Έλλήνων φιλοσόφων.

Υπό έκδοσιν

**ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΜΕ ΤΟΝ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ**

Α. Ασημακόπουλου Πλάτωνος Πλάτωνος
ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ
ΟΡΕΣΤΗ ΕΞΟΚΡΑΤΟΥΣ ΦΑΙΔΡΟΣ

3.000 δρχ. έκαστη κασέτα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ - ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 104 32 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 52 37 543 - ΦΑΞ 52 26 694

Όμηρου:	ΙΛΙΑΣ	14.500
Όμηρου:	ΟΔΥΣΣΕΙΑ	13.500
Όρφεως:	ΥΜΝΟΙ - FRAGMENTA	3.000
Όρφεως:	ΛΙΘΙΚΑ - ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ	3.000
Έμπεδοκλέους:	ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ (Ανέκδοτα κείμενα)	
Πινδάρου:	ΕΠΙΝΙΚΟΙ ΑΠΑΝΤΑ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΙ ΝΕΜΕΟΝΙΚΟΙ ΠΥΘΙΟΝΙΚΟΙ ΙΣΘΜΙΟΝΙΚΟΙ	7.500
Σόλωνος:	ΑΡΧΑΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ	5.000
Πλάτωνος:	ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ	2.500
Πλάτωνος:	ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ - ΦΑΙΔΡΟΣ (ΕΡΩΤΟΣ ΜΥΣΤΗΡΙΑ)	2.000
Πορφυρίου:	ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ	2.500
Λουκιανού:	ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ	1.500
Κέβητος:	ΠΙΝΑΞ	
Ίαμβλίκου:	ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ	3.500
Σαλουστίου:	ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ	1.500
Ίουλιανού:	ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΛΙΟΝ	2.500
Ίεροκλέους:	ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ	2.500
Πυθαγορείων:	ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ ΧΑΛΔΑΪΚΑ ΛΟΓΙΑ	1.500
ΣΧΟΛΙΑ ΠΡΟΚΛΟΥ - Μ. ΨΕΛΛΟΥ - Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ		4.500
Πλήθωνος:	ΤΑ ΜΑΓΙΚΑ ΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟ ΖΩΡΟΑΣΤΡΟΥ ΜΑΓΩΝ	1.500
Π. Γράβιγγερ:	Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΣΜΟΥ	12.000
Π. Γράβιγγερ:	ΥΜΝΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΥΣΤΩΝ	3.500
Π. Γράβιγγερ:	Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΩΝ ΔΟΝΗΣΕΩΝ	3.500
Σακελλάριου:	ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ	5.500
J. Mallinger:	ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ	3.500
Σ. Νάγου:	Ο ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ	3.000
Σ. Νάγου:	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ	1.500
Σ. Νάγου:	ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΑΣ	2.500
Δ. Καλλέργη:	ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ	2.000
Δ. Καλλέργη:	ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΟΛΥΜΠΙΟΙ ΘΕΟΙ	2.500
Δ. Καλλέργη:	Ο ΝΟΥΣ, Η ΓΝΩΣΗ, Η ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ	1.200
Δ. Καλλέργη:	ΥΜΗΤΤΟΣ, ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	1.200
Dido Kallergi:	ANCIENT HELLENIC MYSTERIES	
Βαλλερά-Fickerson Anne Reese:	ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ (Δίγλωσσο) ΕΛΛΗΝΙΚΑ - ΑΓΓΛΙΚΑ	
	ANCIENT GREEK WOMEN ATHLETES	

Κ. Κουρτίδου:	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ	4.000
Άγνώστου:	Η ΜΥΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ	1.200
Σ. Πιμπλή:	ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ	2.000
Π. Βασιλειάδου:	Η ΠΛΑΤΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ	3.000
Άσημακόπουλου:	ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ	2.000
Άσημακόπουλου:	ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ ΟΡΕΣΤΗ	2.000
Έ. Δάγιου:	ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ	4.500
Κ. Κακούρη:	ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ	5.000
Άλτάνη:	ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ Βιβλίων 1ου ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ-ΘΟΛΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ	7.000
Ή. Νικολούδη:	ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣΗ	3.000
Ά. Χαλά:	ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΜΑΣ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ	3.000
Γρ. Ζώρζου:	ΑΜΒΡΟΣΙΑ ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟΝ ΣΠΕΡΜΑ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΝΕΚΤΑΡ ΤΟ ΚΟΣΜΙΚΟΝ ΠΥΡ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΑΠΑΡΧΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟΝ ΘΕΟ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΣΠΟΝΔΑΙ Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΘΕΟ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΠΕΛΑΣΓΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	1.500
Β. Λαμπροπούλου:	ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ -ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑ	2.500
Μ. Μάκρα:	ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ	3.000
Μ. Μάκρα:	ΟΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ	2.000
Μ. Μάκρα:	ΟΙ ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ	2.500
Ά. Κελεσίδου:	ΣΠΟΥΔΕΣ ΨΥΧΗΣ	3.000
Ά. Κελεσίδου:	ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ	
Ά. Γεωργιάδου:	ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ	2.000
Ν. Έλάτου:	Ο ΧΑΡΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ Ιστορικό αφήγημα για παιδιά. Τό εκπαιδευτικό σύστημα της άρχαιας Άθήνας και Σπάρτης	3.500
Μ. Κωνσταντινίδη:	ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ (παιδικό διήγημα)	1.500
Ε. Στασινοπούλου:	Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ	2.500
C. Dupuis:	Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΘΗΚΕ ΩΣ ΧΡΙΣΤΟΣ	2.500
Ί. Κακριδί:	ΑΡΑΙ (ΚΑΤΑΡΑΙ - ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ) Μυθολογική μελέτη	3.000
Ν. Παράσκη:	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ-Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ	1.200
Ά. Άδριανόπουλου:	ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ	5.500
Ά. Άδριανόπουλου:	ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ	2.500
Ά. Άδριανόπουλου:	ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗ	
Πλάτ. Δρακούλη:	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΝΟΜΙΑΣ	2.500
Πλάτ. Δρακούλη:	ΦΩΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΝΔΟΝ	3.000
Ί. Βασιλίδη:	ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΕΝΟΣ ΜΥΣΤΟΥ	3.000
Πάουλ Ντίννακ:	Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ	10.500

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
Τριμηνιαίο περιοδικό για την
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
& ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΤΗΣΙΑ
ΣΥΝ-
ΔΡΟΜΗ
5.000

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΤΗΛ.: 52.37.543

Κυκλοφορεί και στα περίπτερα

Υποθήκες Βιοτικής

Ἀντωνίου Ἀδριανόπουλου

“Τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἰδρυμένον δαίμονα μὴ φέρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν· ἀλλὰ ἰλειὼν διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον τῷ Θεῷ, μήτε φθεγγόμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα παρὰ τὰ δίκαια”.

(Μάρκου Ἀντωνίου “Εἰς ἑαυτὸν”)

A.

1) Ὁ ἄνθρωπος καθ’ ἑαυτὸν ἔχει οὐσιαστικά μεγάλη ἀξία. Γιά νά παραχθεῖ ἡ ἀνθρωπίνη μορφή, ἡ φύση ἐργάσθηκε ἐπὶ αἰῶνες αἰώνων. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ στήν Γῆ τήν κορωνίδα καί τό στεφάνωμα τῆς δημιουργίας. Στήν μορφή του ἐκδηλοῦται ἐμφανέστερα τό λογικό καί σέ αὐτήν καταφαίνεται σαφῶς ἡ πνευματικότητα τῆς φύσεως. Τό ἀνθρώπινο πνεῦμα στό σύνολό του ἀποτελεῖ τό συνειδητό Ἐγώ τῆς Γῆς.

2) Τό πνεῦμα ἐκδηλώνεται σέ ὅλες τίς ὀργανικές μορφές ἀποτελώντας στοιχεῖο καί τῶν κατωτέρων τοῦ ἀνθρώπου ὄντων. Στόν ἄνθρωπο ὅμως ἡ πνευματικότητα ἐκδηλώνεται τελειότερα.

3) Κατά τί ὁ ἄνθρωπος διαφέρει τῶν λοιπῶν ἐπὶ τῆς Γῆς ζώων; Κατά τόν σωματικό ὀργανισμό του, ὁ ὁποῖος εἶναι δεξιότερος στό νά δέχεται διὰ τοῦ συνόλου τῶν αἰσθήσεων του λεπτότερες ἐντυπώσεις καί κατά τίς ἰκανότητες τοῦ πνεύματός του, οἱ ὁποῖες τοῦ ἐπιτρέπουν νά ἐκδηλώνει περισσότερη νόηση, θέληση καί ἐλευθερία καί ἐντονώτερα, εὐγενέστερα αἰσθήματα.

4) Ἀφ’ οὗτο τό πνεῦμα, μέ σκοπό νά προαχθεῖ ἀπό τήν ζωώδη κατάσταση στήν ἀνθρώπινη, ἐξεδήλωσε περισσότερη νόηση, περισσότερη θέληση καί περισσότερη ἐλευθερία, πρέπει νά συμπεράνουμε, ὅτι γιά νά προοδεύσει περισσότερο ὁ ἄνθρωπος καί γιά νά τελειοποιηθεῖ, εἶναι ἀνάγκη νά καλλιεργήσῃ καί νά ἀναπτύξῃ περισσότερο τό νοητικό του καί τό συναισθηματικό του μέρος, νά ἐκδηλώσῃ ἰσχυρότερη θέληση καί μεγαλύτερη ἐλευθερία.

5) Ἐάν οἱ ιδιότητες αὐτές ἀποτελοῦν τίς εὐγενέστερες, τίς πολυτιμότερες ἐκδηλώσεις τοῦ πνεύματος καί τῆς φύσεως καθ’ ὅλοκληρίαν, εἶναι προφανές, ὅτι ὀφείλουμε νά τίς ἐπιδιώκουμε καί σέ αὐτές ἐγκείται γιά τόν ἄνθρωπο ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ ἀπόκτηση τῆς σοφίας, τῆς λογικότητος στά πάντα, τῆς θελήσεως καί τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἐπομένως τά πολυτιμότερα πράγματα, τά ὁποῖα δύναται νά ποθῇ ὁ ἄνθρωπος, πού ἔχει ὕψι νοῦ.

6) Ὁ ἄνθρωπος προάγεται πνευματικῶς, ὅταν ἐξευγενίζει τά αἰσθήματά του, ἐκλεπτύνει τό νοητικό του, ζητεῖ τήν ἀλήθεια καί ἀσκεῖ τήν δικαιοσύνη. Ἀντιθέτως, μένει πνευματικῶς στάσιμος, κάποιες φορές μάλιστα ὀπισθοβαθεῖ, ὅταν ἐκδηλώνει ζωώδη ἐνστικτα, ρέπει πρὸς τά πάθη, ἐκτιμᾷ περισσότερο τήν ἐξωτερική λάμψη τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων, ἐμμένει στήν ὑποβολή τῶν ψευδῶν ἰδεῶν, τίς ὁποῖες τό περιβάλλον τοῦ ἐνέπνευσε.

7) Ἡ ἐσωτερική, ἡ πραγματική ἀξία κάθε ἀνθρώπου μετράται μέ τό πνευματικό κεφάλαιο τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων, τῶν γνώσεών του, τῶν αἰσθημάτων του.

8) Ἡ θέληση εἶναι ὁ κεντρικώτερος νόμος τοῦ πνεύματος, ὁ ὁποῖος συγκεντρώνει γύρω του ὅλους τοὺς ἄλλους νόμους τῆς ἐσωτερικῆς οὐσίας τῶν ὑποκειμένων καί τοὺς κατευθύνει πρὸς τήν διεύθυνση, τήν ὁποία αὐτός μέ τήν βοήθεια τοῦ νοητικοῦ χαράσσει.

B.

9) Τό πνεῦμα ἀποτελεῖ τό ἐγώ, τήν συνείδηση τῆς φύσεως. Ὡς τέτοιο εἶναι ἡ διευθύνουσα τίς ἐνέργειες τῆς φύσεως. Εἶναι στήν φύση ὁ βασιλεὺς. Σήμερα ὁ ἄνθρωπος κρατᾷ στά χέρια του καί χειρίζεται πολλές φυσικές δυνάμεις. Δύναται προαγόμενος πνευματικῶς νά κατακτήσῃ βαθμιαίως ὅλες τίς δυνάμεις τῆς φύσεως. Δύναται ἀκόμη νά γίνῃ κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, κύριος τῆς εἰμαρμένης του· ἀρκεῖ νά τό θελήσῃ, νά γνωρίσῃ πληρέστερα τοὺς νόμους τῆς φύσεως καί νά καλλιεργήσῃ καταλλήλως τίς προσωπικές δυνάμεις του.

10) Τά πάντα δύναται ὁ ἄνθρωπος νά ἐπιτύχῃ. Ἡ θέλησή του μόνον πρὸ τοῦ φυσικοῦ νόμου δέν δύναται νά ἀντιταχθεῖ, διότι οἱ νόμοι τῆς φύσεως εἶναι αἰώνιοι, ἀμετάβλητοι καί ἀπαράβιαστοι. Ἄρα κατὰ τήν ἐξέλιξη τῶν δυνάμεών του ὁ ἄνθρωπος, δέον νά ἔχῃ ὡς κανόνα καί ὁδηγὸ τόν φυσικὸ νόμο. Γιά τόν λόγο αὐτὸν ὁ Ἐπίκτητος διδάξε ὅτι “Νόμος βιοτικός ἐστὶν οὗτος, τὸ ἀκόλουθον ἐν τῇ φύσει πράττειν”.

11) Μὴ λησμονεῖς ποτέ, ὅτι ἰσχυρὸς στήν φύση δύναται νά εἶναι μόνον ὁ ἐνάρετος, ὁ ἀκολουθῶν καί ἐφαρμόζων τοὺς νόμους τῆς Φύσεως. Τοῦ κακοῦ οἱ δυνάμεις συντρίβονται πρὸ τῆς ἀκαταβλήτου ἰσχύος τοῦ φυσικοῦ νόμου.

Γ.

12) Ἡ ἀσκήση τῆς ἀρετῆς δέν σημαίνει ἀσκήση στήν σκληραγωγία, τήν ἀκτημοσύνη, τήν νηστεία, τήν ἀθλιότητα. Ἀρκεῖ στόν ἐπιθυμοῦντα νά ἰσχυροποιήσῃ τήν ψυχὴ του, ὥστε νά ὑποφέρει καί σκληραγωγία καί πτώχεια, ἂν δέν δύναται νά τήν ἀποφύγῃ, χωρὶς νά παραβῇ τίς ἡθικές ἀρχές καί χωρὶς νά χάσῃ τόν ἀτίμητο πλοῦτο τῆς ἡθικῆς καί ἀτομικῆς του ἐλευθερίας. Γιά νά φυλαχθεῖ ἀπὸ αὐτό, δέν χρειάζεται νά εἶναι πένης ὅπως ὁ Σωκράτης, ἢ νά κατοικεῖ σέ οἰκία γυμνὴ ἐπίπλων ὅπως ὁ Ἐπίκτητος· ἀρκεῖ νά προετοιμάζεται, ἂν ἡ τύχη του τὸν βάλλῃ σέ ὅμοιες περιστάσεις τοῦ Σωκράτους καί τοῦ Ἐπικτήτου, νά προκρίνῃ τήν μεγαλοπρεπῆ πενία, παρὰ νά ἀμαυρώσῃ τό ἡθικό του, ὥστε νά πωλήσῃ τήν συνείδησή του, τήν τιμὴ του, τήν ἀνεξαρτησία τῆς γνώμης του κ.λπ. γιά νά ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν πενία. Ἡ ἀρετὴ συγχωρεῖ στόν ἄνθρωπο ὅλες τίς ἀβλαβεῖς ἡδονές, ἐάν δύναται νά τίς ἀπολαύσῃ, χωρὶς νά βλάψῃ κάποιον καί χωρὶς νά πληρώσῃ μέ τήν χρυσὴ ἐλευθερία του.

Δ.

13) Ὁ ἄνθρωπος δέν δύναται νά ζῇ τέλεια ζωὴ, ἂν δέν γεύεται ὅλα τά ἀγαθὰ τά ὁποῖα ἡ φύση παρέχει στό πνεῦμα, γιά νά τέρπεται στήν καθολικὴ ἐξέλιξή του. Ἐάν ἀκολουθοῦμε στά πάντα τίς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσεως, θά εἴμαστε εὐδαίμονες.

14) Ἡ ἀπάθεια τῶν Στωικῶν, ἡ πλήρης ἀδιαφορία πρὸς τήν χαρὰ καί τὴν λύπη εἶναι καί θεωρητικῶς ἀβάσιμη καί πρακτικῶς ἀνεφάρμοστη. Ἡ ἐκμηδένιση τῆς χαρᾶς στερεῖ τὴν ζωὴ τοῦ κυριωτέρου θελγῆτρου τῆς. Εὐδαιμονία τοῦ πνεύματος δέν δύναται νά νοηθεῖ ἄνευ χαρᾶς. Ἡ λύπη εἶναι δοκιμασία, στήν ὁποία μᾶς ὑποβάλλει ὁ νόμος τῆς φύσεως γιά τίς παραβάσεις μας ἀπέναντί του, γιά νά μᾶς ἐκπαιδεύῃ. Ἡ ἔλλειψη χαρᾶς στήν ζωὴ μας δέν πρέπει νά μᾶς ἀπογοητεύσῃ· οὔτε πρέπει νά ἐξαρτοῦμε τήν γαλήνη τοῦ πνεύματός μας ἀπὸ αὐτήν, ἀλλὰ μόνον νά μᾶς διδάσκῃ τὸν τρόπο, διὰ τοῦ ὁποῖου δυνάμεθα νά ἀποκτήσουμε τά μέσα τῆς διαρκοῦς χαρᾶς. Ἡ διαρκὴς γαλήνη καί ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος προϋποθέτουν ἀνάπτυξη τῆς ἀντιλήψεως, μεγάλη ἐνταση τῆς θελήσεως καί ἐκπαίδευση τῆς ψυχῆς διὰ μέσου τῶν δοκιμασιῶν.

15) Εάν ο άνθρωπος μελετούσε τους νόμους της φύσεως και προνοούσε, ώστε η βιολογία του και οι κοινωνικοί του νόμοι να μη απομακρύνονται από την φύση του, θα ήταν ευδαίμων. Όλα τα ανθρώπινα δεινά πηγάζουν από την τρομερή παρανόηση της εξαρτήσεως του ανθρώπου από τον φυσικό νόμο, εξ αιτίας της οποίας δημιούργησε αυτός συνθήκες κοινωνικές, αντικείμενες έντελως και προς την φύση και προς την λογική υπόσταση του ανθρώπου.

Ε.

16) Θέλει την πρόοδο ή παραμένει σε ζωώδη κατάσταση. Ίδού το δίλημμα, το οποίο συνειδητά ή ασυνειδητά τίθεται πρό των οφθαλμών παντός ανθρώπου.

17) Για να δημιουργήσει κάποιος την ζωή του, πρέπει να είναι ζωντανός· δηλαδή πρέπει να θέσει τις ζωντανές του δυνάμεις σε δράση. Οι δυνάμεις του ανθρώπου που παραμένουν σε αδράνεια ατροφούν, παραλύουν.

18) Σε αυτό πρέπει ο καθένας από εμάς να τείνει να γίνει κάτι, όχι βέβαια προς κορεσμό του εγωισμού του, να μεγεθυνθεί εν δυνάμει, να καταστεί σθεναρός στον χαρακτήρα· να γίνει μέγας, ει δυνατόν, για να προδιδασθεί πνευματικώς και να υπηρετήσει την πρόοδο.

19) Ο ζητών να καταστεί ισχυρός, εάν αποβεί τύραννος, δεσπότης των άλλων, πίπτει· τον καταρρίπτει το πάθος του εγωισμού και οι κακές πράξεις, στις οποίες κατ' ανάγκην τότε υποπίπτει. Ο πράγματι ισχυρός σέβεται απολύτως την ελευθερίαν των άλλων και αναλαμβάνει απέναντι εαυτού την υποχρέωση να βοηθήσει και τους άλλους να προοδεύσουν. Δύναται να φθάσει στην προσπάθειά του αυτήν και μέχρι θυσίας.

20) Ο γνώστης των νόμων της ζωής, ο ισχυρός, είναι πρόσωπο, στο οποίο οι άλλοι υπακούουν ασυναίσθητως και το οποίο περιβάλλουν με σεβασμό. Έλκει προς τον εαυτό του, όπως ο Ήλιος, διά της έλκτικης του ενεργείας, διά της αγάπης, τις υποστάσεις που έχουν μικρότερη δύναμη. Τις έλκει όμως μόνον για να επιδαφилεύσει προς αυτές την ενεργητική του επήρεια, μόνον για να τις φωτίσει και να τις ανυψώσει.

21) Κανείς δεν δύναται να μεγαλουργήσει, αν δεν βαπτισθεί στο θερμό εκείνο φως, το οποίο καλείται ενθουσιασμός, εφ' όσον μάλιστα αυτός αποβλέπει σε ιδέες ανωτέρας τάξεως. Ο ιδεολόγος ενθουσιασμός ενισχύει την πνευματική υγεία.

22) Και στά άτομα και στους λαούς, όταν το ιδανικό εκλείψει από τις βλέψεις τους, όλες οι υποθέσεις τους ακολουθούν την πτώση του ιδανικού. Ακολουθεί ή διαφθορά, ή αποσύνθεση, ή κατάρρευση.

23) Η ελάττωση της ψυχικής ενεργείας είναι πάθος, είναι νόσος του πνεύματος και δύναται να παρασύρει προς τον ψυχικό θάνατο. Η υπερτάτη δυστυχία για ένα ήν είναι να απελπισθεί από τον εαυτό του, να χάσει την πεποίθηση προς τον εαυτό του.

ΣΤ.

24) Όποιος θέλει να καταστεί σοφός, οφείλει να αποδεχθεί προκαταβολικώς ότι είναι άμαθής· να δεχθεί με τον Σωκράτη, ότι "έν οίδαμεν, ότι οὐδέν οίδαμεν", ότι εκείνα τα οποία γνωρίζει είναι μηδέν απέναντι σε εκείνα τα οποία δύναται να μάθει και από το σημείο αυτό αφορμώμενος να αρχίσει να έρευνά την αλήθεια.

25) Είναι επισφαλές να πιστεύει κάποιος κάθε τι που δεν δύναται να κατανοήσει κατά βάθος. Τα μόνα μέσα, τα οποία διαθέτει ο άνθρωπος για να γνωρίσει την αλήθεια, δηλαδή την πραγματικότητα που υπάρχει στην φύση, είναι οι αισθήσεις και το λογικό.

26) Εκδηλώνονται στην φύση φαινόμενα, τα οποία δεν δύναται να αναχθούν σε ενέργειες αντιληπτές από τις υλικές μας αισθήσεις, διά των οποίων δεν αντιλαμβανόμαστε πλήρως τον εξωτερικό κόσμο, αλλά μόνο σχετικώς. Η διάνοηση όμως, ή ανθρώπινη έφευρετικότητα και οι εκδηλούμενες λανθάνουσες δυνάμεις του πνεύματος εύρυνουν το πεδίο της ανθρώπινης αντιλήψεως και αυξάνουν τον κύκλο των γνώσεών μας, εμπνέουσες σε εμάς την πεποίθηση περί της παντοδυναμίας του ανθρώπινου πνεύματος.

27) "Γνώσεσθε την αλήθειαν και ή αλήθεια έλευθερώσει ύμās". Η αλήθεια δύναται πραγματικώς να μās έλευθερώσει. Μόνη αυτή δύναται να απαλλάξει την ψυχή μας από την δουλεία του ψεύδους και της άμαθείας. Μόνη αυτή δύναται να μās απαλλάξει από τις προλήψεις και τις ψευδείς ιδέες με τις οποίες μās πότισε το περιβάλλον. Μόνη αυτή δύναται να μεταδώσει προς την ψυχή μας το φως, το οποίο θα εκδιώξει από αυτήν την κακία και το πάθος, να μās διδάξει τα πραγματικά μας συμφέροντα και τον δρόμο, τον οποίο έχουμε να βαδίσουμε ως υπάρξεις, να ενσταλλάξει στην καρδιά μας την γλυκειά θέρμη της αγάπης του πλησίον, της συμπάθειας προς όλα τα όντα και της αναγνώρισεως των δικαιωμάτων αυτών.

Ζ.

Της δ' άρετης ιδρώτα Θεοί προπάροιθεν έθηκαν, 'Αθάνατοι·

μακρός δέ και ήρδιος οἶμος εις αυτήν και τραχύς τὸ πρῶτον·

εἴτην δ' εις άκρον ίκηαι, ρηϊδίη δ' έπειτα πέλει, χαλεπή περ έοῦσα.

(Ησόδου, Έργα και Ημέραι).

28) "Εὐ βούλει αγαθός είναι, πρῶτον πιστευον, ότι κακός εἰ", έλεγε ο Επίκτητος. Όποιος, δηλαδή, θέλει να ακολουθήσει την οδό της άρετης, να τελειοποιησει τον εαυτό του, πρέπει να λάβει ως άφετηρία την σκέψη και την πεποίθηση, ότι είναι άτελής και πλήρης ελαττωμάτων. Εάν πιστεύεις, ότι αποτελεῖς τὸ άκρον άωτον της ανθρώπινης τελειότητας, θα μείνεις όπως είσαι, αποκλείεις την πρόοδο, καταδικάζεις τον εαυτό σου σε στασιμότητα· με μία λέξη μωραίνεις, διότι δεν λαμβάνεις υπ' όψιν ότι κάθε πράγματος υπάρχει άλλο τελειότερο.

29) Εάν στρέψεις τους οφθαλμούς της διανοίας σου προς τὸ έσωτερικό σου και είσαι ειλικρινής, να είσαι βέβαιος, ότι θα φρίξεις πρό του θεάματος. Θα δεις τότε, ότι είσαι τόσο μικρός και τόσο κακός, τόσο εγωιστής και τόσο ποταπός, ώστε υπάρχει κίνδυνος να σε καταλάβει ή απελπισία. Ακριβώς, όμως, τούτο πρέπει να αποφύγεις. Αντιθέτως να έχεις μεγάλη χαρά, διότι ανακάλυψες την νόσο από την οποία πάσχεις.

Αφ' ότου άπαξ έκανες την διάγνωση του κακού, εύκολη είναι ή θεραπεία· άρκει να τρέφεις προς τον εαυτό σου σεβασμό και αυτοπεποίθηση. Θα ήταν αλέθριο για σένα, αν από την εξέταση του έσωτερικού σου απεικονίζες την εντύπωση, ότι καλώς έχεις.

30) Εάν θέλεις να καταστείς αγαθός, μή διστάζεις πρό παντός σε κάθε περίσταση του βίου σου να θέτεις ενδομύχως τον εαυτό σου στην θέση του κατηγορουμένου. Μη ζητήσεις ποτέ να δικαιολογήσεις τον εαυτό σου με ποταπά δικαιολογικά σοφίσματα.

Αυτό δεν είναι γενναίο. Εάν ειλικρινώς εφαρμόσεις την συμβουλή αυτήν, θά δεις, ότι πάντοτε σε κάτι θά εφταιξεις, πάντοτε θά έχεις κάτι να διορθώσεις από τον έαυτό σου και θά γίνεσαι κάθε φορά τελειότερος, εάν οι παρατηρήσεις αυτές σε διδάσκουν.

31) Μόλις διαγνώσεις, ότι έχεις πράγματι ατέλειες και αποφασίσεις να τις διορθώσεις, μόλις αρχίσεις να συζητάς όλες τις αντιλήψεις σου και διαγιγνώσκεις πόσο αυτές απομακρύνονται της αληθείας, τότε αρχίζεις να αναγεννάσαι ηθικώς. Ο παλαιός άνθρωπος υποχωρεί μέσα σου, εξαφανίζεται και εντός σου σχηματίζεται μία νέα ύπαρξη αγνότερη, ηθικώτερη, τελειότερη της πρώτης· γίνεσαι νέος, άλλος άνθρωπος.

32) Η μεταβολή αυτή όμως δεν είναι τόσο εύκολη. Για τον λόγο αυτόν "η οδός προς την άρετήν είναι κατά πρώτον ανάντης και τραχεία". Οι παλαιές σου έξεις και αντιλήψεις σε σύρουν προς την πρώτη σου κατάσταση. Δημιουργείται μέσα σου μία πάλη των παλαιών στοιχείων προς τις νέες τάσεις, πάλη τρομερής επικρατήσεως. "Αν θέλεις όμως να βαδίσεις εμπρός, μη στρέφεις πίσω σου. Η σύζυγος του Λώτ φεύγοντας από τα Σδόμορα και Γόμορα, κατά την εβραϊκή παράδοση, ο Όρφεύς σύροντας από τον "Αδη την ψυχή της Εύρυδικης, κατά την ελληνική παράδοση, παριστάνουν την εικόνα του πνεύματος, εντός του οποίου διεξάγεται η πάλη αυτή. Και οι δύο όμως αυτές γυναίκες, συμβολίζοντας την προς τα πάθη ρέπουσα ψυχή, ήττήθηκαν, διότι εστράφησαν πίσω προς τις ιδέες του χάους. Εάν εξεδήλωναν την απαιτούμενη επιμονή και θέληση θά νικούσαν.

33) Άς μη σε φέρει ποτέ σε σύγχυση ή πάλη αυτή των νέων σου αντιλήψεων προς τις πρότερες αντιλήψεις σου, πού απεδείχθησαν σφαλερές. Η σύγχυση της διανοίας, αν εκδηλωθεί σε σένα, σε σύρει προς τό σκότος. Μόνον η γαλήνη οδηγεί προς τό φώς. "Αν σε καταλάβει όμως διανοητική σύγχυση, μη απελπίζεσαι. Αυτό θά ήταν ύλεθριο για σένα. Παύσε τότε να συζητάς καθ' έαυτόν τις ιδέες σου. Ύπαγε στον ήλιο, στην ελεύθερη φύση και προσπάθησε να επαναφέρεις στο πνεύμα σου την γαλήνη. Όταν γίνει αυτό, προχώρα και πάλι στον δύσκολο αυτόν δρόμο σου και μη απελπισθείς, αν ή εντός σου πάλη εξακολουθήσει, διότι αυτό είναι φυσικό. Η ψυχική αυτή πάλη δεν θά παύσει, παρά όταν τό πνεύμα σου φωτισθεί, όταν εντός σου τό αγαθόν νικήσει τελειωτικώς τό κακό, όταν μορφωθείς σε ηθικό χαρακτήρα με φυσικές ιδέες και θετικές πεποιθήσεις, οι οποίες θά λειτουργούν μέσα σου ως νόμοι της συνειδήσεως.

34) "Αν εύρίσκεσαι πρό δυσκολίας να κατανικήσεις ένα ελάττωμά σου, ένα πάθος σου, μη απελπίζεσαι. Η επιμονή σου, αν σταθερώς εμμένεις στην οδό της αρετής, θά τό κατανικήσει μία ημέρα. Άρκει ότι απαρνείσαι την κακία, έστω και αν δεν έχεις ακόμη την δύναμη να την εκκριζώσεις έντελώς από την ψυχή σου. Η μεταμόρφωση του ανθρώπου σε φωτεινή ύπαρξη δεν είναι εύκολο πράγμα, ώστε να τό επιτύχει κάποιος διά μιας.

35) Συχνά θά σε καταλαμβάνει πειρασμός. Τι είναι πειρασμός; Είναι ή ανάπτυξη σφοδρής επιθυμίας προς απόλαυση κάποιου πράγματος απαγορευμένου για τόν ένα ή τόν άλλον λόγο. Είναι ή επιθυμία με ισχυρότερη μορφή. Είναι οι κακές έξεις και ή προς αυτές λόγω συνηθείας ακαταμάχητη ώθηση. Η εμφάνιση του πειρασμού υπό οποιαδήποτε μορφή μή σε τρομάζει. "Αν τρέφεις προς τόν έαυτό σου σεβασμό και αυτοπεποίθηση θά δύνασαι να τόν κατανικήσεις αναπτύσσοντας την θέλησή σου. Πολλές φορές θά εύρεθείς στην ανάγκη να υποχωρήσεις πρό αυτού, μή έχοντας δύναμη να αντισταθείς όσο πρέπει. Και αυτό μή σε φοβίζει. Σημαίνει απλώς, ότι ή θέλησή ακόμη δεν ασκήθηκε αρκούντως, δεν κατέστη ακόμη αρκετά ισχυρή, ώστε να κατανικά κάθε πάθος και κάθε πειρασμό.

36) Η διαρκής έγρηγορση της συνειδήσεως, ή προσοχή και ή συνεχής άσκηση έντεινουν την θέληση και την καθιστούν ακατάβλητη. Κατά την άσκηση της θελήσεώς σου να εργάζεσαι μεθοδικώς, εφαρμόζοντας την διαδοχικώς από τά μικρά προς τά μεγάλα. Η εξοικείωση της σκέψεως, προς την κατάσταση την οποία ποθούμε να αποκτήσουμε, έντεινει την θέληση και την βοηθάει να επιτύχει τό ποθούμενο.

37) Οι πονηρές πράξεις ή σκέψεις καταδιβάδουν τό επίπεδο της συνειδήσεως. Ένισχύονται τότε όλα τά πονηρά στοιχεία του πνεύματός μας· ή ένταση της θελήσεώς μας μειώνεται και φερόμεθα τότε μοιραίως προς τό σκότος, προς την ατέλεια.

38) Να διατηρείς πάντοτε την θέλησή σου σε ένταση. Όταν ή θέλησή σου χαλαρούται, εκτίθεται στον κίνδυνο να γίνεις και πάλι λεία των παθών και των πονηρών έμπνεύσεων.

39) Για να εκδηλώνεται και να μεγεθύνεται ή θέληση, πρέπει τά πάντα στον άνθρωπο να λειτουργούν φυσιολογικά. Όταν τό νευρικό σύστημα διατελεί σε κατάσταση έκρυθμης, είναι απολύτως άδύνατη ή καλλιέργεια της θελήσεως και ή τελειοποίηση του ανθρώπου.

Η.

40) Η ύπαρξη σωματικής, διανοητικής και ψυχικής υγείας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλλιέργεια των λανθανουσών δυνάμεων και την τελειοποίηση του ανθρώπου. Μεταξύ σώματος, νου και ψυχής υπάρχει τέτοιου είδους σύνδεση και αλληλεπίδραση, ώστε αναποτρέπτως ή καλή ή κακή κατάσταση του ενός δεν δύναται παρά να επιφέρει ανάλογα αποτελέσματα επί των άλλων. Επιτυγχάνονται τά άριστα των αποτελεσμάτων μόνον διά της άρμονικής αναπτύξεως των τριών αυτών στοιχείων της ανθρωπίνης ύποστάσεως.

41) Η μονομερής άσκηση του σώματος, καθώς και ή διαρκής απασχόληση των ανθρώπων σε χειρωνακτικά έργα, χωρίς την διανοητική και ψυχική τους εκπαίδευση, ώθει περισσότερο προς την κατάσταση του κτήνους, του υποζυγίου, απομακρύνοντας τον από την κατάσταση του λογικού ζώου, του άρτίου ανθρώπου.

42) Διανοητική και ψυχική ανάπτυξη, δηλαδή άρτία εκπαίδευση της διανοίας και του χαρακτήρος, είναι άδύνατη, αν δεν υπάρχει σωματική υγεία και φυσιολογική λειτουργία του οργανισμού. Οι νευρασθενικοί, οι πάσχοντες από κληρονομικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, έχουν να υπερνικήσουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες στην οδό της αρετής· και μόνον άγνός και φυσικός βίος και τελεία προσήλωση προς τις υπαγορεύσεις της φύσεως δύναται να βελτιώσει την κατάστασή τους. Οι άνθρωποι αυτού του είδους είναι υπό ίσους όρους οι περισσότερο εκτεθειμένοι σε βιοτικές αποτυχίες και σε σφάλματα.

43) Ο παρά την φύση βίος και ή χρήση έρεδιστικών ή ναρκωτικών ουσιών είναι οι μεγαλύτεροι έχθροι της πνευματικής προόδου του ανθρώπου. Η όργιαστική ζωή, οι άγρυπνίες, ή χρήση των οίνοπνευματωδών ποτών και των ναρκωτικών ουσιών (μορφινισμός κ.λπ.) μόνον από κάποιον έχθρο της ανθρωπότητας θά μπορούσαν να έπινοηθούν, διότι οδηγούν προς τόν εκφυλισμό, τις διανοητικές παρακρούσεις και την ηθική έκλυση.

44) Η άπαιδευσία παρακωλύει την ανθρωπινή πρόοδο, διότι δημιουργεί άτροφική κατάσταση για τό πνεύμα, τό κύριο δηλαδή μέρος της ανθρωπίνης ύποστάσεως.

Μέ την λέξη παιδεία δέν πρέπει νά έννοούμε άπλώς τήν γραμματική καί επι-
στημονική ανάπτυξη του ανθρώπου, αλλά προσέτι καί τήν άγωγή εκείνη του
αίσθήματος καί της διανοίας, ή οποία συντελεί στην ανάπτυξη της ήμερότητας, της
ελευθέρας σκέψης καί της έμβριθείας, οι όποιες καί μόνες δίδουν τά μέσα της
γνώσεως της άληθείας καί της πτήσεως του πνεύματος προς ευρύτερους όρίζοντες.
Έτσι καί μόνον εκπαιδευόμενη ή διάνοια καθίσταται ελευτέρα καί ικανή νά
απαρνηθεί τις όποιασδήποτε φύσεως προλήψεις καί τά ψευδή δόγματα, τά όποια κατε-
ργάζονται τήν πνευματική του ανθρώπου δουλεία καί τήν κακοδαιμονία του.

45) Η νοσηρότητα της ψυχής δημιουργεί τήν κακία, τό πάθος, τήν άδουλία, τόν
φόβο, τήν αντιφυσική διάθεση, τόν εγωισμό, τήν άλαζονεία καί όλα τά ελαττώματα
του χαρακτήρος, τά όποια αποτελούν αίτια απομακρύνσεως του πνεύματος από τήν
φυσιολογική κατάσταση του αίσθήματος καί της θέλησεως. Η σωματική υγεία, ή
προσέλιψη της διανοίας προς τις φυσικές αντιλήψεις, προς τις ιδέες της άληθείας, της
αρετής, της δικαιοσύνης καί της ανθρωπίνης άλληλεγγύης βοηθούν στην έξυγιανση
καί τόν εξαγνισμό της ψυχής. Επί ισχυρών παθών μόνον οι δοκιμασίες είναι ικανές
νά φέρουν θεραπεία στην ψυχή.

46) Ο αυτοματισμός, ή αντανakλαστική ενέργεια, ή καθ' έξιν κατά τά είδισμένα δράση
του ανθρώπου ναρκώνει τό πνεύμα καί τό φέρε σε έκφυλισμό. Έάν πρόκειται ποτέ νά
καταστεί κάποιος αυτοσυνείδηση είναι άνάγκη νά εξαρτώνται όλες οι ενέργειές του από τήν
σκέψη του καί τήν θέλησή του.

47) Η άταραξία, ή γαλήνη του πνεύματος καί της συνειδήσεως, ή συναίσθηση της
εκπληρώσεως του καθήκοντος, ή έλλειψη εξαρτήσεως από τήν θέληση καί τήν γνώμη
των άλλων, ή διαρκής φαιδρότητα, ή ανάμνηση της ύψηλης πνευματικής μας καταγωγής,
ή άποφυγή όργης καί έρεθισμού κατά των άλλων, ή έλλειψη άνυπομονησίας για τήν
άπόκτηση όποιουδήποτε πράγματος, ή γαληνιαία, ήρεμη προσπάθεια προς αυτοβελτίωση,
είναι τά μέσα για τήν αδιάκοπη διατήρηση της ψυχικής υγείας καί της ισορροπίας του
πνεύματος.

48) Η διαρκής φαιδρότητα, ή εύθυμη ζωή προδίδουν φυσική υγεία σε συνδυασμό
προς τήν ήδική ισορροπία.

Θ.

49) Μή άμελεις νά εκπληρώνεις τά καθήκοντά σου προς τήν φύση καί προς τό
πνεύμα της. Ένα από τά σπουδαιότερα αυτά καθήκοντα είναι ή υποχρέωση προς
άναπαγωγή των όργανισμών καί διαιώνιση του είδους, καθώς καί ή υποχρέωση προς
ανάπτυξη υγιών όργανισμών. Έχε υπ' όψιν σου, ότι δέν δύναται νά εξελιχθεί τό πνεύμα
παρά μόνον διά των όργανισμών στους όποιους ένσαρκώνεται. Τό νά άποφεύγεις άρα τήν
τεννογονία αποτελεί όχι μόνον παράβαση του φυσικού νόμου, αλλά καί παράβαση
καθήκοντος προς τό καθολικό πνεύμα, ή οποία παράβαση έχει αντίκτυπο στην πρόοδο
του ίδιου πνεύματός σου.

50) Νά σέβεσαι τις γυναίκες. Η άπονομή τιμής προς αυτές καί ή άναγνώριση καί
ό σεβασμός των δικαιωμάτων τους άνυψώνει, καί έξευγενίζει τό ανθρώπινο γένος
καθολικώς.

51) Εκπλήρωση καθήκοντος προς τόν έαυτό σου, είναι νά μεριμνάς για τήν καλή
διοίκηση των ανθρωπίνων πραγμάτων καί για τήν άρμονική λειτουργία των πολιτειών
κατά τρόπο, ώστε νά πληρούται ό ανθρωπίνος σκοπός όλων των πολιτών.

Νά παρέχεις πάντοτε στον έαυτό σου υπόδειγμα όχι μόνον ελευτέρου καί συνετού
ανθρώπου, αλλά καί άγαθού πολίτου.

52) Προσπάθησε νά μορφώσεις στον έαυτό σου χαρακτήρα. Χαρακτήρα έχει κάποιος
όταν είναι πάντοτε συνεπής προς τόν έαυτό του, δηλαδή, όταν για τά ίδια πράγματα,
υπό τις ίδιες περιστάσεις σκέπτεται, όμιλεί καί ενεργεί πάντοτε κατά τόν ίδιο τρόπο
καί όταν οι σκέψεις του, οι λόγοι του καί οι πράξεις του είναι σύμφωνοι προς άλλήλας.
Όταν τούτο δέν συμβαίνει σε κάποιον, τά στοιχεία της ύπαρξέως του έρχονται σε
σύγκρουση, τό έγώ του άποτελεί κάτι συγκεχυμένο καί ή ζωή του δέν δύναται νά έχει
κατεύθυνση, ούτε ωφέλιμο άποτέλεσμα.

53) Νά σκέπτεσαι πάντοτε κατά τέτοιον τρόπο, ώστε αν κάποιος αίφνιδίως σε
έρωτήσει τί σκέπτεσαι νά του τό πεις. Διότι δέν αρκεί νά μή προβαίνουμε σε πράξεις
για τις όποιες θά ντρεπόμαστε, αλλά καί νά μή άπασχολούν καί τόν νοῦ μας σκέψεις
επαίσχυντες.

54) Νά είσαι ειλικρινής μέ τόν έαυτό σου. Μή ζητάς νά δικαιολογείς ένδομύχως
τις κακές σου πράξεις διά δικολαβικών επιχειρημάτων, διότι άπατάς τότε τόν έαυτό
σου. Όταν λείπει από τόν άνθρωπο ή εύθύτητα καί ή προς τόν έαυτό του ειλικρίνεια
ή ψυχική του ύπόσταση όμοιάζει μέ κίβδηλο νόμισμα στερημένο κάθε έσωτερικής
άξιας.

55) Αποφευγε νά λές ή νά πράττεις όχι μόνον ό,τι δύναται νά βλάψει κάποιον,
αλλά καί ό,τι δύναται νά τόν έρεθίσει.

56) Νά είσαι πάντοτε πρᾶος καί ψύχραιμος. Η ψυχική παραχή, ή όργη, ό έρεθι-
σμός των νεύρων βλάπτουν πρό παντός έσένα τόν ίδιο, διότι σου συσκοτίζουν τόν νοῦ,
διαταράσσουν τήν ψυχική σου ισορροπία καί τήν γαλήνη του πνεύματός σου.

I.

57) Τά περιστατικά του βίου παρουσιάζουν κατά τό πλείστον σύνδετη, περίπλοκη
όψη· βρισκόμαστε δε πάντοτε σε δυσκολία νά δίδουμε στά ζητήματά μας άπόλυτη
λύση. Διαρκώς τιθέμεθα πρό διλημμάτων, όποτε υποχρέωσή μας είναι νά πράττουμε
τό μή χειρόν.

58) Ποτέ μή μεταχειρισθείς τήν βία, ή οποία ανατρέπει πάντοτε τήν ισορροπία των
δυνάμεων, οι όποιες κινούν τόν κόσμο. Μοναδικό όπλο προς διάδοσιν της άληθείας,
προς άναγνώρισιν της δικαιοσύνης καί προς επίτευξιν της προόδου είναι ό διαφωτισμός
των συνειδήσεων διά του λογικού καί της πειθούς. Έναντίον της βίας των άλλων
αντίτασε πάντοτε τήν διαμαρτυρία διά του λόγου καί της παθητικής αντίστάσεως.

59) "Μή ζητεί τά γινόμενα γίνεσθαι ως θέλεις· αλλά θέλε τά γινόμενα ως γίνεται
καί εύροήσεις".

ΙΑ.

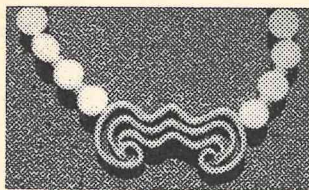
60) Έν τέλει ό σοφός δέν ζητεί μόνον νά χρησιμοποιεί τόν βίο καλώς, αλλά καί
δέν διστάζει, αν ύπάρξει άνάγκη, νά εγκαταλείψει επίσης καλώς καί αξιοπρεπώς τόν
βίο. Επίζητώντας νά είναι πάντοτε συνεπής προς τόν έαυτό του καί προς τις άρχές
του σε κάθε περίπτωση του βίου, δέν φοβάται καί νά πεθάνει άκόμη, για νά μείνει
συνεπής προς τόν έαυτό του καί πιστός στό καθήκον.

μελετήστε τά βιβλία του Άντ. Άδριανόπουλου

"ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ" ΚΑΙ "ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ"

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

Ἡ τέχνη τοῦ κοσμήματος, ἀπόρροια ἑνὸς ὑψηλά ἱστάμενου πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ὕψιστη τῶν τεχνῶν, καθὼς στὴν δομὴ τῆς συνυπάρχουν ὅλες οἱ τέχνες μαζί.

Γι' αὐτὸ καὶ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια οἱ χρυσοκόμοι γιὰ τὴν τεχνικὴ τοῦ χυμένου κερικοῦ (ὅπως τὴν ἔλεγαν) θεωρήθηκαν δαιμονικά δηλαδὴ θεϊκά ὄντα. Τὸ κόσμημα ὅπως καὶ ὁ κόσμος προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα κοσμῶ πού σημαίνει διακοσμῶ. Ἡ ἱστορία τοῦ κοσμήματος κάνεται στὰ βᾶθρα τῶν αἰώνων, καθὼς ἡ πορεία τῶν ἀνθρωπίνων ὀνείρων ὁδηγεῖται πάντα σὲ χρυσοφόρους τόπους.

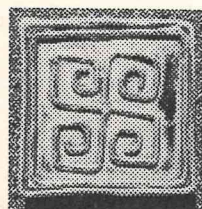
Ἡ λαχτάρα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ὁμορφιά κατάφερε μέσα ἀπ' τὴν δύναμη τῆς τέχνης νὰ δώσει μεγάλη χαρὰ δημιουργώντας ἔργα ἀπίστευτης κομψότητος καὶ χάριτος.

Ὁ χρυσὸς εἶναι ἓνα σύμβολο ἀθανασίας καὶ αἰωνιότητος, ἄποψη πού τὴν στηρίζουν οἱ ἰδιότητες του. Πίστευαν ὅτι εἶχε τὴν δύναμη νὰ ἐλκύει εὐνοϊκὲς δυνάμεις τῆς φύσεως καὶ νὰ ἀποτρέπει τὸ κακόν.

Γι' αὐτὸ σιὸ περίτεχνο κόσμημα, μαζί μέ τὴν καλαισθησία, οἱ ἀπεικονίσεις συνδύαζαν σύμβολα. Σύμβολα ἱερά, διαχρονικά, τόσο πού ὁ κάτοχος τοῦ χρυσοῦ ἀντικειμένου τὰ φοροῦσε ἐν ζωῇ θέλοντας δὲ νὰ ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἡ ψυχὴ του ἔξω ἀπὸ τὴν φθορὰ τοῦ χρόνου, τὰ ἐπαιρνε μαζί του καὶ σιὸν κάτω κόσμον σύντροφο καὶ ὁδηγὸ γιὰ νὰ ἐξευμενίσαι μ' αὐτὰ τίς χθόνιες θεότητες.

Φιλόσοφοι, ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτων καὶ ἄλλοι μέσα στίς μυθοπλαστικές ἢ φιλοσοφικές τους ἀναζητήσεις τονίζουν τὴν σχέση τοῦ χρυσοῦ μέ τὸν ἀστρικό κόσμο, τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωες, καθὼς καὶ τὴν σχέση τοῦ χρυσοῦ μέ τὸν ἥλιο.

Σύμβολο τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ ἡ σβάστικα, πού ἦταν παγκόσμιο καὶ ἱερό. Ὅπως ἔγραψε ὁ Ἡσίοδος κατὰ τὸ χρυσοῦν γένος τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρχε ἓνας παγκόσμιος πολιτισμὸς πού σχετίζεται μέ

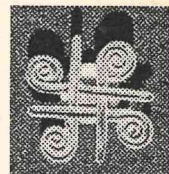
τὴν βασιλεία τοῦ Κρόνου πού ἦταν μιὰ ἐποχὴ εὐφορίας καὶ εὐτυχίας ὅπου οἱ ἄνθρωποι τιμήθηκαν μέ θεϊκὲς δυνάμεις καὶ ἐγιναν ἥρωες, Δαίμονες, καλοὶ ἀνεξίκακοι φύλακες τῶν θνητῶν καὶ πλουτοδότες.

Γιὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη ὅπου ἡ θρησκεία ἦταν φυσιολατρική, ὁ ἥλιος σύμφωνα καὶ μέ τὸν Wylle ἦταν ἡ ἐσωτερικὴ φωτιά τῶν σωμάτων, ἡ φωτιά τῆς φύσεως. Ἦταν ὁ συγγραφέας τῆς ζωῆς, ἡ θερμότης καὶ ἡ κινητήρια δύναμή της. Ἐπίσης ἡ θεία αἰτία κάθε γενεᾶς ἀφοῦ χωρὶς αὐτὸν δὲν ὑπῆρχε οὔτε κίνηση οὔτε ὑπαρξη καὶ μορφή.

Ἦταν ἀπεριόριστος, ἀφθαρτος, πανταχοῦ παρὼν καὶ ἀπὸ παντοῦ ὁρατός.

Ἦταν ἡ ἀνάγκη τους γιὰ φῶς, ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια. Καὶ φυσικά τίποτε δὲν ἦταν καὶ δὲν εἶναι πιὸ τρομερό, ἀπὸ τὴν ἀπουσία του. Σὲ θεογονικό ἐπίπεδο ὁ ἥλιος δίδει τὸ ζωογόνο φῶς τῆς διακοσμήσεως τῆς ψυχῆς.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ σβάστικα μερικές φορές εἶναι ἓνας ἥλιος μέ ἀκτῖνες, ἓνας δίσκος ἢ ἓνας ἡλιακὸς τροχός. Σὲ μερικές περιπτώσεις οἱ βραχίονες τῆς σβάστικας ἀντικαθίστανται ἀπὸ κεφάλια ἡλιακῶν ζώων ὅπως ἀετῶν, λεόντων, ὄφεων.

Σὲ σχέδια τῆς Τροίας οἱ βραχίονες τῆς σβάστικας δίδουν τὴν μορφή ἵππων. Εἶναι κάτι πού χωρὶς ἀμφιβολία μᾶς θυμίζει τοὺς τέσσερις ἵππους τοῦ ἡλιακοῦ ἄρματος. Σὲ ἓνα σύγχρονο ὕμνο πρὸς τὸν ἥλιο ἀναφέρεται: "Λένε πὼς μέ τὰ ἡνία σου κάνεις νὰ γυρίζουν τὰ τέσσερα φτερωτὰ ἄλογα" καὶ σ' ἓνα ἀρχαῖο ὕμνο: "ὦρῶν τετραβάμοσι ποσσὶ χορεύων" (ἔχεις τὴν συνένωση τῶν ἐποχῶν καὶ χορεύεις κυκλικά μέ τέσσερα πόδια).

Ἄλλο διαχρονικὸ σύμβολο ἦταν ἡ ἀμφίστομος λάβρυς, ἡ ὁποία κατὰ τὴν Ἀλτάνη εἶναι ἡ κυρίαρχος τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου. Τῆς ὁρατῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀοράτου Νεμέσεως. Τῆς γνώσεως τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ ἀμφίστομος λάβρυς καταστρέφουσα τὸν παλαιὸν ἑαυτὸν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς κοπερῆς τῆς ὥψεως δημιουργεῖ τὸν νέο ἀπὸ τὴν ἄλλην.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ἡ σπεῖρα σύμφωνα μέ τὸν Ὀρφέα εἶναι ἡ συνεχὴς οὐσία, τὸ φῶς, τὸ πῦρ, πού καθὼς ἐνώνεται μέ τὸ στατικό πεδίο τοῦ κενοῦ, τὴν μεριστὴ οὐσία (πού ἀπεικονίζεται μέ κύματα) δημιουργεῖ τὸν κόσμο, τὸ Ὀρφικὸ ὦον.

Ἱερατικοὶ λαβύρινθοι πού ἀπεικονίζονται σὲ σφραγιδολίθους πού βρέθηκαν στὴν λίμνη Λέρνη ἀνήκουν σιὸν προκατακλυσμαῖο πολιτισμό. (Ὁ Προκατακλυσμαῖος πολιτισμὸς, Παν. Μαρίνη).

Εἶναι ἱερά καθὼς θὰ ὁδηγήσουν τὸν νοῦ ἔξω ἀπ' τὸν νοητικὸ λαβύρινθο τῶν ἀδιεξόδων μέ τὴν βοήθεια τῆς ἀγαθίδος, πλήθους ἀγαθῶν σκέψεων. Γιατί μόνο ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς εἶναι ἀποκαθαρμένος καὶ σταθερῶς προσανατολισμένος εἰς τὸ Ἀγαθὸν θεώνεται. (Ἄρρητοι Λόγοι, Ἀλτάνη).

Ὁ Ἔρως πού εἶναι υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης, εἶναι ὁ νόμος τῆς μορφῆς, εἶναι ἡ τάση γιὰ ἀντίδραση γιὰ τὴν δημιουργία τῶν μορφῶν. Λέγεται λόγος ἀπ' τοὺς Στωικούς. Τύχη καὶ Ἔρως πᾶνε μαζί διότι ἡ ἔλξη καὶ ἡ ἀντίδραση γίνεται τυχαίως.

Κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ. Τὰ 7 αἰθερικά κέντρα τοῦ ὄντος ἀντιστοιχοῦν σιὸ κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ. Προκειμένου νὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ συντονισμὸς τῶν ἡλεκτρομαγνητικῶν δονήσεων τοῦ Λόγου διὰ τοῦ Ἑρωτος. Οἱ δύο ὄψεις κοιτάζονται μέ Ἑρωτα καὶ δείχνουν τὴν ἀνέλιξη ταυτοχρόνως δύο ὄντοτήτων, πού θὰ ὁδηγηθοῦν στὴν σφαιρικὴ γνώση, στὴν κορυφὴ τοῦ κηρυκείου τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων διὰ τῆς σφαιρικότητος τῆς διπολικῆς αὐτογνωσίας. (Ἄρρητοι Λόγοι, Ἀλτάνη).

Ἡ Λύρα εἶναι ὄργανο πού ἐναρμονίζει τοὺς κόσμους στὴν μουσικὴ της, μέ τὴν ἁρμονία πού βγάζει μέσα ἀπὸ τίς 7 χορδὲς καὶ ἐνώνει τὰ ἐπτὰ ψυχικά κέντρα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ χρυσὴ λύρα ἀνήκει σιὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ Ὀφίς συμβολίζει τὴν ἐνέργεια καὶ τίς ἡλιακὲς δυνάμεις. Ὁ Ρόδαξ φέρει συνήθως δώδεκα πέταλα διότι εἶναι γνώστης τῆς θεολογικῆς καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἐννοίας τῶν ἐπανεναρκαώσεων

Ἐλαία ὅπου κόβουν τὸ κλαδί πού θὰ γίνῃ ὁ κότινος, τὸ στεφάνι τῶν νικητῶν. Εἶναι δεμένος μέ νῆμα χρυσαφὶ συμβολίζοντας τὴν χρυσὴ διακόσμηση τοῦ κοτίνου.

Δάφνη: τὸ ἱερό ἔμβλημα τῶν ἡλιακῶν δυνάμεων. Εἶναι ἀειθαλὲς, συμβολίζει τὸν ἀθάνατο ὄργανισμό, γι' αὐτὸ λέμε τὸν Ἀπόλλωνα Δάφνιο.

Τὰ ἄνθη πού ἐμφανίζονται κατὰ τὸ ἔαρ. Ἑορτάζουν οἱ μύστες τὴν ἀνάσταση τοῦ φονευθέντος Ἰάκκου. Ὁ Ἰάκκος ἀναγεννήθη ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Διὸς, κατέρχεται στὴν γῆ καὶ ὀνομάζεται Διόνυσος Ἀνθίας.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἶναι τὰ σύμβολα τῶν Ἑλλήνων. Ὅλα ἱερά. Ὅλα διαχρονικά. Γιατί λειτουργοῦν ἀκόμα καὶ σήμερα. Μόνο πού εἶναι ἀπλὰ διακοσμητικὰ στοιχεῖα στερημένα καὶ γυμνά ἀπὸ τίς συμβολικὲς σημασίες καὶ ἐννοιες πού τὰ χαρακτηρίζουν. Ἐτσι ἀπρόσωπα πορεύονται στὴν ἱστορία καθὼς καὶ οἱ θεοὶ ἐγκαταλείπουν τίς κορυφὲς τῶν βουνῶν. Καὶ ὁ χρυσὸς ἀπὸ θεϊκὴ δωρεὰ γίνεται νόμισμα, κατάθεση, ἐπένδυση, ἀποταμίευση.

Κι ἐγὼ θεωρῶντας ἱερά ὑποχρέωση πρὸς τοὺς προπάτορές μου, αὐτοὺς πού πρόβαλαν τίς διαχρονικὲς ἀξίες καὶ τίς ἀνήγαγαν σὲ ὕψιστο ἀγαθὸ πού πέρασε μέσα στὴν τέχνη, τὴν τέχνη πού μέ σεβασμὸ ὑπηρετήσε ὁ πατέρας μου, ἐγὼ ἀκολουθώντας τ' ἀχνάρια του φτιάχνω σύμβολα χρυσᾶ-ἀσημένια περίτεχνα, καὶ προσπαθῶ νὰ ξεθάψω τίς μνῆμες, νὰ κρατήσω ζωντανὲς τίς ἀναμνήσεις.

Σ' ἓνα κῶρο ἀπλό, φιλικό, πού σκοπὸ ἔχει νὰ ἀνικνεύσει αὐτοὺς τοὺς ἀναζητητές, τοὺς νοσταλγοὺς καὶ νὰ τοὺς ταξιδεύσει μέσα ἀπὸ τὴν μαγεία τῶν Συμβόλων...

Ζαφειροπούλου
Χρυσίης
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ 7 ΚΗΦΙΣΙΑ
Τηλ. 8086162

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΞΕΝΟΙ ΜΕΣΣΙΕΣ

Πάντα ο άνθρωπος περίμενε ένα Λυτρωτή, ένα Σωτήρα, ένα Μεσσία, ένα από μηχανής Θεό για να λύσει τα προβλήματά του όταν αυτά του φαινονταν πιά ανυπέρβλητα. Και επειδή ο άνθρωπος νούς έχει τεράστια δύναμη, ή επιθυμία του γινόταν σεβαστή από την κοσμική συνείδηση, πού πρόβαλλε κατά καιρούς ένα μέρος της αγαθής της ουσίας και έφερνε σέ ενσάρκωση κάποιες ιδιαίτερα χαρισματικές ατομικότητες. Μιλάμε πάντα για ατομικότητες, δηλαδή για ανθρώπους με διαφορετικό χαρακτήρα και προσωπικότητα. Γι' αυτό και οι διάφοροι "Λυτρωτές" εμφανίζονται τόσο μεγάλες διαφορές μεταξύ τους και οι ζωές τους παρουσιάζουν τέτοια ποικιλομορφία.

"Ας κάνουμε, όμως, μία σύγκριση ανάμεσα σέ κάποιους Μεσσίες - Λυτρωτές του ανθρώπου, έτσι όπως αυτοί εμφανίστηκαν κατά καιρούς και όπως μās παραδίδονται από την Ιστορία ή την Παράδοση.

Ο Βούδας αρνήθηκε την χαρά και την ευημερία πού του εξασφάλιζε ή ζωή του με την ιδιότητα του πρίγκιπα και έτσι λυτρώθηκε. Ο Χριστός -κατά τάς Γραφάς- έζησε σέ απόλυτη στέρηση και τελικά θυσιάστηκε για να βρεί, αλλά και να φέρει, την λύτρωση. Ο Ζωροάστρης έχασε την γυναίκα του και εξεμάνη. Οργίστηκε κατά του παντός. Μέσα απ' αυτήν την όργη και την έσωτερική σύγκρουση βρήκε τον θεϊκό δρόμο.

"Ας δοῦμε τώρα, σέ αντιπαράθεση, κάποιους δικούς μας "Σωτήρες". Ο Όρφέας έχασε, όπως και ο Ζωροάστρης, την γυναίκα του την Εύρυδική, αλλά αντί να όργιστεί και να φερθεί υπερβολικά και παράλογα, αντέδρασε ανθρώπινα και φυσιολογικά. Στην αρχή λυπήθηκε, όπως είναι φυσικό, και προσπάθησε να πάρει την γυναίκα του πίσω, όχι, βέβαια, με την χρήση αλογής βίας - ή όργη και ή βία δεν έχουν κανένα νόημα ή αποτέλεσμα σέ μία τέτοια περίπτωση - αλλά με την τέχνη του, τον νού του!

Αλλά ακόμα και μετά την αποτυχία στο έγχειρημά του -επειδή συνειδητοποίησε ότι έφταιγε αυτός και μόνον αυτός ή ή ατομικά διαμορφούμενη μοῖρα, τό ίδιο είναι τελικά!- δεν άφησε την προσωπική πικρία ή μανία να τον παρασύρει στο μῖσος. Αφιερώθηκε σέ ένα θεῖο και ούράνιο έργο, βρήκε διέξοδο εκεί! Αλλά πόνεσε πρώτα! Επειδή τον χτύπησε ή μοῖρα, επειδή υπήρχε αίτια, και όχι επειδή έπρεπε, ντέ και καλά, να πονέσει, αναιμία και παράλογα.

"Ας έρθουμε, όμως, στον Διόνυσο. Ο Διόνυσος δεν αρνήθηκε ούτε για μία στιγμή την χαρά της ζωής. Τραγουδοῦσε, όντας ακόμα αγέννητος! Ακόμα και ή θυσία του έγινε επειδή ακριβώς ήθελε να χαρεί τά παιχνίδια πού του έστειλε ή μοῖρα και πού οι Γίγαντες τά χρησιμοποίησαν για να τον παγιδέψουν. Και επειδή ακριβώς ούτε για μία στιγμή δεν άπαρνήθηκε, τι προξενεί χαρά, γι' αυτό θεώθηκε.

Ο Διόνυσος, επειδή ακριβώς είναι Θεός, είναι και πολυσυμβολικός! Ως κερασφόρος ταῦρος, συνδέεται με την βοώπιδα "Ηρα, πού έχει για ιερό ζώο την αγελάδα. Ο μαινόμενος και παρορμητικός Βάκχος ισορροπεί και έναρμονίζεται με την ήρεμη δύναμη της αγελάδας "Ηρας (της ροής της ενέργειας δηλαδή). Γι' αυτό και ή λέξη ήρωας προέρχεται από την "Ηρα.

Ο Ηρακλής ήταν τό κλέος, ή δόξα της "Ηρας, γιατί κατάφερε να τιθασεύσει την δύναμη αυτήν, πού λειτουργεί αυτόνομα και αντίθετα προς την επιθυμία του ανθρώπου για εξέλιξη, γιατί κατάφερε να συγχρονιστεί με την ροή της ενέργειας. Και αυτό ακριβώς σημαίνει "ήρωας": είναι "ο έχων την "Ηρα", την ροή των Θεών εντός του, αυτός πού ακολουθεί και συντάσσεται με τά κοσμικά ρεύματα επ' αγαθῶ.

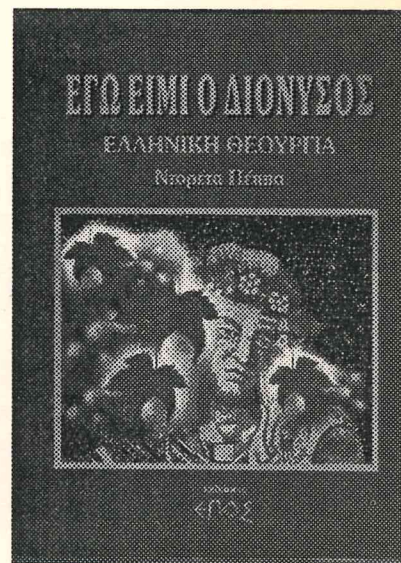
Ο Ηρακλής έγινε σκλάβος οικειοθελῶς (κατά τό παράδειγμα του Απόλλωνα μετά τόν φόνο του Πύθωνα), επιβάλλοντας ο ίδιος την τιμωρία στον έαυτό του για τό ανοσιούργημα πού είχε διαπράξει: είχε φονεύσει την οικογένειά του. Παρέμεινε, όμως, ατεξούσιος, αυτόβουλος και ανεξάρτητος, ακόμα και εντός της δουλειάς του. Δεν περίμενε την τιμωρία από την Θεία Δίκη, έγινε ο ίδιος ή "δική του" Θεία Δίκη.

Και στο τέλος, όταν κατάλαβε ότι ή ζωή του θά ήταν πιά ανυπόφορη, επειδή, φορῶντας τόν δηλητηριασμένο χιτώνα του Κενταύρου πού του είχε χαρίσει ή ζηλιάρα δεύτερη γυναίκα του, έλυωναν οι σάρκες του, παραδόθηκε στην πυρά. Όχι γιατί τό 'χε βάλει, σώνει και καλά, σκοπό να θεωθεί έτσι, αλλά γιατί ή ανάγκη τό καλοῦσε! Και προτίμησε να πάει εκείνος στον θάνατο, παρά να περιμένει ως άθλιος και τάλας τόν έρχομό του!

Βλέπετε ότι όλοι οι Έλληνες Λυτρωτές δεν κινούνται με βάση κάποια έμμομη ιδέα, ούτε υποβάλλουν τόν έαυτό τους σέ άσκοπες θυσίες. Κινούνται φυσιολογικά! Αυτό διδάσκει ή Έλληνική Φιλοσοφία.

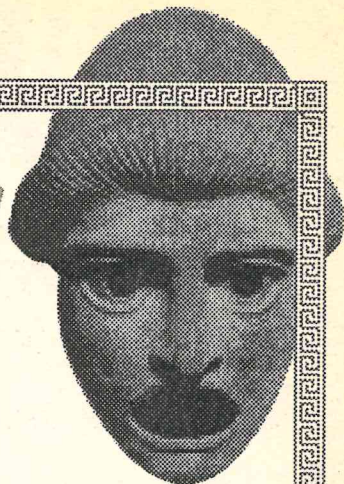
Οι Έλληνες είχαν πάντα ως γνώμονά τους τό περίφημο "Μηδέν άγαν"! Ποτέ μην είστε υπερβολικοί. Και την υπερβολή την ζοῦμε στον καιρό μας. Και είναι πράγματι μεγάλη πληγή...

Απόσπασμα από
τό βιβλίο της
Ντορέτας Πέππα:
ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ

ΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΟΡΘΟΦΩΝΙΑΣ

Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΤΕ ΤΗΝ ΕΚΕΨΗ ΕΑΣ,
ΕΚΦΡΑΣΤΕ ΤΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΕΑΣ
ΑΡΘΡΩΣΤΕ ΤΕΛΕΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΤΕ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΙ

ΔΙΑΦΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΝΟΗ - ΟΡΘΟΦΩΝΙΑ
ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΗ - ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΝΗΜΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΡΦΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ - ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ - ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ - ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

Τέλος πιά στο βράχνιασμα!
Προσιτατέψτε
τίς φωνητικές σας χορδές!

Τά μαθήματα είναι κατάλληλα για
όμιλητές, εκπαιδευτικούς, στελέχη
επιχειρήσεων, δημοσιογράφους, ήθο-
ποιούς, αλλά και για όλους όσους
θέλουν να βελτιώσουν τόν λόγο τους.

ΤΜΗΜΑΤΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ: 5:30-7:30 Μ.Μ. - ΤΕΤΑΡΤΗ: 5:30-7:30 Μ.Μ.

ΠΕΜΠΤΗ: 8:00 - 10:00 Μ.Μ. - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5:30-7:30 Μ.Μ.

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
ΕΤΟΥΡΜΑΡΗ 57 & Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
ΤΗΛ. 52.37.543

ΔΙΔΑΣΚΕΙ Ο ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

(ΧΟΡΟΠΟΙΟΣ - ΕΚΗΜΟΘΕΤΗΣ - ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΗΣ)